

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

„Program rozwoju produktów turystycznych na obszarze rzeki Drawy na lata 2013-2020”

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZANIE DO „PROGRAMU ROZWOJU I PROMOCJI PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH NA OBSZARZE RZEKI DRAWY NA LATA 2013- 2020”	4
2.	METODOLOGIA	5
2.1.	Metodologia zbierania danych.....	5
2.2.	Zestawienie podstawowych pojęć występujących w „Programie...”	8
3.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU TURYSTYKI NA OBSZARZE RZEKI DRAWY 12	
3.1.	Obecna sytuacja na rynku turystycznym.....	13
3.1.1.	Rynek światowy i europejski.....	13
3.1.2.	Rynek krajowy	15
3.1.3.	Prognozy rozwoju turystyki.....	16
4.	ROZWÓJ TURYSTYKI A UWARUNKOWANIA OCHRONY PRZYRODY	18
4.1.	Formy ochrony przyrody na obszarze objętym „Programem...”	18
4.2.	Drawieński Park Narodowy- analiza możliwych do podjęcia działań w celu zachowania obecnego stanu przyrody	28
5.	POWIĄZANIA DOKUMENTU Z INNYMI OPRACOWANIAMI STRATEGICZNYMI	33
5.1.	Dokumenty krajowe	33
5.2.	Dokumenty regionalne.....	36
5.3.	Dokumenty lokalne	38
6.	AUDYT TURYSTYCZNY OBSZARU RZEKI DRAWY	41
6.1.	Położenie i charakterystyka geograficzna analizowanego obszaru	41
6.2.	Walory turystyczne	46
6.3.	Walory turystyczne gmin objętych „Programem...”	48
6.3.1.	Gmina Połczyn Zdrój	48
6.3.2.	Gmina Czaplinek	51
6.3.3.	Gmina Złocieniec	55
6.3.4.	Gmina Drawsko Pomorskie	58

6.3.5.	Gmina Kalisz Pomorski.....	62
6.3.6.	Gmina Drawno.....	63
6.4.	Infrastruktura turystyczna w gminach objętych „Programem...”	65
6.4.1.	Baza noclegowa i gastronomiczna	66
6.4.2.	Zaplecze instytucjonalno-organizacyjne.....	117
6.4.3.	Imprezy i wydarzenia odbywające się na obszarze objętym „Programem...”	138
7.	OCENA ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ OBSZARU RZEKI DRAWY.....	140
8.	PROJEKTY I INWESTYCJE NA RZECZ ROZWOJU PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH NA OBSZARZE RZEKI DRAWY	155
8.1.	Infrastruktura służąca bezpośrednio do uprawiania turystyki.....	155
8.2.	Urządzenia i instalacje hydrotechniczne oraz prace hydrotechniczne	159
8.3.	Inwestycje drogowe	160
8.4.	Poprawa atrakcyjności produktu turystycznego i promocja produktów turystycznych.....	163
9.	ANALIZA SWOT W OBSZARZE TURYSTYKI.....	166
10.	REKOMENDACJE Z ZAKRESIE ROZWOJU PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH NA OBSZARZE OBJĘTYM „PROGRAMEM...”	170
10.1.	Propozycje markowych produktów turystycznych	170
10.2.	Rekomendacje w zakresie rozwoju istniejących produktów turystycznych.....	188
11.	MATERIAŁY I ŹRÓDŁA.....	190
11.1.	Bibliografia	190
11.2.	Spis rysunków.....	191
11.3.	Spis tabel	191

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

1. WPROWADZANIE DO „PROGRAMU ROZWOJU I PROMOCJI PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH NA OBSZARZE RZEKI DRAWY NA LATA 2013- 2020”

„Program rozwoju i promocji produktów turystycznych na obszarze rzeki Drawy na lata 2013- 2020” stanowi dokument wspierający rozwój turystyki, który zakłada kooperację wielu podmiotów i koordynację działań odnoszących się do wielu dziedzin życia społeczno – gospodarczego.

Niniejszy Program opracowano w ramach projektu „Zachodniopomorskie - Morze Przygody. Promocja turystyczna Województwa Zachodniopomorskiego” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007- 2013. Dokument wyznacza kierunki rozwoju, a także działań promocyjnych nakierowanych na wzrost identyfikacji obszaru rzeki Drawy jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku.

Istniejące i planowane produkty turystyczne terenów objętych „Programem...” są szansą rozwinięcia turystyki jako ważnej gałęzi lokalnej gospodarki. Elementem łączącym geograficznie Gminy partnerskie jest rzeka Drawa. W ramach realizacji opracowania „Program rozwoju i promocji produktów turystycznych na obszarze rzeki Drawy na lata 2013- 2020” zostanie stworzona spójna oferta turystyczna, a zaproponowane markowe produkty turystyczne będą identyfikowały unikatowe cechy i atrakcje obszaru rzeki Drawy.

„Program rozwoju i promocji produktów turystycznych na obszarze rzeki Drawy na lata 2013- 2020” sporządzono w oparciu o dostępne materiały pierwotne:

- Raport z wizji lokalnej
- Raport z konsultacji społecznych

Oraz źródła wtórne:

- Dane statystyczne
- Publikacje książkowe
- Foldery, mapy, przewodniki turystyczne
- Zasoby stron internetowych

Program został opracowany przez konsultantów Kancelarii Doradczej Synergia na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Autorzy dokumentu pragną serdecznie podziękować wszystkim osobom, których wiedza i doświadczenie przyczyniły się do jego powstania.

2. METODOLOGIA

2.1. Metodologia zbierania danych

W procesie zbierania danych wykorzystano dwa podstawowe rodzaje źródeł informacji:

Źródła wtórne, czyli dostępne opracowania i dokumenty.

- Opracowania Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Szczecinie, Polskiej Izby Turystyki, Instytutu Turystyki, Polskiej Organizacji Turystycznej, Narodowego Instytutu Dziedzictwa.
- Opracowania i dane własne.
- Dokumenty strategiczne krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne (strategie rozwoju, plany rozwoju lokalnego, programy ochrony środowiska naturalnego, etc.).
- Strony internetowe (portale regionalne i tematyczne).

Źródła pierwotne, czyli dane uzyskane w odpowiednio zaprogramowanym procesie badawczym dotyczącym zarówno cech jakościowych, jak i ilościowych.

W procesie badań pierwotnych wykorzystano następujące metody badawcze:

Badanie obserwacyjne, tzw. *wizję lokalną* - wizyty bezpośrednie, w tym ocena wybranych miejsc, elementów infrastruktury, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury turystycznej.

Konsultacje – wywiady osobiste pogłębione z podmiotami wskazanymi przez Zamawiającego.

- władze samorządowe:
 - Starostwo Powiatowe Choszczno
 - Starostwo Powiatowe Drawsko Pomorskie
 - Starostwo Powiatowe Świdwin
 - UM Połczyn Zdrój
 - UM Czaplinek

- UM Złocieniec
- UM Drawsko Pomorskie
- UM Kalisz Pomorski
- UM Drawno
- przedstawiciele branży turystycznej, organizacje pozarządowe:
 - LOT Wokół Drawy
 - LOT Pojezierza Drawskiego
 - LOT Czaplinek
 - LOT Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy
 - LOT Ziemia Drawska
 - Stowarzyszenie LGR „Partnerstwo Drawy”
 - Stowarzyszenie LGR „Partnerstwo Jezior”
 - Stowarzyszenie LGD „Partnerstwo Drawy”
 - Dyrekcja Drawieńskiego Parku Narodowego
 - Biuro Turystyczne „Mrówka”

Przedstawiony powyżej mechanizm badawczy umożliwił zebranie kompletnych i aktualnych danych oraz informacji dotyczących zasobów przyrodniczo-kulturowych oraz potencjału organizacyjnego obszaru.

Przy analizie czynników warunkujących rozwój turystyki w obszarze rzeki Drawy uwzględniono najważniejsze dokumenty krajowe, regionalne i lokalne:

- Strategię Rozwoju Kraju;
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2015;
- Kierunki Rozwoju Turystyki do 2015 roku;
- Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

- Strategię Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku;
- Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego;
- Badanie struktury krajowego i zagranicznego ruchu turystycznego w województwie zachodniopomorskim w roku 2012;
- Program rozwoju turystyki wodnej na obszarze Pojezierza Drawskiego, Myśliborskiego i Wałęckiego oraz w dorzeczu Parsęty i Regi;
- Plan Rozwoju Lokalnego Pojezierza Drawskiego;
- Strategię Powiatu Drawskiego;
- Aktualizację Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Drawskiego na lata 2008-2015;
- Strategię Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2020;
- Strategię Rozwoju Powiatu Świdwińskiego;
- Program rozwoju produktu turystycznego Gminy Połczyn Zdrój;
- Strategię Promocji Rozwoju Miasta i Gminy Czaplinek na lata 2009-2015;
- Strategię Rozwoju Gminy Złocieniec;
- Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Złocieniec na Lata 2004-2011;
- Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Drawsko Pomorskie na lata 2007-2013;
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Drawsko Pomorskie na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019;
- Strategię Rozwoju Turystyki w Gminie Drawno na lata 2010-2015;
- Lokalną Strategię Rozwoju Obszarów Rybackich Stowarzyszenia „PARTNERSTWO JEZIOR”;
- Lokalną Strategię Rozwoju Obszarów Rybackich Stowarzyszenia „PARTNERSTWO DRAWY”.

Uwzględnienie wszystkich wymienionych powyżej dokumentów jest uzasadnione, gdyż w obecnym systemie gospodarki rynkowej rozwój społeczno-gospodarczy w skali lokalnej wiąże się bezpośrednio z procesami zachodzącymi w otoczeniu zarówno bliskim, jak i dalszym.

Wszystkie działania związane z realizacją „Programu rozwoju i promocji produktów turystycznych na obszarze rzeki Drawy na lata 2013- 2020” są spójne z działaniami realizowanymi na podstawie wyżej wymienionych dokumentów.

2.2. Zestawienie podstawowych pojęć występujących w „Programie...”

Atrakcyjność turystyczna regionu – stopień przyciągania przez dany region określonego rodzaju turystyki; jest związana z ilością występujących w nim obiektów i zjawisk, na które istnieje popyt formy ruchu turystycznego. Atrakcyjność turystyczna jest pojęciem złożonym, integrującym elementy stanowiące podstawę rozwoju ruchu turystycznego (walory turystyczne, dostępność komunikacyjna, podaż usług związanych z zagospodarowaniem obszarów odwiedzanych), należy ją więc rozpatrywać kompleksowo¹.

Dziedzictwo kulturowe – spuścizna, spadek zawierający dobra kultury przejęte z przeszłości. Konwencja ONZ o Ochronie Kulturowego i Naturalnego Dziedzictwa ujmuje je jako:

- zabytki architektury, rzeźby i malarstwa, przedmioty lub struktury archeologiczne,
- grupy budynków, które pełnią wybitną rolę ze względu na architekturę, jednorodność i położenie w krajobrazie,
- miejsca wartościowe z historycznego, estetycznego, etnograficznego lub antropologicznego punktu widzenia.

Folklor – kultura ludowa obejmująca wierzenia, twórczość artystyczną, obrzędy, baśnie, legendy, muzykę, taniec, stroje oraz budownictwo i zdobnictwo.

Funkcja turystyczna – zdolność przyjęcia i zaspokojenia potrzeb określonej populacji turystów poprzez dany obszar, region lub inną jednostkę przestrzenną.

Gospodarka turystyczna – szeroko rozumiany popyt turystyczny, obejmujący nie tylko dobra i usługi służące bezpośrednio konsumpcji turystycznej, ale także takie rodzaje aktywności gospodarczej, które

¹ Kurek W. (red.), 2007, *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

są ściśle bądź częściowo uzależnione od ruchu podróżnych, a których rozwój nie byłby możliwy (lub byłby znacznie ograniczony), gdyby nie turystyka.

Markowy produkt turystyczny – produkt turystyczny posiadający ustaloną dla siebie nazwę - cechę, która pozwala na jego identyfikację, wyróżnia go i jednocześnie wskazuje jego możliwości wejścia na odpowiednie rynki, na których istnieje potencjalny popyt na ten rodzaj produktu. Głównym celem istnienia markowych produktów turystycznych jest wykorzystywanie ich jako skutecznych instrumentów marketingowych.

Obszar recepcji turystycznej – kraj, region, miejscowość czy też teren odwiedzany przez turystów w niektórych okresach lub przez cały rok, o czym decyduje ich atrakcyjność turystyczna.

Odwiedzający – uczestnicy ruchu turystycznego. Są to wszystkie osoby odbywające podróż turystyczną do miejsca znajdującego się poza ich codziennym otoczeniem na czas nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeśli podstawowy cel podróży jest inny niż podjęcie działalności zarobkowej, wynagradzanej w odwiedzanej miejscowości. Odwiedzający dzielą się na: odwiedzających międzynarodowych i odwiedzających krajowych, a w ramach każdej z tych grup są dwie podgrupy (turyści oraz odwiedzający jednodniowi).

Odwiedzający jednodniowi – odwiedzający, którzy nie nocują w obiektach zakwaterowania zbiorowego ani w kwaterach i obiektach prywatnych w odwiedzanym miejscu.

Organizator turystyki – przedsiębiorca organizujący imprezę turystyczną.

Podaż turystyczna – w wąskim znaczeniu to wolumen dóbr, usług, walorów i wartości, który jest zaoferowany do sprzedaży uczestnikom ruchu turystycznego. W szerszym znaczeniu to całokształt działań wszystkich podmiotów prowadzących działalność zmierzającą do zaspokojenia popytu uczestników ruchu turystycznego.

Polityka turystyczna - wszelkie działania władz państwowych mające na celu zaspokojenie potrzeb turystycznych własnego społeczeństwa, racjonalne wykorzystanie zasobów pracy i kapitału (w tym środowiska przyrodniczego i kulturowego) w sferze gospodarki turystycznej, kształtowanie optymalnych rozmiarów i struktury ruchu turystycznego oraz stwarzanie warunków do dalszego rozwoju turystyki, z uwzględnieniem jej licznych funkcji oraz związków z innymi sferami życia społecznego i gospodarczego.

Popyt turystyczny – suma dóbr turystycznych, usług, towarów, walorów i wartości, które uczestnicy ruchu turystycznego skłonni są nabyć przy określonym poziomie cen. Specyficzne dla popytu turystycznego, w odróżnieniu do popytu generalnie jest to, że turysta zgłasza zapotrzebowanie na

pakiet usług (kompleksowość) oraz, że część z nabywanych dóbr oznacza kupowanie prawa do korzystania z tych dóbr (słońce, woda, powietrze, oglądanie dzieł sztuki itp.).

Pomnik przyrody – prawnie chroniony (wpisany do rejestru) unikatowy obiekt przyrodniczy; wyróżniamy pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej.

Produkt turystyczny – oferowany na rynku zharmonizowany pakiet materialnych i niematerialnych elementów (dóbr, usług, walorów i wartości) pozwalających nabywcy na zaspokojenie różnych potrzeb i celów determinujących podróż turystyczną. Główne składniki produktu turystycznego to:

1. atrakcje i środowisko miejsca docelowego
2. infrastruktura i usługi miejsca docelowego
3. dostępność miejsca docelowego (szybkość, wygoda i koszty dotarcia podróznego)
4. wizerunki i postrzeganie miejsca docelowego, jako motywator decyzji zakupu
5. cena płacona przez konsumenta, jako suma kosztów powyższych składników.

Przemysł turystyczny – produkcja dóbr i usług ściśle związanych z turystyką, służących bezpośrednio konsumpcji turystycznej, takich jak wyżywienie, zakwaterowanie, usługi rekreacyjne i transport turystów.

Przewodnik turystyczny – osoba zawodowo oprowadzająca turystów lub odwiedzających po wybranych obszarach, miejscowościach i obiektach oraz udzielająca o nich informacji.

Rezerwat przyrody – obszar cenny ze względu na wartość środowiska przyrodniczego objęty ochroną ścisłą lub częściową, wyłączony z gospodarczej działalności człowieka, a w wypadku rezerwatu ścisłego również z penetracji turystów.

Ruch turystyczny – zjawisko o charakterze społeczno-ekonomicznym, którego istota polega na dobrowolnych, czasowych podróżach podejmowanych przez jego uczestników dla zaspokojenia swoich potrzeb i realizacji celów rekreacyjnych, poznawczych, zdrowotnych i rozrywkowych.

Rynek turystyczny - proces zachodzący pomiędzy sprzedawcą a nabywcą, w którym przedmiotem wymiany jest wszystko to, co oferuje się nabywcy, aby zaspokoić jego pragnienia i oczekiwania związane z wyjazdem turystycznym.

System organizacji obsługi ruchu turystycznego – ogół podmiotów, które wpływają bezpośrednio lub pośrednio na ruch turystyczny. Tworzą go:

- organizacje i stowarzyszenia turystyczne, które mogą mieć charakter lokalny, regionalny, krajowy, międzynarodowy, światowy
- jednostki organizacji rządowej i samorządowej,
- organizacje społeczne,
- podmioty gospodarcze - producenci usług turystycznych oraz jednostki pośredniczące w ich sprzedaży.

Szlak turystyczny – wytyczona trasa w przestrzeni turystycznej dla potrzeb zwiedzających (nie zawsze oznakowana), prowadząca do najbardziej atrakcyjnych miejsc (obiektów) z zachowaniem szeregu przepisów, np. bezpieczeństwa. Szlaki różnicuje się ze względu na środek transportu (piesze, rowerowe, kajakowe, narciarskie, samochodowe), tematykę (historyczne, kulturowe, przyrodnicze, biograficzne) zasięg (lokalne, regionalne, krajowe, międzynarodowe, transkontynentalne).

Turysta – odwiedzający, który przynajmniej przez jedną noc korzysta z obiektów zakwaterowania zbiorowego lub indywidualnego w odwiedzanym kraju, regionie czy miejscowości.

Turystyka – obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem.

Turystyka krajowa – podróże Polaków po kraju obejmujące co najmniej jeden nocleg poza miejscem zamieszkania. Dzieli się na wyjazdy urlopowo – wakacyjne (co najmniej 5 dni) i wyjazdy krótkoterminowe (do 4 dni).

Turystyka przyjazdowa – przyjazdy cudzoziemców do Polski obejmujące zarówno gości jednodniowych, jak i tych, którzy spędzili przynajmniej jedną noc, ale nie pozostali dłużej niż rok.

Turystyka specjalistyczna (kwalifikowana) – jest czasową, dobrowolną, wymagającą przygotowania kondycyjnego i zawodowo-turystycznego, częstą zmianą miejsca w przestrzeni, połączoną ze zmianą codziennego trybu życia, zaspokojeniem potrzeb ruchu i wysiłku fizycznego, osobistego kontaktu z innym środowiskiem społecznym, przyrodniczym i kulturowym oraz potrzeb informacyjno-poznawczych. Sprzyja nie tylko osiąganiu celów perfekcjonistyczno - sprawnościowych, co jest właściwe dla sportu, lecz także krajoznawczych.

Turystyka na terenach wiejskich – obejmuje wszelkie formy aktywności turystycznej na terenach wiejskich, w tym pobyty w gospodarstwach rolnych, imprezy folklorystyczne, rzemiosło ludowe, tradycyjne życie w gospodarstwach rolnych. Szczególne formy turystyki na terenach wiejskich to agroturystyka, ekoturystyka.

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Turystyka aktywna i wypoczynkowa – realizowana jest dla regeneracji sił fizycznych i psychicznych, uwzględnia szeroki zakres rekreacji przy wykorzystaniu walorów środowiska naturalnego (góry, jeziora, rzeki, wybrzeże), a także imprezy turystyki specjalistycznej (kwalifikowanej) uwzględniającej wszystkie rodzaje specjalistycznych zainteresowań.

Walory turystyczne – zespół elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzyrodniczych, które wspólnie lub każde z osobna są przedmiotem zainteresowań turysty. Jest to suma składników, stworzonych przez naturę, ukształtowanych przez historię i tworzonych przez współczesność².

Wytwórcy usług turystycznych – wytwarzają i dostarczają na rynek dobra i usługi, które mogą być nabywane indywidualnie lub wchodzić w skład produktu turystycznego (transportowe, noclegowe, żywieniowe, przewodnickie, rozrywkowe itp.)

Zabytek – obiekt (ruchomy bądź nieruchomy) lub zespół obiektów stanowiący świadectwo epoki lub zdarzenia, mający wartość historyczną, naukową, kulturalną, artystyczną i podlegający ochronie prawnej.

Zasoby turystyczne – atrybuty środowiska przyrodniczego i społecznego, które po dokonaniu przez turystę odpowiedniej oceny mogą stać się faktycznymi walorami turystycznymi.

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU TURYSTYKI NA OBSZARZE RZEKI DRAWY

Na rozwój turystyki na obszarze rzeki Drawy oprócz uwarunkowań wewnętrznych wpływ mają również uwarunkowania zewnętrzne. Czynniki zewnętrzne mają najczęściej charakter obiektywny i co za tym idzie lokalny wpływ na ich oddziaływanie jest bardzo ograniczony. Możliwe wydaje się jedynie dostosowywanie produktu turystycznego danego obszaru do sytuacji zewnętrznej, a także przeciwdziałanie czynnikom niekorzystnym. Najważniejszymi warunkami zewnętrznymi determinującymi rozwój turystyki lokalnej jest sytuacja na rynku turystycznym krajowym, europejskim i światowym. Drugą grupą czynników zewnętrznych są prawne i organizacyjne ograniczenia związane z istnieniem na obszarze rzeki Drawy różnorodnych form ochrony przyrody oraz zagospodarowania terenów wodnych. Są to czynniki, które mogą w istotny sposób wpływać na dynamikę rozwoju turystycznego, a w szczególności na podejmowane działania infrastrukturalne.

² J. Warszńska, A. Jackowski, Podstawy geografii turystyki, Warszawa 1978, s. 21.

3.1. Obecna sytuacja na rynku turystycznym

3.1.1. Rynek światowy i europejski

Do przetrwania w niestabilnych warunkach rynkowych i dalszego czerpania korzyści z rozwijającego się sektora turystyki powinno się zidentyfikować unikalne zasoby swojego kraju lub regionu i odróżnić doświadczenia turystów z nimi związane od doświadczeń innych destynacji. Jednocześnie należy monitorować trendy związane z profilami i krajami pochodzenia turystów. Ważne jest również przeanalizowanie dotychczasowych mechanizmów marketingu i planów strategicznych danej destynacji w kontekście zachodzących zmian rynkowych, konkurencji i niestabilnej sytuacji ekonomicznej w Europie. Rozwijające się destynacje powinny stosować krótkoterminowe strategie dostosowane do zmiennych rynkowych by wzmocnić swoją pozycję. Jednocześnie muszą pamiętać o długoterminowych celach strategicznych zdeterminowanych przez rdzeń produktu turystycznego danego regionu.

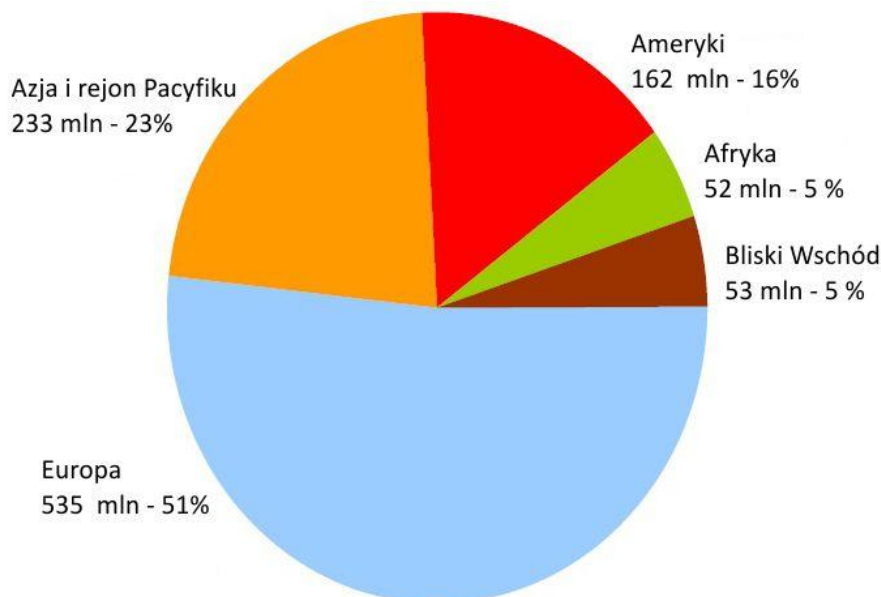
Pomimo rosnącej niestabilności ekonomicznej, szczególnie w Europie turystyka wydaje się być motorem przyszłego wzrostu gospodarczego. W najlepszej sytuacji są decydenci, którzy koncentrują się na najważniejszych atrybutach swoich krajów. Będą oni w stanie wykorzystać przewagę konkurencyjną danej destynacji, aby ograniczyć ryzyko zmienności gospodarczej i wykorzystać je jako szansę na długotrwały rozwój.

Turystyka nie poddaje się znaczącym wpływom załamania gospodarczego, które najbardziej odczuwalne jest w Europie. Według najnowszego badania Światowej Organizacji Turystyki (UNWTO) w 2012 roku zanotowano 1,035 mld przyjazdów turystycznych w skali całego świata. Oznacza to wzrost ruchu turystycznego o 4% w stosunku do roku 2011 (996 mln przyjazdów). Poraz pierwszy w historii ruch turystyczny przekroczył barierę 1 miliarda przyjazdów. Najpopularniejszym kontynentem w dalszym ciągu jest Europa z liczbą 535 mln turystów w 2012 roku. Wśród światowych subregionów największy wzrost ruchu odnotowano w Azji Południowo-Wschodniej i Afryce Północnej (po 9%) oraz Europie Środkowej i Wschodniej (8%)³.

³ "International tourism to continue robust growth in 2013", <http://media.unwto.org>

Rysunek 1 Liczba przyjazdów według regionów turystycznych świata w 2013 roku.

Źródło: Światowa Organizacja Turystyki (UNWTO).

Wpływy z turystyki w 2012 roku również wzrosły o 4% i według UNWTO osiągnęły rekordowe 837 mld Euro (749 mld Euro w roku 2011). Wzrost ten dotyczy zarówno rozwiniętych gospodarek jak i tych rozwijających się. Wśród najbardziej zaawansowanych turystycznie krajów znakomite wyniki zanotowały: Szwecja (17%), Japonia (33%), Republika Korei (14%), Finlandia (16%), Stany Zjednoczone (11%), Francja (7%), Niemcy (6%), Wielka Brytania (5%) i Hong Kong (Chiny) (14%). Polska zaliczana jest do gospodarek rozwijających się i zapewne dzięki ubiegłorocznym Mistrzostwom Europy w Piłce Nożnej osiągnęła 13% wzrostu przychodów z turystyki. Wśród innych rozwijających się krajów najwyższy wzrost miały Tajlandia (25%), Indie (22%), Republika Południowej Afryki (18%), Egipt (14%), Wietnam (18%) i Ukraina (13%)⁴.

Istotną dla obszaru rzeki Drawy informacją jest poziom wydatków turystycznych najbliższego zagranicznego sąsiada województwa zachodniopomorskiego. Według obliczeń Commerzbanku

⁴ "International tourism receipts grew by 4% in 2012", <http://media.unwto.org>

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Niemcy na urlopy wydali w 2012 roku prawie 82 mld euro, czyli o 3,5 % więcej niż w 2011 roku. W 2013 eksperci spodziewają się dalszego wzrostu.

Kontynuacja siły wzrostu turystyki jest szczególnie ważna w kontekście obecnej niepewności gospodarczej i wzmacnia potrzebę zwiększenia politycznego zaangażowania i wsparcia w tym sektorze. Po raz pierwszy turystyka została zidentyfikowana przez kraje grupy G20 jako jeden z sektorów, które mogą spowodować globalne ożywienie gospodarcze. W dokumencie końcowym Konferencji ONZ Rio+20 w sprawie zrównoważonego rozwoju turystyka została zidentyfikowana jako sektor, który, jeśli jest dobrze „zaprojektowany i zarządzany”, może wnieść znaczny wkład w zrównoważony rozwój, tworzenie dobrych miejsc pracy i generowanie możliwości handlowych.

UNWTO prognozuje, że w 2020 ruch turystyczny osiągnie pułap 1,6 mld przyjazdów. Regionami, które będą przodować w ilości szacowanych przyjazdów będą Europa (717 mln turystów), Azja Wschodnia i Pacyfik (397 mln) i obie Ameryki (282 mln), a w dalszej kolejności następnie Afryka, Bliski Wschód i Azja Południowa.

3.1.2. Rynek krajowy

Z punktu widzenia rozwoju turystyki na obszarze rzeki Drawy szczególnie istotna jest sytuacja krajowego rynku turystycznego. Badania aktywności turystycznej Polaków prowadzone są przez Instytut Turystyki na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki⁵.

Do niniejszego opracowania wykorzystano wyniki badań przeprowadzonych w pierwszych trzech kwartałach 2012 roku. Według szacunków Instytutu Turystyki, w tym czasie Polacy wzięli udział w 33,2 mln krajowych podróży turystycznych, czyli o 36% (8,85 mln) więcej niż w pierwszych trzech kwartałach 2011 roku; prawie 40% stanowiły długookresowe, a ponad 60% – krótkookresowe. Zaobserwowano znaczny wzrost liczby podróży krótkookresowych (o 50%) w stosunku do liczby podróży długookresowych (o 19%). W pierwszych trzech kwartałach 2012 roku Polacy uczestniczący w podróżach na 5 i więcej dni wyjeżdżali na krótszy okres niż w poprzednim roku, uczestniczący w podróżach na 2-4 dni – na podobny. Obserwujemy spadek średniej długości pobytu przy wyjazdach długookresowych i podobną średnią – przy krótkookresowych.

W pierwszych trzech kwartałach 2012 roku w strukturze krajowych wyjazdów turystycznych Polaków w wieku 15 i więcej lat wyjazdy w celach typowo turystycznych miały podobny udział jak

⁵ <http://www.intur.com.pl/statystyka.htm>

w pierwszych trzech kwartałach 2011; wyjazdy w celu odwiedzenia krewnych lub znajomych – mniejszy. W pierwszych trzech kwartałach 2012 roku celem 41% podróży była typowa turystyka, a 30% odwiedziny. Spośród 33,2 mln krajowych wyjazdów mieszkańców Polski - 13,6 mln to wyjazdy w celach typowo turystycznych, w tym 55% stanowiły długookresowe, a 45% – krótkookresowe. W pierwszych trzech kwartałach 2011 roku takich wyjazdów było 10 mln (mniejsza była ogólna liczba wyjazdów).

Badania Instytutu Turystyki objęły również natężenie krajowego ruchu turystycznego w pierwszych trzech kwartałach 2012 r. według województw i liczby podróży długookresowych i krótkookresowych. W województwie zachodniopomorskim zaobserwowano zjawisko odwrotne do tendencji ogólnopolskiej polegające na większej ilości pobytów długookresowych tj. 1,45 mln od pobytów krótkookresowych tj. 1,1 mln. Sytuuje to województwo zachodniopomorskie na trzecim miejscu w Polsce pod względem ilości pobytów długookresowych po województwie pomorskim (2,4 mln) i małopolskim (1,65 mln). Sytuacja większej ilości pobytów długookresowych od krótkookresowych występuje jednak oprócz woj. zachodniopomorskiego jedynie w woj. pomorskim i jest związana przede wszystkim z wakacyjnym ruchem urlopowym w pasie Wybrzeża Bałtyckiego (2-3 tygodniowe pobyty urlopowe, obozy i kolonie młodzieżowe). Ogólny wskaźnik natężenia krajowego ruchu turystycznego w województwie zachodniopomorskim dla trzech kwartałów 2012 roku wyniósł 2,55 mln i jest wyższy od analogicznego okresu w roku 2011 o 0,1 mln (2,45 mln).

3.1.3. Prognozy rozwoju turystyki

Turystyka staje się jedną z największych gałęzi gospodarki na świecie. Wpływy z międzynarodowych podróży stanowią prawie 13% światowego eksportu, a wartość inwestycji związanych z turystyką – ponad 9% wszystkich inwestycji na świecie. Polska znajduje się na 49 miejscu spośród 139 krajów jeśli chodzi o konkurencyjność turystyczną⁶. Najlepsze warunki do rozwoju na rynku turystycznym posiada Szwajcaria, Niemcy i Francja.

Polska awansowała o 7 pozycji na 42 miejsce (z 49 w 2011 roku). W odniesieniu do Europy zajmujemy dopiero 27 miejsce. Wyrzedzają nas m. in. Węgry i Czechy. W przypadku Polski nisko oceniono odległość od lotnisk oraz jakość infrastruktury transportowej.

Istotnym czynnikiem poprawiającym międzynarodową pozycję Polski na rynku turystycznym było uczestnictwo w Międzynarodowych Targach Turystycznych w Berlinie w marcu 2011 roku

⁶ *Travel&Tourism Competitiveness Report 2013*, Światowe Forum Ekonomiczne (WEF)

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

w charakterze kraju partnerskiego. Była to okazja do promocji kraju (zarówno wśród fachowców od turystyki z całego świata, jak i konsumentów usług turystycznych), poprawy wizerunku i wzrostu zainteresowania, a przez to zwiększenia ruchu i wpływów z eksportu turystycznego. Niebagatelne znaczenie miała również organizacja w Polsce w 2012 roku Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej. Z badań Instytutu Turystyki wynika, że w czerwcu 2012 roku Polskę odwiedziło 7,1 mln cudzoziemców, w tym 1,47 mln turystów. Z tej grupy 650 tys. osób przyjechało do Polski w związku z mistrzostwami. Łączne wpływy od cudzoziemców, którzy przyjechali do Polski w związku z Mistrzostwami Europy w Piłce Nożnej EURO 2012, wyniosły 1 mld 37,6 mln zł. Z danych IT wynika, że wydatki gości jednodniowych wyniosły przy okazji EURO 97,4 mln zł, czyli średnio każdy z 275 tys. cudzoziemców przybywających w Polsce bez noclegu wydawał 354 zł. Wydatki turystów nocujących w Polsce wyniosły w sumie 439,2 mln zł, co oznacza, że średnio każdy z 285 tys. turystów zostawił 1.541 zł.

Do czynników politycznych bezpośrednio oddziałujących na polską gospodarkę turystyczną należy zakończenie i wdrożenie międzyrządowych porozumień o ruchu osobowym pomiędzy Polską a jej sąsiadami nienależącymi do układu z Schengen. Odnośnie budowy sfer wpływu, jak i rozwiązywania konkretnych bieżących problemów powinno się zaliczyć umocnienie pozycji Zespołu Parlamentarnego do spraw Turystyki w VI kadencji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Międzyresortowego Zespołu do spraw Koordynacji Zadań Rządu Określonych w Kierunkach Rozwoju Turystyki do 2015 roku.

Wśród czynników prawno – administracyjnych istotne jest zakończenie procesu uchwalania lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego. Będzie to skutkowało przejrzystością w zakresie oceny możliwości inwestycyjnych zarówno dla nowopowstających obiektów noclegowych, jak i urzędzeń rekreacyjnych. Innym ważnym czynnikiem ze sfery prawno –administracyjnej powinno być dalsze upraszczanie procedur związanych z uruchamianiem inwestycji służących obsłudze ruchu turystycznego, w tym przede wszystkim inwestycji komunikacyjnych, bazy noclegowej, infrastruktury rekreacyjnej i przeznaczonej dla turystyki specjalistycznej ze szczególnym uwzględnieniem przepisów o ochronie środowiska.

Działalność przedsiębiorstw branży turystycznej jest oparta przede wszystkim na świadczeniu usług, więc powinno się w większym stopniu niż dotychczas wykorzystać możliwości, jakie stwarza wdrażanie programów współfinansowanych przez Unię Europejską „Innowacyjna gospodarka” i „Kapitał ludzki”. Silne powiązanie tzw. czynnika ludzkiego oraz uwarunkowań technologicznych i organizacyjnych w sektorze turystycznym powoduje, iż efekty wdrożenia nowoczesnych rozwiązań powinny przyczynić się do wzrostu rentowności tej grupy przedsiębiorstw.

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Zagraniczna turystyka przyjazdowa

Według szacunków Instytutu Turystyki w 2013 roku do Polski przyjedzie 13,1-13,2 miliona obcokrajowców. Ilość podróży turystycznych ma wzrosnąć średnio o około 6%. Dla porównania - w Europie będzie to 2-4% - przewiduje Światowa Organizacja Turystyki. W 2015 roku do Polski powinno przyjechać 20 milionów turystów zagranicznych. W latach kolejnych (do 2020 roku) tempo wzrostu eksportu turystycznego ma wynosić około 3%. Ze względu na wolniejszy niż oczekiwany wzrost liczby turystów zagranicznych, struktura ich wydatków nabiera szczególnego znaczenia. Bardzo ważną staje się jakość usług stanowiąca o konkurencyjności i rozszerzenie oferty dostępnej w czasie pobytu w kraju. Przy wyborze kierunku wyjazdu turystycznego coraz większego znaczenia nabiera dostępność komunikacyjna (głównie bezpośrednie połączenia lotnicze, czas dojazdu). Tendencje rozwojowe będą dotyczyły głównie turystyki miejskiej, prozdrowotnej, kwalifikowanej. W strukturze wydatków w czasie pobytu w Polsce, spadać powinien udział wydatków na bazę noclegową i transport na korzyść usług kulturalno – rekreacyjnych. O ostatecznej liczbie przyjazdów turystów zagranicznych zadecyduje konkurencyjność polskich produktów turystycznych na rynku międzynarodowym oraz jakość kadr turystycznych.

Turystyka krajowa mieszkańców Polski⁷

W 2015 roku Polacy powinni odbyć 48,1 miliona podróży turystycznych (w tym około 25,2 miliona długich i 22,9 miliona krótkich) przy średniorocznym tempie wzrostu 4,2%.

4. ROZWÓJ TURYSTYKI A UWARUNKOWANIA OCHRONY PRZYRODY

4.1. Formy ochrony przyrody na obszarze objętym „Programem...”

Ze względu na unikalne walory przyrodnicze i krajobrazowe prawie cały obszar dorzecza Drawy podlega różnym formom ochrony prawnej. Górna część rzeki objęta jest ochroną przez Drawski Park Krajobrazowy, środkowa i dolna zaś przez Drawieński Park Narodowy. Na terenie gmin obszaru rzeki Drawy (Połczyn Zdrój, Czaplunek, Złocieniec, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski, Drawno) znajdują się ponadto rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu i obszary programu Natura

⁷ Dane pochodzą ze statystyk Instytutu Turystyki [www.intur.com.pl/prognozy.htm]

2000. Wśród mniejszych obszarowo form ochrony przyrody obecne są również pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Ważna jest także rola gospodarcza i ochronna Lasów Państwowych. Na terenie objętym strategią funkcjonują nadleśnictwa Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinku: Czaplonek, Drawsko Pomorskie, Połczyn Zdrój, Złocieniec, a także RDLP w Pile: Nadleśnictwo Kalisz Pomorski i RDLP w Szczecinie: Nadleśnictwo Drawno.

Parki narodowe są to obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi. Mają powierzchnię nie mniejszą niż 1ha. Ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazu. Parki narodowe tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej (zasobów, tworów) i składników przyrody nieożywionej, walorów krajobrazowych oraz przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody.

W parkach narodowych są miejsca, do których nie wolno wchodzić bez specjalnych zezwoleń – dzięki temu możemy obserwować, jak zachowuje się przyroda bez jakiegokolwiek bezpośredniej ingerencji człowieka. Wokół parku tworzy się tak zwana otulina, czyli obszar chroniący park przed negatywnymi skutkami działalności człowieka.

Drawieński Park Narodowy leży w środkowo - zachodniej Polsce na pograniczu województw zachodniopomorskiego, lubuskiego i wielkopolskiego. Park jest częścią kompleksu leśnego Puszczy Drawskiej, rozciągniętego na rozległej równinie sandrowej, zwanej Równiną Drawską. Obejmuje obszar od wypływu Drawy z jez. Dubie (Adamowo) na północy i ciągnie się do Starego Osieczna na południu. Park utworzony został w roku 1990 na obszarze 8 691 ha. Aktualna jego powierzchnia wynosi 11 342 ha z czego lasy zajmują 9 614 ha, a ochroną ścisłą objęte jest 368 ha. Ekosystemy wodne, które należą do jednych z cenniejszych w Parku, zajmują powierzchnię 937 ha. Więcej na temat Drawieńskiego Parku Narodowego opisano w podrozdziale 4.2.

Parki krajobrazowe są to obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Drawski Park Krajobrazowy - został utworzony 24 kwietnia 1979 roku, w celu ochrony najcenniejszego pod względem przyrodniczym, kulturowym, historycznym i krajobrazowym fragmentu Pojezierza Drawskiego. Powierzchnia Parku przekracza 41 tys. ha., zaś otulina zajmuje ponad 22 tys. ha. Położony jest on na obszarze sześciu gmin (Barwice, Borne Sulinowo, Czaplonek, Ostrowice, Połczyn Zdrój i Złocieniec), pomiędzy miejscowościami: Połczyn Zdrój, Łubowo, Czaplonek i

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Złocieniec. W parku znajduje się 8 rezerwatów przyrody i około 300 pomników przyrody. Siedzibą władz parku jest Złocieniec.

Natura 2000 – program utworzenia w krajach Unii Europejskiej wspólnego systemu (sieci) obszarów objętych ochroną przyrody. Podstawą dla tego programu jest Dyrektywa Ptasia, Dyrektywa Siedliskowa (Habitatowa) oraz szereg innych rozporządzeń i dokumentów wykonawczych. Celem programu jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy i wymienia w załącznikach Dyrektyw. W ramach programu wyznaczone zostają tzn. Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (Special Protection Areas - SPA) oraz Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (Special Areas of Conservation - SAC), na których obowiązują specjalne regulacje prawne.

Obszary programu Natura 2000 na obszarze objętym „Programem...”⁸

Jeziora Czaplinskie PLH320039

Obszar ptasi Natura 2000 "Lasy Puszczy nad Drawą" PHB320016

Obszar siedliskowy Natura 2000 "Jezioro Lubie i Dolina Drawy" PLH320023

Obszar siedliskowy Natura 2000 "Uroczyska w Puszczy Drawskiej" PLH320046

Ostoja Drawska PLB320019

Jeziora Czaplinskie (PLH320039)

Obszar ten obejmuje najcenniejszy zarówno przyrodniczo, jak i krajobrazowo fragment Pojezierza Drawskiego, ukształtowanego w wyniku działalności lądolodu podczas ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Pozostałości po działalności lodowca stanowią między innymi: wały moreny czołowej, ozy, jary, doliny rzek, jeziora rynnowe i wytopiskowe. Teren ostoi obejmuje 47 jezior (ok. 10 % pow. terenu), będących przedstawicielami większości typów jezior wyróżnianych w Polsce. Jeziora te charakteryzują się urozmaiconą linią brzegową, na niektórych występują wyspy. Ich brzegi są wysokie, porośnięte lasem (łęgami, buczyną) lub niskie, z pasem roślinności przybrzeżnej. W obszarze znajduje się największe jezioro Pojezierza – Drawsko, będące głównym węzłem ekologicznym ostoi (powierzchnia 1872 ha, maksymalna głębokość 79,7 m). Poza największą rzeką

⁸ www.natura2000.mos.gov.pl

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

obszaru, Drawą, swój początek biorą tutaj także: Dębica, Wogra, Piławka, Kokna i Rakon. Przyrodniczo cenna jest dolina Drawy, odgrywająca wraz z dopływami bardzo ważną rolę łącznika między obszarami koncentracji cennej flory. Ciekawostką obszaru są dobrze zachowane jeziora lobeliowe. Ponadto znajdują się tu liczne torfowiska (wysokie, występujące na wododziałach) oraz torfowiska przejściowe. Odnotowano występowanie na tym obszarze 18 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Występuje tu prawie 750 gatunków roślin naczyniowych (w tym 28 objętych całkowitą ochroną gatunkową, a 14 ochroną częściową). Można spotkać tu gatunki charakterystyczne dla roślinności atlantyckiej, arktycznej, borealnej, górskiej oraz ciepłolubne. Bardzo bogata jest też flora mchów, reprezentowana przez 274 gatunki, z których 30 uznano za zagrożone w Polsce. W wodach żyje 36 gatunków ryb i 1 gatunek kręgloustych, w tym 5 gatunków objętych ochroną prawną. Występuje tu 12 gatunków płazów i 5 gadów oraz 41 gatunków ssaków, w tym 9 gatunków znajduje się w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Awifauna liczy 148 gatunków lęgowych. Z gatunków zagrożonych wyginięciem gniazdują tu: bielik, orlik krzykliwy, kania ruda, bocian czarny i biały.

„Lasy Puszczy Nad Drawą” (PLB320016)

Obszar ten obejmuje część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach przeważają bory sosnowe z domieszką brzozy, dębu i topoli. Uległy one znacznemu przekształceniu w wyniku prowadzenia gospodarki leśnej na tym terenie przez kilkaset lat, aczkolwiek pewne fragmenty lasów zachowały swój naturalny charakter. Najcenniejszy przyrodniczo obszar stanowi centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. W rzeźbie terenu charakterystyczne są meandry obu rzek, otoczone wysokimi skarpami. Typowym elementem jest tu bystry prąd wody w rzekach, wywołany silnym spadkiem terenu. Koryta i doliny rzeczne zachowały w dużej mierze charakter zbliżony do naturalnego. Występujące w obszarze jeziora cechują się silnym zróżnicowaniem trofizmu wód, od dystroficznych przez mezotroficzne do eutroficznych. „Lasy Puszczy nad Drawą” to ważne zimowisko łabędzia krzykliwego (do 150 osobników). W wysokich zagęszczeniach występuje: bąk, dzięcioł czarny, lerka, zimorodek. W czasie jesiennych wędrówek liczebność żurawi przekracza 1% populacji szlaku wędrówkowego.

„Jezioro Lubie i Dolina Drawy” (PLH320023)

Obszar ten obejmuje jedno z największych jezior Pojezierza Drawskiego (Jezioro Lubie - 1439 ha, 46 m głębokości), wraz z przepływającą przez nie rzeką Drawą oraz odcinek doliny Drawy i Starej Drawy poniżej jeziora, a także przyległymi łąkami i lasami, aż po jezioro Grażyna koło Drawna.

W obrębie obszaru znajdują się również: fragment doliny Studzienicy, a także fragmenty Puszczy Drawskiej. Jezioro Lubie jest jeziorem sielawowym, ramienicowym, z reliktową fauną wodnych bezkręgowców. Dolina Drawy poniżej jeziora żłobiona jest w piaskach sandrowych, porośniętych lasami Puszczy Drawskiej. Brzegi rzeki urozmaicone są przełomami i mieliznami. Dolinę wypełniają szuwały. Linia rzeki przebiega przez kilka eutroficznych jezior: Dębno Wielkie, Dębno Małe i Strunowo. Teren ten nie jest zaludniony, stanowi bowiem obszar poligonu wojskowego, rzeka jednak tylko na niewielkich fragmentach wchodzi w skład obiektów taktycznych. Do dużej części rzeki przylega obszerna strefa ochronna, która izoluje ją od obszarów ćwiczebnych. Niezwykle malownicze jest koryto Starej Drawy. Wzdłuż rzeki zachowały się stare drzewostany buczyn. W pobliżu doliny występują twarłowodne jeziora okolone szuwarami kłociowymi (jez. Za Dywizją, Margłowe, Borowo). W dolinie znajdują się cenne łąki z groszkiem błotnym, stanowiące ostoję derkacza.

Uroczyska w Puszczy Drawskiej (PLH320046)

Ostoja obejmuje swym zasięgiem dużą część kompleksu leśnego na równinie sandrowej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach przewagę stanowią drzewostany sosnowe, z dużym jednak udziałem buczyn, grądów i olsów. Centralną częścią ostoi jest Drawieński Park Narodowy, który stanowi najcenniejszy pod względem przyrodniczym obszar. Na terenie ostoi występuje co najmniej 27 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, w tym 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Są to: bielik, puchacz, kania czarna, kania ruda, orlik krzykliwy, rybołów, bąk. Obszar stanowi jedną z najważniejszych ostoi lęgowych ptaków drapieżnych w Polsce. Gniazdują tu m.in.: bielik, rybołów, orlik krzykliwy, kania czarna i kania ruda, błotniak stawowy, trzmielojad oraz puchacz. Na obszarze stwierdzono także bogate populacje wielu rzadkich i zagrożonych gatunków z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, w tym populacje bobra, wydry, żółwia błotnego, kumaka nizinnego, traszki grzebieniastej, czerwończyka nieparka, jelonka rogacza, kozioroga dębosza, pachnący dębowej (gatunek priorytetowy!!!), skójki gruboskorupkowej, trzepli zielonej, zalotki większej oraz dwóch gatunków nietoperzy: nocka dużego i nocka Bechsteina. Bogaty jest również świat ichtiofauny. Szczególnie cenny ze względu na występowanie gatunków zagrożonych, takich jak: łosoś, minóg rzeczny, certa.

Ostoja Drawska (PLB320019)

Obszar ten obejmuje zasięgiem część Pojezierza Drawskiego z ponad 50 jeziorami (które stanowią 10% pow. terenu), reprezentującymi wszystkie typy jezior. W granicach obszaru znajduje się także część największego w kraju poligonu wojskowego Drawsko. Teren ostoi ukształtował łądolód podczas ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Pozostałości stanowią m.in. wały moreny czołowej,

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

oży, liczne jary, doliny rzek, jeziora rynnowe i wytopiskowe. Główną rzeką jest Drawa przepływająca przez kilka jezior, której dolina stanowi oś hydrograficzną obszaru. Lasy pokrywają około 25% powierzchni terenu. Ostoja Drawska stanowi jedną z najważniejszych na Pomorzu ostoi lęgowych ptaków drapieżnych. Gniazduje tu 5 gatunków rzadkich ptaków drapieżnych umieszczonych w Czerwonej Księdze, przy czym populacje lęgowe czterech z nich: kani czarnej, kani rudej, bielika i orlika krzykliwego należą do największych w Polsce.

Obszary chronionego krajobrazu są to tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z wypoczynkiem i turystyką lub pełniąc funkcje korytarzy ekologicznych (czyli takich ciągów roślinności, które łączą dwa ekosystemy o tym samym charakterze, np. zwierzęta zamieszkujące w dwóch oddalonych od siebie lasach mogą się przemieszczać dzięki istnieniu grupek zadrzewień, co ma duże znaczenie np. przy poszukiwaniu partnerów). Obszary chronionego krajobrazu są przeznaczone głównie na rekreację, a działalność gospodarcza podlega tylko niewielkim ograniczeniom.

OChK Pojezierze Drawskie -obszar o łącznej powierzchni 58,081 ha, obejmuje swoimi granicami prawie całe Pojezierze Drawskie oraz fragment Pojezierza Szczecineckiego. Obszar ten stanowi praktycznie otulinę Drawskiego Parku Krajobrazowego chociaż w północno - wschodniej części gminy Połczyn Zdrój granica obszaru przebiega w obrębie terytorium DPK.

OChK Choszczno-Drawsko -obszar ten utworzono w 1998 r. Jego powierzchnia wynosi 22 516 ha. Celem powołania obszaru chronionego jest zapewnienie ochrony wartości przyrodniczych i przyrodniczo-rekreacyjnych w otulinie Drawieńskiego Parku Narodowego. Obszar położony jest w dorzeczu rzeki Iny, częściowo pokryty lasem. Na terenie obszaru zlokalizowany jest rezerwat Grądowe Zbocza.

OChK Okolice Kalisza Pomorskiego -usytuowany na północny-wschód od Kalisza Pomorskiego, utworzony w 1975 roku o powierzchni 1 580 ha. Celem utworzenia obszaru jest ochrona krajobrazu i naturalnych walorów środowiska przyrodniczego w okolicach Kalisza Pomorskiego, w szczególności jeziora Giżyno oraz rzeki Drawicy będącej lewym dopływem Drawy. Obszar w dużej części pokryty jest lasem.

Rezerваты przyrody są to obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Rezerваты przyrody mogą być:

ściśle – w takich rezerwach nie dopuszcza się jakiegokolwiek ingerencji człowieka – dzięki temu możemy obserwować, jak w naturalny sposób przebiegają pewne procesy przyrodnicze np. jak następuje sukcesja ekologiczna;

częściowe – w takich rezerwach człowiek może wykonywać pewne działania, które służą ochronie przyrody, np. na terenach, na których ochronie podlega zbiorowisko łąkowe regularnie prowadzi się wykaszanie (jeżeli łąka nie byłaby wykaszana, w drodze sukcesji ekologicznej zmieniłaby się w las). Łąki są zbiorowiskami, które zwykle powstały przez działalność człowieka, mają duże znaczenie kulturowe i wzbogacają różnorodność biologiczną.

Rezerваты przyrody na obszarze objętym „Programem...” według gmin⁹.

Gmina Połczyn-Zdrój

Rezerwat Dolina Pięciu Jezior

Rezerwat o powierzchni 228,78 ha utworzony został w 1987 roku. Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie formy morfologicznej Pojezierza Drawskiego z bogatą szatą roślinną, kompleksów leśnych, zbiorników wodnych i torfowisk niskich z buczyną pomorską i licznymi stanowiskami roślin chronionych. Dolina Pięciu Jezior stanowi część tzw. Szwajcarii Połczyńskiej i jest jednym z najpiękniejszych zakątków województwa zachodniopomorskiego. Rezerwat obejmuje głęboką dolinę polodowcową o długości 4 km i szerokości 200-300m. Jej strome zbocza wznoszą się na wysokość od 30 do 55 m nad dno doliny i 180-200 m n.p.m. W obrębie doliny położonych jest pięć niewielkich jezior: Krzywe (Górne), Krąg (Okrągłe), Długie, Głębokie i Małe o łącznej powierzchni 46,52 ha. Brzegi jezior porasta roślinność bagienna oraz zajmują torfowiska niskie. Przez wszystkie jeziora doliny przepływa rzeka Drawa, której źródła leżą w rejonie Jeziora Krzywego. Na terenie rezerwatu Drawa jest niewielkim ciekim o szerokości nie przekraczającej 4 m. Istotnym elementem krajobrazowym w rezerwacie jest wstęga drogi wojewódzkiej Czaplnek - Połczyn Zdrój, wijąca się wzdłuż doliny licznymi serpentynami. Szata roślinna rezerwatu liczy ponad 300 gatunków roślin naczyniowych. Na szczególną uwagę zasługują gatunki objęte ochroną prawną: orlik pospolity,

⁹ <http://www.pojezierze-drawskie.pl>

wawrzynek wilczełyko, kruszczyk błotny, bluszcz pospolity, listera jajowata, grzązel żółty, grzybień białe, storczyk szerokolistny, podkolan biały, marzanka wonna, konwalia majowa i kocanki piaskowe. Większość powierzchni leśnej rezerwatu zajmuje kwaśna buczyna niżowa. W drzewostanie dominuje buk pospolity, któremu towarzyszą domieszki dębu szypułkowego i bezszypułkowego, grabu pospolitego, sosny zwyczajnej, świerka pospolitego, brzozy brodawkowatej i modrzewia europejskiego. Spotyka się okazy buka i dębu, których wiek przekracza 150 lat.

Torfowisko Toporzak

Rezerwat o powierzchni 43,07 ha utworzony został w 1996 roku. Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie zbiorowisk torfowiskowych i mszarnych z udziałem rzadkich gatunków mchów charakterystycznych dla obszarów górskich. Rezerwat obejmuje teren leśny wyodrębniony naturalnymi granicami. W drzewostanie dominuje sosna z domieszką świerka, osiki, brzozy, dębu i klonu. Większą część rezerwatu zajmuje las mieszany świeży. Pozostałe zbiorowiska leśne to lasy i bory bagienne oraz ols. Prawie 6 ha rezerwatu zajmuje torfowisko wysokie. W znacznej części zostało ono wyeksploatowane. Na groblach między dolami potorfowymi rozwinął się bór bagienny. W dolach potorfowych utworzyły się zespoły przygielki białej, turzycy nitkowatej, mszar z welnianką wąskolistną, szuwar pałkowy i bardzo rzadki mszarnik z wrzoścem bagiennym. Osobliwością rezerwatu jest występowanie wszystkich trzech krajowych gatunków owadożernych rosiczek: okrągłolistnej, pośredniej i długolistnej. Szczególnie interesująca i bogata jest flora mchów. Występuje tu 66 gatunków mchów, w tym 14 gatunków torfowców. Rzadkim na Pojezierzu Drawskim torfowcem jest licznie występujący w rezerwacie, wapieniolubny *Sphagnum teres*. Ponadto na uwagę zasługują gatunki górskie: *Dicranum fuscescens*, *Racomitrium heterostichum*, *Drepanocladus uncinatus* i *Brachythecium reflexum*.

Gmina Złocieniec

Rezerwat Jezioro Czarnówek

Rezerwat o powierzchni 11,88 ha utworzony został w 1974 roku. Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie jeziora lobeliowego z roślinami reliktowymi. Jezioro Czarnówek jest zbiornikiem śródleśnym, położonym na dnie rozległej rynny fluwioglacjalnej przebiegającej z północy na południe. Maksymalna jego głębokość wynosi 9,5 m, głębokość średnia - 3 m. Woda jeziora charakteryzuje się dużą przezroczystością i jest bardzo kwaśna (pH 4,5). Zbiornik ten należy do grupy jezior oligotroficznych (skąpożywnych), ubogich w składniki pokarmowe, z dnem piaszczystym i brzegach pozbawionych szerokiej strefy szuwarów. Nazwa - jezioro lobeliowe - pochodzi od rośliny lobelii jeziornej, która wraz z poryblinem jeziornym, brzeżycą jednokwiatową, wywłócznikiem skrętoległym

i sitem drobnym tworzy zespół roślinny charakterystyczny tylko dla tego typu jezior. W Jeziorze Czarnówek stwierdzono występowanie 8 zbiorowisk roślinnych. W strefie przybrzeżnej jeziora dominuje zespół lobelii i poryblinu. Najlepiej wykształcony jest on wzdłuż wschodniego i północnego brzegu. Roślinność wynurzona tworzą szuwały turzycy dzióbkowej i manny mielec. Znacznie rzadziej spotykane są szuwały trzcinowy i pałki szerokolistnej oraz zbiorowiska z turzycą nitkową, ponikłem błotnym i sitem rozpierzchłym.

Rezerwat Morzysław Mały

Rezerwat torfowiskowy nad Jezioro Morzysław Mały - o powierzchni 7,57 ha utworzony został w 1965 roku. Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych torfowiska węglanowego i przejściowego ze stanowiskami roślin reliktowych. W skład rezerwatu wchodzi jezioro o powierzchni 3,6 ha oraz przyległe do niego torfowisko. W rezerwacie stwierdzono występowanie 112 gatunków roślin naczyniowych, 48 gatunków mszaków i 4 gatunków porostów. Wyróżniono 19 zbiorowisk roślinnych wodnych i bagiennych. Najbardziej interesującym z nich jest mechowisko z turzycą strunową. Zbiorowiska roślin wodnych to zespoły: rdestnicy pływającej, grzybieni północnych oraz osoki aloesowatej z żabiściekiem pływającym. W rezerwacie dominują torfowiska mszysto-turzycowe i mszary: mechowisko z turzycą strunową, mechowisko z turzycą bagienną, mechowisko z turzycą pospolitą i mszar z turzycą dzióbkową. Jedynym zbiorowiskiem leśnym występującym na terenie rezerwatu jest bór bagienny. Osobliwością są rośliny reliktowe: gwiazdnica grubolistna, bażyna czarna, trzcinnik prosty i wełnianka delikatna oraz objęte ochroną gatunkową: rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne, grzybienie północne, storczyki: plamisty, krwisty i Traunsteinera.

Gmina Czaplnek

Brunatna Gleba

Rezerwat o powierzchni 1,1 ha utworzony został w 1971 roku. Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych typowo wykształconej leśnej gleby brunatnej wraz ze ściółką i runem. Ukształtowanie terenu rezerwatu oraz pokrywa geologiczna powstały w wyniku ostatniego zlodowacenia bałtyckiego oraz współczesnej erozyjnej i akumulacyjnej działalności wód. Rezerwat leży w zasięgu strefy moreny czołowej, w źródłowej partii rzeki Drawy. Gleba zalegająca w rezerwacie określona została jako brunatna kwaśna wytworzona z gliny lekkiej słabo spiaszczonej, średnio głębokiej pylastej na glinie średniej. Okrywa ją luźna warstwa silnie rozłożonej ściółki liściastej. Pod nią znajduje się szarobrunatny poziom darniowo-próchniczny luźno poprzerastany korzeniami roślin runa. Składa się on z gliny lekkiej silnie spiaszczonej pylastej. Poziom

ten przechodzi łagodnie w nieco jaśniejszy poziom próchniczo-mineralny, składający się z gliny lekkiej słabo spiaszczonej. Przejście do poziomu brunatnienia jest łagodne. Poniżej poziomu brunatnienia zalega skała macierzysta, którą jest glina średnia. Gleba brunatna odpowiada siedlisku lasu świeżego. Teren rezerwatu porasta młody las bukowy z domieszką brzozy i świerka. W runie występuje: podkolan biały, zawilec gajowy, groszek wiosenny, gajowiec żółty, gwiazdnica wielkokwiatowa, jaskier kosmaty, fiołek leśny oraz marzanka wonna.

Rezerwat Jezioro Prosino

Rezerwat o powierzchni 81 ha utworzony został w 1988 roku. Celem ochrony rezerwatowej jest zachowanie miejsc bytowania i lęgów rzadko występujących gatunków ptaków wodnych i błotnych. Rezerwat obejmuje jezioro Prosino wraz z okalającymi je szuwarami i fragmentami zarośli. Przez zbiornik przepływa rzeka Drawa. Maksymalna jego głębokość wynosi 1,8 m, długość ok. 1300 m, największa szerokość 700 m, długość linii brzegowej 3800 m. Szerokość pasa szuwarów otaczających jezioro przekracza często 50 m. Z powodu niewielkiej głębokości i dużego stopnia eutrofizacji jezioro jest bogatym żerowiskiem dla ptactwa wodnego. W sezonie lęgowym wśród roślinności brzegowej jeziora i w jego najbliższym sąsiedztwie możemy spotkać 26 gatunków ptaków. Są to: perkozec, perkoz dwuczuby, bąk, łabędź niemy, krzyżówka, krakwa, cyranka, płaskonos, głowienka, błotniak stawowy, wodnik, łyska, czajka, kszczyk, śmieszka, zimorodek, pliszka żółta, bręczka, rokitniczka, łożówka, trzcinniczek, trzciniak, kwiczoł, czarnogłówka, remiz i potrzos. Rezerwat jest terenem polowań bielików, kań rudych i rybołowa. Jezioro Prosino jest ważnym miejscem zgrupowań ptaków wodnych na Pojezierzu Drawskim w czasie migracji wiosennych i jesiennych. W tych okresach koncentracje łysek, krzyżówek i czernic osiągają często liczebność ponad 1500 osobników.

Gmina Drawno

Rezerwat Torfowisko Konotop

Utworzony w 2007 roku rezerwat przyrody obejmuje obszar o łącznej powierzchni 65,85 ha: 11,05 ha w gminie Bierzwnik i 54,80 ha w gminie Drawno (do 17 lutego 2009 r. - 51,97 ha: 11,05 ha w gminie Bierzwnik i 40,92 ha w gminie Drawno). Otulina dla rezerwatu ma powierzchnię 229,87 ha. Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie torfowiska pojeziernego wypełniającego rynię wypływającego się jeziora Konotop wraz z licznymi chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin, w tym: bażyny czarnej, skrzypu pstrego, selernicy żyłkowatej, turzycy bagiennej, welnianki szerokolistnej, rosiczek: okrągłolistnej, długolistnej i pośredniej, narecznicy grzebieniastej, kruszczyka błotnego, torfowców oraz zwierząt, w tym: żurawia i brodziec samotnego.

4.2. Drawieński Park Narodowy- analiza możliwych do podjęcia działań w celu zachowania obecnego stanu przyrody

Obecna działalność Drawieńskiego Parku Narodowego¹⁰ (DPN)

Drawieński Park Narodowy utworzony został w 1990 roku. Powstał na bazie utworzonego w 1974 r. krajobrazowego rezerwatu przyrody Drawa o pow. 522 ha. Rezerwat ten obejmował odcinek doliny rzeki od jez. Dubie do elektrowni Kamienna, w jego ramach 10 obiektów objęto ochroną ścisłą. Teren dzisiejszego Drawieńskiego Parku Narodowego i otuliny znajduje się na Równinie Drawskiej, która jest fragmentem Pojezierza Południowopomorskiego, w północno-zachodniej Polsce. Zajmuje centralną część kompleksu leśnego zwanego Puszcą Drawską. Wszelkie czynności realizowane na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego podporządkowane są ochronie przyrody.

Podstawową funkcją DPN jest obserwacja środowiska naturalnego i ocena aktualnego stanu procesów przyrodniczych, wód powierzchniowych i podziemnych, zmian klimatu, elementów przyrody nieożywionej. Na jej podstawie można bowiem prognozować kierunki i tempo przemian ekosystemów oraz reakcje żywych organizmów na zmiany środowiska.

Ochrona przyrody Drawieńskiego Parku Narodowego polega na zachowaniu, odnawianiu i właściwym wykorzystaniu zasobów przyrody, jej tworów i składników. W skład zasobów przyrody Parku wchodzi między innymi takie komponenty jak:

- rośliny, zwierzęta i grzyby;
- siedliska przyrodnicze ;
- twory przyrody nieożywionej;
- krajobraz;
- zieleń w ludzkich osadach (parki podworskie, aleje).

Najważniejszym i podstawowym sposobem ochrony bogactwa florystycznego jest chronienie biotopów roślin. Drawieński Park Narodowy zabezpiecza fragmenty terenu przed nadmierną, niszczącą różnorodność przyrody eksploatacją. Najbardziej wymagające gatunki leśnej flory wymagają uwolnienia lasu spod presji gospodarki ludzkiej. Służą temu strefy ochrony ścisłej, gdzie nie ingeruje się w ogóle. Są to obszary niezwykle wrażliwe na wszelkie niekorzystne zmiany w środowisku, dlatego ich ochronie służby DPN poświęcają szczególną uwagę.

¹⁰ Dyrekcja Drawieńskiego Parku Narodowego

Szczególnie ważna jest ochrona tych gatunków, które w całej Polsce albo w regionie są zagrożone wyginięciem. Zestawione są one na tzw. Czerwonych Listach. Uzupełniającą metodą zabezpieczenia przed wyniszczeniem rzadkich i cennych gatunków, szczególnie tych powszechnie znanych i efektywnie kwitnących, jest tzw. ochrona gatunkowa, czyli m.in. zakaz zrywania i niszczenia roślin. Rośliny będące surowcem zielarskim podlegają natomiast ochronie częściowej, polegającej na ograniczeniach w ich zbieraniu, co ma zabezpieczyć je przed nadmierną eksploatacją.

Dla skutecznego zachowania bogactwa fauny Parku najważniejsze jest zachowanie biotopów cennych gatunków. Szczególnie ważne jest zachowanie starodrzewi i lasów zbliżonych do naturalnych. Tylko w takich lasach będą się dobrze czuły zwierzęta puszczańskie, stanowiące największą osobliwość fauny Drawieńskiego Parku Narodowego. Do zachowania populacji zwierząt nie lubiących towarzystwa człowieka przyczyniają się też ściśle chronione fragmenty terenu Parku Narodowego. Między innymi właśnie ze względu na konieczność ochrony fauny przed niepokojeniem, na terenie Parku obowiązują pewne ograniczenia w udostępnieniu i nie w każde miejsce wolno turystom docierać. Najważniejsze jest zachowanie tych gatunków zwierząt, które w Polsce zagrożone są wyginięciem. Są one zestawione na Czerwonych Listach i w Czerwonych Księgach.

Poważne niebezpieczeństwo dla przyrody Parku stanowią pożary. Ochrona przed tym żywiołem na terenie DPN związana jest z utrzymywaniem i oraniem (mineralizowaniem) pasów przeciwpożarowych zlokalizowanych wzdłuż dróg publicznych, patrolowaniem terenu przy użyciu samolotów, pełnieniem dyżurów i utrzymaniem pełnej gotowości ze strony służb Parku jak i straży pożarnych, utrzymywaniem dróg pożarowych, punktów czerpania wody. Obszar przeznaczony do ochrony ścisłej obejmuje teren 569 ha. Jego szczegółowy opis znajduje się w części dotyczącej rezerwatów (podrozdział 4.1). Ochrona polega na monitorowaniu przebiegu procesów przyrodniczych, udostępnieniu do badań naukowych i zachowaniu puli genowej. Są to obszary o najwyższych walorach przyrodniczych wymagające szczególnej troski społeczeństwa w celu zachowania ich dla przyszłych pokoleń.

Ochrona krajobrazu Parku, która obejmuje 313 ha, związana jest z utrzymaniem przestrzeni otwartej. W tym celu część gruntów rolnych wydzierżawiono rolnikom, tereny pozostałe utrzymywane są w stanie kośnym, bądź chronione biernie (bez ingerencji ludzkiej przez najbliższe 20 lat). Zapisy planu ochrony zakazują stawiania elementów dysharmonijnych w krajobrazie, stosowania gęstej zabudowy, elementów obcych np. płaskich dachów, poziomych płotów itp. Ochrona przyrody nieożywionej realizowana jest poprzez:

1. ochronę gleby, polegającą na utrzymaniu lub przebudowaniu istniejących drzewostanów, które rosną na nieodpowiednich siedliskach. Służby Parku podejmują prace związane z ochroną gleby przed antropopresją poprzez wyznaczanie szlaków turystycznych, budowanie

- i konserwowanie infrastruktury turystycznej m.in. poręczy, schodów, pomostów wędkarskich. Ma to na celu skanalizowanie ruchu turystycznego i ograniczenie pobytu turystów tylko do wyznaczonych miejsc,
2. ochronę powietrza, związaną głównie z prowadzeniem stałego monitoringu czystości powietrza,
 3. ochronę głązów narzutowych,
 4. ochronę wody i źródeł poprzez wprowadzanie zakazów związanych z eksploatacją oraz prowadzeniem ochrony różnorodności biologicznej,
 5. ochronę przed hałasem dzięki wprowadzeniu zakazów związanych między innymi z używaniem motorowego sprzętu wodnego, wprowadzeniem stref ciszy.

Ochrona wartości kulturowych i historycznych związana jest głównie z uczytelnieniem w terenie miejsc o cechach wybitnie poznawczych i historycznych (m.in. rekonstrukcja, oznaczenie obiektów cennych, informacja w terenie o cechach, wykorzystaniu i znaczeniu obiektu), a także wydawaniem informatorów, folderów, przewodników, które opisują walory przyrodnicze i kulturowe tego terenu.

Prowadzenie zadań związanych z dydaktyką i edukacją pośrednio również wpływa na ochronę przyrody Parku. Teren udostępniony jest dla turystów, którzy korzystają z walorów Parku na zasadach określonych w planie ochrony. Szeroko zakrojona dydaktyka i edukacja przybliży obiekt społeczeństwu i wyzwała postawy sprzyjające ochronie przyrody. Obecnie funkcję edukacyjną pełnią dwie ścieżki poznawcze (Barnimie i Międzybór) oraz sala edukacyjna wraz z laboratorium, w których organizowane są zajęcia z młodzieżą.

Zagrożenia zewnętrzne dla przyrody Parku, czyli takie które mają swoje źródło poza granicami DPN, związane są głównie z gospodarką wodno-ściekową gmin, z prowadzeniem ferm zwierzęcych oraz wyznaczaniem terenów dla celów rekreacyjnych, wydobywczyc m.in. żwiru. Likwidowanie tego typu zagrożeń regulowane jest przez ustawodawstwo i zapisy planów zagospodarowania przestrzennego, ale również, w głównej mierze zależy od współpracy lokalnych władz gmin i powiatów z administracją Parku.

Realizowane i planowane działania DPN w celu zachowania obecnego stanu przyrody

Drawieński Parku Narodowy realizuje projekt „Plan ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego” współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko działania 5.3.

priorytetu V. Projekt realizowany jest w latach 2011-2014, a jego całkowita wartość wynosi 2 560 499,69 zł, z tego dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego to 2 176 424,73 zł. W ramach projektu opracowany zostanie projekt planu ochrony¹¹ Drawieńskiego Parku Narodowego oraz projekty planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 „Lasy Puszczy nad Drawą” – PLB320016 i „Uroczyska Puszczy Drawskiej” – PLH320046.

Projekt planu ochrony sporządza dla parku narodowego jego dyrektor. Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla parku narodowego w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu lub odmawia jego ustanowienia, jeżeli projekt planu jest niezgodny z celami ochrony przyrody, uwzględniając konieczność dostosowania działań ochronnych do celów ochrony parku narodowego.

Plan ochrony dla parku narodowego oraz rezerwatu przyrody zawiera¹²:

- cele ochrony przyrody oraz wskazanie przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji;
- identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków;
- wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej;
- określenie działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań;
- wskazanie obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz określenie sposobów ich udostępniania;
- wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza;
- ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych.

¹¹ **Plan ochrony** - jest to dokument, który sporządza się i realizuje dla parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych, a można sporządzić także dla obszaru Natura 2000 lub jego części. Dla parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych jest podstawowym dokumentem planującym ochronę przyrody.

¹² Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880)

Drawieński Park Narodowy realizuje również oraz planuje realizować przedsięwzięcia dotyczące ochrony przyrody dofinansowane z różnych źródeł. Najważniejsze z nich to¹³:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Instrument Finansowy na rzecz środowiska LIFE+,
- Programu Infrastruktura i Środowisko,
- Fundusz Leśny -Projekt pn. „Ochrona i przywracanie różnorodności gatunkowej ekosystemów leśnych Drawieńskiego Parku Narodowego”.

W 2013 roku Drawieński Park Narodowy realizuje projekty w ramach zadania pod nazwą Eko Muzeum Rzeki Drawy. Celem projektów „Ochrona lokalnej tradycji architektonicznej Puszczy Drawskiej” oraz „Ochrona lokalnej tradycji ogrodniczo-sadowniczej Puszczy Drawskiej” jest rozpoznanie tej specyficznej różnorodności kulturowej i przyrodniczej, stworzenie podstaw dla jej ochrony, ewentualnego odtworzenia i propagowania. Działania w ramach projektu obejmują doposażenie infrastruktury terenowej. Nowopowstała ścieżka "Lokalna tradycja architektoniczna i sadownicza Puszczy Drawskiej" umożliwi nie tylko obcowanie z naturą i podziwianie piękna krajobrazu, ale również zabytków architektury, typowego dla tego rejonu budownictwa murowanego i drewnianego, czy też zachowanych obiektów architektury podworskiej. Celem projektu "Geościeżka w dolinie Drawy" jest spopularyzowanie wiedzy na temat geologii rejonu, oraz prowadzenie edukacji w zakresie ochrony przyrody nieożywionej. Projekty w ramach „Ekomuzeum Rzeki Drawy” finansowane są przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Drawieński Park Narodowy jest także w trakcie realizacji dwóch kolejnych projektów dofinansowanych z NFOŚiGW:

1. "Monitorowanie stanowisk wybranych siedlisk przyrodniczych i gatunków Natura 2000 w Drawieńskim Parku Narodowym". Projekt polega na monitorowaniu siedlisk przyrodniczych i sporządzeniu raportów z monitorowania.
2. "Termomodernizacja obiektów DPN na potrzeby zarządzania ruchem turystycznym i ochrony ekosystemów leśnych z wykorzystaniem energii odnawialnej". Projekt ma na celu remont budynku w Drawnie oraz leśniczówki.

¹³ informacje przekazane przez Drawieński Park Narodowy

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

W 2013 roku DPN złożył 4 wnioski o dofinansowanie projektów NFOŚiGW:

1. "Termomodernizacja obiektów DPN na potrzeby zarządzania turystyką ochrony ekosystemów leśnych z wykorzystaniem energii odnawialnej".
2. "Wdrożenie systemu zarządzania stanem zasobów przyrodniczych DPN - etap – II".
3. " Ochrona i przywracanie różnorodności gatunkowej ekosystemów leśnych Drawieńskiego Parku Narodowego".
4. "Ochrona przyrody Drawieńskiego Parku Narodowego poprzez ochronę czynną, monitoring przyrodniczy oraz zapobieganie antropopresji."

5. POWIĄZANIA DOKUMENTU Z INNYMI OPRACOWANIAMI STRATEGICZNYMI

Rozwój poszczególnych obszarów – miast, gmin, powiatów, województw czy wreszcie kraju – jest na ogół planowany co najmniej na kilkanaście lat wprzód. Odnosi się to zarówno do procesów ogólnorozwojowych, jak i konkretnych obszarów funkcjonalnych, w tym turystyki. Poszczególne jednostki samorządu terytorialnego są jednak umocowane w określonym kontekście administracyjnym. Oznacza to ni mniej, ni więcej, że funkcjonują w systemie społeczno-ekonomicznym, w którym działania jednostek niższego rzędu są w różnoraki sposób uzależnione od zachowań rozwojowych jednostek wyższego rzędu. Programując rozwój dowolnej dziedziny należy zatem mieć na względzie zamierzenia władz jednostek umiejscowionych wyżej w hierarchii administracyjnej, aby nie dochodziło do sprzecznych planów czy zamierzeń rozwojowych. Przyjrzyjmy się więc dokumentom strategicznym przygotowanym na poszczególnych szczeblach – krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym – pod kątem zagadnień istotnych z punktu widzenia rozwoju turystyki na terenie obszaru rzeki Drawy.

5.1. Dokumenty krajowe

Podstawowym dokumentem strategicznym, określającym cele i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego, a także warunki niezbędne do zapewnienia rozwoju Polski do 2015 roku, jest **Strategia Rozwoju Kraju**. Sfera turystyki dotyczy bezpośrednio lub pośrednio (ale jednoznacznie) większości spośród wskazanych priorytetów, jak np.

- Wzrost konkurencyjności i innowacyjności technicznej i społecznej,
- Wzrost zatrudnienia i podniesienia jego jakości czy
- Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa,

Są to oczywiście bardzo ogólnikowo brzmiące sformułowania, jednak poziom ich ogólnikowości jest wymuszany z jednej strony konstrukcją opracowania, z drugiej zaś skalą oddziaływania dokumentu (cały kraj).

Zgodnie z zapisami Strategii Polska powinna czerpać korzyści z rozwoju turystyki przyczyniającej się do wzrostu gospodarczego regionów, tworzenia nowych miejsc pracy oraz promocji regionów i kraju. Do zadań mających na celu konkurowanie i intensyfikację działań na rynku turystycznym należy wzbogacenie wachlarza usług wymagających powstania i rozbudowy obiektów bazy i infrastruktury turystycznej.

W części diagnostycznej Strategia wskazuje kierunki wsparcia polityki regionalnej Polski wobec województwa zachodniopomorskiego, które przejawiają się w szeregu działań:

- Poprawa skomunikowania transportowego Szczecina w układzie południkowym, a także z Poznaniem i Warszawą (zarówno w układzie drogowym jak i kolejowym),
- Zwiększenie międzynarodowej konkurencyjności zespołu portowego oraz funkcji okołoportowych, głównie usługowych, spedycyjnych i finansowych,
- Kontynuacja i rozwój różnych form współpracy przygranicznej z Niemcami ale również w regionie Morza Bałtyckiego,
- Umocnienie funkcji metropolitalnych Szczecina, a także wzmocnienie potencjału akademickiego Koszalina,
- Wsparcie obszarów wiejskich oraz działań na rzecz poprawy stanu środowiska, utrzymania wysokich walorów przyrodniczych, bazy uzdrowiskowej oraz międzynarodowej promocji turystycznej regionu,
- Ochrona przeciwpowodziowa, regulacja stosunków wodnych w dorzeczu Odry oraz przywrócenie funkcji transportowej dolnego biegu tej rzeki.

Te sformułowania już bardziej konkretnie kierunkują sposób myślenia o przyszłym rozwoju turystyki w obszarze rzeki Drawy, a już z pewnością konkretyzują okoliczności mogące wpłynąć na rzeczone plany rozwojowe.

Innym dokumentem planistycznym na szczeblu krajowym są **Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2015**. Opracowanie to jest prezentacją analizy sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce i poszczególnych jej regionach, formułuje najważniejsze wyzwania w perspektywie kolejnych lat oraz określa cele zmierzające do osiągnięcia spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej z krajami i regionami Unii Europejskiej. Prezentuje przy tym możliwości alokacji środków finansowych na poszczególne programy oraz ramy systemu realizacji.

Celem strategicznym zapisanym w opracowaniu jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej m.in. wzrost zatrudnienia. Dokument przedstawia dokładny opis programów operacyjnych, które realizują ten i inne cele poprzez wyznaczenie celów horyzontalnych, jak np.:

- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
- Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług i inne.

Zgodnie z obecnymi trendami gospodarczymi w Polsce powinno nastąpić zwiększenie zatrudnienia w sektorze usług oraz podniesienie ich jakości, przy jednoczesnym spadku zatrudnienia w rolnictwie. Zwiększeniu powinna ulec rola sektora turystycznych usług rynkowych. Wsparcie państwa dotyczące turystyki ukierunkowane będzie na poprawę jakości infrastruktury turystycznej oraz na powstawanie nowych obiektów służących do prowadzenia działalności turystycznej.

Z punktu widzenia podejmowanej problematyki (tj. rozwoju turystycznego) szczególną uwagę należy zwrócić na opracowanie pt. **Kierunki Rozwoju Turystyki do 2015 roku**. Jest to dokument programowy, który traktuje turystykę jako ważne narzędzie szeroko rozumianego rozwoju regionów. Zakłada budowanie silnych podstaw harmonijnego rozwoju sektora turystycznego w kraju, promowanie zrównoważonej konsumpcji turystycznej, kształtowanie zdrowia publicznego poprzez turystykę, integrowanie społeczeństwa wokół lokalnych produktów turystycznych oraz łączenie aktywności wszystkich podmiotów działających na rzecz rozwoju turystyki i zasobów będących w ich dyspozycji.

Generalne opracowanie zwraca uwagę na pewne wartości przypisywane rozwojowi turystyki, odwołujące się do znaczenia tej dziedziny gospodarowania dla tendencji ogólnorozwojowych w ich zrównoważonym wydaniu. Zakłada również rozwój Polski jako atrakcyjnej destynacji turystycznej,

ze skutecznie funkcjonującym przemysłem turystycznym oraz konkurencyjnymi i wysokiej jakości produktami i usługami turystycznymi.

Dokument wyznacza główne kierunki rozwoju polskiej turystyki w postaci obszarów priorytetowych:

- Produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności będący podstawą filozofii rozwoju polskiej turystyki,
- Rozwój zasobów ludzkich poprzez wykwalifikowane kadry, jako jeden z najważniejszych elementów usługi turystycznej,
- Wsparcie marketingowe, jako efektywny sposób sprzedaży wykreowanego produktu,
- Kształtowanie przestrzeni turystycznej poprzez świadomą politykę kształtowania dostępności walorów turystycznych,
- Wsparcie instytucjonalne, jako świadomą politykę instytucji, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji ukierunkowaną na kształtowanie proturystycznych strategii kraju i regionów.

Deklaracja zawarta w ostatnim z wymienionych wyżej kierunków wymaga szczególnego uwzględnienia, ponieważ zakłada możliwość oczekiwania i uzyskania wsparcia w procesach rozwojowych turystyki na poziomie regionalnym i lokalnym. Ponadto zarówno ostatni z wymienionych dokumentów, jak i wszystkie pozostałe zwracają uwagę na turystykę jako potencjalnie ważną dziedzinę życia społeczno-gospodarczego o implikacjach ogólnorozwojowych dla poszczególnych obszarów.

5.2. Dokumenty regionalne

Zadaniem samorządów terytorialnych szczebla wojewódzkiego jest realizacja odnoszących się do konkretnego regionu zadań, w tym związanych z turystyką. W dodatku należy mieć świadomość, że są to zadania różnego rodzaju, nie tylko te bezpośrednio wpływające na rozwój turystyki, ale też i takie, które stwarzają dla nich korzystny klimat. W gestii samorządów wojewódzkich leży m. in. określenie strategii rozwoju danego obszaru, w którym może zostać przewidziane miejsce dla rozwoju turystyki.

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Założenia „Programu...” wpisują się w przyjętą „Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015”, oraz „Strategię Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku”.

W przypadku mającej nadrzędny i uniwersalny charakter **Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020**, znajdziemy również pewne zapisy odnoszące się do rozwoju turystyki. Oczywiście w szerokim rozumieniu wszystkie treści zawarte w dokumencie mogą być uznane za ważne w opisywanym kontekście, jednak aby nie zamącać toku rozumowania uwzględniono te najbardziej wprost odnoszące się do rozwoju turystyki. Rozwój turystyki znajduje szczególne wsparcie w ramach celu strategicznego I Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 – „Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania”, poprzez realizację celu kierunkowego „Rozwój i promocja produktów turystycznych regionu”.

Natomiast w przypadku **Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku** założenia „Programu...” zgodne są z następującymi priorytetami:

Priorytet 1 „Rozwój Markowych Produktów Turystycznych Pomorza Zachodniego”

Priorytet 2 „Rozwój Zasobów Ludzkich”

Priorytet 3 „Kształtowanie Przestrzeni Turystycznej”

Priorytet 4 „Marketing i Informacja”

Priorytet 5 „Wsparcie Instytucjonalne”

Jednocześnie w części poświęconej programom wykonawczym strategii można znaleźć pewne zapisy, które pozwalają optymistycznie popatrzeć na perspektywy rozwojowe turystyki w obszarze objętym „Programem...”. Należą do nich programy:

- **„NA SZLAKACH HISTORII I PRZYGODY”** - Program rozwoju zintegrowanej sieci szlaków turystycznych
- **„PERŁY POMORZAZACHODNIEGO”** - Program wsparcia rozwoju atrakcji turystycznych i systemu ich marketingu
- **„WYPOCZYNEK POD GRUSZĄ”** - Program rozwoju agro i eko turystyki
- **„CZYSTA PRZYGODA”** - Program rozwoju turystyki aktywnej w jej nowych formach
- **„ZACHODNIOPOMORSKIE WEEKENDY”** - Program rozwoju oferty wypoczynku sobotnio-niedzielnego

- **„MORSKIE – ZACHODNIOPOMORSKIE”** - Program rozwoju produktów turystyki wodnej i morskiej
- **„POJEZIERZA, SPECJALNE STREFY TURYSTYCZNO - WYPOCZYNKOWE”** - Program kreujący szerokie wykorzystanie turystyczne obszarów zmarginalizowanych
- **„ZACHODNIOPOMORSKI KLASTER TURYSTYCZNY”** - Program integrujący instytucje i przedsiębiorstwa gospodarki turystycznej Regionu

5.3. Dokumenty lokalne

Najniższym, a przez to najbardziej istotnym z punktu widzenia rozwoju miejsc i mikroregionów szczeblem zarządzania są samorządy powiatowe i gminne. W odniesieniu do rozwoju turystyki zobowiązane są one m.in. do promowania walorów i możliwości rozwoju danego regionu, a także sprawowania opieki nad środowiskiem kulturowym i przyrodniczym. To jak wiadomo wybrane kompetencje organów władz samorządowych, aczkolwiek wydaje się ważnym przesłaniem, na ile programowane przez nie działania uwzględniają turystykę jako czynnik rozwoju lokalnego.

W niniejszym podrozdziale przeanalizowano pod kątem rozwoju turystyki następujące dokumenty szczebla lokalnego:

- Program rozwoju turystyki wodnej na obszarze Pojezierza Drawskiego, Myśliborskiego i Wałeckiego oraz w dorzeczu Parsęty i Regi;
- Plan Rozwoju Lokalnego Pojezierza Drawskiego;
- Strategię Powiatu Drawskiego;
- Aktualizację Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Drawskiego na lata 2008-2015;
- Strategię Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2020;
- Strategię Rozwoju Powiatu Świdwińskiego;
- Program rozwoju produktu turystycznego Gminy Połczyn Zdrój;
- Strategię Promocji Rozwoju Miasta i Gminy Czaplinek na lata 2009-2015;

- Strategię Rozwoju Gminy Złocieniec;
- Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Złocieniec na Lata 2004-2011;
- Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Drawsko Pomorskie na lata 2007-2013;
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Drawsko Pomorskie na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019;
- Strategię Rozwoju Turystyki w Gminie Drawno na lata 2010-2015;

Analiza powyższych dokumentów strategicznych pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

- Zarówno dokumenty powiatowe, jak i gminne podkreślają znaczenie turystyki w stymulowaniu rozwoju na poziomie lokalnym. Podkreśla się w nich rolę turystyki jako jednej z form wzmocnienia lokalnej gospodarki, a także tworzenia nowych miejsc pracy w działalności pozarolniczej.
- W ww. dokumentach podkreślono duży potencjał turystyczny predestynujący obszar rzeki Drawy do rozwoju turystyki, przede wszystkim w kontekście turystyki aktywnej i specjalistycznej, agroturystyki, ekoturystyki i turystyki wypoczynkowo – rekreacyjnej. W większości przypadków atrakcyjność postrzegano jako wysoką.
- Analizowane dokumenty traktując o turystyce skupiają uwagę głównie na opisie istniejących walorów i atrakcji, mniej znajduje to odzworowanie w części strategicznej.
- Zbyt mało miejsca w dokumentach poświęcono realnym produktom turystycznym, brak zdefiniowania tych produktów.
- Określone kierunki rozwoju turystyki lub cele i działania dotyczą następujących kwestii:
 - Efektywniejszej promocji obszaru,
 - Powstania atrakcyjnej oferty turystycznej (nazywanej również produktem turystycznym),
 - Poprawy stanu zagospodarowania turystycznego – bazy noclegowej i gastronomicznej oraz infrastruktury uzupełniającej,
 - Rozwoju lokalnych produktów oraz ich promocji,
 - Rozwoju folkloru i dziedzictwa kulturowego opartego na tradycji regionu,

- Zwiększenia aktywności samorządów w zakresie wspierania rozwoju turystyki,
- W odniesieniu do rozwoju produktów turystycznych podkreśla się rozwój: turystyki kajakowej, turystyki rowerowej, turystyki konnej, agroturystyki, turystyki weekendowej.

Z kolei analiza następujących dokumentów strategicznych przygotowanych przez Lokalne Grupy Rybackie:

- Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich Stowarzyszenia „PARTNERSTWO JEZIOR”;
- Lokalna Strategia Rozwoju Obszarów Rybackich LGR „PARTNERSTWO DRAWY”.

prowadzi do następujących wniosków:

- Turystyka z uwagi na dogodne uwarunkowania środowiskowe jest na tym obszarze szczególnie istotną, choć nie w pełni jeszcze rozwiniętą gałęzią gospodarki.
- Walory krajobrazowe i przyrodnicze w obszarze objętym „Programem...” sprzyjają przede wszystkim uprawianiu turystyki aktywnej.
- Infrastruktura turystyczna jest niedostatecznie rozwinięta: słabo oznakowane trasy rowerowe i wodne (kajakowe), brak bazy noclegowej o wysokim standardzie, kąpieliska i plaże w większości słabo turystycznie zagospodarowane, wymagające renowacji.
- Zwraca się uwagę na niską świadomość ekologiczną zarówno mieszkańców jak i turystów.
- Brakuje ciekawej oferty turystycznej poza sezonem.
- Główne cele dotyczą lepszego wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych w celach turystycznych przy zachowaniu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na terenach zależnych od rybactwa.
- W dokumentach nie identyfikuje się produktów turystycznych, natomiast zwrócono uwagę na produkty lokalne, poprzez które region może być promowany.

6. AUDYT TURYSTYCZNY OBSZARU RZEKI DRAWY

Audyty turystyczny został opracowany na podstawie studiów terenowych i inwentaryzacji potencjałów przyrodniczych i kulturowych 6 gmin obszaru rzeki Drawy, analiz eksperckich, w tym analiz podstawowych dokumentów planistycznych kraju, województwa i powiatów (rozdział 5).

Audyty turystyczny stanowi kluczowy element analizy atrakcyjności turystycznej poprzez wskazanie, w jaki sposób zasoby, którymi dysponuje obszar rzeki Drawy wpływają na postrzeganie go przez turystów. Stanowi jednocześnie podstawę, na której są tworzone i rozwijane produkty turystyczne. Analiza dzięki ukazaniu nierozzerwalnych i charakterystycznych cech obszaru rzeki Drawy, umożliwia lepsze zrozumienie jego uwarunkowań w skali mikro i makro. Zawiera wyjaśnienia wpływu takich czynników jak walory turystyczne, zagospodarowanie turystyczne, dostępność komunikacyjna pod kątem atrakcyjności obszaru rzeki Drawy dla turystów.

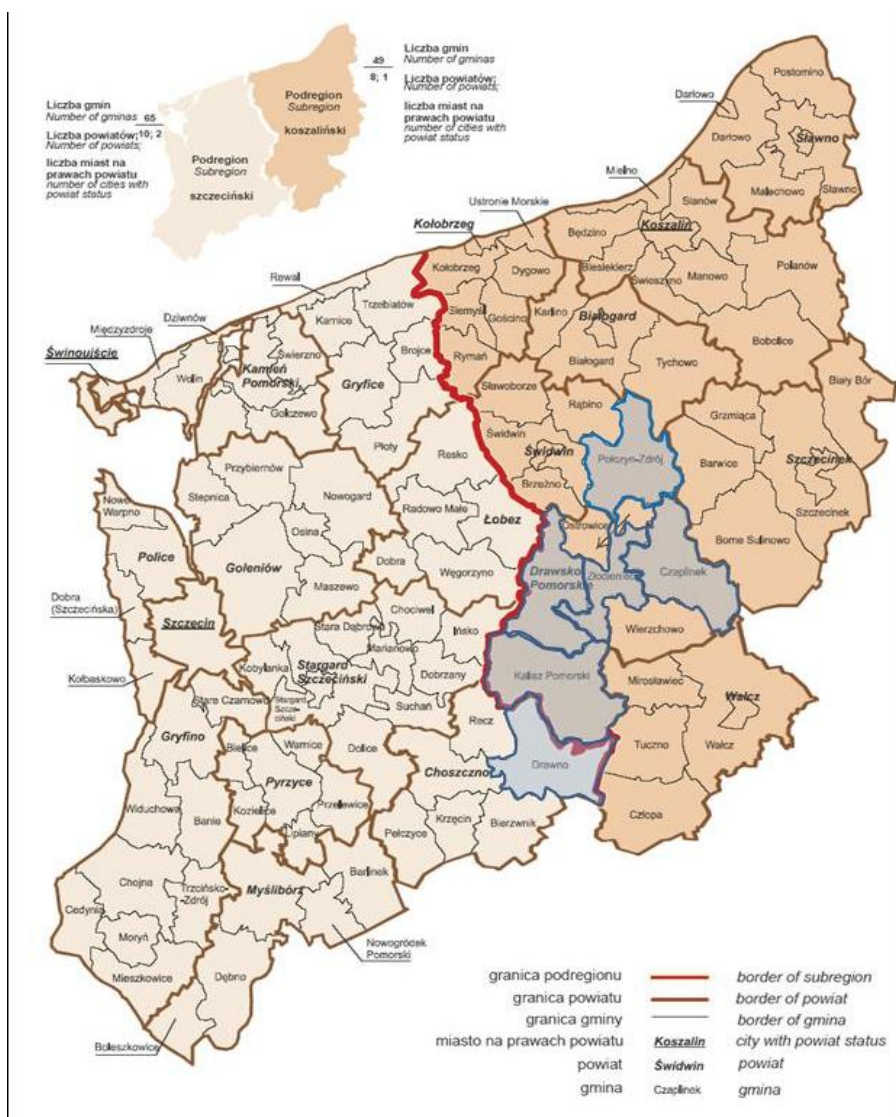
Należy podkreślić, iż audyt nie stanowi inwentaryzacji walorów. Dlatego też ujęte w nim zostały tylko te elementy, które odgrywają lub mogą odgrywać największą rolę w generowaniu ruchu turystycznego oraz budowaniu wizerunku regionu. Uświadomienie potencjałów, jak i ograniczeń wynikających z analizy w konsekwencji umożliwia wyznaczenie kierunków rozwoju turystyki.

6.1. Położenie i charakterystyka geograficzna analizowanego obszaru

Obszar rzeki Drawy obejmuje gminy, przez które przepływa rzeka Drawa i jej dopływy. Poddany analizie obszar pod względem administracyjnym położony jest w środkowo-południowej części województwa zachodniopomorskiego, w podregionie koszalińskim. Obejmuje swym zasięgiem sześć jednostek terytorialnych: gminy miejsko-wiejskie Polczyn-Zdrój (powiat świdwiński), Czaplinek, Złocieniec, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski oraz gminę wiejską Drawno (powiat choszczeński) (rys. 2). Znaczna część terenu położona jest na terenie powiatu drawskiego, a zwłaszcza jego północnej części. Zgodnie z reformą administracyjną kraju (1998) obszar rzeki Drawy włączony został w skład województwa zachodniopomorskiego.

Rysunek 2 Położenie analizowanego obszaru na tle podziału administracyjnego

Łączna powierzchnia analizowanego obszaru wynosi 2 050 km². W roku 2011 teren ten zamieszkiwało 37 147 osób (GUS 2012). Pod względem powierzchni, zdecydowanie wyróżnia się gmina Kalisz Pomorski (481 km²), najmniej powierzchni zajmuje gmina Złocieniec (195 km²). Współczynnik gęstości zaludnienia wynoszący średnio dla województwa 75 osób na km² kształtuje się na przeciętnym poziomie i wynosi średnio 18 os/km² (tab. 1).

Tabela 1 Charakterystyka geograficzna gmin obszaru rzeki Drawy

	Pow. (km ²)	Liczba ludności (tys.)	Gęstość zaludn. os/km ²	Tereny leśne (%)	Dostępność komunikacyjna (drogi krajowe)	Wiodące funkcje gminy
Połczyn-Zdrój	344	16 062	47	36,5	–	Działalność uzdrowiskowo-turystyczna
Czaplinek	365	11 986	33	40,1	droga krajowa nr 20	Działalność handlowa, przetwórstwo przemysłowe, rozwijająca się turystyka
Złocieniec	195	15 677	80	37,4	–	Gospodarka w gminie opiera się przede wszystkim na handlu, usługach budowlanych, przemyśle krawieckim, drzewnym, ceramicznym i turystyce.
Drawsko Pomorskie	344	16 747	49	37,6	–	W gospodarce gminy dominują rolnictwo, usługi oraz przemysł drzewny
Kalisz Pomorski	481	7 356	15	60,5	Droga krajowa nr 10	Gospodarka w gminie opiera się głównie na przemyśle drzewnym, leśnictwie, rolnictwie indywidualnym i wielkoobszarowym, przemyśle rolno-spożywczym, a także handlu i usługach, w tym hotelarskich i gastronomicznych.
Drawno	321	5 319	17	67,1	Droga krajowa nr 10, 22	W gospodarce gminy dominują rolnictwo, usługi budowlane oraz leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.
Obszar Rzeki Drawy RAZEM	2 050	37 147	18	46,5	–	–
województwo	22 892	1 722 739	75	35,3	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Struktura gruntów na obszarze obejmującym rzekę Drawę i jej dopływy dostarcza podstawowych informacji na temat możliwości rozwoju turystyki. Przy czym na obszarach gmin miejskich, zurbanizowanych możliwe będzie rozwijanie odmiennych form turystyki niż na terenach o wysokim stopniu zalesienia, z licznymi gruntami rolnymi i zlokalizowanymi na nich gospodarstwami rolnymi.

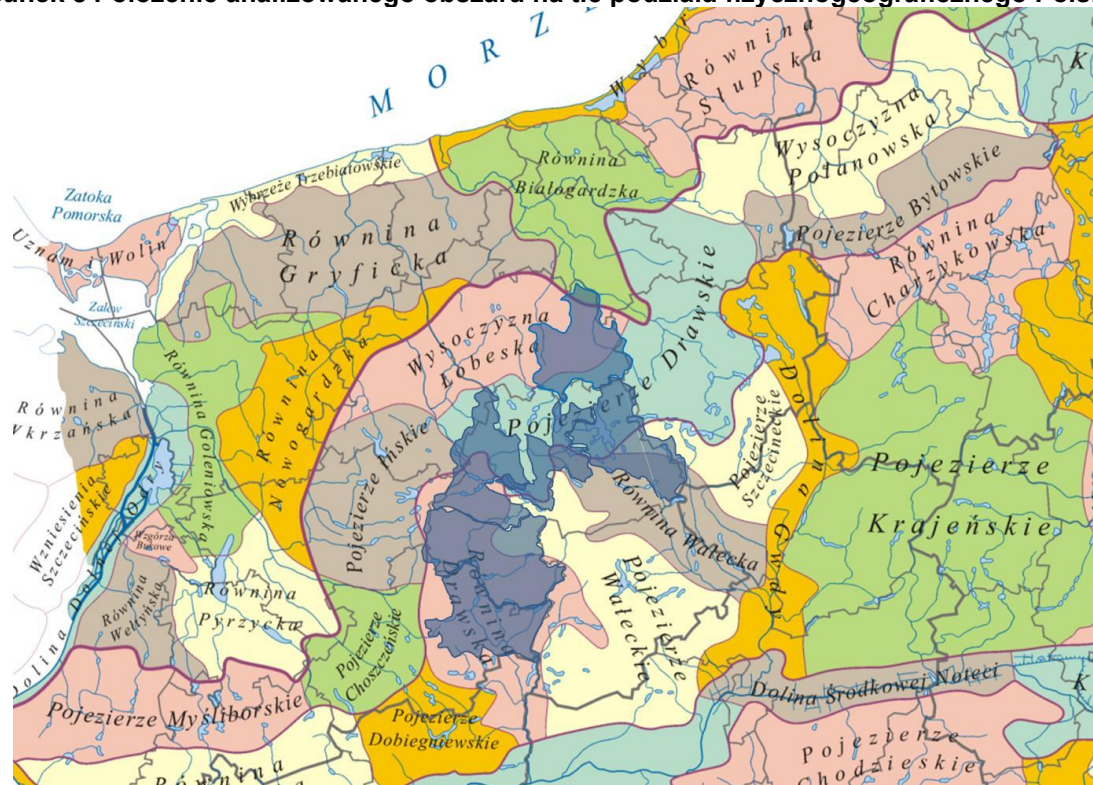

Jak pokazuje zestawienie (tab. 1), pod względem przydatności środowiska dla rozwoju turystyki i wypoczynku cały analizowany obszar wyróżnia się stosunkowo dużą lesistością. Przy średniej dla województwa wynoszącej 35,3 %, w analizowanych gminach wskaźnik ten waha się od 36,5 w gminie Polczyn Zdrój do maks. 67,1 % w gminie Drawno.

Dostępność komunikacyjną Obszaru Drawa warunkuje sieć dróg krajowych i wojewódzkich oraz położenie w pobliżu autostrady A2. O dobrej dostępności można mówić w przypadku gminy Czaplinek i Drawno (obecność dróg krajowych o znaczeniu międzynarodowym). Centralna i północna część obszaru jest słabiej zagospodarowana pod tym względem.

W geograficznych podziałach ogólnopolskich (Kondracki 2002): analizowany obszar obejmuje tereny należące do głównych trzech mezoregionów: mikroregionu Pojezierza Drawskiego (należącego do mezoregionu **Pojezierze zachodniopomorskie**), Równiny Drawskiej i północnej części Równiny Wałeckiej, które to jednostki wchodzi w skład mezoregionu **Pojezierza Południowopomorskiego** (rys. 3). Należy zaznaczyć, że cały analizowany obszar to urozmaicony pod względem orograficznym jak i krajobrazowym teren podprovincji **Pojezierza Południowobałtyckie**.

Rysunek 3 Położenie analizowanego obszaru na tle podziału fizycznogeograficznego Polski

Źródło: Opracowanie własne

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Zdecydowanie największą powierzchnię obszaru Drawa zajmuje **Równina Drawska**. Pod względem geomorfologicznym stanowi równinę sandrową (powstałą podczas ostatniego stadium zlodowacenia bałtyckiego) z kilkoma poziomymi tarasów. Miejscami występują tu płyty moreny dennej (okolice Drawna) i równoleżnikowe wały moren czołowych. Charakterystyczne dla tej części obszaru są jeziora wytopiskowe – Ostrowieckie (121,1 ha), Przytoczno (221,78 ha), Radęcino (174,4 ha) i Dubie (12,33 ha). Pod względem przyrodniczym ta część terenu wyróżnia się bogactwem fauny jak i flory. Decyzją z roku 1990 tereny te objęto formą ochrony w postaci Drawieńskiego Parku Narodowego, który swym zasięgiem (powierzchnia 114,41 km²,) objął dorzecze rzeki Drawa.

Pod względem orograficznym wyróżnia się **Pojezierze Drawskie**, obejmujące swym zasięgiem głównie tereny gminy Połczyn-Zdrój. Jedne z najwyższych wzniesień tego obszaru to Wola Góra (219,2 m n.p.m.), Spyczyna (203 m n.p.m.) czy Wiatraczna Góra (203 m n.p.m.). Tereny pojezierza przecinają głębokie rynny polodowcowe, wypełnione wodami licznych jezior. Znajduje się tu ponad 250 jezior o powierzchni powyżej 1 ha. Wizualno-krajobrazową atrakcyjność tej części pojezierza zwiększają duże jeziora na przedpolu najwyższych wzniesień: Drawsko (18 km²), Lubie (15 km²), Wielimie (17 km²). Obszar charakteryzuje silnie urozmaicony krajobraz z licznymi punktami widokowymi, predysponowany do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, konnej i spływów kajakowych. Północna i środkowa część często określana jest mianem "Szwajcarii Połczyńskiej".

Drawa, prawy dopływ Noteci ma długość 186 km, powierzchnia dorzecza wynosi 3296,4 km². Jej źródło znajduje się w gminie Połczyn Zdrój, wypływa z Jeziora Krzywego na obszarze Pojezierza Drawskiego. Źródłowy obszar chroniony jest w Drawskim Parku Krajobrazowym, w środkowym biegu, w obrębie Puszczy Drawskiej utworzono Drawieński Park Narodowy. Rzeka Drawa łączy m.in. jeziora: Prosino, Żerdno, Drawsko, Krosino, Lubie, Dubie. Główne dopływy: Korytnica, Płociczna (lewe), Mierzęcka Struga (prawy). Na odcinku od Jeziora Lubie do mostu na trasie Drawsko Pomorskie – Kalisz Pomorski organizowane są spływy kajakowe.

Flora obszaru rzeki Drawy jest zróżnicowana i zależna od nurtu rzeki. W miejscach, gdzie nurt jest wartki nie ma roślin wyższych. W miejscach tych występują siedliska glonów. Wszędzie tam, gdzie występuje kamieniste dno pojawia się ogólnie uznawany za wskaźnik czystości wody krasnorost-hildebrandia. Tworzy on krwistoczerwone (po wysuszeniu malinowoczerwone) naloty na kamieniach. Kolejnym testerem czystości wody jest występujący w miejscach o piaszczystych podłożu włosiecnik rzeczny. Wśród roślin występują tu także dwie inne odmiany tego gatunku: włosiecnik wodny oraz włosiecnik krążkolistny. W odcinkach rzeki o słabnącym prądzie występują podwodne łąki rdestnic. Powszechnie występuje rdestnica grzebieniasta o długich, sznurkowatych, widlasto rozgałęzionych pędach. Natomiast muliste dno sprzyja rozwojowi rdestnicy przeszytej, o drobnych listkach obejmujących jej całą łodygę. W głębokich, doświetlonych rozlewiskach, w pobliżu wiejskich

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

zabudowań i biwaków znajdziemy na powierzchni wody liście rdestnicy pływającej. W zakolach i rozlewiskach z kolei rosną rośliny typowe dla jezior, jak np. "lilie wodne" o dużych, pływających po powierzchni liściach - żółto kwitnące grążele i białe grzybienie. Zbiorowiska roślinne rzeki posiadają układ przestrzenny nienaruszony przez człowieka, ani zmodyfikowany przez zanieczyszczenie wody, co stanowi jedną z większych wartości przyrodniczych Drawy. Roślinność doliny rzecznej również pozostaje pod wpływem rzeki, a także warunków ekologicznych przez nią tworzonych.

Lesistość, czyli pokrycie powierzchni lasem, na obszarze objętym „Programem...” jest większa o 11,2% od wartości dla całego województwa zachodniopomorskiego i wynosi 46,5%. Pomiędzy poszczególnymi gminami zauważa się znaczną różnicę. Podczas gdy Gminy Kalisz Pomorski i Drawno są stosunkowo mocno zalesione (odpowiednio 60,5% i 67,1%), pozostałe Gminy nie są tak zasobne w lasy (tab.1).

6.2. Walory turystyczne

Walory turystyczne są to specyficzne cechy i elementy środowiska naturalnego i kulturowego oraz przejawy działalności człowieka, będące przedmiotem zainteresowania turystów. Występowanie walorów turystycznych wraz z infrastrukturą turystyczną jest podłożem rozwoju ruchu turystycznego, kształtuje kierunki podróży i jest główną siłą przyciągającą turystów. Przez pojęcie walorów turystycznych rozumie się „dobra lub zespoły dóbr stworzonych przez naturę lub powstałe w wyniku działalności człowieka, które stanowią cel podróży turystycznych¹⁴”.

Ze względu na czynniki, jakimi kierują się turyści przy wyborze miejsca pobytu, walory turystyczne podzielić można na:

Walory krajoznawcze – obejmujące walory naturalne (związane ze środowiskiem przyrodniczym) oraz walory antropogeniczne, czyli obiekty materialne i elementy ściśle związane z życiem, pracą i działalnością człowieka wytworzone przez niego w procesie historycznym; Do walorów krajoznawczych zalicza się: walory przyrodnicze istniejące bez ingerencji człowieka (flora, fauna, klimat, ukształtowanie powierzchni), walory powstałe przy niewielkim wpływie człowieka (punkty widokowe, obszary chronione, np. parki narodowe i krajobrazowe) oraz walory przez niego ukształtowane (walory przyrodnicze, np. ogrody botaniczne i zoologiczne, parki zabytkowe; walory kulturowe powstałe w procesie historycznego rozwoju, np. zabytki, folklor, obrzędy, tradycje oraz walory współczesnych osiągnięć człowieka). Zaspokajają one potrzeby estetyczne, wychowawczo - dydaktyczne, poznania i rekreacji psychofizycznej.

¹⁴ Mikuta B., Żelazna K., *Organizacja ruchu turystycznego na wsi*, Wyd. Format-AB, Warszawa 2004

Walory wypoczynkowe – warunki umożliwiające odpoczynek i regenerację sił psychofizycznych, związane ściśle ze środowiskiem kulturalnym, przyrodniczym i jego cechami. Należą do nich m. in. walory widokowe, estetyka krajobrazu, cisza, dostęp do wody i lasu, niski stopień urbanizacji, korzystne warunki klimatyczne, możliwości uprawiania turystyki aktywnej. Do walorów wypoczynkowych kwalifikuje się: tereny dogodne do rekreacji, ośrodki życia kulturalnego często umiejscowione w wielkich miastach, miejscowości stanowiące centra rozrywkowo - wypoczynkowe oraz miejscowości uzdrowiskowe.

Walory specjalistyczne – cechy i elementy środowiska przyrodniczego umożliwiające uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej¹⁵, np. pieszej, rowerowej, kajakowej, żeglarskiej, wędkarskiej, myśliwskiej, narciarskiej, jeździeckiej, speleologicznej czy taternictwa¹⁶.

W dalszej części opracowania zostały zaprezentowane najważniejsze z punktu widzenia ruchu turystycznego zasoby obszaru rzeki Drawy w uproszczonym podziale na walory przyrodnicze (w których zawierają się walory wypoczynkowe i specjalistyczne) oraz antropogeniczne.

Walory przyrodnicze

Klasyfikacja rzeczowa została dokonana przez podział zasobów i walorów środowiska przyrodniczego zgodnie z zasadami przeprowadzania inwentaryzacji krajoznawczej przez Polskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze¹⁷:

- Obiekty związane z budową geologiczną (np. odkrywki, jaskinie), charakterystyczne formy rzeźby terenu (np. ostańce, grzędy skalne),
- Krajobraz, punkty i ciągi widokowe,
- Wody powierzchniowe (rzeki, jeziora, bagna, źródła itp.),
- Parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe,
- Pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej,
- Parki, ogrody (botaniczne, zoologiczne, dendrologiczne, palmiarnie),
- Grupy starodrzewu, aleje, okazy drzew egzotycznych, głazy narzutowe oraz inne obiekty godne uznania za pomniki przyrody.

Walory naturalne (lub też innymi słowy potencjał przyrodniczy) obszaru recepcji turystycznej są jednym z istotniejszych elementów przesądających o wyborze kierunku wypoczynku turystów oraz

¹⁵ Według PTTK to forma wędrowki do konkretnego ośrodka turystycznego mająca na celu wszechstronne poznawanie kraju, którą uprawiają turyści o wysokich kwalifikacjach turystycznych, często wykorzystując w ich trakcie odpowiednie umiejętności techniczne i sprzęt, takie jak: jazda na rowerze, pływanie kajakiem, żeglowanie czy jazda konna.

¹⁶ Lijewski T., Wyrzykowski J., Mikułowski B., *Geografia turystyki Polski*, Wyd. PWE, Warszawa 2002

¹⁷ Internet, www.pttk.pl/kznw/ikp/index.php?co=09&klasa=c

atrakcyjności turystycznej danego miejsca i często warunkują, a nawet narzucają kierunki rozwoju turystyki¹⁸. Od nich zależą bowiem w znacznej mierze formy i rodzaje turystyki, jakie mogą być uprawiane w danym miejscu oraz długość sezonu turystycznego. W ocenie atrakcyjności uwzględniono: ukształtowanie terenu, wody powierzchniowe, lesistość, formy ochrony przyrody.

Walory antropogeniczne

Walory antropogeniczne to przedmioty nieruchome przyciągające ze względu na wartość historyczną, religijną, naukową, artystyczną, kulturalną, techniczną, gospodarczą oraz tradycyjne imprezy i regionalne zwyczaje¹⁹. Kluczem doboru obiektów zabytkowych na terenie gmin objętych „Programem...” jest prowadzony w Pracowni Narodowego Instytutu Dziedzictwa krajowy Rejestr i Ewidencja Zabytków. Spis jest stale aktualizowany i publikowany m. in. na stronie internetowej Instytutu (<http://www.kobidz.pl/index.php>).

Walory i atrakcje historyczno - kulturowe stanowią jeden z bardziej istotnych motywów przyjazdu turystów niemal do każdego regionu. Wśród tych walorów należy wymienić głównie zabytki (m. in. obiekty sakralne i świeckie: założenia parkowo-pałacowe, układy urbanistyczne), obiekty muzealne czy też ślady dawnej tradycji i kultury ludowej obszaru (folklor oraz legendy). To one w wielu wypadkach przesądzają o tym, że dana destynacja jest atrakcyjna dla turystów.

6.3. Walory turystyczne gmin objętych „Programem...”

6.3.1. Gmina Połczyn Zdrój

Gmina Połczyn Zdrój jest gminą miejsko- wiejską położoną we wschodniej części powiatu świdwińskiego na terenie Pojezierza Drawskiego. Zajmuje powierzchnię 344 km². Na obszarze miasta Połczyn-Zdrój i otaczających je wiosek, zgrupowanych w 23 sołectwa (Bolkowo, Bronowo, Brusno, Buślary, Czarnkowie, Gaworkowo, Kołacz, Lipno, Łęgi, Łośnica, Nowe Resko, Ogartowo, Ogrodno, Ostre Bardo, Popielewo, Przyrowo, Redło, Sucha, Szeligowo, Toporzyk, Wardyń Górny, Zajączkowo i Zajączkówko) zamieszkuje 16 062 mieszkańców²⁰, a gęstość zaludnienia wynosi 47 osób/km².

¹⁸ Kowalczyk A., *Geografia turystyki*, Wyd. PWN, Warszawa 2000

¹⁹ Kruczek Z., *Polska. Geografia atrakcji turystycznych*, Wyd. Proksenia, Kraków 2002

²⁰ „Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym”, 2012-06-18. Główny Urząd Statystyczny

Władze Gminy upatrują swoją przyszłość w ekologii i turystyce. Teren jest czysty ekologicznie, zasobny w lasy, a także jeziora. Gmina posiada dobry mikroklimat co stwarza możliwość rozwoju turystyki, rekreacji i lecznictwa. Gmina Połczyn Zdrój posiada szereg walorów zachęcających do wypoczynku i sprzyjających rozwojowi różnych form turystyki. Zwana „Szwajcarią Połczyńską” gmina charakteryzuje się występowaniem wysokich wzgórz morenowych porośniętych lasami oraz występowaniem jezior. Dużą część gminy zajmuje Drawski Park Krajobrazowy. Siedzibą władz gminy jest miasto Połczyn Zdrój, jedno z najstarszych uzdrowisk w kraju. Leczone są tu schorzenia reumatyczne, ginekologiczne, choroby narządów ruchu i neurologiczne. W uzdrowisku funkcjonują 3 szpitale uzdrowiskowe i 4 sanatoria.

Również korzystne warunki przyrodnicze sprzyjają rozwojowi turystyki w gminie. Jest to drugi, główny kierunek rozwoju, tuż po lecznictwie uzdrowiskowym. Na terenie gminy istnieją turystyczne szlaki piesze, rowerowe, samochodowe i kajakowe. Pomimo położenia w obrębie Pojezierza Drawskiego na jej terenie nie występuje duża liczba jezior. Wody powierzchniowe zajmują łącznie 443 ha (co stanowi 1,28% ogólnej powierzchni gminy), z tego wody stojące zajmują 56 ha, rzeki i rowy 100 ha. Obszar gminy obejmuje najwyższe wzniesienia (stanowi strefę marginalną utworów polodowcowych), stąd też jest to obszar źródliskowy wielu rzek lub ich dopływów. Gmina posiada silnie rozbudowaną sieć rzeczną. Przez jej teren przepływa kilkanaście rzek, najważniejsze to: Parsęta, Wogra, Dębica, Bliska Struga, Mogielica, Bukowa, Drawa, Rega, Kokna i Rakon. Kolejnym elementem sieci hydrologicznej gminy są sztuczne zbiorniki wodne, stawy rybne. Na terenie gminy znajduje się zbiornik retencyjny „Połczyn Zdrój”, pełniący rolę zbiornika przeciwpowodziowego na rzece Wogrze. Zbiornik ma także znaczenie ekologiczne, jakim jest produkcja energii elektrycznej oraz wyrównanie przepływów rzeki Wogry, charakteryzującej się zanikaniem przepływów naturalnych w okresach suszy. Ponadto zbiornik wykorzystuje się w celach turystycznych i rekreacyjnych. Z ryb najczęściej występują tu liny i okonie. Zbiornik ma 23 ha powierzchni. Jest to pierwszy przeciwpowodziowy zbiornik retencyjny zbudowany w czasach powojennych na terenie województwa zachodniopomorskiego.

Niemal połowa gminy Połczyn Zdrój leży na obszarze Drawskiego Parku Krajobrazowego lub w jego otulinie. Ponadto dwie trzecie powierzchni gminy wpisane jest do programu Natura 2000 (Obszar Siedliskowy „Dorzecze Parsęty” i Obszar Ptasi „Ostoja Drawska”). Na terenie gminy znajdują się:

- jeden ścisły rezerwat przyrody,
- 3 obszary chronionego krajobrazu,
- 8 zespołów przyrodniczo- krajobrazowych,
- 51 pomników przyrody,

- 75 występujących tu gatunków roślin i zwierząt znajduje się pod ochroną.

Najważniejsze walory antropogeniczne (wpisane do rejestru zabytków NID) na terenie gminy przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2 Zabytki architektury gminy Połczyn Zdrój

MIEJSCOWOŚĆ	ATRAKCJA	KATEGORIA
BORKOWO	PARK DWORSKI, XIX WIEK	HISTORIA/ NATURA
BORUCINO	PARK DWORSKI, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
BRUSNO	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
BUŚLARY	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. PAR. P.W. WNIEBOWZIĘCIA NMP, SZACHULCOWY, XIX WIEK	MIEJSCE KULTU
	ZESPÓŁ DWORSKI, XIX WIEK: <ul style="list-style-type: none"> • DWÓR Z 1878 ROKU, 1 C.W. XX WIEKU • BUDYNEK GOSPODARCZY • PARK Z ALEJĄ DOJAZDOWĄ, POCZ. XX WIEKU 	HISTORIA
DOBINO	PARK DWORSKI, PRZEŁOM XIX I XX WIEKU	HISTORIA/NATURA
GAWRONIEC	KAPLICA EWANGELICKA PAŁACOWA, KOŚCIÓŁ FIL. P.W. ŚW. TERESY, 1828 ROK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	ZESPÓŁ PAŁACOWY, PRZEŁOMU XVIII/XIX WIEK: <ul style="list-style-type: none"> • PAŁAC, XVIII/XIX, 1923 ROK • PARK, 1 POŁ. XIX WIEKU 	HISTORIA/ NATURA
KŁOKOWO	PARK DWORSKI Z DZIEDZIŃCEM FOLWARCZNYM, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
KOCURY	PARK DWORSKI Z DZIEDZIŃCEM FOLWARCZNYM, K. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
	DZIEDZINIEC FOLWARCZNY Z ZABUDOWĄ	HISTORIA
KOŁACZ	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. KAROLA BOROMEUSZA, SZACHULCOWY, XVII WIEK, 1840 ROK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
ŁĘGI	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, 1845 ROK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
ŁOŚNICA	PARK PAŁACOWY, XVIII- XIX WIEK	HISTORIA/ NATURA
NOWE LUDZICKO	PARK PAŁACOWY, POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
OGARTOWO	PARK PAŁACOWY, XIX WIEK	HISTORIA/ NATURA
OSTRE BARDO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. KATARZYNY, SZACHULCOWY, XVII WIEK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
OSTROWĄS	ZESPÓŁ DWORSKI, 2 POŁ. XIX WIEKU: <ul style="list-style-type: none"> • DWÓR • PARK Z ALEJĄ DOJAZDOWĄ- K. XIX WIEKU • FOLWARK 	HISTORIA
POŁCZYN ZDRÓJ	ŚRÓDMIEŚCIE MIASTA, XIV WIEK, XVIII-XIX WIEK	HISTORIA

	KOŚCIÓŁ PAR. P.W. MB NIEUSTAJĄCEJ POMOCY, XIX WIEK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	PAŁAC, TZW. ZAMEK, XVII/XVIII WIEK	HISTORIA
	PARK ZDROJOWY, UL. ROOSEVELTA - 1 MAJA, 1 POŁ. XIX WIEKU	REKREACJA
	DOM Z OFICYNAMI, UL. 5 MARCA 21, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA
	ZESPÓŁ BROWARU, OBECNIE WYTWÓRNA WÓD, UL. PIWNA 10, 1824-25, XX WIEK	HISTORIA
	MŁYN WODNY, UL. SZOSA RĄBIŃSKA 5, POCZ. XIX WIEKU	HISTORIA
POPIELEWICE	PARK DWORSKI, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
POPIELEWKO	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
POPIELEWO	KOŚCIÓŁ, XVIII WIEK	MIEJSCE KULTU
	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
RESKO	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
SŁOWIANKI	PARK PAŁACOWY, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
STARE RESKO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. ALOJZEGO, SZACHULCOWY	MIEJSCE KULTU
	ZESPÓŁ DWORSKI, XVIII-XX WIEK: • DWÓR • PARK, 2 POŁ. XIX WIEKU • 2 BUDYNKI GOSPODARCZE	HISTORIA
SUCHA	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. P.W. ŚW. JÓZEFATA RZEMIEŚNIKA, MUR.-SZACH., 1930 ROK	MIEJSCE KULTU
TOPORZYK	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI., OB. RZYM.-KAT. PAR. P.W. WNIEBOWZIĘCIA NMP, 1860 ROK	MIEJSCE KULTU
	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
TYCHÓWKO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. MB CZĘSTOCHOWSKIEJ, SZACH., 1739 ROK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	PARK PAŁACOWY Z ALEJĄ DOJAZDOWĄ, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
WARDYŃ DOLNY	PARK DWORSKI, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NID

6.3.2.Gmina Czaplinek

Położona w południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego gmina Czaplinek zajmuje powierzchnię prawie 365 km² i znajduje się w centrum Pojezierza Drawskiego.

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Gminę zamieszkuje 11 986 osób²¹. Jej stolica- Czaplinek, położona pomiędzy jeziorami Czaplinko i Drawsko jest jednym z głównych ośrodków turystycznych Pojezierza Drawskiego.

Gmina Czaplinek podzielona jest na 29 sołectw (największa liczba w powiecie). Oprócz miasta Czaplinka są to: Broczyno, Byszkowo, Czarne Małe, Czarne Wielkie, Drahimek, Głębozec, Kluczewo, Kołomąt, Kuszewo, Łazice, Łąka, Łysin, Machliny, Niwka, Nowe Drawsko, Ostroróg, Piaseczno, Pławno, Prosinko, Prosino, Psie Głowy, Rzepowo, Siemczyno, Sikory, Stare Drawsko, Stare Gonne, Trzciniac, Żeliszewo i Żerdno.

Współczesna rzeźba terenu oraz przypowierzchniowa budowa geologiczna gminy ukształtowana została przez lądolód ostatniego zlodowacenia północnego. Z jego zasięgiem związane są wszystkie formy terenu występujące na obszarze gminy. Wzgórza czołowo morenowe zbudowane są z piasków ze żwirem, żwirów i glin. Poszczególne wzniesienia sięgają wysokości do kilkunastu metrów. W południowo- wschodniej części gminy występują rozległe pokłady gliny zwałowej o kilkumetrowej miąższości. W okolicy Czaplinka i na zachód występują liczne kemy (zbudowane głównie z piasków, ilów i mułków). Ich wysokość sięga kilkunastu metrów w stosunku do otaczającej powierzchni. W południowej części gminy od Siemczyna przez Pławno, Broczyno po Ostroróg oraz na północ od jeziora Drawsko w rejonie miejscowości Kluczewo- Prosino rozciągają się rozległe płyty osadów wolnolodowcowych. W dolinach rzecznych występują piaski i żwiry rzeczne. Piaski rzeczne osadzały się także w obrębie obniżeń wytopiskowych i mis pojeziernych.

Zarówno ukształtowanie terenu, jak i bogactwo krajobrazu gmina zawdzięcza rzeźbotwórczej działalności lądolodu skandynawskiego, oraz procesów działających po ustąpieniu ostatniego tzw. zlodowacenia bałtyckiego. Rzeźba glacialna jest tu bardzo urozmaicona i unikatowa w skali kraju. W krajobrazie przeważają moreny czołowe i denne, sandry i bardzo liczne jeziora polodowcowe. Różnice wysokości dochodzą do 80 metrów. Najwyżej położony obszar to wzgórza położone na północ od jezior Żerdno i Komorze, z kulminacjami: Spyczyna Góra (203 m n.p.m.) k. Starego Drawska i Kukówka (206,2 m n.p.m.) k. Czarne Wielkiego. Natomiast najniższe położone miejsce to dolina rzeki Dobrzycy w południowej części gminy (ok.118 m n.p.m.). Zachodnia część gminy należy do zlewiska rzeki Drawy, wschodnia do rzeki Gwdy- obydwie stanowią północne dopływy rzeki Noteci.

Na terenie gminy znajduje się położone na wysokości 128 m n.p.m. jezioro Drawsko. Jego linie brzegowa o długości 76 km jest mocno rozczłonkowana. Maksymalna głębokość wód jeziora sięga 79,6 m. Na jeziorze znajduje się jedna z największych wysp jeziornych w Polsce- Wyspa Bielawa (pow. 90 ha).

²¹ Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2012 r. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2013-06-18

W gminie przeważają gleby bielcowe wytworzone z piasków luźnych i słabo gliniastych, a także z glin zwałowych oraz piasków naglinowych i naitłowych. Poza tym dość licznie występują torfowiska oraz tereny podmokłe. Południowa część gminy o wyjątkowo słabo urodzajnych glebach nie nadaje się do upraw, rosną tu suche i karłowate lasy sosnowe. Charakterystycznymi typami gleb w północnej części gminy są: gleby brunatne, bielcowe i pseudobielcowe, powstałe na glinach zwałowych, piaskach słabo gliniastych i gliniastych. Dolinę Drawy oraz pas wokół jeziora Drawsko wyściełają mady (gleby związane z osadami wodnymi powstającymi podczas okresowych wezbrań Drawy czy zmian poziomu wód wymienionych zbiorników).

Klimat na obszarze gminy odznacza się silniejszymi wpływami oceanicznymi w porównaniu z klimatem innych rejonów Polski. Dostatecznie duże wysokości względne terenu wpływają na obniżenie wartości temperatur. Średnia temperatura okresu maj-lipiec wynosi 14,4°C. Temperatura roczna waha się w granicach 7,0-7,3°C. Liczba dni gorących w roku (o temperaturze maksymalnej >25°C) wynosi od 18 do 22. Natomiast zima rozpoczyna się w okresie od 13 grudnia do 2 stycznia, a jej długość wynosi 65-90 dni. Na całym Pojezierzu Drawskim występuje duża wilgotność powietrza, w skali rocznej osiąga 81%. Na obszarze gminy przeważają wiatry zachodnie.

Licznie występują tu gatunki roślin związanych z wpływami oceanicznymi. Najliczniej występującymi gatunkami lasotwórczymi są: sosna zwyczajna (45%), buk zwyczajny (25%), brzoza brodawkowata (12%), świerk (7%), olsza (4%), dęby szypułkowy i bezszypułkowy (4%). Największe kompleksy leśne znajdują się we wschodniej i południowo-zachodniej części gminy. Są to głównie lasy sosnowe z domieszką dębu i świerku.

Występują tu 3 gatunki objęte ochroną łowiecką: dzik, sarna i jelen. Wielkie bogactwo przyrodnicze ale i gospodarcze gminy stanowią ryby. Jeziora zasiedlają: sielawa, sieja, ukleja, leszcz, stynka, płoć, okoń, krap, jazgarz i szczupak. W licznych małych zbiornikach wodnych, silnie zarośniętych i mulistych pospolicie występuje karaś. Rzeki natomiast zasiedlane są przez pospolite gatunki ryb: kielb, koza, miętus, płoć, ukleja, leszcz, lin, śliz, okoń, szczupak, węgorz, jaź, kleń, jelec, certa, wzdreğa i jazgarz. Gmina jest również atrakcyjna pod względem ornitologicznym. Stanowiska lęgowe mają tu gatunki ptaków zaliczanych do zagrożonych w skali globalnej. Ptactwo upodobało sobie okolice Głębozca, Brzezinki i Czarnego Wielkiego oraz jeziora Drawsko, Prosino, Żerdno, Czaplino i Pławno. Szczególnie cenny ornitologicznie teren - jezioro Prosino stanowi rezerwat przyrody (pow. 81 ha). Jest to ostoja lęgowa 26 gatunków ptaków.

Blisko 1/3 powierzchni gminy objęta jest ochroną przyrodniczą i krajobrazową. Gmina posiada plan ochrony Drawskiego i Ińskiego Parku Krajobrazowego wpisany w miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Czaplinek posiada szereg walorów zachęcających do wypoczynku i sprzyjających rozwojowi różnych form turystyki, zwłaszcza aktywnej (turystyka rowerowa, konna, piesza, żeglarstwo, kajakarstwo). Na obszarze gminy znajduje się największy pomnik przyrody nieożywionej na Pojezierzu- głaz narzutowy z szarego granitu o obwodzie 19 m i wysokości ponad ziemię 3,5 m z wrytym napisem „Tempelburg 1858”.

Osobliwość przyrodniczą gminy stanowią jeziora lobeliowe (zbiorniki oligotroficzne z ubogą florą i fauną, o przeźroczystej wodzie i piaszczystym dnie). Ich nazwa pochodzi od rosnącej w nich rośliny-lobelii jeziornej. Na terenie Polski jest 110 jezior lobeliowych (wszystkie na Pomorzu). Na terenie gminy są to jeziora: Kaleńsko, Krzemno, Ciemniak, Szepc, Łąka i Piasecznik Mały.

Zabytki architektury wpisane do rejestru NID przedstawiono w tabeli 3 .

Tabela 3 Zabytki architektury gminy Czaplinek

MIEJSCOWOŚĆ	ATRAKCJA	KATEGORIA
BROCYNO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. MB CZĘSTOCHOWSKIEJ, SZACHULCOWY, 1793 ROK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	PARK DWORSKI, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
	DOM NR 77, SZACHULCOWY, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA
CZAPLINEK	UKŁAD URBANISTYCZNY (ŚRÓDMIEŚCIE)	HISTORIA
	KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚWIĘTEJ TRÓJCY, XIII WIEK	MIEJSCE KULTU
	DZWONNICA DREWNIANA, XVIII WIEK	HISTORIA
	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. P.W. ŚWIĘTEGO KRZYŻA, 1829 ROK	MIEJSCE KULTU
	RATUSZ, RYNEK 6, 1845 ROK	HISTORIA
GŁĘBOCZEK	MŁYN WODNY, SZACHULCOWY, 1898 ROK	HISTORIA
KLUCZEWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. PAR. P.W. NARODZENIA ŚW. JANA CHRZCICIELA, 1856 ROK	MIEJSCE KULTU
ŁAZICE	LEŚNICZÓWKA, POCZ. XIX WIEKU	HISTORIA
	PARK LEŚNY	NATURA
PIASECZNO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. MB WSPOMOŻENIA WIERNYCH, XVII WIEK	MIEJSCE KULTU

RZEPOWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA, 1863 ROK	MIEJSCE KULTU
SIEMCZYNO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. PAR. P.W. MB RÓŻAŃCOWEJ, 1854-56 ROK	MIEJSCE KULTU
	ZESPÓŁ PAŁACOWY, XVIII WIEK: • PAŁAC, 1722-1726, 1796, POCZ. XIX WIEKU • PARK	HISTORIA
STARE DRAWSKO	RUINA ZAMKU, XIV-XVII WIEK	HISTORIA
TRZCINIEC	ZESPÓŁ PAŁACOWY, 1 ćw. XX WIEKU: • PAŁAC, 1924 ROK • OFICyna, 1924 ROK • PARK Z SADEM I ALEJĄ DOJAZDOWĄ	HISTORIA/ NATURA

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych NID

6.3.3. Gmina Złocieniec

Gmina miejsko- wiejska położona jest w środkowej części powiatu drawskiego, na Pojezierzu Drawskim i Równinie Wałeckiej. Jej powierzchnia wynosi 195 km², a liczba ludności to 15 677²².

W skład gminy wchodzi miasto Złocieniec oraz 9 sołectw: Bobrowo, Cieszyno, Darskowo, Kosobudy, Lubieszewo, Rzęsnica, Stawno, Stare Worowo, Warnięg. Stolicą gminy jest Złocieniec- jedno z większych miast Pojezierza Drawskiego leżący w południowo- wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, pomiędzy trzema dużymi jeziorami: Drawsko, Siecino, Lubie.

Północna część gminy leży w granicach Drawskiego Parku Krajobrazowego. Na jej terenie znajdują się także 2 rezerwy przyrody: Jezioro Czarnówek i Jezioro Morzysław oraz 4 duże jeziora: Lubie, Siecino, Wąsosze i Wilczkowo. Tereny leśne zajmują 37% powierzchni gminy, natomiast jeziora 16%.

Gmina Złocieniec położona jest na terenach polodowcowych z przewagą gleb krzemianowych. Przez wzgląd na charakter podłoża występują tu głównie gleby gliniaste oraz piaszczyste. Pomiędzy jeziorami Siecino i Drawskim położone są kompleksy gleb utworzonych na piaskach i glinie zwałowej moren czołowych. Wartość tych gleb w znacznym stopniu obniża zróżnicowana rzeźba terenu, utrudniając uprawę roli. Wschodni brzeg jeziora Wąsosze, obszar na południe od jeziora Wilczkowo, północno –wschodni brzeg jeziora Lubie oraz obszar pomiędzy jeziorami Drawsko i Siecino pokrywają kompleksy piasków i żwirów wodno – lodowcowych. Gleby wytworzone na tych utworach to piaski słabo gliniaste i luźne zaliczane do typów: brunatnych murszowatych i czarnych ziem. Na południe i południowy – zachód od jeziora Siecino występują piaski zwałowe. Powstałe tu gleby nie są tak urodzajne, są więc w dużym stopniu zalesione.

²² Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2012 r. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2013-07-11

Gmina Złocieniec w całości leży w zlewni Drawy. Hydrologię gminy przedstawiono poniżej.

- Prawobrzeżny dopływ Drawy- **Miedznik** (dł. 14,0 km i powierzchnia zlewni 42,8 km²). Swój początek bierze z cieków w lasach i na torfowiskach koło wsi Smoldzięcino w Gminie Ostrowice. Do Gminy Złocieniec wypływa koło Starego Worowa. Jego dolina ułożona jest południkowo i przecina sandr Równiny Worowskiej. Rzeka uchodzi do Drawy koło wsi Rzepowo (na granicy z Gminą Czaplinek). Gleby w zlewni są zróżnicowane, piaszczyste i gliniaste, a w górnym odcinku rzeki występują gleby brunatne, obejmujące torfowiska i podbagnienia. Na terenach polnych Gminy rzeka została uregulowana i znacznie przekształcona. Natomiast dolny, leśny odcinek ma nadal charakter bardziej naturalny.
- Lewobrzeżny dopływ Drawy- **Wąsawa** (dł. 13,2 km/ bez jeziora 8,7 km, pow. zlewni- 83,9 km²), uchodzi do niej w granicach obszaru miejskiego Złocieńca. W dolnej części rzeki znajduje się duże, dosyć płytkie jezioro Wąsosze. Źródło znajduje się w Gminie Wierzchowo. Rzeka na kilkusetmetrowym odcinku poniżej mostu Rakowo – Bobrowa ma charakter przełomu – wąskiej i głęboko wciętej doliny o brzegach porośniętych starodrzewem. Na pozostałych odcinkach koryto jest uregulowane i znacznie zmienione.
- Prawobrzeżny dopływ Drawy- **Kokna** (dł. 23,9 km i powierzchnia zlewni 142,4 km²), uchodzi do niej na wschód od Darskowa. Kokna płynie wzdłuż wschodniej granicy gminy od ujścia Rakonu po ujście do Drawy. W szerokiej i płaskiej dolinie dolnego biegu położone są zmeliorowane i nadal użytkowane łąki z licznymi rowami i zastawkami, otoczone lasem. Kokna jest tu także wyprostowana i znacznie zmieniona. Natomiast odcinek rzeki położony poniżej ujścia Rakonu zachował charakter bardziej naturalny.

Pozostałe ciek Gminy Złocieniec to:

- Rakon- lewobrzeżny dopływ Kokny. Wypływa z jeziora Siecino na terenie Gminy Złocieniec i płynie wzdłuż wschodniej granicy na dolnym – około 500 m odcinku przy ujściu. Ciek odwadnia tereny leśne sandrów Borów Gronowskich.
- Parpla- lewobrzeżny dopływ Rakonu. Płyne od Złocieńca przez tereny sandrowe Lasów Morzysławskich na północny zachód. Wzdłuż jej dolnego biegu przechodzi granica gminy. Jej dolina zachowała naturalny charakter.
- Czerwonka- niewielki prawobrzeżny dopływ Drawy. Uchodzi do niej poniżej Złocieńca. Wypływa z terenów leśnych położonych na północ od Złocieńca i płynie na południe przez pola uprawne i wzdłuż wyrobisk cegielni na Równinie Złocienickiej.
- Drawisko- zmeliorowany strumień wpływający do jeziora Krosino. Odwadnia rozległy kompleks łąk, położony na południe od Cieszyna oraz podmokłe olsy na brzegu jeziora Krosino.

Gmina położona jest na terenach o szczególnych wartościach przyrodniczych i krajoznawczych, co daje doskonałe warunki do uprawiania turystyki kwalifikowanej.

Na terenie gminy odbywa się wiele wydarzeń kulturalnych. Cykliczne masowe imprezy to:

- Dni Złocienca- sierpień
- Ogólnopolskie Regaty o Puchar Ziemi Złocienieckiej- czerwiec
- Ogólnopolski Konkurs Tkaczy „O złote czółenka”- lipiec
- Złocieniecki INTERFOLK- sierpień

Zabytki architektury wpisane do rejestru NID przedstawione zostały w tabeli 4.

Tabela 4 Zabytki architektury gminy Złocieniec

MIEJSCOWOŚĆ	ATRAKCYJA	KATEGORIA
BOBROWO	PARK PAŁACOWY Z ALEJĄ DOJAZDOWĄ, 1851-1853 ROK	HISTORIA/ NATURA
CIESZYNO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. MB CZĘSTOCHOWSKIEJ, SZACHULCOWY, XIX WIEK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX – XX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
DARSKOWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚŚ. PIOTRA I PAWŁA, 2 POŁ. XVIII WIEKU	MIEJSCE KULTU
	ZESPÓŁ PAŁACOWY, 2 POŁ. XVIII - XIX: <ul style="list-style-type: none"> • PAŁAC, 2 POŁ. XVIII, 1 I 2 ĆW. XIX WIEK, • PARK 	HISTORIA/ NATURA
KAŃSK	ZESPÓŁ SANATORYJNO-SZPITALNY, POCZ. XX WIEKU: <ul style="list-style-type: none"> • SANATORIUM-SZPITAL, MUR.-DREWN., 1905 ROK • BUDYNEK ADMINISTRACYJNY, MUR.-DREWN., 1905 ROK • LEŻAKOWNIA, OB. MAGAZYN, 1905 ROK • STAJNIA, OB. MAGAZYN CPN, MUR.-DREWN., 1905 ROK • STOLARNIA I PROSEKTORIUM, MUR.-DREWN. • POMPOWIA I (ALTANA), OB. MAGAZYN, MUR.-DREWN., 1905 ROK • POMPOWIA II, DREWN., 1905 ROK • PARK (TEREN) 	HISTORIA/ REKREACJA

KOSOBUDY	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. JÓZEFA OBLUBIENCA, 1891 ROK	MIEJSCE KULTU
	PARK PAŁACOWY, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
LUBIESZEWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. KAZIMIERZA, XVII WIEK	MIEJSCE KULTU
	PARK PAŁACOWY, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
RZĘSNICA	PARK PAŁACOWY, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
STARE WOROWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. ANTONIEGO PADEWSKIEGO, SZACHULCOWY, XVII WIEK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	PARK DWORSKI, XVIII/ XIX WIEK	HISTORIA/ NATURA
WARNIŁĘG	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
WAŚOSZ	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
ZŁOCIENIEC	ŚRÓDMIEŚCIE MIASTA	HISTORIA
	KOŚCIÓŁ PAR. P.W. WNIEBOWZIĘCIA NMP, XV, 1723, 1870	MIEJSCE KULTU
	ZAMEK, XIII/XIV, XVII/XVIII, XIX/XX	HISTORIA
	DOM, UL. MIROŚLAWIECKA 2, PO 1880 ROK	HISTORIA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NID

6.3.4. Gmina Drawsko Pomorskie

Gmina miejsko- wiejska Drawsko Pomorskie położona jest w południowo wschodniej części województwa zachodniopomorskiego w powiecie Drawskim. Według regionalizacji geograficznej²³, północna, środkowa i wschodnia część gminy leży na obszarze mezoregionu Pojezierza Drawskiego, który wchodzi w skład makroregionu Pojezierza Zachodniopomorskiego. Natomiast południowa część gminy leży w mezoregionie Równina Drawska, składającego się na makroregion Pojezierze Południowopomorskie. Zróżnicowaną rzeźbę terenu gminy ukształtowało ostatnie zlodowacenie zwane Bałtyckim.

²³ Kondracki J.: *Geografia regionalna Polski*. Warszawa: PWN, 2002

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Gmina Drawsko Pomorskie jest jednym z większych i atrakcyjniejszych ośrodków turystycznych na Pojezierzu Drawskim. Północną część gminy pokrywają utwory typu moreny pagórkowatej o bardzo wysokich walorach krajobrazowych. Obszar ten ciągnie się od północno-zachodnich granic gminy (okolice wsi Zagozd i Cianowo) poprzez okolice Rydzewa i Żółte, aż po główny wał morenowy Pojezierza Zachodniopomorskiego. W krajobrazie gminy przewagę stanowi duża liczba drobnych pagórków porozielenianych zagłębieniami, w których najczęściej znajdują się zabagnione oczka wytopiskowe. Na terenie tym nie występują lasy, poza niewielkimi kompleksami na północnych obrzeżach jeziora Dołgie, w rejonie jeziora Gągnowo oraz na brzegach jeziora Zarańsko.

Obszar gminy pokrywa także osobliwy system rynien glacialnych, w których powstały liczne jeziora, rzeki lub strumienie.

Teren w okolicach wsi Dalewo i Suliszewo jest płaski, pozbawiony znaczących deniwelacji, często podmokły i zatorfiony. Znajdują się tu liczne wysięki wód powierzchniowych, w większości zabieranych przez płynącą przez środek obniżenia rzekę Drawę.

Prawie połowę gminy zajmują piaszczyste pola sandrowe. Obejmują one głównie tereny na południowy zachód od jez. Lubie. Mniejsze pola sandrowe położone są na północno-wschodnich krańcach gminy, na wschód od wsi Zarańsko. Tereny sandrowe porasta las. Fragment południowego pola sandrowego, zajętego przez poligon wojskowy, pokrywają rozległe wrzosowiska o niespotykanych w Polsce walorach krajobrazowych.

Na obszarze gminy Drawsko Pomorskie występują gleby mineralne, mineralno-organiczne oraz organiczne. Pośród utworów powierzchniowych wysoczyzny morenowej najczęściej występują piaski i żwiry o różnej strukturze oraz gliny morenowe, z których wykształcają się gleby płowe, a miejscami gleby brunatne. W okolicach rzecznych i zagłębieniach bezodpływowych występują natomiast gleby mineralno-organiczne i organiczne takie jak: gleby torfowo-mułowe, torfowe wytworzone z torfów niskich i gleby murszaste.

Prawie 1/3 powierzchni użytków rolnych gminy zajmują gleby, zakwalifikowane jako kompleksy żyzne i średnio żyzne (3 i 4). Występują one w północnej części obszaru, na wysoczyznach morenowych w okolicach wsi: Zagozd, Zarańsko, Łabędzie, Rydzewo i Żółte, a także na morenach we wschodniej części gminy w rejonie Suliszewa i Kosobud. Pozostała część analizowanego obszaru pokryta jest przez gleby słabe, wytworzone z piasków, należące w większości do kompleksów przydatności 6 i 7.

Na gminę składają się miasto Drawsko Pomorskie i 13 sołectw: Dalewo, Gudowo, Jankowo, Konotop, Linowo, Łabędzie, Mielenko Drawskie, Nętno, Rydzewo, Suliszewo, Zagozd, Zarańsko i Żółte.

Największe rzeki gminy to Drawa i Kokna. Obie dostępne są dla kajaków, poza terenem poligonu wojskowego.

Zabytki architektury z terenu gminy, wpisane do rejestru NID przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5 Zabytki architektury gminy Drawsko Pomorskie

MIEJSCOWOŚĆ	ATRAKCYJA	KATEGORIA
CIANOWO	PARK DWORSKI, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
DALEWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. STANISŁAWA KOSTKI, SZACH., K. XVIII	MIEJSCE KULTU
	PARK PAŁACOWY, XIX	HISTORIA/ NATURA
DRAWSKO POMORSKIE	ŚRÓDMIEŚCIE MIASTA	HISTORIA
	KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ZMARTWYCHWSTANIA, XIV/XV, XIX WIEK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	POZOSTAŁOŚCI MURÓW OBRONNYCH, XIV WIEK	HISTORIA
	STAROSTWO, PL. ORZESZKOWEJ 3, 1907-1909 ROK	HISTORIA
	RATUSZ, OBECNIE DOM MIESZKALNY, UL. RATUSZOWA 5, K. XVIII WIEKU	HISTORIA
	DOM, UL. BOHATERÓW STALINGRADU 35, OK. 1800 R.	HISTORIA
	MAGAZYN SOLI, UL. KILIŃSKIEGO 4, SZACHULCOWY, OK. 1700, L. 30 XX WIEKU	HISTORIA
	WILLA, UL. PIŁSUDSKIEGO 16 POCZ. XX WIEKU	HISTORIA
	DOM, UL. OBRONCÓW WESTERPLATTE 9 B, 1906 ROK	HISTORIA
	DOM, UL. ŚWIERCZEWSKIEGO 21, MUR.-SZACH., 1 ĆW. XIX WIEKU	HISTORIA
GUDOWO	KOŚCIÓŁ FIL. P.W. ŚW. BARBARY, XVII WIEK	MIEJSCE KULTU
JANKOWO	RUINA KOŚCIOŁA, K. XV WIEKU	HISTORIA
	PARK DWORSKI, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
	SPICHLERZ ZBOŻOWY, MUR.-SZACH., POCZ. XX WIEKU	HISTORIA
KARWICE	ZESPÓŁ PAŁACOWY, POCZ. XIX WIEKU: <ul style="list-style-type: none"> • PAŁAC, 2 POŁ. XVIII WIEKU, POCZ. XIX WIEKU • PARK Z ALEJĄ DOJAZDOWĄ 	HISTORIA/ NATURA
LINOWNO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. IGNACEGO LOYOLI, 1897-1899 ROK	MIEJSCE KULTU

	ZESPÓŁ DWORKI, POŁ. XIX WIEKU: • DWÓR • PARK	HISTORIA/ NATURA
ŁABĘDZIE	KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA, XIV ?, XVII	MIEJSCE KULTU
MIELENKO DRAWSKIE	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL., SZACHULCOWY, XVII WIEK	MIEJSCE KULTU
	PARK DWORSKI, POCZ. XIX, XIX/XX	HISTORIA/ NATURA
NĘTNO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. MB ANIELSKIEJ, SZACHULCOWY, 1744, XIX WIEK	MIEJSCE KULTU
OLCHOWIEC	ZESPÓŁ DWORSKI, 2 POŁ. XIX WIEKU: • PARK • CMENTARZ RODOWY	HISTORIA/ NATURA
RYDZEWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚWIĘTEJ TRÓJCY, DREWN., XVIII WIEK	MIEJSCE KULTU
SULISZEWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. CHRYSYTA KRÓLA, SZACHULCOWY, XIX WIEK	MIEJSCE KULTU
	PARK PAŁACOWY Z ALEJĄ GRABOWĄ, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
WOLICZNO	PARK PAŁACOWY Z ALEJĄ DOJAZDOWĄ, POCZ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
ZARAŃSKO	PARK PAŁACOWY, 2 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
ZIEMSKO	PARK PAŁACOWY, 1 POŁ. XIX WIEKU	HISTORIA/ NATURA
ŻOŁĘDOWO	DOM Z BUDYNKIEM GOSPODARCZYM, NR 8, 1907 ROK	HISTORIA
ŻÓŁTE	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. NMP NIEPOKALANIE POCZĘTEJ, XVII WIEK	MIEJSCE KULTU
	PARK PAŁACOWY Z DZIEDZIŃCEM GOSPODARCZYM, POCZ. XIX	HISTORIA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NID

6.3.5. Gmina Kalisz Pomorski

Gmina Kalisz Pomorski położona jest w północno-zachodniej Polsce, w południowej części województwa zachodniopomorskiego w powiecie drawskim nad rzeką Drawicą (lewym dopływem Drawy) i czterema jeziorami. Gmina sąsiaduje z następującymi gminami: Drawsko Pomorskie, Wierzchowo, Złocieniec, Drawno, Recz, Dobrzany, Ińsko, Mirosławiec i Tuczo.

Gminę zamieszkuje prawie 8 tysięcy mieszkańców²⁴, a jej powierzchnia wynosi 48 000 ha, z czego połowę zajmuje Poligon Drawski (jeden z największych w Europie). Gmina leży w bezpośrednim sąsiedztwie Drawieńskiego Parku Narodowego oraz Drawskiego i Ińskiego Parku Krajobrazowego. Ponad 50% powierzchni gminy zajmują lasy, natomiast akweny wodne występują tu w liczbie ponad 50. Przez teren gminy przepływają rzeki Drawa i Korytnica.

W skład gminy wchodzi 14 sołectw: Biały Zdrój, Bralin, Cybowo, Dębsko, Giżyno, Krężno – Pruszcz, Pomierzyn, Pożrzadło Wielkie, Pęplówek, Prostynia, Suchowo, Sienica, Stara Korytnica, Stara Studnica.

Biegająca przez teren gminy droga krajowa nr 10 wiodąca ze wschodu (Bydgoszcz) na zachód (Szczecin) prowadzi duży ruch tranzytowy i stanowi jednocześnie dogodne połączenie z krajem, a także wschodem i zachodem Europy.

Gospodarka gminy opiera się głównie na przemyśle drzewnym, leśnictwie, rolnictwie indywidualnym i wielkoobszarowym, przemyśle rolno-spożywczym, a także handlu i usługach. W ostatnich latach rozwinął się przede wszystkim handel drobno-detaliczny, usługi transportowe, a także usługi hotelarskie i gastronomiczne.

Tabela 6 Zabytki architektury gminy Kalisz Pomorski

MIEJSCOWOŚĆ	ATRAKCJA	KATEGORIA
DĘBSKO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚŚ. APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA, 1868, 1923 ROK	MIEJSCE KULTU
GIŻYNO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. MB KRÓLOWEJ POLSKI, SZACH., XVII/XVIII, L. 20 XX WIEKU	MIEJSCE KULTU
KALISZ POMORSKI	UKŁAD URBANISTYCZNY	HISTORIA
	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. PAR. P.W. MB KRÓLOWEJ POLSKI, 2 POŁ. XVIII WIEKU	MIEJSCE KULTU

²⁴ Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2012 r. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2013-07-11

	ZESPÓŁ PAŁACOWY: • PAŁAC, XVIII, XIX/XX WIEK • PARK	HISTORIA/ NATURA
	PLEBANIA, UL. BOLESŁAWA KRZYWOUSTEGO 4, OK. 1800 ROK	HISTORIA
POŹRZADŁO WIELKIE	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. ŚW. STANISŁAWA BISKUPA, SZACH., 1 POŁ. XVIII WIEKU, 1935 ROK	MIEJSCE KULTU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NID

6.3.6. Gmina Drawno

Gmina miejsko-wiejska Drawno położona jest we wschodniej części powiatu choszczeńskiego w województwie zachodniopomorskim. Jest największą gminą powiatu, a jej powierzchnia wynosi 32 100 ha²⁵ (co stanowi 24,2 % jego powierzchni). Obszar gminy położony jest na Równinie Drawskiej i Pojezierzu Wałęckim. Większa część gminy leży na obszarze Puszczy Drawskiej. Tereny leśne stanowią 68% powierzchni gminy, a użytki rolne 23%. Południowa krawędź gminy jest równocześnie granicą województwa. Od strony północnej gmina graniczy z gminą Kalisz Pomorski, od północno - zachodniej z gminą Recz, od zachodu z gminą Choszczno, a od południa z gminami Bierzwnik i Dobiegniew. Ponad 70 % powierzchni gminy zajmuje Drawieński Park Narodowy wraz z otuliną. Co więcej w obrębie gminy znajdują się cztery obszary chronionego krajobrazu:

- OChK Choszczno – Drawno
- OChK Bierzwnik
- OChK Korytnica Rzeka
- OChK Dominikowo – Niemieńsko.

Głównymi ciekami gminy są: Drawa, Głęboka, Bagnica, Sitna, Słopica, Korytnica i Wardynka.

Gmina podzielona jest na 12 sołectw: Barnimie, Brzeziny, Chomętowo, Dominikowo, Drawno, Kiełpino, Konotop, Niemieńsko, Podlesie, Święciechów, Zatom i Żółwino.

Na terenie gminy wytyczone zostały szlaki turystyczne, które pozwalają na odbywanie pieszych i rowerowych wycieczek oraz przejażdżek konnych.

Zabytki architektury chronione prawem w gminie przedstawiono w tabeli 7.

²⁵ www.stat.gov.pl

Tabela 7 Zabytki architektury gminy Drawno

MIEJSCOWOŚĆ	ATRAKCJA	KATEGORIA
BARNIMIE	KOŚCIÓŁ FIL. P.W. SERCA JEZUSOWEGO, XV, WIEŻA DREWN., XVII/XVIII WIEK	MIEJSCE KULTU
BRZYZINY	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. NAWIEDZENIA NMP, SZACH., 2 POŁ. XVIII WIEKU	MIEJSCE KULTU
	PAŁAC, 2 POŁ. XVIII, XIX	HISTORIA
DOMINIKOWO	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. FIL. P.W. WNIEBOWZIĘCIA NMP, K. XVI, WIEŻA SZACH., OK. 1630 ROK	MIEJSCE KULTU
DRAWNO	TEREN STAREGO MIASTA, 1 POŁ. XIV WIEKU	HISTORIA
	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.-KAT. PAR. P.W. MB NIEUSTAJĄCEJ POMOCY, (XV), WIEŻA SZACHULCOWA, 1800 ROK	MIEJSCE KULTU/ HISTORIA
	RUINA ZAMKU, XIV-XV, XVII-XVIII WIEK	HISTORIA
	SPICHRZ, UL. JEZIORNA 2, 3 ĆW. XIX WIEKU	HISTORIA
KIEŁPINO	ZESPÓŁ DWORSKI: <ul style="list-style-type: none"> • DWÓR Z 2 OFICYNAMI, MUR.-SZACH., 1 ĆW. XVIII W., 1804 ROK • PARK, POŁ. XVII, XVIII/XIX W. 	HISTORIA/ NATURA
KONOTOP	ZESPÓŁ PAŁACOWY: <ul style="list-style-type: none"> • RUINA PAŁACU, 2 ĆW. XIX WIEKU • PARK, POCZ. XIX, XX WIEK 	HISTORIA/ NATURA
NIEMIEŃSKO	ZESPÓŁ PAŁACOWY, 1922-30: <ul style="list-style-type: none"> • PAŁAC MYŚLIWSKI • PARK LEŚNY 	HISTORIA/ NATURA
ŚWIĘCIECHÓW	ZESPÓŁ PAŁACOWY: <ul style="list-style-type: none"> • PAŁAC, POCZ. XX WIEKU • PARK, POCZ. XIX – XX WIEK 	HISTORIA/ NATURA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NID

Do atrakcji turystycznych na terenie gminy zaliczyć należy coroczne imprezy plenerowe, m.in. „Festiwal Krasnali” – będący nawiązaniem do historii, której źródła mówią o istniejącej tu już od roku 1886 fabryce krasnali, a ponadto „Wojewódzki Rajd po Ziemi Drawieńskiej”.

6.4. Infrastruktura turystyczna w gminach objętych „Programem...”

Poprzez zagospodarowanie turystyczne rozumie się stan wyposażenia danego obszaru w elementy infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. Natomiast w ujęciu dynamicznym pojęcie to definiowane jest jako proces wyposażania miejsc w elementy infrastruktury turystycznej oraz dostosowywanie istniejących elementów ogólnej infrastruktury na potrzeby ruchu turystycznego.

Infrastruktura turystyczna (dobra komplementarne) oraz walory turystyczne (dobra podstawowe) wchodzi w skład dóbr turystycznych. Infrastruktura stanowi wyposażenie miejscowości, regionu czy szlaku w urządzenia i instytucje. Ich celem jest zaspokojenie potrzeb ruchu turystycznego. W skład infrastruktury turystycznej wchodzi:

- Infrastruktura techniczna, obejmująca wszystkie instytucje i urządzenia infrastruktury komunikacyjnej (umożliwiającej poruszanie się turystów), obiekty noclegowe i gastronomiczne, infrastrukturę handlowo-usługową oraz infrastrukturę umożliwiającą korzystanie z walorów turystycznych,
- Infrastruktura społeczna (biura podróży, punkty informacji turystycznej, obiekty sportowe i wypoczynkowe, punkty opieki medycznej, instytucje zapewniające bezpieczeństwo w czasie pobytu),
- infrastruktura ogólna (paraturystyczna) to elementy niezależne od rozwoju ruchu turystycznego. Turystyka wpływa jednakże na przemianę, ulepszenie i rozwój tych elementów²⁶.

Ocena zjawisk i procesów turystycznych pozwala ustalić, w jakim stopniu ruch turystyczny wpływa na dobrobyt społeczeństwa i zaspokaja jego potrzeby. Przedmiotem szczególnych badań są usługi turystyczne. Badaniu poddaje się ich produkcję, ocenę, koszt i poziom świadczeń. Produkt turystyczny, aby mógł stanowić określoną wartość, zostaje obudowany szerokim zakresem usług. Całościowy przegląd usług turystycznych przedstawia się następująco²⁷:

- Usługi transportowe – będące pierwszym i ostatnim etapem podróży, dają dostęp do walorów turystycznych, stanowią dynamiczny czynnik kształtowania ruchu turystycznego i jego obsługi,
- Usługi hotelarskie – składają się ze świadczeń noclegowych, gastronomicznych i dodatkowych,
- Usługi informacyjne – kształtują wielkość, strukturę rodzajową, przestrzenną i czasową ruchu turystycznego, świadczone są przez instytucje pośredniczące w organizacji podróży,

²⁶ Gaworecki W. W., *Turystyka*, Wyd. PWE, Warszawa 2003

²⁷ Tamże

- Usługi gastronomiczne – stanowią zespół czynności produkcyjnych i handlowych, pełnią szereg funkcji: społeczne, wychowawcze, pedagogiczne, ekonomiczne, żywieniowe, integracyjne,
- Usługi bankowe – ułatwiają formalności płatnicze w podróżowaniu, stymulują popyt na usługi turystyczne, aktywizują obroty gospodarki turystycznej,
- Usługi pośredniczo - organizatorskie – obejmują sprzedaż usług turystycznych, załatwianie formalności paszportowo - wizowych oraz wszechstronną informację o możliwości osiągnięcia celu podróży,
- Usługi pilocko - przewodnickie – stanowią bezpośrednią formę obsługi turysty, mają wpływ na kształtowanie społecznych zachowań i zainteresowań turysty,
- Usługi wypoczynkowe i kultury fizycznej – polegają na budowie sieci obiektów i urządzeń technicznych w celu stworzenia warunków do czynnego wypoczynku i uprawiania sportów masowych,
- Usługi infrastruktury lokalnej – mają zasięg miejski, osiedlowy i wiejski, stanowią ważny czynnik kształtowania społecznie pożądanego modelu ruchu turystycznego,
- Usługi rzemieślnicze – są podstawowym narzędziem i środkiem zaspokajania potrzeb turystycznych, obejmują usługi osobiste oraz naprawy sprzętu turystycznego,
- Usługi handlowe – sprzedaż artykułów żywnościowych i nieżywnościowych z uwzględnieniem mechanizmu zmienności popytu i struktury potrzeb turystycznych.

Analizę infrastruktury sporządzono w oparciu o następujące źródła:

- Kwestionariusze dotyczące potencjału turystycznego wypełniane przez urzędy gmin;
- Strony internetowe powiatów choszczeńskiego, drawskiego i świdwińskiego, strony internetowe gmin leżących w obszarze rzeki Drawy, portale tematyczne;
- Materiały informacyjne i promocyjne;
- Informacje pozyskane podczas wywiadów telefonicznych;
- Dokumenty strategiczne szczebla regionalnego i lokalnego.

6.4.1. Baza noclegowa i gastronomiczna

Światowa Organizacja Turystyki zdefiniowała bazę noclegową jako obiekty, które „oferują podróżnemu nocleg w pokoju lub innym pomieszczeniu, przy czym liczba oferowanych miejsc musi być większa niż pewne określone minimum, a ponadto nie chodzi o zakwaterowanie pojedynczej rodziny; wszystkie miejsca w obiekcie muszą podlegać jednolitemu zarządowi na zasadach komercyjnych, nawet jeśli nie ma on charakteru dochodowego”. Usługi hotelarskie definiuje się jako

czasowe wynajmowanie podróznym pokoi lub miejsc²⁸ i stanowią one „zespół działań osób zatrudnionych w zakładzie hotelarskim, przy wykorzystaniu specjalnie do tego celu przystosowanych urządzeń²⁹”. Usługi te świadczyć można w obiektach hotelarskich, które spełniają wymagania co do wielkości obiektu, jego wyposażenia, kwalifikacji personelu oraz zakresu świadczonych usług, ustalone dla rodzaju i kategorii, do których obiekt został zaszeregowany³⁰.

Baza noclegowa jest jedną ze składowych infrastruktury turystycznej. Poniżej przedstawiono analizę zagospodarowania obszaru rzeki Drawy w obiekty noclegowe w podziale na gminy i rodzaje obiektów noclegowych.

Zgodnie z Ustawą o usługach turystycznych zaszeregowania obiektów hotelarskich do poszczególnych rodzajów, nadaje kategorię oraz prowadzi ich ewidencję marszałek właściwego województwa. Według wykazu obiektów hotelarskich na dzień 7 czerwca 2013 roku, wśród wpisanych do ewidencji prowadzonej przez Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego są:

Siemczyno (Gmina Czaplinek)- 1 kemping (Camping „Wajk”)

Złocieniec (Gmina Złocieniec)- 1 schronisko młodzieżowe (Stanica Wodna)

Drawsko Pomorskie (Gmina Drawsko Pomorskie)- 1 hotel *** (Abrava)

Tabela 8 Baza noclegowa obszaru rzeki Drawy- obiekty i miejsca noclegowe ogółem wg GUS-u (lipiec 2012 rok)

L.p.	Jednostka terytorialna	Obiekty ogółem	Miejsca noclegowe ogółem
1	Połczyn Zdrój	8	627
2	Czaplinek	15	887
3	Złocieniec	13	1 621
4	Drawsko Pomorskie	3	133
5	Kalisz Pomorski	1	50
6	Drawno	2	116
7	Razem obszar rzeki Drawy	42	3 434
8	Województwo Zachodniopomorskie	1 219	119 967

²⁸ Turkowski M., *Marketing usług turystycznych*, Wyd. PWE, Warszawa 2010

²⁹ Sierpiński J., *Zakład hotelarski*, „Ekonomika zarządzania”, Wyd. TNOiK, Kraków 1974

³⁰ Ustawa o usługach turystycznych z dnia 29 sierpnia 1997 roku, art. 35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 9 Baza gastronomiczna obszaru rzeki Drawy- dane gmin

L.p.	Jednostka terytorialna	Restauracje Pizzerie	Kawiarnie Cukiernie	Bary Puby	Inne obiekty gastronomiczne
1	Połczyn Zdrój	6	9	-	-
2	Czaplinek	6	5	6	-
3	Złocieniec	4	6	3	-
4	Drawsko Pomorskie	3	4	6	-
5	Kalisz Pomorski	2	4	2	-
6	Drawno	4	1	1	-
7	Razem obszar rzeki Drawy	25	29	18	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin

Najwięcej obiektów bazy noclegowej i gastronomicznej znajduje się w Gminach: Czaplinek i Złocieniec.

W ostatnim czasie nastąpił wzrost zainteresowania mieszkańców prowadzeniem działalności agroturystycznej. W odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie prawdopodobnie w przeciągu najbliższych lat powstaną kolejne gospodarstwa.

Oferta bazy noclegowej dosyć dobrze wypromowana. Większość obiektów posiada własne strony internetowe. Słabszą promocję natomiast prezentuje baza gastronomiczna, większość obiektów nie posiada strony internetowej, a jeśli ma, niekoniecznie jest ona funkcjonalna i na bieżąco aktualizowana.

Nieliczne obiekty mają dostęp do Internetu dla gości. Ze względu na coraz bardziej skomputeryzowane życie niewątpliwie możliwość skorzystania z sieci może decydować o wyborze lokalu przez turystów. Także coraz więcej osób ceni sobie komfort internetowej rezerwacji miejsc (głównie w przypadku bazy noclegowej), a takich udogodnień także nie ma. Ponadto brakuje możliwości płatności kartą.

Większość obiektów nie jest przystosowanych dla niepełnosprawnych ruchowo, a w niektórych przypadkach są to tylko podjazdy i drzwi wejściowe. Praktycznie nie ma możliwości, by osoba na wózku inwalidzkim mogła w pełni skorzystać z oferty danego miejsca.

Obiekty bardzo często nie są oznakowane w przestrzeni (brak znaków kierujących). W przypadku bazy noclegowej, szczególnie gospodarstw agroturystycznych, nie są oznakowane także posesje, więc turysta, pomimo największych chęci, może nie odnaleźć danego miejsca.

Szczegółowy wykaz bazy noclegowej i gastronomicznej przedstawiono we wspólnym zestawieniu (tab. 10), gdyż jak zwrócono uwagę podczas wizji lokalnej w większości przypadków obiekty świadczą obie usługi.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Tabela 10 Baza noclegowa i gastronomiczna obszaru objętego „Programem...”

Lp.	Nazwa obiektu	Dane teleadresowe obiektu	Opis obiektu
Gmina Połczyn Zdrój			
1.	Sanatorium „Marta”	ul. Zdrojowa 1 tel. 94 3650628 fax. 94 3650622 e-mail: recepcja@sanatorium-marta.polczyn.com www.sanatoriummarta.pl	Sanatorium specjalizuje się w leczeniu schorzeń reumatycznych, chorób zapalnych narządów ruchu, chorób zwyrodnieniowych, stanów pourazowych i operacjach narządów ruchu. Zabiegi opracowano przede wszystkim na bazie borowiny i solanki. Sanatorium świadczy ponad 40 różnego rodzaju zabiegów balneologicznych. W swojej ofercie posiada szereg diet i zabiegów, mających na celu poprawę samopoczucia kuracjuszy. Ponadto w sanatorium znajduje się kawiarnia Cafe Marta. Sanatorium uzyskało Certyfikat Zarządzania Jakością wg normy ISO 9001:2008.
2.	Uzdrowisko Połczyn Grupa PGU S.A. – Zakłady Lecznictwa Uzdrowskiego: „Gryf”	ul. Solankowa 8, tel. 94 3662 019 Rezerwacje: Dział Marketingu, ul. Zdrojowa 6 tel. 94 3662165 e-mail: marketing@uzdrowisko-polczyn.pl www.uzdrowisko-polczyn.pl	GRYF to największy i najbardziej okazały obiekt Uzdrowiska Połczyn Grupa PGU S.A. Zbudowany został pod koniec XIX wieku. Budynek jest położony w angielskiej części parku. W bliskim sąsiedztwie znajdują się korty tenisowe, ścieżka zdrowia i droga rowerowa. Od zabytkowej starówki miasta dzieli go dziesięciminutowy spacer. Wewnątrz obiektu znajduje się rozbudowana baza rekreacyjna: basen zewnętrzny z dużymi szachami, basen wewnętrzny z sauną i solarium, siłownia, salon kosmetyczny i fryzjerski oraz dwie kawiarnie. Sanatorium dysponuje pokojami jedno-, dwu- i trzyosobowymi o zróżnicowanym standardzie - łącznie 465 miejsc noclegowych. Pokoje posiadają: łazienkę z prysznicem, WC, szlafrok, TV-SAT, telefon i lodówkę. Apartamenty składają się ponadto z pokoju

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			dziennego, sypialni, WC oraz łazienki z prysznicem i wanną z hydromasażem.
3.	Uzdrowisko Połczyn Grupa PGU S.A. – Zakłady Lecznictwa Uzdrowiskowego: „Podhale”	ul. Solankowa 6, tel. 94 3662405 Rezerwacje: Dział Marketingu, ul. Zdrojowa 6 tel. 94 3662165 e-mail: marketing@uzdrowisko- polczyn.pl www.uzdrowisko-polczyn.pl	<p>PODHALE- Instytut Kobiecego Zdrowia znajduje się we francuskiej części Parku Zdrojowego. Jest jednym z sanatoriów, dzięki któremu Połczyn-Zdrój nosi miano „Kurortu z duszą”. „Podhale” ma symboliczny wkład w jeden z najważniejszych rozdziałów historii Uzdrowiska Połczyn Grupa PGU S.A. To właśnie w tym obiekcie powstał pierwszy w Polsce ośrodek balneologii ginekologicznej - leczenia niepłodności i chorób kobiecych, założony przez prof. Gromadzkiego.</p> <p>Wewnątrz znajduje się palmiarnia oraz sala widowiskowa na 200 osób. W pobliżu znajdują się korty tenisowe z wypożyczalnią rowerów, oraz początek 3 kilometrowej ścieżki zdrowia.</p> <p>Podhale dysponuje pokojami jedno-, dwu- i trzyosobowymi – łącznie 131 miejsc, z czego 16 pokoi o standardzie wysokim z pełnym węzłem sanitarnym.</p>
4.	Uzdrowisko Połczyn Grupa PGU S.A. – Zakłady Lecznictwa Uzdrowiskowego: „Borkowo”	ul. Sobieskiego 14, tel. 94 3662105 Rezerwacje: Dział Marketingu, ul. Zdrojowa 6 tel. 94 3662165 e-mail: marketing@uzdrowisko- polczyn.pl www.uzdrowisko-polczyn.pl	<p>Sanatorium BORKOWO oddalone jest od centrum miasta (około 25 minut spacerem). Do dyspozycji gości jest mikrobus Uzdrowiska Połczyn Grupa PGU S.A. regularnie kursujący na trasie „Borkowo” – centrum miasta.</p> <p>Dla gości przygotowano pokoje jedno-, dwu- i trzyosobowe oraz apartament - łącznie 181 miejsc. W każdym pokoju jest łazienka z prysznicem i WC, TV-SAT, telefon. Apartament posiada dwa oddzielne pomieszczenia – salon i sypialnię – łazienkę z wanną oraz lodówkę.</p> <p>W budynku znajduje się oranżeria z kilkunastoma gatunkami roślin, a także sala konferencyjna wyposażona w profesjonalny sprzęt audiowizualny.</p> <p>Ponadto BORKOWO posiada stołówkę, kawiarnię, wypożyczalnię rowerów i kijków do</p>

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			Nordic Walking oraz miejsce na ognisko i grill.
5.	Uzdrowisko Połczyn Grupa PGU S.A – Zakłady Lecznictwa Uzdrowskiego: „Irena”	ul. Zdrojowa 5, tel. 94 3662135 Rezerwacje: Dział Marketingu, ul. Zdrojowa 6 tel. 94 3662165 e-mail: marketing@uzdrowisko- polczyn.pl www.uzdrowisko-polczyn.pl	IRENA to najbardziej kameralny obiekt Uzdrowska Połczyn Grupa PGU S.A., zlokalizowany najbliżej centrum miasta, dokładnie między starówką a parkiem zdrojowym. Sanatorium posiada pokoje jednoosobowe i dwuosobowe – łącznie 53 miejsca. W każdym pokoju jest łazienka z prysznicem i WC, TV-SAT, telefon, czajnik i lodówka. W sąsiednim skrzydle budynku znajduje się świetlica z jadalnią, kawiarnia, gabinet kosmetyczny i fryzjer.
6.	Willa „Hopferówka”	ul .Solankowa 8/b tel. 94 3666188, 3666187 e-mail: hopferowka@wp.pl www.hopferowka.pl	„Willa Hopferówka” położona jest na skraju połczyńskiego Parku Zdrojowego. Dysponuje 33 miejscami noclegowymi w pokojach jedno – i dwuosobowych. Willa dysponuje także bazą do wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych, relaksacyjnych czy odnowy biologicznej. Obiekt całoroczny. W budynku mieści się również restauracja „Hopferówka”, serwująca przede wszystkim dania kuchni polskiej.
7.	SPA „Zdrojowe Zacisze”	ul. Solankowa 8 78-320 Połczyn-Zdrój tel. (94)3662673 fax (94)3662134 e-mail: spa@uzdrowisko-polczyn.pl	Hotel SPA „Zdrojowe Zacisze” położony jest w Parku Zdrojowym. Hotel posiada 16 pokoi 1-osobowych oraz 16 pokoi 2-osobowych. W skład strefy SPA wchodzi: pokój zabiegów na twarz, gabinety zabiegów na ciało, gabinety masażu, relaksu, manicure, pedicure, kapsuła SPA, gabinety z hydroterapią, jacuzzi, sauny, łaźnia błotno-parowa. Do dyspozycji gości są również gabinety dla par, w tym pokój z zabiegami w łaźni błotnej. SPA „Zdrojowe Zacisze” jest częścią Uzdrowska Połczyn Grupa PGU S.A.
8.	Pokoje Gościnne	ul. BOWiD 24	b. d.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	Marciocha Zdzisława	tel. 94 3662180	
9.	Pokoje Gościnne „Pod Gruszą” Gruszczynska Maria	ul. BOWiD 25 tel. 94 3662133, kom. 604554540 www.podgrusza.com	Obiekt oferuje pokoje 1, 2 lub 3 – osobowe z łazienką lub bez. Dostęp do darmowego parkingu. Pokoje wyposażone w TV SAT, RADIO. Ponadto w obiekcie dostępna jest świetlica, wypożyczalnia rowerów oraz miejsce do grillowania.
10.	Pokoje Gościnne Czerniak Wiesław	ul. Warszawska 41 tel. 94 3663702	b.d.
11.	Pokoje Gościnne Tokarska Maria	ul. Browarna 32 tel. 94 3663189	b.d.
12.	Pokoje Gościnne Prochowska Henryka	ul. BOWiD 29 tel. 94 3662846	b.d.
13.	Pokoje Gościnne Nowak Janina	ul. BOWiD 22 tel. 94 3663040	b.d.
14.	Kwatera Prywatna Kožurno Maria	ul. BOWiD 20 tel. 94 3663005, kom. 511272769	b.d.
15.	Pokoje Gościnne „Hubertówka”	ul. Konopnickiej 13 tel. 94 3663292	b.d.
16.	„Pensjonat Skaut”	ul. Sobieskiego 11 tel. 94 36 62 574 e-mail: info@skautpoczyn.pl	„Pensjonat Skaut” jest obiektem zabytkowym, odrestaurowanym w latach 2000-2002, usytuowanym nad zalewem na końcu Parku Zdrojowego. Oferuje 22 miejsca noclegowe w pokojach jedno i dwuosobowych. W pokojach jest łazienka i telewizor. Większość

		www.skautpolczyn.pl	z nich posiada wyposażony aneks kuchenny z lodówką. Na terenie obiektu znajduje się kawiarnia oraz kort tenisowy z oświetleniem, mini golf, duży grill i miejsce na ognisko.
17.	Pensjonat „Żurawiec”	Brusno 2, 78-320 Połczyn Zdrój tel. 694 644 407, 604 501 570	Pensjonat oferuje dwuosobowe pokoje, pokoje z własnymi tarasami, apartamenty rodzinne, apartamenty z kominkami, luksusowe apartamenty wyposażone w kuchnie, dwupoziomowe apartamenty rodzinne z tarasami. Pensjonat oferuje wyżywienie. Do dyspozycji gości oddaje studio rekreacyjno-terapeutyczne oraz mini-plażę.
18.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Bukowy Bór”	Międzyborze 5 78-320 Połczyn Zdrój tel. 94 36 64 651	Oferuje możliwość jazdy konnej.
19.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Bukowy Jar”	Zdroje 7, 78-320 Połczyn Zdrój tel. 94 364 99 41, 602 333 456 www.agrozdroje.pl	Gospodarstwo położone na terenie 22 hektarów. Obejmuje las, ziemie uprawne oraz 5 stawów różnej wielkości, z których dwa największe są obok domu. W domu do dyspozycji gości oddano całe piętro (łącznie 13 miejsc noclegowych), na którym oprócz nowo urządzonych pokoi gościnnych jest aneks kuchenny oraz świetlica. Dostępny jest plac zabaw dla dzieci, miejsce do grillowania, możliwość organizowania ognisk, rowery.
20.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Dolina Trzech Stawów”	Toporzyk 59, 78-320 Połczyn Zdrój tel. 94 365 81 40 www.agroturystyka.toporzyk.pl/	Posiadłość obejmuje obszar 25 ha (łąki, wzgórze, stawy, lasy, jary). Naturalne, zarybione stawy o pow. 5 ha stanowiące łowiska wędkarskie dla amatorów i profesjonalistów. Na brzegach pomosty i miejsca do grillowania i plażowania. Gospodarstwo oferuje pokoje z łazienkami (2,3,4,5 osobowe), 2 aneksy kuchenne i 2 aneksy wypoczynkowe z TV, salę biesiadną z kominkiem i grillem na 40 osób, posiłki z kuchni domowej (śniadania i obiadowe).
21.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Kołacz 13, 78-320 Połczyn Zdrój tel.094 36 56 814	Gospodarstwo oferuje 8 miejsc noclegowych w pokojach 2-os. W pobliżu znajduje się

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	Kołacz 13	www.kolaczpokoje.republika.pl	ponad 40 ha jezioro, ścieżka rowerowa oraz lasy bogate w grzyby i jagody.
22.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Wiktor”	Borkowo 1, 78-320 Połczyn Zdrój tel. 602 708 303, 608 617 257	Do dyspozycji gości przeznaczonych jest 5 dwuosobowych pokoi, w tym 2 o podwyższonym standardzie. Na obszernym terenie gospodarstwa znajduje się staw rybny, basen, wiata biesiadna wraz z grillem i miejscem przeznaczonym na ognisko.
23.	Gospodarstwo Agroturystyczne Elżbieta i Krzysztof Sobczak	Stare Resko 1, 78-320 Połczyn Zdrój tel. 94 364 97 70	Organizacja wycieczek po terenie, imprez plenerowych, wyżywienie całodzienne, możliwość przygotowania we własnym zakresie, obsługa w języku angielskim.
24.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Nad Stawem”	Międzyborze 4 78-320 Połczyn Zdrój tel. 94 36 63 312	Gospodarstwo oferuje 3 pokoje 2-os z pełnym węzłem sanitarnym, ogród.
25.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Dębowe Zacisze”	Stare Resko 21 78-320 Połczyn Zdrój tel. 698 315 649 www.debowe-zacisze.pl/index.html	Oferuje 2 apartamenty z pełnym wyposażeniem, śniadania, obiadowe kolacje na zamówienie. W 2012 roku otrzymało wyróżnienie w "Konkursie na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".
26.	Schronisko Młodzieżowe „TADEUSZÓWKA”	ul. Sobieskiego 13 tel. 94 3662105	Schronisko Młodzieżowe "Tadeuszówka" powstało w 2010 roku. Zlokalizowane jest na terenie połczyńskiego Parku Zdrojowego, nad zalewem. Schronisko oferuje noclegi dla dzieci, młodzieży oraz grup zorganizowanych lub turystów indywidualnych akceptujących regulamin schroniska. Schronisko posiada pokoje 1-6 osobowe z umywalkami, wyposażone w nowe sprzęty, TV, z widokiem na otaczający schronisko park oraz połczyński zalew.
27.	Dom Wczasów	ul. Grunwaldzka 33	Organizuje 2-3 tygodniowe pobyty dla grup, dzieci i młodzieży celem poprawy ich zdrowia i regeneracji sił, oferuje opiekę lekarsko-pielęgniarską i szeroką gamę zabiegów

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	Dziecięcych	tel./fax. 94 366 20 82	przyrodoleczniczych oraz wiele atrakcji dodatkowych.
28.	Ośrodek Szkoleniowo-Admininstracyjny Nadleśnictwa Połczyn	Kołacz 71 tel. 94 366 22 30 fax. 94 365 09 86 e-mail: polczyn@szczecinek.lasy.gov.pl http://www.polczyn.szczecinek.lasy.gov.pl/kwatera-lowiecka-kolacz	Obiekt usytuowany jest na nieznaczej wyniosłości nad Jeziorem Radoniewieckim (Kołackim). Kwatera dysponuje 15 miejscami noclegowymi (trzy pokoje 1-osobowe oraz sześć pokoi 2-osobowych). Wyposażona jest w: dużą salę konferencyjną ze sprzętem multimedialnym, słoneczne patio z zadaszeniem nad stołami i ławami, miejsce na ognisko, grill, ścieżkę edukacyjną "Wokół Kurhanów" oraz parking na 8 miejsc objęty monitoringiem. W obiekcie zapewnione jest całodzienne, domowe wyżywienie.
29.	Dom Sportowy	ul.15 Grudnia 25 78-320 Połczyn Zdrój tel. 94 366 26 76	Obiekt udostępnia 19 miejsc noclegowych (pokoje 2-3 osobowe z węzłem sanitarnym na korytarzu), obiekt nie oferuje wyżywienia.
30.	Pole namiotowe	ul.15 Grudnia 25 tel. 94 366 26 76	b.d.
31.	Pawilon rekreacyjny i pole biwakowe „Hacjenda” w Redle FHU ANIMAX Anna Świtąła	Redło 11A, 78-320 Połczyn-Zdrój tel. 502 105 739 e-mail: annie_01@interia.pl http://animax-redlo.org/nocleg	Hacjenda posiada w swojej ofercie 3 domki 7-8os., 4 domki 6os., 1 domek 5os. Każdy z domków posiada łazienkę, wyposażony jest w lodówkę i czajnik bezprzewodowy. Do dyspozycji gości bezpłatny parking, plac zabaw dla dzieci, basen odkryty 6x12m, kort tenisowy, boisko do piłki siatkowej plażowej, stół do ping-ponga. Możliwość wypożyczenia rowerów. Obiekt oferuje posiłki.
	Restauracja	Redło 50 tel. 94 364 56 00	b.d.
32.	Hotel „Polanin”	Ul. Wojska Polskiego 59 Połczyn Zdrój tel. 94 36 62 158 www.hotelpolanin.pl	Hotel oferuje pokoje 1 i 2 osobowe. W budynku znajdują się sale konferencyjne oraz restauracja "Zielona Oliwka". Obiekt dysponuje bezpłatnym parkingiem.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

33.	Hotel * Redło	ul. Redło 58, 78-325 Redło tel. 94 364 56 00 email: hotel.redlo@etur.pl	Obiekt oferuje 27 miejsc noclegowych w pokojach 1-,2-,3- osobowych z łazienką i TV, 2 sale konferencyjne.
34.	Restauracja Dragon	ul. Wojska Polskiego 54 Połczyn Zdrój	Restauracja orientalna.
35.	Restauracja „Parkowa” Kawiarnia „Borowinka”	5go Marca 24 Połczyn Zdrój tel. 94 36 62 248 www.parkowa-borowinka.pl	Do dyspozycji 3 sale: konsumpcyjna na 30 osób, kawiarniana na 50 osób oraz bankietowa na 120 osób.
36.	Restauracja Chief	Zdrojowa 1 Połczyn Zdrój tel. 94 36 62 435	b.d.
37.	Kawiarnia „Osiedlowa”	ul. 22 lipca 5 Połczyn Zdrój tel. 94 36 62 871	b.d.
38.	Kawiarnia „Anna”	ul. Grunwaldzka1 Połczyn Zdrój tel. 94 36 62 015 www.kawiarnia-polczyn-zdroj- vkwzl.firmet.pl	b.d.
39.	Kawiarnia/ dyskoteka „Gordon”	ul. Piwna 2 Połczyn Zdrój	b.d.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

		tel. 94 36 62 598	
40.	Kawiarnia „Borkowo”	ul. Sobieskiego 14 Połczyn Zdrój tel. 94 36 62 105	b.d.
41.	Kawiarnia „Gryf”	ul. Solankowa 8 Połczyn Zdrój tel. 94 36 62 019	Kawiarnia przy Uzdrowisku.
42.	Kawiarnia „Dwa Pokoje”	Pl. Wolności 5 Połczyn Zdrój	b.d.
43.	Kawiarnia „Hopferówka”	ul. Solankowa 8B Połczyn Zdrój tel. 94 36 49 776	Kawiarnia przy Willi „Hopferówka”
44.	Pizzeria „Colosseum”	ul. Moniuszki 1 Połczyn Zdrój	b.d.
45.	Kawiarnia/ herbaciarnia „Moin Moin Moin...”	ul. Demokracji 1 Połczyn Zdrój	b.d.
Gmina Czaplinek			
46.	Hotel „Elekt”	ul. Rynek, Czaplinek tel. kom. 662 452 770	Oferuje 2 pokoje 1-osobowe i 25 pokoi 2-osobowych. W pokojach znajdują się łazienki, TV, radio, telefon. Ponadto w hotelu znajduje się restauracja i drink bar.
47.	Camping Czaplinek	ul. Drahimska 79,	Camping oferuje wypoczynek w domkach wolnostojących, pokojach w pensjonacie,

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

		78-550 Czaplonek, tel. 94 375 51 68, 662 538 487 www.campingczaplonek.pl	pokojach w szeregowcu bezpośrednio nad brzegiem jeziora lub na polu namiotowym z zapleczem sanitarnym. Można również wypożyczyć kajaki na sploty rzekami Drawa-szlak im. Jana Pawła 2. (początek sploty), Piława lub innymi. Każdy domek lub pokój posiada pełny węzeł sanitarny. Na terenie campingu znajduje się bar oferujący napoje, posiłki, bilard i telewizję. Za ogrodzeniem campingu znajduje się miejska plaża.
48.	Kemping U Jacka	ul. Pięciu Pomostów 1a, 78-550 Czaplonek, tel. 94 375 45 55, 662 848 877 www.czaplonek.net	Ośrodek położony jest na obrzeżach Czaplonek, przy plaży miejskiej, nad jez. Drawskim. Ośrodek dysponuje 4 domkami 6 osobowymi, z których jeden domek dostępny jest przez cały rok-ogrzewany.
49.	Camping Wajk	Piaseczno 23, 78-551 Siemczyno tel. 94 375 86 24, 602 770 904 www.wajk.pl	Ośrodek wypoczynkowy „Camping Wajk” w Piaseczynie, położony jest w obrębie Drawskiego Parku Krajobrazowego, w lesie nad brzegiem jeziora Drawsko. Ośrodek dysponuje zróżnicowaną bazą noclegową na 165 miejsc, w tym komfortowo wyposażonymi domkami z łazienkami typu BRDA i LAS, 2 – 3 osobowymi pawilonami mieszkalnymi z łazienką i TV, a także drewnianymi domkami. Ośrodek organizuje pobyty indywidualne, kolonie i obozy, zielone szkoły, imprezy integracyjne, bankiety i wesela, sploty kajakowe rzeką Drawą.
50.	Kwatera prywatna „Domek U Janiny”	ul. Walecka 87B, 78-550 Czaplonek tel. 94 375 46 56, 508 394 655 www.ujaniny.pl	Domek letniskowy z kuchnią oraz łazienką (prysznic, WC), znajdujący się w pobliżu jeziora Czaplino. Do dyspozycji gości parking na terenie posesji, mały grill.
51.	Kwatera prywatna „Rupiński”	ul. Pawła Wasznika 7 78-550 Czaplonek tel. 94 375 47 08, 94 375 59 83	Kwatery całoroczne. Oferuje gościom: 2 pokoje, kuchnię, łazienkę i przedpokój, osobne wejście, możliwość wypoczyniania i korzystania z ogrodu oraz tarasu z widokiem na jezioro, miejsce parkingowe na posesji.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 **Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

52.	Kwatera prywatna „Wasyłów”	ul. Pawła Wasznika 9 78-550 Czaplinek tel. 694 109 684	<p>Domek jednorodzinny położony 100 m od jeziora Drawsko. W ofercie 5 pokoi: na piętrze: 3 pokoje 2 lub 3-osobowe z łazienkami z osobnym wejściem i widokiem na jezioro, oraz 2 pokoje 2-osobowe ze wspólną łazienką i osobnym wejściem.</p> <p>Do dyspozycji Gości w pełni wyposażone kuchnie. Istnieje możliwość korzystania z grilla i mebli ogrodowych. Parking dla Gości znajduje się na posesji. Ogrodzony teren umożliwia bezpieczny wypoczynek dla rodzin z dziećmi.</p> <p>Bogactwo tutejszych lasów jest swoistym zaproszeniem miłośników fauny i flory. Blisko położone jeziora to raj dla wędkarzy. Wspaniałe tereny do spacerów, wycieczek rowerowych.</p>
53.	Kwatera Myśliwska „Chata Myśliwego”	ul. Kolejowa 1 , 78-550 Czaplinek tel. 509 588 043	<p>Do dyspozycji samodzielne mieszkanie 4-osobowe, rękodzieła (galeria), stół do tenisa, warsztaty plastyczne - malowanie na szkle, biesiady myśliwskie, wędzarnia, organizowanie polowań indywidualnych, wyżywienie. Obsługa również w j. niemieckim.</p>
54.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Maja”	Czarne Wielkie 6, 78-550 Czaplinek tel. 518 400 082, 513 075 008	<p>Oferuje wyżywienie całodzienne lub możliwość przygotowania we własnym zakresie, organizacja wycieczek po terenie, obsługa w języku niemieckim.</p>
55.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod Sosnami”	Czarne Wielkie 42a 78-550 Czaplinek tel. 662 900 274	<p>Wypoczynek w domkach, które są położone w lesie. 8 miejsc, 4 pokoje.</p>
56.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Monika”	Głębołek 13, 78-551 Siemczyno tel. 94 375 86 55, 501 289 887	<p>Gospodarstwo oferuje 3 pokoje 2-osobowe, wspólna łazienka, kominek, teren ogrodzony. Na wyposażeniu wędzarnia i piec chlebowy. Możliwość zamówienia wyżywienia.</p> <p>Do dyspozycji gości kajaki (możliwość spływów kajakowych po Drawie 6-8 godz.) , łódź</p>

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			wędkarska, rowery górskie.
57.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Chotkiewiczówka”	Głęboćek 12 A, 78-551 Siemczyno tel. 608 534 492 http://strony.aster.pl/chotkiewicz	Oferuje pokoje 2- i 3- osobowe z łazienkami, wspólny aneks kuchenny. Możliwość wyżywienia. Ponadto w ofercie: <ul style="list-style-type: none"> - miejsce do grillowania lub na organizację ogniska; - dostęp do sprzętu wodnego; - możliwość wędkowania na pobliskich jeziorach o wysokiej klasie czystości wód, bogatych w ryby słodkowodne (j. Krosino 250m, j. Wilczkowo 2km, j. Drawskie 5km); - możliwość zorganizowania spływu kajakowego rzeką Drawą; - możliwość uczestnictwa w podstawowym kursie nurkowania pod okiem instruktora z uprawnieniami; - dostęp rowerów; - możliwość organizacji bezkrwawych łowów; - możliwość zorganizowania lekcji jazdy konnej w położonej nieopodal stadninie koni; - możliwość zorganizowania gier wojennych ASG; - możliwość udostępnienia broni ASG; - możliwość nauki koszenia kosą; - możliwość nauki dojenja krowy.
58.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Głęboćzysko”	Głęboćek 9, 78-551 Siemczyno tel. 668 769 770	Położone bezpośrednio nad jeziorem Krosino gospodarstwo posiada 2 pokoje 3-4 osobowe. Ponadto na terenie znajduje się pole namiotowe z możliwością ustawienia przyczep campingowych.
59.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Zagroda”	Kołołąt 1, 78-550 Czaplunek tel. 94 375 56 58	Oferuje 2 pokoje: 6-osobowy i 3-osobowy. Prowadzi hodowlę psów.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

60.	Gospodarstwo Agroturystyczne „U Ali”	Machliny 29, 78-553 Broczyno tel. 94 375 87 81	Teren ogrodzony, prysznic i kuchnia wspólne, możliwość zamówienia obiadów, umywalka i WC w każdym domku, możliwość rozłożenia namiotu i ustawienia przyczepy.
61.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Chata Toniego”	Nowe Drawsko 5, 78-550 Czaplinek tel. 94 375 88 79, 692 932 472 www.chatatoniego.pl	Bezpośrednio nad jeziorem Żerdno, budynek mieszkalny przystosowany do wynajmu dla 6 rodzin, kuchnia do dyspozycji gości, Na terenie ogród warzywny, ścianka wspinaczkowa, tenis stołowy, kręgle, wędzarnia na ryby, grzyby i warzywa, nauka nurkowania, żeglowania, windsurfingu.
62.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Justynianka”	Nowe Drawsko 6, 78-550 Czaplinek tel. 94 375 45 98, 510 706 624 www.e-agro.pl/justynianka/	Oferuje 15 miejsc noclegowych w domu, gdzie dysponuje pokojami na 2- lub 3 osoby (z łazienkami i WC). Ponadto w domku z bali modrzewiowych max. 6 miejsc noclegowych (2 pokoje wraz z łazienkami i WC). Oferuje łódki, rowery, możliwość korzystania z przejażdżek konnych. Organizuje przyjęcia okolicznościowe oraz małe konferencje. W roku 2006 gospodarstwo otrzymało wyróżnienie w "Konkursie na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".
63.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Sara”	Nowe Drawsko 7, 78-550 Czaplinek tel. 504 062 173	Oferuje 3 pokoje, możliwość wynajmu całego piętra, kuchnia, łazienki z natryskiem i wanną. Teren ogrodzony, możliwość ustawienia przyczepy campingowej.
64.	Gospodarstwo Agroturystyczne „U Marioli”	Nowe Drawsko 9, 78-550 Czaplinek tel. 600 856 682	Gospodarstwo położone na 1 ha działce, nad jeziorem, pokoje z własnymi łazienkami i kuchniami, na terenie mini zoo, możliwość wypożyczenia łódki i kajaków.
65.	Gospodarstwo Agroturystyczne „U Małgosi”	Nowe Drawsko 3, 78-550 Czaplinek tel. 602 786 802	3 pokojowe samodzielne mieszkanie. Teren ogrodzony, możliwość rozstawienia namiotu i postawienia przyczep. Obsługa w j. rosyjskim i niemieckim.

66.	Gospodarstwo Agroturystyczne „U Jana”	Ostroróg 5, 78-445 Łubowo tel. 94 375 53 54	Pokoje noclegowe oraz domki letniskowe w pobliżu jeziora Nobliny. Możliwość ustawienia namiotu. Do dyspozycji turystów sprzęt pływający oraz rowery.
67.	Gospodarstwo Agroturystyczne „U Bąka”	Pławno 23, 78-550 Czaplinek tel. 514 818 575	Posiada 2 pokoje 2 -osobowe z kuchnią i łazienką z własnym wejściem (działalność całoroczna) oraz 1 pokój 2- osobowy z kuchnią i łazienką z własnym wejściem (działalność sezonowa). Istnieje możliwość korzystania z domowych posiłków przygotowywanych przez gospodarzy. W gospodarstwie znajdują się zwierzęta- konie, krowy, świnki wietnamskie.
68.	Gospodarstwo Agroturystyczne „U Andzi”	Pławno 14, 78-550 Czaplinek tel. 781 996 921	Do wynajęcia przyczepy kempingowe 2-3 osobowe oraz większe 4-5 osobowe, posiadające światło, gaz, wodę, z pełnym wyposażeniem w naczynia, pościel. Teren wypoczynku w całości ogrodzony, możliwość bezpiecznego parkowania aut obok przyczep. Istnieje możliwość przyjazdu z własną przyczepą, namiotem. Maksymalna liczba miejsc noclegowych to 16-18. Do dyspozycji jest boisko do siatkówki, ognisko z ławeczkami, grill, piaskownica oraz huśtawka dla dzieci, sanitariaty z bieżącą wodą.
69.	Gospodarstwo Agroturystyczne „U Strusia”	Prosino 4, 78-552 Kluczewo tel. 94 375 89 81	Na terenie gospodarstwa kozy, strusie, zajęcia plastyczne - malowanie jaj strusich, wyroby ze strusich skór - mieszki, jazda gokartem, bryczki, warsztaty plenerowe w „zaczarowanej zagrodzie”, swojskie jedzenie. Imprezy integracyjne, wycieczki szkolne. W roku 2003 gospodarstwo było laureatem "Konkursu na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".
70.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Dom Pod Psem”	Psie Głowy 11 78-550 Czaplinek tel. 94 375 46 41, 94 375 45 81 lub 602 461 267 www.e-agro.pl/podpsem	Do dyspozycji cały dom, z zapleczem - kuchnia, jadalnia (bez posiłków). Możliwość zamieszkania 28 osób w pokojach od 2 do 6 osób. W każdym pokoju umywalka z ciepłą wodą. Ogólnie dostępna łazienka z natryskiem oraz WC. Kuchnia wyposażona w naczynia, lodówki, kuchenki mikrofalowe.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

71.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Nad Jeziorkiem”	Psie Głowy 4, 78 -550 Czaplinek tel. 694 502 691	Gospodarstwo położone nad jeziorem Nawsie. Posiada dwa pokoje 4- osobowe. Każdy pokój posiada osobne wejście z podwórza, własną łazienkę oraz aneks kuchenny z naczyniami i lodówką. Możliwość całodziennego wyżywienia.
72.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Uroczysko Psie Głowy”	Psie Głowy 27, 78-550 Czaplinek tel. kom. 721 398 718, 512 860 877	W ofercie posiada 3 pokoje, dwa 3-osobowe oraz jeden 2-osobowy. Do dyspozycji gości dwie łazienki (na piętrze: wanna, kabina prysznicowa, umywalka, wc, natomiast parter obejmuje umywalkę i wc). Oferuje całodzienną wyżywienie. Istnieje możliwość samodzielnego przygotowywania posiłków w letniej kuchni, wyposażonej w lodówki, kuchenkę i siatki do suszenia grzybów. W pobliżu kuchni znajduje się grill i wędzarka.
73.	Gospodarstwo Agroturystyczne Apartament „Pommernhof”	Psie Głowy 12, 78-550 Czaplinek tel. 94 716 29 29, 694 873 263 www.pommernhof.com	Samodzielny dwupoziomowy apartament. Na dole w pełni wyposażona kuchnia, jadalnia oraz łazienka. Na górze pokój dzienny i 5 miejsc noclegowych. Apartament całoroczny.
74.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Agrowestern Monika”	Rzepowo 6, 78-551 Siemczyno tel. 94 375 18 55, 606 333 742	Obiekt położony nad rzeką Drawą. Oddaje do dyspozycji 7 pokoi z łazienkami (prysznic, WC). Posiłki przygotowywane są przez gospodarzy. Jadalnia z TV. Wypożyczalnia rowerów wodnych, organizuje spływy kajakowe.
75.	Gospodarstwo Agroturystyczne Elżbieta Danielewska	Rzepowo 5, 78-551 Siemczyno tel. 692 282 719	Gospodarstwo znajduje się nad rzeką Drawą, Wyposażenie: trzy łazienki, wc, dwie kuchnie. Na terenie: stawy hodowlane, kury, strusie, perliczki.
76.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Pałac Siemczyno”	Siemczyno 81, 78-551 Siemczyno tel. 94 351 77 22, 609 746 803 www.palacsiemczyno.pl	Udostępnia 5 apartamentów (20 miejsc noclegowych). Każdy apartament posiada: osobne wejście, jedną lub dwie łazienki, aneks kuchenny, TV/SAT, radio i dostęp do Internetu. Działalność całoroczna, 200 m do jeziora Drawsko, organizacja spływów kajakowych rzeką Drawą, grill, miejsce na ognisko, zabytkowy pałac i park, w sezonie

			letnim imprezy kulturalne otwarte dla wszystkich.
77.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Kapitańskie Gniazdo”	Sikory 30, 78-550 Czaplonek tel. 94 375 31 01, 601 611 015 http://gniazdo.eu	Do dyspozycji dom wiejski, 8 miejsc noclegowych, 2 samodzielne apartamenty z kominkiem i aneksem kuchennym, staw, wędzarnia, basen dla dzieci, 2 łódzie wędkarskie, kabinowy jacht żaglowy. Istnieje możliwość postawienia przyczepy campingowej lub namiotu, teren ogrodzony i monitorowany.
78.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Oaza”	Sikory 32, 78-550 Czaplonek tel. 606 876 093	W gospodarstwie istnieje możliwość przygotowania posiłków we własnym zakresie- aneks kuchenny w każdym pokoju. W ofercie łódki, kajaki. Możliwość rozstawienia namiotu i postawienia przyczepy.
79.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Aza”	Sikory 51, 78-550 Czaplonek tel. 94 375 47 82	Samodzielny dom z kominkiem i podwórkiem, 3 pokoje, kuchnia, łazienka, teren ogrodzony, ogród, oczko wodne z rybami.
80.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Stary Zajazd”	Sikory 8, 78-550 Czaplonek tel. 602 533 657	Istnieje możliwość przygotowania posiłków we własnym zakresie, łazienka, salon z kominkiem, ogródek warzywny.
81.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Grodzisko”	Stare Drawsko 7, 78-550 Czaplonek tel. 94 375 47 55, 519 604 539	Oferuje pokoje 2-, 3- lub 4-os., kuchnia, ogród, własne wyroby i wypieki. Na terenie znajduje się stacja wędkarska oraz wędzarnia.
82.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Rancho u Stacha”	Trzciniec 18, 78-553 Broczyno tel. 94 375 19 93, 507 170 885 lub 504 228 057	Do dyspozycji apartament 4-osobowy z aneksem kuchennym i łazienką, sprzęt sportowy, teren ogrodzony, basen dla dzieci, kuchnia letnia (na zewnątrz).
83.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Żeliszewie 20, 78-550 Czaplonek tel. 601 873 000	Możliwość rozbicia namiotu, na terenie posiadłości konie, daniele, zwierzęta wiejskie, rękodzieło ludowe - pracownia ceramiczna, produkty ekologiczne, chleb wiejski,

	„Arka Noego”		możliwość skorzystania z wyżywienia.
84.	Ośrodek Wypoczynkowy „Drawtur”	ul. Pięciu Pomostów 1, 78-550 Czaplinek tel. 94 375 54 54, 602 869 060 www.drawtur.com	<p>Ośrodek położony nad jeziorem Drawsko. Oferuje pokoje w pawilonie, domki, pole namiotowe i campingowe. Na terenie DRAWTURu znajdują się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - boiska sportowe min. do piłki nożnej, siatkówki plażowej, kort tenisowy, boisko do koszykówki, - plac zabaw dla dzieci, - wypożyczalnia sprzętu wodnego: jachtów, kajaków, rowerów wodnych, desek windsurfingowych, - łódź spacerowa Aquarius, - kąpielisko strzeżone, - wypożyczalnia rowerów oraz innego sprzętu rekreacyjnego, - stołówka serwująca domowe posiłki, - kawiarnia, - szkolenia windsurfingowe. <p>W roku 2006 i 2008 ośrodek był laureatem "Konkursu na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".</p>
85.	Ośrodek Wypoczynkowy „Omega”	ul. Pięciu Pomostów 3, 78-550 Czaplinek tel. 94 375 56 59, 609 051 171 www.omega-wypoczynek.pl	<p>Ośrodek oferuje domki kempingowe jedno i dwukondygnacyjne z aneksami kuchennymi, łazienkami z prysznicem, salonem z RTV, sypialnią i umeblowanym tarasem. Ponadto do dyspozycji gości jest pawilon hotelowy z pokojami 3 i 4-osobowymi z węzłem sanitarnym. W budynku dostępna jest sala konferencyjna. Na terenie ośrodka funkcjonuje pole namiotowe. Ośrodek posiada wyznaczone miejsce na ognisko, wieczornice i biesiady, plac zabaw, boiska do gier sportowych, a także rowery do wypożyczenia.</p>
86.	Ośrodek Wypoczynkowy	ul. Pięciu Pomostów 5, 78-550 Czaplinek	<p>Obiekt posiada:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 550 miejsc noclegowych

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	„Kusy Dwór”	tel. 94 375 56 91 tel/fax 94 375 46 32 www.kusydwor.pl	<ul style="list-style-type: none"> - pokoje jedno, dwu i trzyosobowe z łazienkami - domki typu „Brda” cztero i sześćosobowe - stołówkę serwującą domową kuchnię - korty tenisowy - tenis stołowy - boisko do piłki nożnej 40 x 70 m oraz dwa do koszykówki i cztery do siatkówki - własną strzeżoną plażę z pomostami pływającymi - przystań dla żeglarzy z zapleczem sanitarnym - sprzęt pływający (kajaki, rowery wodne, łodzie żaglowe, łodzie wędkarskie, windsurfing) - bazę nurkową z instruktorami w okresie letnim - trzy kawiarnie - bar z dyskoteką - cztery miejsca na grilla z miejscem do tańczenia - pięć miejsc na ogniska - ściankę do wspinaczki - strzelnicę 25 metrową z 5 stanowiskami - tor przeszkód z małym gajem - plac zabaw dla dzieci - świetlicę 180 m² do różnego rodzaju gier i zabaw <p>W roku 2004 i 2006 ośrodek był laureatem "Konkursu na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".</p>
87.	Ośrodek Sportu i Rekreacji „Stare Kaleńsko”	Stare Kaleńsko 1, 78-551 Siemczyno tel. 94 375 52 56 lub 94 375 18 31 http://starekalensko.pl	Budynek mieszkalno-pałacowy oferuje 30 pokoi z łazienkami, pokoje 2-5 osobowe; łącznie 60 do 115 miejsc noclegowych. Dodatkowo w ośrodku dostępne są domki kempingowe. Ośrodek oferuje wyżywienie.

88.	Ośrodek Wypoczynkowy „Nad Srebrnym”	Stare Drawsko, 78-550 Czaplnek tel./fax 94 375 36 00, 94 375 88 21 www.nadsrebrnym.pl	Oferuje 90 miejsc noclegowych w pokojach 2, 3 i 4-osobowych, Wszystkie pokoje posiadają łazienki i telewizję satelitarną. Ponadto dysponuje 36 domkami kempingowymi z łazienkami.
89.	Dom Wczasowy „Mariza”	ul. Drahimska 59, 78-550 Czaplnek tel. 501 420 123 www.mariza.pl	Oferuje cztery domki-bliźniaki z pełnym węzłem sanitarnym i aneksem kuchennym, łódki, parking, posiłki, w najbliższym sąsiedztwie - park, 200 m piaszczysta plaża z kąpieliskiem. Obiekt całoroczny.
90.	Dom Wczasowy „Pięciu Pomostów”	ul. Pięciu Pomostów 4, 78-550 Czaplnek tel. 503 013 911	Dom wczasowy położony jest w bezpośredniej bliskości jeziora Drawsko. Na terenie ośrodka znajduje się specjalnie wyznaczone miejsce na grilla lub ognisko. Na terenie Domu Wczasowego znajduje się również parking.
91.	Zajazd-Restauracja „Pomorska”	ul. Jagiellońska 11, 78-550 Czaplnek tel. 94 375 54 44	Oferuje pokoje z łazienkami.
92.	„Paradise”	ul. Złocieniecka 5, 78-550 Czaplnek tel. 94 375 54 02, 502 031 571 hotel-paradise.pl/	Pokoje dwukondygnacyjne 2, 3, 4 osobowe z łazienkami, telewizją (programy platformy Cyfra+ i HBO). Do dyspozycji są: kącik grillowy, basen kąpielowy dla dzieci, huśtawka, bezpłatny parking. Posesja jest ogrodzona i bezpieczna dla dzieci.
93.	Pokoje gościnne „Vitalis”	ul. Lipowa 5, 78-550 Czaplnek tel. 888063195 vitalis.nocowanie.pl	W ofercie: dwuosobowe pokoje z aneksami kuchennymi, łazienkami oraz TV SAT, grill, możliwość zlecenia prania i prasowania, Internet Wi-Fi.
94.	Ośrodek Szkolno - Wypoczynkowy „Marina Templariusz”	ul. Jeziorna 4, 78 - 550 Czaplnek tel. 602 660 599, 693 076 601	Zabytkowa kamienica oferuje pokoje 1-4 osobowe, ogród, sprzęt sportowy, łazienka, pełne wyżywienie w pobliskiej restauracji, zadaszone miejsce biesiadne, ogród z parasolami, sprzęt wodny (jachty żaglowe, windsurfing, rowery wodne, kajaki, łódzie wioślarskie, wędkarskie), sprzęt sportowy (gokarty, rowery, paintball, łucznictwo,

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			wspinaczka)
95.	„Danusiolandia”	Czarne Wielkie 2a, 78-550 Czaplinek tel. 500 816 116, 606 636 263	b.d.
96.	Zajazd Restauracja „Machliny”	Machliny 41, 78-553 Broczyno tel. 94 375 19 11, 602 447 407	Pensjonat , gastronomia
97.	Stary Drahim	Stare Drawsko 24, 78-550 Stare Drawsko tel. 94 375 88 20 www.drahim.com.pl	Proponuje noclegi w pokojach gościnnych. W każdym pokoju łazienka z prysznicem, lodówka, czajnik bezprzewodowy, suszarka do włosów, środki czystości, ręczniki. Prowadzi także działalność gastronomiczną. W menu oprócz tradycyjnych dań kuchni polskiej znajdują się dania z dziczyzny (dzik, jeleń, sarna), ryby z jeziora Drawskiego (sielawa, sieja, okoń, lin), jak również własne pierogi czy ciasta pieczone w restauracji. Prowadzi również działalność cateringową.
98.	Wynajem domków letniskowych	Głębocek 10a, 78-551 Siemczyno tel. 694 427 418	15 miejsc, 3 domki 5-osobowe w pełni wyposażone: 2 pokoje, łazienka z natryskiem, aneks kuchenny z lodówką i płytą elektryczną, sztuce i naczynia. Na terenie obiektu grill, piaskownica, miejsce na ognisko, boisko do siatkówki i badmintona. Teren ogrodzony.
99.	„Paradise”	ul. Złocieniecka 5, 78-550 Czaplinek tel. 94 375 54 02 hotel-paradise.pl/	Budynek Restauracyjny składa się z dwóch sal - sali obiadowej mieszczącej 40 osób i sali tanecznej z barem mieszczącej 60 osób. Restaurację można wynająć na różne okazje okolicznościowe i spotkania towarzyskie.
100.	„Cafe Czaplino”	ul. Tartaczna 26 78-550 Czaplinek tel. 600 284 324	b.d.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

		cafeczaplino.pl	
101.	„Caffe Bar”	ul. Sikorskiego 17, 78-550 Czaplinek tel. 94 375 42 64	Obiekt całoroczny. Najbardziej popularne dania to schabowy, spaghetti, placek po węgiersku. Możliwość wynajęcia salki w piwnicy z bilardem, również organizacja spotkań okolicznościowych. 30 miejsc.
102.	„Czaplinianka”	ul. Rynek 1/2, 78-550 Czaplinek tel. 666 308 205	Doskonałe miejsce do letniego odpoczynku, usytuowane w centrum miasta w piwnicach pod Izbą Muzealną. W menu pierogi, pizze, naleśniki.
103.	„Sport Pub Lech”	ul. Sikorskiego 4, 78-550 Czaplinek tel. 94 375 57 66	Lokal położony jest przy czaplineckim deptaku. Najbardziej popularnym daniem w pubie są flaki. Obiekt całoroczny.
104.	Pizzeria	ul. Rzeźnicka 11, 78-550 Czaplinek tel. 94 375 59 90	Obiekt całoroczny. Czyny od godziny 12:00.
105.	Bar „U Arka”	ul. Złocieniecka 2a, 78-550 Czaplinek tel. 698 296 587	b.d.
106.	Smażalnia ryb – Perłak Roman	Stare Drawsko 18 tel. 94 375 88 76, 788 950 140	Przystępne ceny, duży wybór dań rybnych, własna wędzarnia. Szczególnie polecane to wędzona sielawa i węgorz. 30 miejsc.
107.	„Mini Bar”	ul. Wąska, 78-550 Czaplinek tel. 506 621 211	b.d.
108.	Bar Pizzeria „TRÓJKA”	ul. Wałęcka 56 a, 78-550 Czaplinek tel. 513 253 289	b.d.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

109.	„Tento Bar”	Piekary 2, 78-550 Czaplonek tel. 94 375 45 20	Niewielki lokal przy stacji paliw przy wyjeździe z Czaplina, dobre domowe jedzenie, przystępne ceny. Organizacja spotkań okolicznościowych. 30 miejsc.
110.	Bar „Kurza stopka”	ul. Wałęcka 54b, 78-550 Czaplonek tel. 886 068 812	b.d.
111.	„Kebab Bar”	ul. Drahimska 67, 78-550 Czaplonek tel. 506 011 095	b.d.
112.	Gospoda „Podzamcze”	Stare Drawsko 4 tel. 94 375 88 85	Okolica: nad jez. Drawskim, przy ruinach zamku Drahim. Ilość miejsc przy stolikach: 40 Specjalność lokalu: placek po węgiersku.
113.	Mała Gastronomia	ul. Długa 18 a, 78-550 Czaplonek tel. 607 880 942	b.d.
114.	Paszteciki i Tościki	Pl. 3 Marca 3, 78-550 Czaplonek tel. 794 601 694	Godziny otwarcia : Od poniedziałku do niedzieli w godzinach od 10:00 do 18:00.
Gmina Złocieniec			
115.	Szkolne Schronisko Młodzieżowe – Internet Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych	ul. I Dywizji W.P. 8, 78 – 520 Złocieniec tel. +48 94 36 71 835	Oferuje 90 miejsc noclegowych, wyżywienie całodzienne, możliwość przygotowania własnego posiłku, siłownia, zniżki dla młodzieży i nauczycieli
116.	Kwatera letniskowa "PAUZA-KAFE"	Cieszyno 40, 78-520 Złocieniec tel. kom. 600 429 550	Kwatera letniskowa - 3 pokoje z aneksem kuchennym, łazienką, taras z widokiem na jezioro. Wyposażenie: TV, mikrofalówka, lodówka, grill. Do dyspozycji: rowery, łódka dla wędkarzy.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

117.	Kwatera prywatna "Pod Jesionami"	Cieszyno 44a, 78-520 Złocieniec tel. kom. 667 696 669	b.d.
118.	Kwatera prywatna "Pod Szczupakiem"	Lubieszewo 34, 78 - 520 Złocieniec tel. kom. 533 548 295	Na terenie obiektu znajdują się przestronne toalety, oraz natryski. Ośrodek dysponuje również stanowiskiem do mycia naczyń z ciepłą, bieżącą wodą. Dla wędkarzy specjalne miejsce do oprawiania ryb. Możliwość korzystania ze sprzętu pływającego, oraz bezpłatnych lekcji żeglarstwa pływania, windsurfingu. Duża przystań pozwala zacumować jacht lub żaglówkę. Łagodne zejście do wody, oraz graniczącą z nami plaża daje możliwość odpoczynku z dziećmi.
119.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Lubieszewo 56, 78 – 520 Złocieniec tel. +48 94 36 31 260	W ofercie: ilość miejsc noclegowych-13, pokoje 2-, 3-, 4-osobowe z łazienkami. W każdym pokoju TV i lodówka, dostęp do kuchni i jadalni, możliwość wyżywienia na bazie ekologicznych produktów z gospodarstwa (warzywa z własnego ogrodu w większości wędliny własnej roboty). Możliwość wypożyczenia rowerów, łódki, suszarnia na grzyby, miejsce na ognisko, miejsce na samochód, plac zabaw dla dzieci na terenie gospodarstwa (huśtawki, piaskownica), w okresie letnim basen dla dzieci.
120.	Gospodarstwo Agroturystyczne Galeria Sztuki i Wyroby Garncarskie	Warnięg 34 78 – 523 Nowo Worowo tel. +48 94 36 15 621	b.d.
121.	Gospodarstwo Agroturystyczne "Przystań nad Zatoką"	Lubieszewo 44a, 78-520 Złocieniec tel. kom. 660 765 419 http://przystannadzatoka.pl/	Do dyspozycji gości są: 3 pokoje dwuosobowe, 1 pokój czteroosobowy, 2 apartamenty rodzinne czteroosobowe. Wszystkie pokoje są estetycznie urządzone i komfortowo wyposażone. Posiadają własne łazienki, TV oraz aneksy kuchenne z naczyńiami, czajnikiem elektrycznym i lodówką. Na terenie obiektu jest przestronna jadalnia urządzona w żeglarskim stylu, która funkcjonuje też jako sala kominkowa z TV.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

122.	Agroturystyka "U Dworusów"	Stawno 15, 78-520 Złocieniec tel. kom. 798 709 522 www.udworusow.pl	Trzy w pełni wyposażone. Łącznie 12 miejsc + możliwość dostawki, z wyposażoną kuchnią, posiłkami przygotowanymi przez gospodarzy i sprzętem do czynnego i biernego wypoczynku na wodzie i na lądzie.
123.	Gospodarstwo Agroturystyczne "Gościniec OSTOJA"	Lubieszewo 10, 78-520 Złocieniec tel. +48 94 36 31 408 www.ostoja.pojezierze.pl	Do dyspozycji Gości pokój dwuosobowy, pokój czteroosobowy oraz 3 czteroosobowe apartamenty. Każdy pokój lub apartament ma własną łazienkę. Pokoje są wyposażone w nowe meble, TV, radio z budzikiem, nowe lodówki, czajnik bezprzewodowy oraz podstawowe naczynia kuchenne.
124.	Gospodarstwo Agroturystyczne Camp Inter Nos	Błędno 1 koło Lubieszewa 78 – 520 Złocieniec, tel. +48 94 36 31	Obiekt położony na wyspie. Do dyspozycji gości ogólnodostępne łazienki, bar. Prowadzona jest działalność cateringowa.
125.	Gospodarstwo Agroturystyczne "Izba pod kasztanem"	Stawno 18, 78 - 520 Złocieniec tel. +48 94 36 73 273	W gospodarstwie do dyspozycji gości: 6 miejsc noclegowych, (pokój jednoosobowy, dwuosobowy, trzyosobowy), kuchnia, pokój telewizyjny oraz łazienka. Wyżywienie całodzienne. Gospodarstwo posiada również zaadoptowany na pracownię budynek gospodarczy, z izbą kominkową, aneksem kuchennym, WC. Gospodyni na co dzień zajmuje się rękodziełem artystycznym i ludowym. W ofercie warsztaty dla zainteresowanych: sianoploty, ceramika, wikliniarstwo, papier czerpany i inne.
126.	Agroturystyka "Folwark Na Półwyspie"	Uraz 4, 78 - 523 Nowe Worowo tel. kom. 609 693 673 www.folwarknapolwyspie.pl	Ośrodek dysponuje apartamentami rodzinnymi dla 4-6 osób , pokojami 2 i 3 osobowymi oraz pokojami typu studio z aneksem kuchennym dla 2-4 osób.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

127.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Loran”	Cieszyno 45a/1 78-520 Złocieniec tel. +48 94 36 72 152 www.e-agro.pl/loran	Miłe i przytulne pokoje. Dla gości przeznaczono 3 pokoje 2 i 3 osobowe. W każdym pokoju są łazienki z ciepłą wodą. Całodzienne wyżywienie w oparciu o produkty pochodzenia rolniczego, potrawy przygotowane przez gospodynię. Gospodarstwo czynne przez cały rok.
128.	Rezydencja Stary Dworzec	Cieszyno 22, 78-520 Złocieniec tel. kom. 661 506 009	W Rezydencji znajdują się: dwa pokoje 2-osobowe: Praski, Wenecki oraz dwa apartamenty 4-osobowe: Wiedeński, Paryski.
129.	Usługi Hotelarsko - Gastronomiczne "OMEGA"	ul. Czaplinska 3, 78-520 Złocieniec tel. 94 36 70 800 www.hotelomega.pl	Bezpłatne łącze internetowe w pokojach. Całodobowy parking dla gości bez dodatkowych opłat. W budynku restauracja. Łączna ilość pokoi 13.
130.	Ośrodek Kolonijno Wczasowy "Legnica-Pałac"	Cieszyno 34, 78 – 520 Złocieniec tel. +48 94 36 71 170 www.okwlegnica.maxmedia.pl	Ośrodek usytuowany jest nad jez. Siecino w zabytkowym parku z drugiej połowy XIX wieku. W ofercie: apartamenty, organizacja imprez, paintball, bryczki. W roku 2006 otrzymał wyróżnienie w "Konkursie na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".
131.	Ośrodek Wypoczynkowy „DRAWA”	Cieszyno 37, 78 – 520 Złocieniec tel. 94 36 71 741 www.osrodekdrawa.pl	Ośrodek oferuje nocleg w drewnianych domkach 4 lub 5 osobowych, bądź w pokojach 2 lub 3 osobowych w pawilonie parterowym z niezależnymi wejściami do każdego pokoju z zewnątrz. Domki 4 i 5 osobowe składają się z 3 pokoi, łazienki oraz aneksu kuchennego. Pokoje w pawilonie składają się z jednego pomieszczenia mieszkalnego, aneksu kuchennego i łazienki. Aneksy kuchenne wyposażone są w: czajnik, kuchnię gazową, talerze, kubki.
132.	Ośrodek Wypoczynkowy "ISLAND CAMP"	Cieszyno 40, 78-520 Złocieniec tel. +48 94 36 71 795	Pole namiotowe z przyłączami energii elektrycznej, domki kempingowe i pokoje z pełnym węzłem sanitarnym, kawiarnia, bilard, tenis stołowy, wędzarnia ryb, sprzęt wodny, bezpieczne strzeżone kąpielisko oraz restauracja na 150 miejsc. Na terenie ośrodka działa Baza Nurkowa C.N. „SHARK”.

133.	Ośrodek Wypoczynkowy „EKOEDEN”	Cieszyno 41, 78 – 520 Złocieniec tel. +48 94 36 71 784 www.ekoeden.pl	<p>Ośrodek oferuje 22 miejsca noclegowe w drewnianych domkach. Każdy z nich posiada salon z TV(SAT), aneks kuchenny, 3 sypialnie oraz łazienkę.</p> <p>Dostępne również 20 miejsc w 2 i 3 osobowych pokojach znajdujących się w osobnym budynku (pawilonie). Każdy z nich posiada TV oraz łazienkę. Dla wczasowiczów korzystających z noclegów w pawilonie udostępnia kuchnię letnią wyposażoną w kuchenki gazowe, lodówki oraz zastawę stołową.</p> <p>Oprócz oferowanych pomieszczeń w domkach letniskowych i w pawilonie, udostępnia wczasowiczom pole namiotowe. Istnieje możliwość ustawienia przyczepy campingowej. Korzystający z pola namiotowego mają do dyspozycji: toalety, łazienkę z natryskiem oraz przyłącze elektryczno-sanitarne.</p>
134.	Ośrodek Wypoczynkowy „EKOLAND”	Cieszyno 42, 78 – 520 Złocieniec tel./fax. 94 36 72 039, kom. 603 039 500	<p>Do dyspozycji jednopiętrowy pawilon (pokoje 2,3,4,5 osobowe z łazienkami oraz balkonami z widokiem na jezioro). Ponadto 4 i 6 os. domki campingowe z łazienkami. Organizuje wczasy rodzinne, wesela, zielone szkoły, kolonie, obozy sportowe, biwaki szkolne, imprezy integracyjne dla firm, szkolenia, spotkania rodzinne. W roku 2007 otrzymał wyróżnienie w "Konkursie na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".</p>
135.	Ośrodek Wypoczynkowy w Wąsosz k/Złocieńca	Wąsosz 78-520 Złocieniec telefon/Fax: 943 6715 05	<p>Oferuje warunki do organizacji konferencji, szkoleń, przyjęć weselnych czy zjazdów rodzinnych. Dysponuje salą konferencyjną na 70 osób, salą bankietową na 80 osób oraz dwiema mniejszymi salami na 30 i 20 osób. W ofercie pokoje 2,3,4 osobowe z możliwością dołączenia dostawki a także 2 osobowy apartament i 4 osobowe studio dwupokojowe.</p> <p>Ośrodek znajduje się w pobliżu jeziora, lasu i ścieżek rowerowych. Na jego terenie dostępne są dwa boiska wielofunkcyjne, sala bilardowa, siłownia, rzutki oraz basen zewnętrzny dostępny w okresie letnim. Ośrodek zachęca także kajakarzy możliwością</p>

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			<p>spływu rzeką Drawą.</p> <p>W roku 2005 otrzymał wyróżnienie w "Konkursie na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".</p>
136.	Centrum Rekreacyjno - Wypoczynkowe „Zatonie”	Zatonie 1, 78 – 520 Złocieniec tel. +48 94 36 31 344 www.zatonie.chsch.org.pl	<p>Ośrodek oferuje pokoje 2-, 3-, 4- i 5-osobowe z łazienkami i TV (trzy dodatkowo z aneksem kuchennym; wszystkie wyposażone w czajniki bezprzewodowe, talerze, szklanki, sztucze itp.) a także dwa domki 6-osobowe typu Brda (z aneksem kuchennym, łazienką i TV), domek holenderski (4-osobowy, z łazienką i TV) oraz pole kempingowe i namiotowe: ogrodzone, oświetlone i wyposażone w pełny węzeł sanitarny (toalety, prysznice i umywalki) przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Do dyspozycji gości także : nabrzeże z piaszczystą plażą, zjeżdżalnią dla dzieci i molo, wypożyczalnia sprzętu wodnego, boisko do gry w piłkę nożną, siatkową, a także plac do gry w koszykówkę, plac zabaw z piaskownicą, ścianką wspinaczkową i zjeżdżalnią linową, świetlica wyposażona w TV i DVD, sala gimnastyczna, zadaszone miejsce na ognisko i grilla, bezpieczny parking.</p> <p>Możliwość organizacji obozów, kolonii, wyjazdów grupowych.</p>
137.	Ośrodek Wczasów Wędkarskich	Lubieszewo nad jez. Lubie 78 - 520 Złocieniec tel. +48 94 36 314 14	<p>W ofercie 5 drewnianych domków 5 osobowych z aneksem kuchennym i lodówką. Na terenie ośrodka skrobalnia i wędzarnia ryb oraz dwie zamrażarki w specjalnym pomieszczeniu.</p>
138.	Ośrodek Wypoczynkowy „LUBIE”	Lubieszewo, 78 – 520 Złocieniec tel. + 48 94 36 71 813 www.lubiewakacje.pl	<p>Ośrodek zlokalizowany jest na terenie 80 letniego sosnowego lasu, zajmuje powierzchnię 1,4 ha.</p> <p>Na terenie Ośrodka znajduje się 29 drewnianych domków campingowych, pola namiotowe z możliwością podłączenia energii elektrycznej oraz punkty poboru wody</p>

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			<p>pitnej.</p> <p>W ofercie: wypożyczenie sprzętu pływającego, możliwość korzystania z pomostów cumowniczych, plaża piaszczysta i trawiasta, pomosty plażowe, molo, świetlica z TV, stół do ping-ponga, specjalne miejsce na zorganizowanie ogniska przy plaży, boisko piaskowe do siatkówki plażowej.</p>
139.	Ośrodek Wypoczynkowy nad Jeziorem Lubie	Lubieszewo 12 G, 78-520 Złocieniec tel. kom. 660 519 566 www.lubie.zloc.pl	Ośrodek dysponuje 58 miejscami noclegowymi. Na terenie ośrodka znajduje się 13 domków 4 os. i 1 domek 6 os. (piętrowy). W każdym domku 4 os. znajdują się 3 łóżka - wersalka 2 os. + 2 łóżka 1 os., łazienka z kabiną prysznicową, TV, kuchenka gazowa, lodówka, pościel, naczynia.
140.	Pole namiotowe przystań "U Bruna"	Lubieszewo 34, 78-520 Złocieniec tel. kom. 533 548 295 www.poleubruna.pl	Na terenie obiektu znajdują się toalety, oraz natryski. Dysponuje również stanowiskiem do mycia naczyń z ciepłą, bieżącą wodą. Dla wędkarzy specjalne miejsce do oprawiania ryb. Możliwość korzystania ze sprzętu pływającego, oraz bezpłatnych lekcji żeglarsstwa, pływania, windsurfingu. Duża przystań pozwala zacumować jacht lub żaglówkę. Na terenie znajduje się miejsce na ognisko.
141.	Pole namiotowe i Plaża miejska „Gęsia Łączka”	Cieszyno Drawskie 78- 520 Złocieniec tel./fax 94 36 72 787, tel. kom. 509 332 236	Pole namiotowe położone jest nad jeziorem Siecino, wyposażone w prysznice, toalety. Na terenie jest kawiarenka, mała gastronomia, pływający pomost, boisko do siatkówki. W roku 2003 i 2005 było laureatem "Konkursu na Najlepszego Usługodawcę Branży Turystycznej na Pojezierzu Drawskim".
142.	Pole Namiotowe "Rybakówka"	nad jez. Wilczkowo tel. kom. 503 136 960	b.d.
143.	Gospodarstwo „RYBYLUBIE	Lubieszewo 43, 78-520 Złocieniec www.rybylubie.pl	W kuchni oferta ryb smażonych, duszonych, z rusztu, a także wędzonych. Specjalnością gospodarstwa RybyLubie jest Pstrąg smażony z masłem czosnkowym,

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			a Pstrąg po rybacku i Sielawa Złocieniecka Wędzona Złota są nagradzane na konkursach kulinarnych. Wielu zwolenników znajduje sobie także oryginalna i treściwa Zupa rybna a'la RybyLubie oraz pierogi nadziewane farszem z wędzonych ryb zwane Pstragusiami.
144.	Restauracja "Pokusa"	ul. Obrońców Westerplatte 3 tel. kom. 517 866 910 www.pokusazlocieniec.pl	Jest to zarówno restauracja, pizzeria jak i pub. Posiada szeroki asortyment wyrobów. W ofercie możliwość wykupienia obiadów abonamentowych, organizacja przyjęć okolicznościowych takich jak: komunie, chrzty, wesela, spotkania biznesowe, bankiety oraz catering.
145.	Restauracja "Sabat"	Złocieniec, ul. Mickiewicza 12a tel. +48 94 36 718 28 www.sabat.net.plenu	Restauracja działa od 1982 roku, lokal czynny w godzinach 11:00-22:00, soboty 11:00-24:00. Oferuje możliwość wynajęcia sali bankietowej na 30 osób.
146.	Restauracja "Złocieniec"	Złocieniec, ul. 11-go Listopada 40	b.d.
147.	Kawiarnia "PAUZA - KAFE"	Cieszyno 40, 78-520 Złocieniec tel.kom. 600 429 550	b.d.
148.	Bar "U Kota"	Złocieniec ul. Armii Polskiej 4 tel. +48 94 36 718 84	Godziny otwarcia: od 12.00 do 19.00 od poniedziałku do soboty.
149.	Pub „U Marty”	Złocieniec ul. Żeromskiego 9 tel. kom. 505 112 907	b.d.
150.	Bar "Dialog"	Złocieniec ul. Wolności	b.d.

151.	Bar	ul. Kosynierów 1 Złocieniec – Budów	b.d.
152.	Pizzeria PICCOLO	Złocieniec ul. Piłsudskiego 10 tel. +48 94 36 706 97 www.pizzeria-piccolo.pl	Restauracja posiadającą dwa niezależne punkty gastronomiczne – pizzerię i bar szybkiej obsługi. Kuchnia jest połączeniem dwóch kultur kulinarnych – włoskiej i polskiej.
153.	Pizzeria i Pierogarnia "Wenecja"	Złocieniec ul. 5 Marca 40 tel. kom. 512 497 280 tel. kom. 502 661 056 www.weneczazlocieniec.pl	Wśród dań dostępne: pizza, pierogi, naleśniki, kebaby i wiele innych. Możliwość zorganizowania imprez okolicznościowych takich jak: wesela, chrzty, komunie, stypy, uroczyste obiady itp. Ponadto dostępna usługa cateringowa.
154.	The Berlin Kebab	ul. Piłsudskiego 29, Złocieniec www.kebab-zlocieniec.pl	Godziny otwarcia: od poniedziałku do soboty 11:00 – 21:00, niedziela 14:00 – 20:00
Drawsko Pomorskie			
155.	Hotel „Abrava”	ul. Piłsudskiego 15-19 tel. 518 015 224	Trzygwiazdkowy hotel w budynku otwartym w 2005 roku. Każdy z pokoi ma łazienkę, minibar i dostęp do Internetu. Pokoje 1 lub 2- osobowe z możliwością dostawki. Hotel posiada dźwiękoszczelną salę. Możliwe także imprezy okolicznościowe: bankiety, chrzciny, komunie, przyjęcia urodzinowe.
156.	Szkolne Schronisko Młodzieżowe	ul. Połczyńska 7 tel. 501 454 371 www.zsp2schronisko.pl	Schronisko mieści się w budynku internatu Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2. W obiekcie znajduje się 125 miejsc noclegowych, z czego 35 miejsc całorocznych w pokojach 1, 2, 3 i 4 - osobowych. Dostępne są: stołówka z możliwością zamówienia posiłków, kuchnia samoobsługowa z pełnym wyposażeniem, wypożyczalnia drobnego sprzętu rtv i agd, bezprzewodowy dostęp do Internetu. Schronisko posiada też salę konferencyjną na 50 miejsc z możliwością organizowania szkoleń, kursów, konferencji, zaplecze sportowe (sala gimnastyczna, boisko

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			do koszykówki i piłki ręcznej), ogród dydaktyczny, miejsce na ognisko i grill, bezpłatny parking.
157.	Szkolne Schronisko Młodzieżowe	ul. Warmińska 2 tel. 94 363 22 15, 363 00 51 lub 53 www.bomberr.webpark.pl	Do dyspozycji 50 miejsc noclegowych w pokojach 2, 3, 4, 5, 7 i 8 - osobowych o różnym standardzie wyposażenia. Przy schronisku znajduje się pole namiotowe wraz z niezbędną infrastrukturą, boiska do siatkówki oraz koszykówki. Jest również wydzielone miejsce na ognisko.
158.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Ranczo Ponderosa”	Golina 1 tel. 94 363 45 45 www.ponderosa.pl	Do dyspozycji gości są pokoje jednoosobowe, dwuosobowe z łazienkami oraz pokoje trzyosobowe z łazienką, wszystkie wyposażone w telewizory LCD. Dostępne śniadania, pole namiotowe, plaża nad jeziorem, wakacje w siodle, pony club, rekreacja i rajdy konne. Przy hotelu restauracja, ZOO oraz stajnia. W ofercie organizacja spotkań firmowych, imprez integracyjnych, bankietów, imprez okolicznościowych, wesel, komunii, chrzcin, wieczorów panieńskich i kawalerskich, a także przyjęć urodzinowych dla dzieci i dorosłych.
159.	Gospodarstwo Agroturystyczne Zofia Jarmołowska	Zbrojewo 1 Tel. 515 931 551	8 miejsc noclegowych w pokojach 2-osobowych z łazienkami. Na miejscu możliwość jazdy konnej, sauna, siłownia.
160.	Gospodarstwo Agroturystyczne Renata Orzepowska	Mielenko Drawskie 14 tel. 94 363 61 65	8 miejsc noclegowych w pokojach z łazienkami, możliwość jazdy konnej oraz pełnego wyżywienia.
161.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Żółcin 14 tel. 668 807 659	W ofercie 14 miejsc noclegowych (1 pok. 2-osobowy, 2 pok. 3-osobowe, 2 domki campingowe 3-osobowe). Na miejscu jazda konna, własna plaża nad jez. Zarańsko.

	Franciszek Kreft		Organizacja imprez integracyjnych typu ogniska, kuligi.
162.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Damdoz”	Zagozd 7 tel. 691 792 987	W ofercie 10 miejsc noclegowych w pokojach 2 i 3 – osobowych. Domek turystyczny z własną łazienką. Camping dla 3-4 osób. Całodzienne wyżywienie. Na miejscu możliwość jazdy konnej, rowerowej – niebieskim szlakiem rowerowym. W pobliżu dwa stawy, miejsce na ognisko. Parking. Obiekt całoroczny.
163.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Pod Sową”	Gudowo 21 tel. 606 147 789	Pokoje 3 i 4 osobowe. Miejsc noclegowych ogółem: 11 Obok obiektu (ok 20 m) kamienna wiata z tarasem. Całość położona na działce o powierzchni 1.12 hektara. Możliwość zorganizowania ogniska.
164.	Usługi Hotelarskie „BOSS”	ul. Starogrodzka 25 tel. 504 100 110	Apartamenty 2 osobowe, pokoje 1,2,3 osobowe z łazienkami, TV i dostępem do Internetu. Na terenie obiektu parking. Na terenie obiektu także: miejsce na ognisko, możliwość grillowania.
165.	Usługi Hotelarskie „BOSS 2000”	ul. Starogrodzka 25 B tel. 500 800 204	Zakwaterowanie w pokojach z dostępem do Internetu, tv sat, łazienkami i prysznicami, w pobliżu rzeki Drawa. Dojazd drogą krajową nr 20 od strony Szczecina. Pokoje 1, 2, 3 - osobowe oraz apartament 2 osobowy. Monitorowany parking. Można skorzystać z całodziennego wyżywienia w znajdującym się obok barze.
166.	Usługi Hotelarskie „Gościniec”	ul. Sobieskiego 1 A tel. 603 664 122 www.gosciniiec.maxmedia.pl	Pensjonat oferuje swoim gościom 5 pokoi z łazienkami, TV, Internet, łącznie 11 miejsc noclegowych w tym pokoje 1,2,3 osobowe. Dla zmotoryzowanych Gości na terenie posesji znajduje się parking. Możliwość zorganizowania spływu kajakowego rzeką Drawa.
167.	Usługi Hotelarskie „Noclegi u Grety”	ul. Wywiórskiego 10 tel. 94 363 33 59	W ofercie 13 miejsc noclegowych w pokojach: jednoosobowych – 1 pokój z własną łazienką, dwuosobowych – 3 pokoje (w tym 2 z własną łazienką), trzy i więcej - osobowych – 2 pokoje (w tym 1 z własną łazienką) z możliwością całodziennego

			wyżywienia. Zapewnione miejsca parkingowe.
168.	Usługi Hotelarskie „Słoneczna”	Park Chopina 3 tel. 94 363 25 62	Do dyspozycji 11 miejsc noclegowych w pokojach: jednoosobowych - 1 pokój, dwuosobowych - 3 pokoje, czteroosobowych - 1 pokój. Dostępna kawiarnia i pole namiotowe na ok. 50 miejsc. Na miejscu wypożyczalnia kajaków. Obiekt usytuowany bezpośrednio nad rzeką Drawą.
169.	Usługi Hotelarskie „Uśmiech”	ul. Złocieniecka 22a tel. 605 602 380 www.hotelusmiech.pl	W ofercie 6 pokoi z łazienkami i TV: 3 dwuosobowe i 3 jednoosobowe. Restauracja "Uśmiech" specjalizuje się w organizowaniu: wesel, jubileuszy, imprez okolicznościowych, przyjęć komunijnych, imienin, bankietów firmowych, bali karnawałowych, cateringu.
170.	Pokoje gościnne „Jola”	ul. Basztowa 3 tel. 607 333 898 www.jolka.com.pl	Do dyspozycji: <ul style="list-style-type: none"> • 3 apartamenty 2 osobowe • 1 mieszkanie 3 osobowe • 1 mieszkanie 4 osobowe (2 pokoje 2os., aneks kuchenny) • 1 pokój 2 osobowy • 3 pokoje 3 osobowe, • 1 pokój 4 osobowy. Pokoje wyposażone w czajnik, lodówkę, telewizor. Dostępne: kącik kuchenny, parking.
171.	Ośrodek Wypoczynkowy „Relax”	Gudowo 64 tel. 606 672 259 relaxdrawsko.obitur.pl	Pokoje 2,3,4 osobowe, liczba miejsc: 210 Łazienki ogólnodostępne.
172.	Ośrodek Wypoczynkowy	Linowo tel. 606 672 144	Możliwość noclegu w hotelu, domku bądź na polu campingowym. W ofercie: domki 5,6 osobowe z możliwością dostawki, pokoje 2,3,4 osobowe. W budynku hotelowym sala restauracyjna dla 24 osób, wyposażona w sprzęt multimedialny i kominek, saunę,

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	„Taurus”	www.osrodektaurus.pl	łazienki i toalety. W ramach aktywnego wypoczynku w ofercie dostępne: windsurfing i kitesurfing, kajaki, łodzie wędkarskie + silnik (zewnętrzny), motorówka + narty wodne + wakeboard, żaglówki (kadet), żaglówka Neptun 16m2, katamaran (18 top-cat), rowery górskie, quady, boisko do siatkówki + osprzęt, stół do tenisa stołowego + osprzęt, łuki + osprzęt, gry i zabawy linowy.
173.	Ośrodek Wypoczynkowy „Helena”	Gudowo 47A tel. 604 063 594	Ośrodek oferuje: -Wynajęcie domku letniskowego, murowanego, całorocznego (2 pokoje, salon sypialny z kominkiem i aneks kuchenny). -Korzystanie z pola namiotowego. -Możliwość ustawienia 8 przyczep campingowych. -Podłączenie do wody i kanalizacji. -Podłączenie do energii elektrycznej. -Urządzone boisko do piłki siatkowej. -Możliwość wypożyczenia łodzi wiosłowej i kajaków. -Bezpośredni dostęp do jeziora Lubie (kapielisko). -Możliwość zwodowania jachtu i łodzi bezpośrednio z działki do jeziora. Do dyspozycji gości: wypożyczalnia sprzętu rekreacyjnego, grill, miejsce na ognisko, parking, plac zabaw. Udogodnienia: możliwość zlecenia prania i prasowania.
174.	Ośrodek Wypoczynkowy „Jermak”	Gudowo 5/3 tel. 500 849 823 www.jermak.com	Liczba miejsc: 30. Domki letniskowe 4-5-osobowe z łazienkami, w domku: 1 lub 2 pokoje, kuchnia z pełnym wyposażeniem, radio, TV, video, salonik z kominkiem, WC, natrysk, grill. Dostępny camping o wysokim standardzie wyposażenia z ogólnodostępnymi natryskami oraz toaletami. Do dyspozycji: zasilanie 230V/380, plac zabaw, strzeżony parking 24h, w pobliżu pomost i plaża oraz boisko do piłki siatkowej, 2, 3, 4-osobowe

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			canoe, łódki wędkarskie, jachty, przystań wędkarska, teren oświetlony i ogrodzony.
175.	Domki Letniskowe „Delfin”	Gudowo tel. 606 890 936	b.d.
176.	Domki Letniskowe Piotr Szewczyk	ul. Jeziorna 10b tel. 606 550 224 www.domki.blo.pl	Do dyspozycji dwa domki dwupokojowe z kuchnią, łazienką i toaletą przeznaczone dla 5 osób/domek. Domki znajdują się na ogrodzonym terenie z parkingiem. Obiekty posiadają duży teren z miejscem na ognisko oraz grillem. W odległości 150 m od domków znajduje się jezioro Okra ze strzeżonym kąpieliskiem, boiskiem do siatkówki plażowej oraz placem zabaw dla dzieci.
177.	Kwaterna Myśliwska „Dzikowo”	Mielenko Drawskie 59 tel. 94 363 27 63	Kwaterna wyposażona jest w pokoje o wysokim standardzie dostępne przez cały rok. Oprócz tego do dyspozycji gości garaże, parking monitorowany, kuchnia i jadalnia, pokój myśliwski, wiaty oraz altany, miejsce na ognisko i grilla, a także darmowy dostęp do Internetu. Dodatkowo możliwe jest wypożyczenie sprzętu wodnego (kajaki, łódki, rowery wodne). Dla myśliwych organizuje polowania indywidualne i zbiorowe (możliwość przyjazdu z własnym psem). Wędkarze mają możliwość połowu ryb z brzegu, pomostu a także z łodzi.
178.	Kwaterna Myśliwska „Artemis”	ul. Jeziorna 29 tel. 608 156 217 www.artemis-hunting.pl/	W ofercie ośrodka: 8 pokoi jedno- i dwuosobowych z łazienkami; TV, bezprzewodowym Internetem; w tym 5 pokoi z balkonem; 4-osobowy apartament (dwa pokoje oraz łazienka z toaletą, salon). Dodatkowo: <ul style="list-style-type: none">• bezprzewodowy Internet na terenie całego obiektu;• sala audiowizualno – konferencyjna, posiadająca kominę;• plac zabaw dla dzieci wraz z boiskiem do siatkówki i tenisa, grill, zadaszona wiatra;• bezpłatny parking strzeżony;

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

179.	Restauracja „Okra”	ul. Jeziorna 12 tel. 722 310 169 www.okra.pl	Lokal położony jest 20 metrów od brzegu jeziora, tuż przy strzeżonej plaży. Przy obiekcie mieści się parking dla gości, plac zabaw, boisko do siatkówki oraz miejsce na ognisko. Do dyspozycji gości jest sprzęt pływający i rowerowy. Restauracja oferuje organizację eventów, ślubów, chrzcin oraz wszelkich innych imprez okolicznościowych. W ofercie także obsługa cateringowa.
180.	Restauracja „Alkatraz”	ul. Ratuszowa 3 tel. 94 363 24 15	Do dyspozycji są dwie sale o łącznej powierzchni ponad 150 m ² . W ofercie "domowe" menu. W ofercie restauracyjnej bogaty wybór potraw tradycyjnej kuchni polskiej oraz śródziemnomorskiej.
181.	Restauracja „Domino”	ul. B. Prusa 7 tel. 94 363 32 82	Lokal posiada 80 miejsc, organizacja imprez okolicznościowych, imprez dla firm, spotkań biznesowych.
182.	Restauracja „Na Wyspie”	ul. Kupiecka 13 tel. 605 576 928	b.d.
183.	Restauracja „Uśmiech”	ul. Złocieniecka 22a tel. 605 602 380	Restauracja "Uśmiech" specjalizuje się w organizowaniu: wesel, jubileuszy, imprez okolicznościowych, przyjęć komunijnych, imienin, bankietów firmowych, bali karnawałowych, cateringu.
184.	Cukiernia i Kawiarnia „Pokutyńscy”	ul. Piłsudskiego 39A tel. 94 363 37 40	Oferuje ciasta, ciasteczka, lody oraz torty na wszelkie okazje.
185.	Pub „Bałtyk”	ul. Spokojna 1 tel. 94 363 48 51	b.d.
186.	Pub „Bilard”	ul. Złocieniecka 1A	b.d.
187.	Pub „Ptyś”	ul. Piłsudskiego 37	b.d.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

		tel. 94 363 23 92	
188.	Pub „Vip”	ul. Mickiewicza 1A tel. 94 363 51 00	Pub otwarty w godzinach: od poniedziałku do piątku od 15:00 do 22:00.
189.	„Auto-Bar”	ul. Starogrodzka 25 tel. 94 363 45 94	Domowa kuchnia, fast food. Możliwość zamówień telefonicznych.
190.	Bar „U Gieny”	ul. Sikorskiego 39 tel. 94 363 32 34	b.d.
191.	Bar „U Iwony”	ul. Piłsudskiego 3 tel. 94 363 25 57 www.baruiwony.pl	Możliwe obiady abonamentowe, zamówienia zbiorcze, wynajem sali.
192.	Bar „China Box”	ul. Piłsudskiego 21	b.d.
193.	Bar Ewa i Leszek Mazurkiewicz	tel. 602 782 458	Bar oferuje dania grillowe, zupy, sałatki, napoje zimne jak i. Obok baru parking dla samochodów osobowych i ciężarowych (droga nr 175 pomiędzy Drawsko Pom. a Kalisz Pom.) Głównie swojskie potrawy z grilla. Organizacja: Imprezy okolicznościowe i transport produktów na miejsce biwakowania.
194.	Pizzeria „U Seweryna”	ul. Sobieskiego 1A tel. 665 168 642	b.d.
195.	„Alle Pizza”	ul. Poczтова 7 tel. 501 508 070	b.d.
196.	Pizzeria „Ristorante	ul. Sikorskiego 11 tel. 94 363 66 60	Pizzeria z rozbudowaną ofertą makaronów, sałatek, zup, dań mięsnych i deserów.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	Vendetta”	www.pizzadrawsko.pl	W lokalu można zorganizować przyjęcia okolicznościowe - chrzciny, komunie, przyjęcia urodzinowe.
197.	Tawerna „U Jermaka”	Gudowo 31A tel. 500 849 823	Menu Tawerny to wybór popularnych na świecie potraw kuchni wschodnich. Tawerna oferuje kursy kulinarne, które prowadzi szef kuchni pochodzący z Nepalu. W ofercie znajduje się również kompleksowa usługa cateringowa i możliwość organizowania przyjęć okolicznościowych.
Kalisz Pomorski			
198.	Motel „Arcus”	Kalisz Pomorski ul. Wczasowa 2 tel. 94 361 6533	Oferuje 50 miejsc noclegowych w pokojach 1, 2, 3-osobowych oraz apartamentach
199.	Hotel „SOLARIS-LUPUS”	Kalisz Pomorski ul. Wolności 38 tel. 94 361 6095	Oferuje 48 miejsc noclegowych w pokojach jednoosobowych, dwuosobowych oraz pokojach rodzinnych. Każdy pokój wyposażony jest w TV - SAT, łazienkę z kabiną prysznicową, bezprzewodowe łącze internetowe oraz minibar. Hotel posiada pokoje przystosowane do przyjmowania osób niepełnosprawnych. Oferuje także możliwość bezpłatnego przenocowania zwierzęcia.
200.	Bar Motel przy stacji benzynowej	Kalisz Pomorski ul. Szczecińska 39 tel. 94 361 60 00 602-844-137	Bar i motel przy stacji benzynowej z monitorowanym parkingiem czynny 24 h na dobę. Dysponuje siedmioma 2-osobowymi pokojami. Jest ponadto możliwość skorzystania z Internetu.
201.	Pizzeria Kingston	Kalisz Pomorski, ul. Drawska 17c	Zakres działania: bar + pizzeria + restauracja + restauracja włoska + motel
202.	„Bar ALIBI”	Kalisz Pomorski, ul. Wolności 22a, tel. 94 716 5771 www.bar-kalisz-pomorski-	b.d.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

		osfnv.firmet.pl	
203.	Bar Michał Gardziński	Kalisz Pomorski ul. Świerczewskiego 38/1 tel. 883 930 020	b.d.
204.	Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Kaliszu Pomorskim	Kalisz Pomorski ul. Błonie Kaszubskie 2 tel. 94 361 6311	Stołówka
205.	ZSP im. Pamięci Ofiar Terroryzmu 11 Września 2001 r.	Kalisz Pomorski, ul Wolności 20 tel. 94 361 6356	Stołówka
Drawno			
206.	Pensjonat ALIBI Grzegorz Lisiecki	ul. Szkolna 9 73-220 Drawno rezerwacja pokoi: 602 738 267 pizzeria & restauracja: 604 077 813 kontakt@pensjonat-alibi-drawno.pl www.pensjonat-alibi-drawno.pl	Pensjonat oferuje 24 miejsca noclegowe (6 pokoi 4-osobowych). Pokoje wyposażone są w łazienkę, TV, na terenie pensjonatu istnieje możliwość skorzystania z Internetu. W pensjonacie znajduje się restauracja, serwująca obiady domowe i pizzeria. Organizacja spływów kajakowych po rzece Drawie
207.	Domki campingowe Stanica Wodna PTTK	ul. Kolejowa 9 73-220 Drawno tel.: 95-768-21-55 tel. kom.: 603-630-836 www.stanica.ikona.pl	Ośrodek czynny sezonowo od maja do września. Położony jest na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego nad jeziorem Adamowo-Dubie. 30 domków campingowych dwupokojowych typu "KAMPINOS" oraz pole namiotowe zdolne pomieścić około 100 namiotów. Ośrodek posiada także: -stanowiska pod przyczepy campingowe, -stołówkę z całodziennym wyżywieniem, -wypożyczalnię sprzętu turystycznego i pływającego,

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			<ul style="list-style-type: none">-murowany grill,-boiska sportowe,-plac zabaw dla dzieci i pomost.
208.	Kwaterna Agroturystyczna L. i J. Matyjaszek	ul. Piaskowa 10 Drawno 73-220 tel.: 95-768-20-07 tel. kom.: 693-088-140 www.wypoczynekdrawno.republika.pl	18 miejsc noclegowych, usługi transportowo-kajakowe. Kwatery wyposażone są w węzły sanitarne oraz aneksy kuchenne. Bezpłatny dostęp do Internetu. W ofercie również wynajem rowerów górskich.
209.	Agroturystyka "Świetlik" Dorota Nowak	Barnimie 74 73-220 Drawno tel.: 692 271 295 lub 606 611 173 www.pogotowiekajakowe.pl pogotowiekajakowe@wp.pl	20 miejsc (5 pokoi 4 osobowych), usługi transportowo-kajakowe. Obiekt całoroczny. Dodatkowo: wypożyczalnia kajaków, organizacja spływów, wędzarnia, możliwość zamówienia pieczonego prosiaka, parking, bilard, ping – pong, wiatrówka, sporty drużynowe, rowery, kajaki, sprzęt wspinaczkowy, stołówka, sala kominkowa.
210.	F.H.U. DrawaTur Monika i Grzegorz Dąbrowscy	ul. Kolejowa 4a/1 73-220 Drawno tel.: 95-768-27-74 tel.: 507365415 www.drawatur.pl	15 miejsc, usługi transportowo-kajakowe. Na terenie DRAWTURu znajdują się między innymi: boiska sportowe min. do piłki nożnej, siatkówki plażowej, kort tenisowy, boisko do koszykówki, plac zabaw dzieci, wypożyczalnia sprzętu wodnego: jachtów, kajaków, rowerów wodnych, desek windsurfingowych, łódź spacerowa Aquarius, kąpielisko strzeżone, wypożyczalnia rowerów oraz innego sprzętu rekreacyjnego, stołówka serwująca domowe posiłki, kawiarnia, szkolenia windsurfingowe, domki całoroczne.
211.	Kwaterna Agroturystyczna Małgorzata Świerczewska	ul. Leśna Polana 64 b 73-220 Drawno tel.: kom. 500 699 839 www.domekdominikowo.dobrynocleg.pl	Ogrodzona działka z miejscem do parkowania. Domek jest przeznaczony dla max. 6 osób. Na dole jest salon z aneksem kuchennym i rozkładanym narożnikiem, na piętrze znajdują się dwie sypialnie. Domek posiada w pełni wyposażony aneks kuchenny, łazienkę z prysznicem oraz taras. Przy domku znajduje się stół biesiadny oraz miejsce do grillowania.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

212.	Kwatara Agroturystyczna - domek letniskowy Jerzy Stępień	ul. Zakamarek 2, Dominikowo 73-220 Drawno tel.: (95)-768-23-91 tel.: 509-385-128 tel.: 509-820-587	b.d.
213.	Kwatara Agroturystyczna B. Winnicka	Dominikowo 9 73-220 Drawno tel.: 95-768-22-44 kom. 885-111-940	12 miejsc noclegowych, 3 pokoje. Działalność całoroczna. Samodzielny dom z dużym ogrodem, niedaleko jeziora Dominikowo z dojściem do rzeki Słopic. Do dyspozycji gości: 3 pokoje, kuchnia z aneksem jadalnym, duży ogród, łazienka, kominek. Dodatkowo: miejsce na grilla i ognisko, plac zabaw dla dzieci, miejsce na gry sportowe.
214.	Gospodarstwo Agroturystyczne "Cichy zakątek" J.K. Halec	kol. Kawczyn 1 73-220 Drawno tel. kom.: 605-183-628, 667-381-686 www.cichyzakatekdrawno.pl	16 miejsc noclegowych. Gospodarstwo agroturystyczne "Cichy Zakątek" oferuje pokoje 2,3,4,5 osobowe. Wszystkie pokoje wyposażone są w łazienki z kabinami prysznicowymi. Do dyspozycji także: wypożyczalnia QUAD-ów & BUUGY, tor Quadowy dla dzieci i dorosłych, jazda konna, jazda bryczką, możliwość grillowania, udostępnia miejsce ogniskowe z dużym rusztem. Obok znajduje się zadaszone miejsce ze stołami, boisko do gry, staw do wędkowania, pole namiotowe, plac parkingowy, plac zabaw dla najmłodszych, świeże produkty z własnego gospodarstwa ekologicznego.
215.	Gospodarstwo Agroturystyczne "Kardasówka" Ludmiła i Tadeusz Szafraniec	kol. Przysiekiercze 2 73-220 Drawno tel.: 95-768-25-66 tel. kom.: 604-866-381 www.kardasowka.republika.pl	14 miejsc noclegowych. Goście mają do dyspozycji trzy pokoje dwuosobowe oraz dwa czteroosobowe, wszystkie wyposażone w łazienki z kabiną prysznicową. Na parterze usytuowany jest salon z kominkiem i telewizorem oraz kuchnia wyposażona w niezbędny sprzęt do przygotowywania posiłków. W okolicznych gospodarstwach można nabyć mleko „prosto od krowy i kozy”, ser domowej produkcji, a do sporządzanych posiłków można wykorzystać uprawiane na terenie gospodarstwa warzywa. W ciągu dnia do dyspozycji wypoczywających jest boisko do siatkówki i kometki,

			wypożyczalnia rowerów.
216.	Gospodarstwo Agroturystyczne B. Radek	Kolonia Kępa 1 73-220 Drawno tel.: 95-766-16-87	W ofercie 5 miejsc noclegowych.
217.	Agroturystyka "PAŁACYK nad DRAWĄ"	Aleksandra Izydorczyk Podegrodzie 2 73-220 Drawno tel.: +48 508 113 039 lub +48 514 628 999 e-mail: palac.podegrodzie@prokonto.pl	Oferuje 11 miejsc noclegowych. W obiekcie cztery sypialnie, salon bilardowy, jadalnia, sala balowa, salon fortepianowy, kuchnia oraz trzy łazienki. Na zewnątrz można korzystać z zarybionego stawu z łodzią, miejsca do grillowania, wędzarnia i smaźalnia. Dla aktywnych rowery, kajaki oraz łódź żaglowa, dla dzieci plac zabaw, jazda na kucu lub w wozie, a zimą kuligi.
218.	Kwaterna Agroturystyczna "Binduga"	Zatom 46 73-220 Drawno tel. kom.: 660-342-848 www.zatom.eu e-mail: info@zatom.eu dariuszrohdee@op.pl	10 miejsc. Dom Binduga zbudowany został na przełomie 19 i 20 wieku. Na początku 20 wieku skupiało się w nim życie kulturalne wsi, w której mieszkało około 450 mieszkańców. Po drugiej wojnie światowej prowadzony był w nim sklep spożywczy, który przetrwał do dnia dzisiejszego. W ofercie do wynajęcia 3 mieszkania: 2,3 i 4 osobowe.
219.	Kwaterna Agroturystyczna "Gościniec"	Zatom 11 73-220 Drawno tel. 95-768-21-54 www.zatom.pl e-mail: pensjonatzatom@op.pl	10 miejsc. Pokoje wyposażone są w: łazienkę z kabiną natryskową, aneks kuchenny, sypialnie, każdy pokój ma osobne wejście bezpośrednio z dworu, TV, lodówka. Możliwość organizacji spływów kajakowych. Wędkowanie na okolicznych jeziorach i rzece Drawie. Jazda konna, możliwość wypraw w teren po szlakach konnych bądź stawiania pierwszych kroków pod okiem instruktora. Jazda bryczką.
220.	Kwaterna Agroturystyczna	Zatom 40a 73-220 Drawno	12 miejsc. Okres wynajmowania: całorocznie. Do dyspozycji 5 pokoi (2 i 4 osobowe). Wyposażenie pokoju: osobne wejście, kuchnia z aneksem jadalnym (w pełni

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	M. Domagała	tel.: 95-768-21-54 e-mail: pensjonatzatom@op.pl	wyposażona), łazienka, TV. Dodatkowo: miejsce na ognisko i grilla, suszarnia grzybów, parking
221.	Kwatera Agroturystyczna "Pod kasztanami"	Zatom 36 73-220 Drawno tel.: 95-768-28-19	7 miejsc noclegowych, 2 pokoje.
222.	Agroturystyka "Pyrlandia" Leszek Pyra	Zatom 30A, 73-220 Drawno tel. 0506 199 890 www.pyrlandia.net e-mail: leszek@pyrlandia.net	Oferuje 30 miejsc noclegowych. W ośrodku: tenis, wędkowanie, wędrowniki piesze, spływy kajakowe, turystyka rowerowa i wiele innych atrakcji, pełne wyżywienie, w sezonie zimowym kuligi, biegi narciarskie, zabawy sylwestrowe, wigilie i inne atrakcje zimowe. Do dyspozycji gości: darmowy bezprzewodowy Internet, tenis stołowy, miejsce na ognisko i do grillowania, plac parkingowy.
223.	Kwatera Agroturystyczna „Nad jeziorem Grażyna” Bogdan Buchajczyk	ul. Leśna 73-220 Drawno tel.: 606 205 220	10 miejsc noclegowych.
224.	Kwatera Agroturystyczna Elżbieta Nowakowska-Kühl	ul. Rybacka Chata 5 Dominikowo 73-220 Drawno	7 miejsc noclegowych.
225.	Kwatera Agroturystyczna „Pod dębem”	ul. Brzozowa 15, Dominikowo 73-220 Drawno	b.d.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	Frankowski Wiesław		
226.	Przyzagrodowe pole namiotowe A. Biegniewski	Barnimie 63 73-220 Drawno tel.: (95)-768-26-20	30 miejsc. Okres od maja do września. Na terenie pola znajduje się: miejsce na ognisko i grilla, miejsce zabaw dla dzieci, zadaszenie – wiata, WC, prąd Dodatkowo: suszarnia do grzybów, dostęp do łazienki z bieżącą wodą, możliwość korzystania z kuchni, lodówka, możliwość zamówienia domowych obiadów swojskiej produkcji.
227.	Przyzagrodowe pole namiotowe H. Strzelecki	Barnimie 62 73-220 Drawno tel.: 95-768-26-08	80 miejsc. Plaża i kąpielisko. Dostęp do prądu, wody, WC.
228.	Pole namiotowe Małgorzata i Leonard Bonczonek	ul. Zakamarek 16 Dominikowo 73-220 Drawno tel.: 798-377-401 e-mail: dominikowobiwak@wp.pl	50 miejsc. Okres wynajmowania: od czerwca do września O obiekcie: pole namiotowe położone nad jeziorem Dominikowo przy plaży. Wyposażenie: podłączenia prądu do przyczep campingowych, sanitariaty: męski i damski (WC + natryski), monitoring terenu.
229.	Pole namiotowe "Grażyna"	ul. Kolejowa 22 73-220 Drawno tel. 95 768 2848 tel. kom. 608 152 728	50 miejsc.
230.	Pole namiotowe Bartosz Górski	ul. Kolejowa 6d/3 73-220 Drawno tel. kom.: 507-73-83-51 667-986-997 (tylko w sezonie 1.07-31.08)	100 miejsc.

		www.fajnekajaki.pl e-mail: fajnekajaki@poczta.fm	
231.	Pole namiotowe "ROZLEWISKO"	J. Węgrowski kol. Przysiekiercze 1 73-220 Drawno tel. kom.: 694-123-037 www.biwakrozlewisko.w.interia.pl	60 miejsc, usługi transportowo-kajakowe. Miejsce na ognisko z ławeczkami, drewno, boisko do siatkówki i piłki nożnej, miejsce na 30 namiotów.
232.	Szkoła Podstawowa im. S. Żeromskiego w Drawnie	ul. Szkolna 25 73-220 Drawno tel.: 95-768-21-40	50 miejsc. Obiekt sezonowy. Zakwaterowanie dla kolonii, obozów i itp. Do dyspozycji: hala sportowa, boisko, przystań żeglarska, siłownia, szatnia wyposażona w toalety i natryski.
233.	Miejsca biwakowania Drawieński Park Narodowy	ul. Kolejowa 18 73-220 Drawno tel.: 95-768-2051 fax. 95-768-2510 www.dpn.pl	W Drawieńskim Parku Narodowym można biwakować tylko na wyznaczonych do tego celu miejscach biwakowania, położonych wzdłuż Drawy, wyposażonych w drobną drewnianą infrastrukturę turystyczną. Rozkład miejsc biwakowania pozwala zaplanować etapy spływu Drawą przez Park. Po wniesieniu odpowiednich opłat można tam rozłożyć namiot, rozpaścić ognisko, zaparkować samochód.
234.	Miejsca biwakowania na terenie Gminy Drawno	ul. Kaliska 5 73-220 Drawno tel./fax.: 95 768 20 41 e-mail: drawno@lasy.szczecin.pl	Oferuje 310 miejsc noclegowych.
235.	Obiekt noclegowo turystyczny Marta Domagała	Rościn 5 73-220 Drawno tel.: 723 028 334 e-mail: roscin@op.pl	Do dyspozycji: 3 kwatery: 4, 5 lub 6-cio osobowe. Działalność całoroczna. W obiekcie: osobne wejście, kuchnia z aneksem jadalnym w pełni wyposażonym, łazienka, TV Dodatkowo: miejsce na ognisko, grill, parking

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

236.	Samodzielny domek letniskowy "Pod lasem" Zbigniew Cielecki	Zatom 33 73-220 Drawno tel.: 695 369 140, 609 44 50 57 www.agenda-pro.pl e-mail: podlasemzatom@tlen.pl; eleic@gazeta.pl	Samodzielny domek letniskowy do 6 osób. Miejsce na namiot z dostępem do łazienki. Dodatkowo: wypożyczalnia rowerów, organizacja spływów kajakowych, zapoznanie ze szlakami turystycznymi, dowóz na szlaki piesze (i transport powrotny), organizacja grzybobrania, towarzyszenie (oprowadzanie) na szlakach, dostęp do materiałów informacyjnych i map okolicy, wyżywienie, ognisko, korzystanie z pralki i zmywarki, suszenie grzybów, opieka i zajęcia z dziećmi (3-7 lat).
237.	Restauracja – Pub Krystyna Bocianowska	ul. Kościelna 3 73-220 Drawno tel.: 502 215 518, 519 494 180 biuro@restauracja-pub.pl http://restauracja-pub.pl	Oferuje kuchnię domową, a także organizację imprez : ślubów, chrzcin, spotkań w gronie znajomych. Dodatkowo tenis stołowy, telewizja w 3D, dyskoteki, dancingi, wynajem sali. Lokal posiada własną salę bilardową.
238.	Restauracja „U Wodnika” Stacja Wodna PTTK	ul. Kolejowa 9 73-220 Drawno tel.: 95-768-2155, 606-382-898	Jadłodajnia, oferuje kuchnię polską.
239.	„Sagan Cafe”	Adres: ul Jeziorna 3 tel. 693 409 316	b.d.
240.	Bar „Olimp” Stacja Wodna PTTK	ul. Kolejowa 9 73-220 Drawno tel. 95 76 82 155, 606 382 898	Lokal otwarty sezonowo, w okresie letnim.
241.	„Pod Lipką” Elżbieta Toman	ul. Plac Wolności 73-220 Drawno tel. 667 613 999	Pizzeria oferuje pizze i pierogi.

242.	Bar nad Drawą „Zalotka” w Barnimiu	palac.podegrodzie@prokonto.pl tel. 514 628 999, 508 113 039	b.d.
------	---------------------------------------	--	------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wywiadu kwestionariuszowego

6.4.2. Zaplecze instytucjonalno-organizacyjne

Kolejnym istotnym elementem rozwoju turystyki w regionie jest rozbudowana i funkcjonująca we właściwy sposób baza instytucjonalno-organizacyjna. Zaplecze to kreują organizacje branży turystycznej, przedsiębiorstwa turystyczne i skupiające je stowarzyszenia, systemy informacji turystycznej, ale także jednostki kształcące i przygotowujące kadry dla turystyki. Do ich zadań należy między innymi kreowanie turystycznego wizerunku obszaru, tworzenie ofert i zarządzanie nimi, promocja atrakcji i walorów turystycznych oraz dbanie o wysoki standard świadczonych usług. Jednakże aby działania poszczególnych jednostek przynosiły efekty potrzebna jest ścisła współpraca i wspólna polityka zmierzająca do osiągnięcia wyznaczonych celów.

Organizacje branży turystycznej

Nadrzędną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu mają bezspornie samorządy terytorialne. Ranga turystyki zależy od zaangażowania komórki zajmującej się tym aspektem (wydział, departament, biuro promocji). Zasób wiadomości, kompetencje i właściwe przeszkolenie pracowników umożliwią aktywizowanie działań pozostałych jednostek tworzących zaplecze instytucjonalno-organizacyjne regionu.

Trendy w rozwoju turystyki, a także zasięg promocji kształtują również działające na danym obszarze organizacje i stowarzyszenia turystyczne. Skupiają one nie tylko jednostki gospodarcze ale i osoby zaangażowane w turystykę. Na terenie omawianego obszaru działają:

- Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna
- Zachodniopomorska Izba Turystyki
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Drawieńskiej
- Lokalna Organizacja Turystyczna Pojezierza Drawskiego
- Lokalna Organizacja Turystyczna "ZIEMIA DRAWSKA"
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Czaplinek”
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy”
- LGD Partnerstwo Drawy

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

- Lokalna Grupa Rybacka Partnerstwo Drawy
- Oddział PTTK Ziemi Choszczeńskiej
- Oddział PTTK Drawsko Pomorskie
- Oddział PTTK Połczyn Zdrój

Zachodniopomorską Regionalną Organizację Turystyczną (ZROT) powołano na zebraniu założycielskim 15 lutego 2001 r. Do jej podstawowych celów³¹ należą m. in.:

- kreowanie wizerunku Województwa Zachodniopomorskiego jako regionu atrakcyjnego turystycznie,
- integrowanie środowisk samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego oraz osób, instytucji i organizacji zainteresowanych rozwojem turystycznym Województwa Zachodniopomorskiego,
- stworzenie regionalnego systemu informacji turystycznej oraz włączenie go w krajowe zarządzanie systemem "it",
- wsparcie przy tworzeniu lokalnych organizacji turystycznych,
- działanie na rzecz poprawy infrastruktury turystycznej,
- gromadzenie środków finansowych na rzecz rozwoju turystyki.

Zachodniopomorska Izba Turystyki (ZIT) jest oddziałem terenowym jednostki nadrzędnej jaką jest Polska Izba Turystyki z siedzibą w Warszawie. Jej działanie obejmuje obszar całego województwa zachodniopomorskiego, na celu ma dbałość o rozwój turystyki tego obszaru i realizację działań określonych statutem. Główne działania ZIT to³²:

- reprezentowanie i ochrona interesów członków Izby wobec organów administracji państwowej i samorządowej,
- integrowanie środowiska turystycznego,

³¹ www.zrot.pl

³² www.zit.szczecin.pl

- promocja członków ZIT jako wiarygodne podmioty gospodarcze,
- współpraca ze szkołami kadr dla turystyki oraz szkolenia członków Izby,
- kształtowanie i upowszechnianie zasad etyki w działalności gospodarczej,
- podnoszenie jakości usług wśród podmiotów, członków Izby.

Izba realizuje cele poprzez:

- organizowanie własnych stoisk na Szczecińskich Dniach Turystyki w Szczecinie, Międzynarodowych Targach Turystycznych Tour- Salon w Poznaniu oraz innych imprezach targowych, konferencjach, sympozjach;
- inicjowanie akcji pod hasłem "Bezpieczne Wakacje";
- organizowanie szkoleń i imprez integracyjnych dla członków Izby;
- nadawanie certyfikatów rekomendacyjnych ZIT swoim członkom;
- delegowanie swoich przedstawicieli do pracy w Polskiej Organizacji Turystycznej, Radzie Konsultacyjnej Regionalnych Izb Turystyki, Radzie Gospodarczej przy Prezydencie m. Szczecina i innych.

Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Drawieńskiej³³ rozpoczęło swoją działalność statutową 11 sierpnia 1998 roku. Towarzystwo ma na celu rozwijanie działalności kulturalnej, rozbudzanie inicjatyw społecznych służących rozwojowi miasta Drawna i gminy. Cele realizuje między innymi poprzez:

- organizowanie konferencji, spotkań, imprez, wystaw, przeglądów, festiwali, wycieczek, rajdów, zawodów;
- podejmowanie inicjatyw oraz wspomaganie osób i instytucji przyczyniających się do ochrony środowiska;
- podejmowanie działań zmierzających do włączania osób niepełnosprawnych we wszystkie formy działalności Towarzystwa.

³³ www.tpzddrawno.strefa.pl

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Lokalna Organizacja Turystyczna Pojezierza Drawskiego powołana została w 2003 roku, aby aktywnie działać na rzecz promocji i rozwoju turystyki w gminie Złocieniec. Jest ona członkiem Zachodniopomorskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej. Uczestniczy także w projekcie „Razem lokalnie, Więcej regionalnie”, którego koordynatorem jest Forum Turystyki Regionów.

Do głównych celów stowarzyszenia należą³⁴:

- kreowanie wizerunku Pojezierza Drawskiego jak regionu atrakcyjnego turystycznie;
- działanie na rzecz zwiększenia liczby turystów;
- inicjowanie tworzenia, wspomaganie i współpraca z lokalnymi i regionalnymi organizacjami turystycznymi;
- działanie na rzecz poprawy infrastruktury turystycznej;
- podejmowanie wszelkich form służących realizacji zadań statutowych stowarzyszenia.

Lokalna Organizacja Turystyczna "ZIEMIA DRAWSKA"

Główne cele realizowane przez LOT „Ziemia Drawska” to³⁵:

- promocja Ziemi Drawskiej,
- zapewnienie funkcjonowania i rozwoju systemu informacji turystycznej oraz włączenie go w krajowe zarządzanie systemem „it”,
- inicjowanie i opiniowanie planów rozwoju turystyki oraz wspomaganie ich realizacji,
- integracja środowiska turystycznego Ziemi Drawskiej,
- wspieranie rozwoju turystyki,
- koordynacja działań w zakresie turystyki, a w szczególności podnoszenie jej jakości oraz planowanie i realizowanie imprez turystycznych,
- propagowanie i podejmowanie działań na rzecz ekologii i ochrony środowiska,
- stworzenie warunków do powstania produktów oraz atrakcji turystycznych,

³⁴ www.zlocieniec.pl

³⁵ www.ziemiadrawska.pl

- promocja i rozwój turystyki wiejskiej,
- standaryzacja usług turystycznych,
- podejmowanie innych zadań sprzyjających rozwojowi turystyki oraz jej infrastruktury.

LOT „Ziemia Drawska” swoje cele realizuje poprzez:

- współpracę z organami administracji rządowej i samorządowej, Polską Organizacją Turystyczną, regionalnymi i lokalnymi organizacjami turystycznymi oraz podmiotami gospodarczymi, a także organizacjami społecznymi działającymi na rzecz rozwoju turystyki i innymi podmiotami,
- organizację szkoleń i konferencji,
- prowadzenie badań w zakresie turystyki, gromadzenie danych i ich analizy,
- prowadzenie informacji turystycznej,
- prowadzenie działalności wystawienniczej i wydawniczej,
- prowadzenie akcji promocyjnych w zakresie turystyki,
- udział w imprezach promocyjnych i handlowych, w tym giełdach i targach krajowych i zagranicznych,
- organizowanie objazdów studyjnych,
- organizowanie konkursów,
- opracowanie kalendarzy imprez turystycznych, kulturalnych, sportowych i gospodarczych,
- prowadzenie innych działań sprzyjających realizacji statutowych celów LOT „Ziemia Drawska”,
- pozyskiwanie środków pomocowych dla realizacji celów statutowych.

Lokalna Organizacja Turystyczna „Czaplinek”

Zgodnie ze statutem³⁶ LOT Czaplinek realizuje następujące cele:

- kreowanie i upowszechnianie wizerunku Pojezierza Drawskiego jako regionu atrakcyjnego turystycznie w kraju i za granicą,

³⁶ lot.czaplinek.pl

- stworzenie platformy współpracy podmiotów gospodarczych turystyki oraz władz regionalnych, lokalnych i centralnych,
- integracja środowisk samorządu terytorialnego, gospodarczego zawodowego oraz osób, instytucji i organizacji działających na rzecz rozwoju regionalnego Ziemi Czaplineckiej, Pojezierza Drawskiego i województwa zachodniopomorskiego,
- stworzenie systemu informacji turystycznej, obsługi ruchu turystycznego oraz włączenie go w krajowe zarządzanie systemem „it”,
- inicjowanie, opiniowanie i wdrażanie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej,
- podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności regionu dla osób niepełnosprawnych,
- propagowanie i podejmowanie działań w zakresie ekologii i ochrony środowiska,
- zwiększenie liczby turystów odwiedzających Ziemię Czaplinecką, Pojezierze Drawskie i województwo zachodniopomorskie,
- wzrost wpływów z turystyki,
- doskonalenie i szkolenie kadr obsługi ruchu turystycznego, prowadzenie badań marketingowych w zakresie turystyki,
- współtworzenie produktów turystycznych Pomorza,
- współpraca z podmiotami turystycznymi na Pojezierzu Drawskim,
- koordynacja działań promocyjnych podejmowanych w Gminie Czaplinek, współuczestniczenie w działaniach promocyjnych podejmowanych przez województwo zachodniopomorskie,
- promocja aktywnych form wypoczynku i rekreacji, m.in. sporty wodne, wędkarstwo, rybactwo, łowiectwo, sporty powietrzne, turystyka golfowa, konna, piesza itd.

LOT Czaplinek w celu realizacji zamierzeń:

- prowadzi Informację Turystyczną,
- prowadzi działalność edukacyjną, szkoleniową oraz wydawniczą,
- pozyskuje środki finansowe na rozwój turystyki,

- uczestniczy w projektach służących rozwojowi społeczno- gospodarczemu,
- uczestniczy w targach krajowych i zagranicznych,
- organizuje wyjazdy studyjne,
- współpracuje z organami administracji rządowej, z Zachodniopomorską Regionalną Organizacją Turystyczną, z Polską Organizacją Turystyczną, z organami administracji samorządowej oraz podmiotami gospodarczymi, a także NGO działającymi w zakresie turystyki.

Lokalna Organizacja Turystyczna „Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy” działa na terenie gmin Barwice, Czaplinek i Połczyn Zdrój. Do jej statutowych działań należą³⁷:

- kreowanie i upowszechnianie wizerunku Polodowcowej Krainy Drawy i Dębnicy, jako regionu atrakcyjnego turystycznie w kraju i za granicą;
- rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości;
- mobilizacja społeczności lokalnej do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju turystyczno- gospodarczego Polodowcowej Krainy Drawy i Dębnicy;
- upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności Polodowcowej Krainy Drawy i Dębnicy;
- stworzenie lokalnego systemu informacji turystycznej oraz włączenie w regionalne i krajowe zarządzanie systemem „it”;
- działalność edukacyjna, informacyjna i szkoleniowa mająca na celu poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym;
- wspieranie kultury, sztuki, ochrona dóbr kultury i tradycji;
- działanie na rzecz obszarów wiejskich;
- stymulowanie lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów Gmin: Barwice, Czaplinek, Połczyn Zdrój;
- pozyskiwanie środków finansowych na rzecz rozwoju turystyki, kultury, rekreacji i sportu;

³⁷ Uchwała Nr XX/196/2012 Rady Miejskiej w Połczynie Zdroju z dnia 25 kwietnia 2012 r.

- stworzenie platformy współpracy podmiotów gospodarczych turystyki z władzami lokalnymi, regionalnymi i centralnymi;
- integracja środowisk samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego oraz osób, instytucji i organizacji działających na rzecz rozwoju gospodarczo-turystycznego Południowej Krainy Drawy i Dębnicy i województwa zachodniopomorskiego;
- zwiększenie liczby turystów odwiedzających Południową Krainę Drawy i Dębnicę i Pojezierze Drawskie;
- stymulowanie wzrostu wpływów z turystyki;
- doskonalenie i kształcenie kadr obsługi ruchu turystycznego, prowadzenie badań marketingowych w zakresie turystyki;
- współtworzenie produktów turystycznych Południowej Krainy Drawy i Dębnicy;
- koordynacja działań promocyjnych podejmowanych w Gminach: Barwice, Czaplinek, Połczyn Zdrój;
- promocja aktywnych form wypoczynku i rekreacji.

LGD Partnerstwo Drawy

Do celów statutowych³⁸ Stowarzyszenia należą działania na rzecz wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich na terenie gmin będących jego członkami, a w szczególności:

- promocja obszarów wiejskich,
- aktywizowanie i mobilizowanie ludności wiejskiej oraz stymulowanie lokalnych inicjatyw,
- upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich,
- działalność edukacyjna i informacyjna w zakresie możliwości korzystania i wdrażania programów rozwoju, restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa,

³⁸ www.partnerstodrawy.pl

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

- wspieranie, opracowywanie i wdrażanie programów rozwoju, restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa finansowanych przez instytucje rządowe i samorządowe oraz struktury Unii Europejskiej,
- rozwój konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości,
- działalność edukacyjna, informacyjna i szkoleniowa mająca na celu poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym oraz krajowym,
- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- wspieranie działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnej,
- wspieranie kultury, sztuki ochrony dóbr kultury i tradycji,
- propagowanie sportu, rekreacji i aktywnego trybu życia,
- wspieranie inicjatyw chroniących środowisko naturalne,
- wspieranie działań na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami,
- podejmowanie innych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich położonych na terenie działalności Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie realizuje cele w następujący sposób:

- opracowuje, wdraża i realizuje lokalną strategię rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013;
- podejmuje wszelkie działania w tym badawcze, rozwojowe i integracyjne umożliwiające opracowanie i realizację Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2007-2013 na terenie gmin będących członkami Stowarzyszenia;
- integruje członków Stowarzyszenia w zakresie wspólnej realizacji zadań na rzecz obszarów wiejskich;
- współpraca partnerska z innymi Lokalnymi Grupami Działania w realizacji działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013;

- pozyskuje środki finansowe na rzecz rozwoju obszarów wiejskich;
- prowadzi inne działania przewidziane dla LGD w przepisach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w tym działalność inwestycyjną;
- podejmuje wszelką działalność służącą rozwojowi turystyki i agroturystyki oraz rozwojowi przedsiębiorczości;
- organizuje i finansuje przedsięwzięcia o charakterze informacyjnym, doradczym lub szkoleniowym, w tym seminaria, szkolenia, konferencje i konkursy;
- organizuje i finansuje imprezy kulturalne, takie jak festiwale, targi, pokazy i wystawy, służące zwłaszcza promocji obszarów wiejskich i ich tożsamości kulturowej;
- organizuje i finansuje działalność promocyjną, informacyjną i poligraficzną związaną z rozwojem obszarów wiejskich;
- organizuje zawody, zajęcia sportowe, turnieje, szkolenia, obozy sportowe itp.;
- przeprowadza badania, ekspertyzy i analizy mające na celu poznanie potencjału i zasobów środowiska i gospodarki regionu dla celów opracowywania lokalnej strategii rozwoju;
- organizuje spotkania grup dyskusyjnych mających na celu informowanie mieszkańców o możliwych drogach rozwoju gospodarczego regionu;
- organizuje imprezy promujące region, jego produkty, usługi, kulturę, sztukę itp.;
- prowadzi działalność w sferze bezpośredniej realizacji lub wspierania realizacji zadań związanych z pomocą społeczną, nauką, edukacją, oświatą i wychowaniem, kulturą, sztuką, ochroną dóbr kultury i tradycji, ochroną zdrowia, działaniem na rzecz osób niepełnosprawnych, promocją zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy, upowszechnianiem i ochroną praw kobiet, krajoznawstwem oraz wypoczynkiem dzieci i młodzieży, ekologią i ochroną zwierząt, ochroną dziedzictwa przyrodniczego, porządkiem i bezpieczeństwem publicznym, przeciwdziałaniem patologiom społecznym, upowszechnianiem i ochroną wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, oraz działania wspomagające rozwój demokracji, promocji i organizacji wolontariatu, działalność charytatywna oraz wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- organizuje lokalne konkursy grantowe.

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Lokalna Grupa Rybacka Partnerstwo Drawy skupia wśród swoich członków cztery gminy objęte „Programem...”: Czaplinek, Złocieniec, Drawsko Pomorskie i Kalisz Pomorski.

Stowarzyszenie ma na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich gmin z terenu Powiatu Drawskiego i z terenu Powiatu Szczecineckiego z wyłączeniem Gminy Miejskiej Szczecinek; zwanego obszarem "Partnerstwo Drawy". Zostało ono powołane w celach³⁹:

- stymulowania i wspierania lokalnych i regionalnych inicjatyw gospodarczo- społecznych,
- wspomaganie inicjatyw lokalnych i regionalnych w zakresie rozwoju myśli naukowo-technicznej oraz informacji, doradztwa i szkolenia,
- wspierania przedsięwzięć gospodarczych , kulturalnych , oświatowych mających na celu rozwój i aktywizację gmin ,
- skupiania wokół idei Stowarzyszenia osób zainteresowanych rozwojem gmin i regionu, inicjatywami w dziedzinie przedsiębiorczości, zgodnych z lokalnymi i regionalnymi potrzebami,
- wspierania działalności naukowej, naukowo-technicznej, oświatowej, kulturalnej, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego .

Na omawianym obszarze prężnie funkcjonują oddziały **Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego**. PTTK organizuje tylko jedną imprezę cykliczną - Ogólnopolski spływ kajakowy rzeką Piławą.

Przedsiębiorstwa turystyczne i inne jednostki

Organizacją i obsługą ruchu turystycznego zajmują się przedsiębiorstwa turystyczne. Przedsiębiorstwa hotelarskie i gastronomiczne omówiono w podrozdziale 6.4.1 niniejszego opracowania. Pośród podmiotów, które zajmują się organizacją i dystrybucją ofert należy wymienić przede wszystkim biura podróży i agencje turystyczne. Ilość ofert, poziom świadczonych usług i zasięg działań promocyjnych kształtują w znacznym stopniu natężenie ruchu turystycznego na danym obszarze. Przedsiębiorstwa te pełnią także rolę informatorów turystycznych – ta funkcja ma ogromne znaczenie dla indywidualnego ruchu turystycznego w regionie.

³⁹ www.lgr.szczecinek.pl

Na analizowanym obszarze znajduje się wiele podmiotów obsługujących ruch turystyczny. Są to organizacje, instytucje oraz przedsiębiorcy świadczący usługi na rzecz turystów uprawiających różne formy turystyki. Najpopularniejszą formą turystyki kwalifikowanej opisywanego obszaru jest turystyka wodna wykorzystująca szlak kajakowy rzeki Drawy wraz z dopływami oraz jeziora Pojezierza Drawskiego. Podmioty obsługujące turystów to przede wszystkim wypożyczalnie sprzętu pływającego, organizatorzy spływów kajakowych, biura turystyki przyjazdowej oraz ośrodki sportu i rekreacji. Oferują one szereg usług i produktów turystycznych wykorzystujących naturalne zasoby obszaru rzeki Drawy oraz istniejącą infrastrukturę turystyczną, sportową i rekreacyjną. Trzeba także podkreślić, że na terenie gmin objętych „Programem...” działają również przedsiębiorcy niezarejestrowani w gminach obszaru rzeki Drawy.

Tabela 11 Podmioty obsługi turystyki kwalifikowanej wg. podziału na gminy

Gmina	Nazwa podmiotu	Zakres usług
Połczyn Zdrój	Park Zdrojowy (Przy kortach), Dariusz Osicki	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia rowerów
Czaplinek	Agencja Turystyczna „Delfin”	<ul style="list-style-type: none"> spływy kajakowe, obsługa ruchu turystycznego
	Biuro Turystyczne „Mrówka”	<ul style="list-style-type: none"> spływy kajakowe, obsługa ruchu turystycznego
	Biuro Turystyki Aktywnej „Irena” w Sikorach	<ul style="list-style-type: none"> spływy kajakowe, obsługa ruchu turystycznego
	Agencja Turystyczna "Holiday Center" Marta Gańska	<ul style="list-style-type: none"> obsługa ruchu turystycznego
	Czaplinek Czarter Stanisław Wawrzyńczak	<ul style="list-style-type: none"> naprawa i czarter jachtów
	Czaplinek Jacht Czarter Jerzy Grabowiec	<ul style="list-style-type: none"> czarter jachtów, przystań
	Drawsko Jacht Czarter	<ul style="list-style-type: none"> czarter jachtów
	Ośrodek Sportów Wodnych w Czaplinku	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu pływającego, przystań, rejsy statkiem spacerowym, schronisko młodzieżowe, pole namiotowe
„BosMan” Radosław Filipczak nad Jeziorem Czaplino w Czaplinku	<ul style="list-style-type: none"> spływy kajakowe, żeglowanie, obsługa ruchu turystycznego 	

	Ośrodek Wypoczynkowy "Kusy Dwór" w Czaplunku	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu pływającego, przystań, baza nurkowa, baza noclegowa
	PUT „Omega” nad Jeziorem Drawsko w Czaplunku	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu pływającego, baza noclegowa
	P.T. i R. „Drawtur” nad Jeziorem Drawsko w Czaplunku	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu wodnego, rejsy statkiem spacerowym
	O.W-K „AQUARIUS” nad Jeziorem Drawsko w Starym Drawsku	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu pływającego, baza noclegowa, przystań
	Ośrodek campingowy „Wajk” nad Jeziorem Drawsko w Piasecznie	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu pływającego, baza noclegowa, przystań, strzelnica
	Czaplineckie Bractwo Żeglarskie przy Ośrodku Sportów Wodnych w Czaplunku	<ul style="list-style-type: none"> Klub żeglarski, organizacja regat
	ZCTN „Octo” na Jeziorze Drawsko	<ul style="list-style-type: none"> baza nurkowa przy ośrodku "Drawtur"
Złocieniec	Ośrodek Wypoczynkowy „DRAWA” nad Jeziorem Siecino w Cieszynie	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu wodnego, splywy kajakowe, baza noclegowa
	Centrum Sportów Wodnych "DELFIN" Artur Krzemień	<ul style="list-style-type: none"> splywy kajakowe, obsługa ruchu turystycznego
	Ośrodek Wypoczynkowy „Ekoeden” Sp. z o. o. nad Jeziorem Siecino w Cieszynie	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu wodnego, baza noclegowa
	Pensjonat „Przystań nad Zatoką” na Jeziorze Lubie w Lubieszewie	<ul style="list-style-type: none"> wypożyczalnia sprzętu wodnego,

		<ul style="list-style-type: none"> • baza noclegowa
	Uczniowski Klub Sportowy „Szkwał” w Złocieńcu	<ul style="list-style-type: none"> • klub żeglarski, • organizacja regat
	C. N. „Shark” na Jeziorze Siecino	<ul style="list-style-type: none"> • baza nurkowa
	INTER NOS Sp. z o.o. w Lubieszewie	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • baza noclegowa, • obsługa ruchu turystycznego
Drawsko Pomorskie	Firma Handlowo – Turystyczna "Wodnik I" Leszek Mazurkiewicz	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	Biuro Turystyczne „Delfin”	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	„Skiff-Slalom” Sławomir Gręzia	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	Centrum Sportów Wodnych „Delfin” Artur Krzemień nad Jeziorem Lubie w Gudowie	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • czarter jachtów, • obsługa ruchu turystycznego
	Ośrodek Wypoczynkowy „Relax” w Gudowie	<ul style="list-style-type: none"> • wypożyczalnia sprzętu wodnego, • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	P.H.U. „Jermak” w Gudowie	<ul style="list-style-type: none"> • przystań, • wypożyczalnia sprzętu wodnego, • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	"Jędrkowe Zakole" Jolanta Rusiecka	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	Ośrodek „Taurus” nad Jeziorem Lubie w Linowie	<ul style="list-style-type: none"> • przystań, • wypożyczalnia sprzętu wodnego, • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	Klub Żeglarski „Yacht Club Jermak” w Gudowie	<ul style="list-style-type: none"> • klub żeglarski, • organizacja regat

	Klub Żeglarski „Yacht – Ster” w Gudowie	<ul style="list-style-type: none"> • klub żeglarski, • organizacja regat
Kalisz Pomorski	Przedsiębiorstwo Usług Turystycznych „Pojezierze” s.c. w Kaliszu Pomorskim	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe
	Ośrodek Sportów Zimowych „STARA STUDNICA – SKI”	<ul style="list-style-type: none"> • stok narciarski
	Centrum Turystyczne ARBRUKA	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
Drawno	Usługi transportowo – kajakowe Janusz Matyjaszek	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	P.H.U. „DrawaTur”	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	„Plusk” Henryk Kojalowicz	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	„Super wypoczynek” Bartosz Górski	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	Zakład Usług Wielobranżowych „Emilex”	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	Usługi Turystyczne Stanisława i Lucjan Nowak	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	PPU Alpol Albert Polarczyk	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	Stanica Wodna PTTK Drawno	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • obsługa ruchu turystycznego
	Gospodarstwo agroturystyczne "Dom i stajnia"	<ul style="list-style-type: none"> • spływy kajakowe, • turystyka konna, • baza noclegowa
Szkoła Podstawowa im. S. Żeromskiego w Drawnie	<ul style="list-style-type: none"> • przystań żeglarska, • baza noclegowa 	

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet nadesłanych przez urzędy gmin.

Podstawowa oferta biur i agencji turystycznych obejmuje organizację spływów kajakowych i regat na terenie regionu. Z uwagi na specyfikę omawianego obszaru oraz jego predestynację do uprawiania turystyki kwalifikowanej, istotnym uzupełnieniem podstawowej oferty turystycznej są

propozycje pobytowe i imprezy organizowane przez inne jednostki typu wypożyczalnie sprzętu wodnego, ośrodki żeglarskie, ośrodki jeździeckie.

System informacji turystycznej

Na System Informacji Turystycznej na analizowanym obszarze składają się:

- punkty informacji turystycznej,
- komputerowy system informacji turystycznej,
- strony internetowe.

Analizowany obszar posiada niewiele punktów Informacji Turystycznej. Znajdują się one głównie w większych miejscowościach oraz przy Drawieńskim Parku Narodowym. Punkty Informacyjne swoją działalność prowadzą najczęściej w biurach podróży, oddziałach PTTK, ośrodkach kultury i parkach narodowych. Zadaniem takich punktów jest m.in. gromadzenie i udzielanie informacji w zakresie turystyki i agroturystyki krajowej, bazy noclegowej, rozdawanie i sprzedaż materiałów informacyjnych, pośrednictwo w zamawianiu usług przewodnickich oraz doradztwo turystyczne.

Tabela 12 Punkty Informacji Turystycznej wg gmin

Gmina	Punkt Informacji Turystycznej	Informacje
Polczyn Zdrój	1. Gminne Centrum Informacji w POŁCZYNIE ZDROJU Plac Wolności 5 78-320 Polczyn-Zdrój tel./fax 94 366 24 04 www.polczyn-zdroj.pl e-mail: informacjapolczyn@wp.pl	czynne: pn- pt w godz. 7.15 - 15.15 sobota i niedziela nieczynne
Czaplinek	1. Centrum Turystyki Czaplinek Ul. Rynek 1 78-550 Czaplinek Tel./fax 94 375 47 90 www.lot.czaplinek.pl e-mail: lot@czaplinek.pl	czynne: pn- pt w godz. 8.00 – 15.00
	2. Biuro Turystyczne „Mrówka” Ul. Wałęcka 3	czynne: pn- pt w godz. 10.00 – 18.00

	78-550 Czaplonek Tel. 94 375 50 67, 604 576 361 www.mrowka.pl biuro@mrowka.pl	
	3. Przedsiębiorstwo Turystyczne „Stary Drahim“ Stare Drawsko 24 78-550 Czaplonek Tel. 94 375 88 20	b.d.
	4. Centrum Sportów Wodnych „Delfin“ Ul. Wałęcka 54a 78-550 Czaplonek Tel. 94 375 43 14, 606 890 936	b.d.
Złocieniec	1. Informacja Turystyczna przy Ośrodku Sportu i Rekreacji w ZŁOCIENIECU ul. Czaplonecka 3 78-520 Złocieniec Tel. (094) 36 30 906 www.osir.zlocieniec.pl e-mail: it.zlocieniec@op.pl	czynne: pn- pt w godz. 7.00 – 15.00
	2. Centrum Informacji Turystycznej przy Urzędzie Miejskim w Złocieniu ul. Stary Rynek 6 78-520 Złocieniec tel. 94 71 28 880 www.zlocieniec.pl e-mail: it@zlocieniec.pl	czynne: pn w godz. 7.00 – 15.00 wt, śr, pt: 7.00 – 17.00 czw: 7.00 – 16.00 sobota, niedziela: 10.00 – 14.00
Drawsko Pomorskie	1. Centrum Informacji Turystycznej ul. Kolejowa 1 78-500 Drawsko Pomorskie tel. 94 363 25 03 www.drawsko.pl e-mail: turystyka@drawsko.pl; informacjaturystyczna@drawsko.pl	czynne: codziennie w godz. 10.00 - 18.00
	2. Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Oddział w Drawsku Pomorskim Plac Konstytucji 7	b.d.

	78-500 Drawsko Pomorskie tel. 094 363-26-47 e-mail: pttk.drawskopomorskie@wp.pl	
	3. Biuro Turystyczne "Delfin" ul. Piłsudskiego 21, 78-500 Drawsko Pomorskie tel. 094 363-48-67 e-mail: biurodelfin@poczta.onet.pl	b.d.
Kalisz Pomorski	1. Biuro Informacji Turystycznej w KALISZU POMORSKIM ul. Toruńska 3, 78-540 Kalisz Pomorski Tel. (094) 361 62 59 Fax (094) 361 62 88 www.kalispom.pl e-mail: promocja@kalispom.pl	czynne: codziennie w godz. 9.00 – 20.00
Drawno	1. Punkt Informacji Turystycznej Drawieńskiego Parku Narodowego Przystań Wodna w Drawnie ul. Kolejowa 18, 73-220 Drawno Tel. 95 768 23 95 www.dpn.pl e-mail: dpn@dpn.pl	czynne: lipiec- sierpień codziennie w godz. 7.00- 19.00
	2. Punkt Informacyjny DPN Głusko, 66-520 Dobiegniew tel. 95 761 3820 www.dpn.pl e-mail: pit_glusko@dpn.pl	czynne: lipiec- sierpień codziennie w godz. 6.00 - 18.00
	3. Centrum Informacji Turystycznej w "Spichlerzu" ul. Jeziorna 2, 73-220 Drawno tel:0-95-768-21-99; 0-95-783-03-30 www.drawno.pl e-mail:cit@drawno.pl	czynne: w sezonie pn- pt w godz. 8.00 – 17.00 sb- nd w godz.10.00 – 14.00 poza sezonem pn- pt w godz. od 7.30 – 15.30

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet nadesłanych przez urzędy gmin.

Kioski IT niestety nie spełniają swojej funkcji dostatecznie. Oferują bowiem niepełną informację i dosyć łatwo się psują. Możemy z nich natomiast dowiedzieć się m.in. o bazie noclegowej, gastronomicznej czy połączeniach komunikacyjnych. Na analizowanym obszarze znajduje się jeden taki infomat, zlokalizowany w Centrum Turystyki w Czaplinku.

Częściowo funkcję informacji turystycznej spełniają strony internetowe. Informacje na temat analizowanego obszaru można znaleźć na wielu stronach, zawierających mniej lub bardziej przydatne turystom informacje (tab. 13).

Tabela 13 Strony internetowe

Adres strony	Informacje dla turystów
www.morzeprzygody.eu	<ul style="list-style-type: none">- atrakcje turystyczne,- baza noclegowa,- kalendarz imprez,- wirtualny katalog,- informacje o województwie i powiatach,- informator (opisy szlaków, informacje o organizacjach turystycznych),- informacje o uzdrowiskach w województwie,- informacje o parkach narodowych i krajobrazowych,- informacje dotyczące aktywnego wypoczynku,- informacje pogodowe.
www.polczyn-zdroj.pl	<ul style="list-style-type: none">- baza noclegowa,- atrakcje turystyczne,- informacje o gminie,- mapa miasta i okolic,- szlaki turystyczne,- komunikacja PKS.
www.wrota.czaplinek.pl	<ul style="list-style-type: none">- atrakcje turystyczne,- baza gastronomiczna,- baza noclegowa,- rozkłady jazdy,- obsługa turystyki- dane kontaktowe,- informator (do pobrania: przewodnik, trasy rowerowe),- kultura.
www.zlocieniec.pl	<ul style="list-style-type: none">- informacje o mieście i gminie,- galeria fotografii,

	<ul style="list-style-type: none">- baza noclegowa,- gastronomia,- obiekty sportowe, rekreacyjne i kulturalne,- miejsca postojowe dla autokarów zorganizowanych wycieczek,- aktywny wypoczynek,- materiały promocyjne- foldery do pobrania,- informacje o Drawskim Parku Krajobrazowym.
www.drawsko.pl	<ul style="list-style-type: none">- ogólne informacje na temat miasta i gminy,- opis szlaków turystycznych,- baza noclegowa z podziałem na rodzaje,- gastronomia,- kalendarz imprez turystycznych,- obiekty rekreacyjne.
www.kaliszpom.pl	<ul style="list-style-type: none">- ogólne informacje na temat gminy,- mapy,- atrakcje turystyczne w mieście i gminie,- baza noclegowa,- baza gastronomiczna,- opis szlaków turystycznych,- galeria zdjęć.
www.drawno.pl	<ul style="list-style-type: none">- e-folder i e-przewodnik,- opis szlaków turystycznych,- baza noclegowa i usł. transportowo- kajakowe,- gastronomia,- rozkłady jazdy,- miejsca parkingowe autokarów,- zabytki,- repertuar kina,- informacje o pogodzie.
www.lotwokoldrawy.net	<ul style="list-style-type: none">- brak informacji przydatnych turyście
www.partnerstwodrawy.org	<ul style="list-style-type: none">- obiekty turystyczne- baza noclegowa,- usługi turystyczne,- pogoda,- informacje o produktach regionalnych i lokalnych.
www.pojezierze-drawskie.pl	<ul style="list-style-type: none">- mapa regionu,

	<ul style="list-style-type: none">- opis szlaków turystycznych,- baza noclegowa,- opis atrakcji turystycznych,- dane teleadresowe punktów informacji turystycznej w regionie,- baza gastronomiczna,- baza usługodawców w dziedzinie turystyki,- spis bankomatów,- kalendarz imprez,- galeria zdjęć,- spis stron internetowych dot. regionu.
www.lot.czaplunek.pl	<ul style="list-style-type: none">- opis atrakcji turystycznych,- baza noclegowa,- baza gastronomiczna,- kalendarz imprez,- baza nurkowa.
www.mrowka.pl	<ul style="list-style-type: none">- przewodnik po rzece Drawie,- galeria zdjęć.
www.esplywykajakowe.pl	<ul style="list-style-type: none">- opis szlaku kajakowego- Drawa,- domki wczasowe na szlaku rzeki Drawy.
www.palacsiemczyno.pl	<ul style="list-style-type: none">- opis atrakcji turystycznych,- historia pałacu.
www.dpn.pl	<ul style="list-style-type: none">- przyroda,- walory kulturowe,- szlaki turystyczne,- ceny biletów,- baza noclegowa,- baza gastronomiczna,- galeria zdjęć,- informacje na temat parku.
www.drawskie.net	<ul style="list-style-type: none">- ogólne informacje o Pojezierzu Drawskim,- foto-galerie.
www.tpzddrawno.strefa.pl	<ul style="list-style-type: none">- galerie zdjęć- Drawa, Drawno,- opis okolicznych zabytków,- opis jezior,- opis szlaków turystycznych gminy Drawno.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

www.pomorskikrajobrazrzeczny.pl

- mapa tras kajakowych z możliwością zaplanowania własnej, a także zaznaczonymi na niej atrakcjami, noclegami, punktami gastronomicznymi, wypożyczalnią rowerów i kajaków,
- opis atrakcji z podziałem na rodziny, sportowców, smakoszy,
- informacje o Regionie,
- spis bazy noclegowej, gastronomicznej, a także wypożyczalni sprzętu,
- galeria zdjęć.

Źródło: Opracowanie własne.

Wnioski

- Oferta biur i agencji turystycznych prosperujących na obszarze rzeki Drawy opiera się głównie na turystyce wodnej – spływy kajakowe; organizatorzy zapewniają pełne, kompleksowe przygotowanie imprezy i jej obsługę;
- Walory naturalne, a także atrakcje turystyczne są podstawą do organizowania wycieczek objazdowych po regionie (programy obejmują: rejs po jeziorze, przejażdżkę bryczkami lub rajd konny, zwiedzanie zabytków, krótki spływ kajakowy);
- Oferta jest niezbyt urozmaicona, bardzo duży nacisk kładziony jest na spływy kajakowe;
- Materiały dostępne w punktach informacji turystycznej są na średnim poziomie, tylko niektóre materiały przygotowane są w wersjach obcojęzycznych, obszerne materiały dotyczące analizowanego regionu dostępne są w Internecie;
- Brak czasopisma regionalnego, które informowałoby o aktualnych wydarzeniach i imprezach w Regionie.

6.4.3. Imprezy i wydarzenia odbywające się na obszarze objętym „Programem...”

Najważniejsze cykliczne wydarzenia kulturalne, sportowe i rekreacyjne o potencjalnie dużej atrakcyjności turystycznej na obszarze gmin ujętych w „Programie...” przedstawiono w tabeli 14.

Tabela 14 Najważniejsze cykliczne wydarzenia kulturalne, sportowe i rekreacyjne na obszarze rzeki Drawy

Gmina Czaplinek	
Majówka w Czaplunku	maj
Międzynarodowy Plener Malarski pn. „Czaplinek w oczach artysty”	czerwiec
Otwarcie sezonu – Regaty Żeglarskie Stare Drawsko	czerwiec
Święto Truskawki i Noc Świętojańska	czerwiec
Dni Henrykowskie w Siemczynie	lipiec
Regaty o Puchar Czaplinka	lipiec
Dni Czaplinka	lipiec
Oblężenie Sławogrodu	lipiec
Święto Wody i Ryby	sierpień
Ogólnopolskie Spinningowe Zawody Wędkarskie	sierpień
Sprzątanie Rzeki Drawy	sierpień/wrzesień
Gmina Drawno	
Wojewódzki Festiwal Piosenki Ludowej	kwiecień
Wojewódzki Rajd po Ziemi Drawieńskiej im. Antoniego Kardasa	czerwiec
Festiwal Krasnali	lipiec
Piknik nad Drawą	lipiec
Złot Miłośników Kajakarstwa w Drawnie	sierpień
Drawsko Pomorskie	
Rajd "Poznajemy Ziemię Drawską"	czerwiec
Rajd rowerowy "Rowerowy Poligon"	lipiec
Mistrzostwa w Chodzeniu po Drawie	sierpień
Wojewódzkie Spotkania ze Sztuką Ludową	sierpień
Kalisz Pomorski	
Noc Świętojańska	czerwiec
Jarmark Nad Jeziorem Ogórkowym	lipiec

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Ogólnopolskie Spotkania i Warsztaty Artystyczne z Muzyką Dawną	lipiec
Połczyn Zdrój	
Konfrontacje Kulturalne Młodzieży Szkolnej	czerwiec
Dni Miasta Połczyn-Zdrój	lipiec
Ogólnopolski Festiwal „Młoda Piosenka”	sierpień
Euroregionalne Spotkanie Łowieckie "Darz Bór 2013"	sierpień
Złocieniec	
Ogólnopolskie Regaty o Puchar Ziemi Złocienieckiej	czerwiec
Ogólnopolski Konkurs Tkaczy „O złote czółenko”	lipiec
Złocieniecki INTERFOLK	sierpień

Źródło: opracowanie własne

Wymienione wyżej wydarzenia stanowią potencjał do opracowania spójnego programu imprez na obszarze rzeki Drawy. Wymagałoby to jednak skoordynowania działań organizatorów poszczególnych wydarzeń z innymi tak by ich terminy nie pokrywały się oraz opracowania programu wspólnej promocji wydarzeń. Opracowany program ułatwi turystom skorzystanie z oferty imprez w regionie i przyczyni się do ich większej rozpoznawalności oraz wyższej frekwencji.

7. OCENA ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ OBSZARU RZEKI DRAWY

Źródłostów pojęcia atrakcja wywodzi się z języka łacińskiego [*attractio*] i oznacza przyciąganie (*Wielka encyklopedia...* 1962). Jest pewną cechą tego co jest atrakcją lub rzeczą/zjawiskiem atrakcyjnym. Zjawiska turystyczne zachodzą przeważnie w tych obszarach przestrzeni geograficznej, które wydają się, lub zostały uznane za atrakcyjne. Atrakcje są przedmiotem zainteresowań zarówno nauk społecznych (psychologii, socjologii czy pedagogiki), jak i nauk ekonomicznych i przyrodniczych, w tym geografii. W polskiej literaturze przedmiotu, pierwszej próby zdefiniowania atrakcyjności turystycznej podjął się Rogalewski⁴⁰. Jego zdaniem, o atrakcyjności turystycznej decydują walory

⁴⁰ Rogalewski O., 1974: *Zagospodarowanie turystyczne*. WSiP, Warszawa.

turystyczne, dostępność komunikacyjna oraz podaż usług związana z zagospodarowaniem obszarów odwiedzanych.

Atrakcyjność turystyczna jest zatem pojęciem złożonym i często nie wolnym od subiektywizmu. Wynika to w dużej mierze ze złożoności przestrzeni geograficznej wykorzystywanej przez turystów do różnych celów rekreacyjnych i rangowania przez nich poszczególnych elementów potencjału turystycznego.

Podstawą określenia potencjału turystycznego analizowanych gmin jest ocena ich atrakcyjności turystycznej. Stopień atrakcyjności turystycznej stanowi bowiem wypadkową wartości środowiska geograficznego, jego zasobów przyrodniczych, kulturowych i społecznych.

Ocenę atrakcyjności turystycznej gmin obszaru rzeki Drawy rozpatrywano na trzech istotnych dla rozwoju zjawisk turystycznych poziomach, tj.: krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Atrakcyjność w skali kraju

Ocenę atrakcyjności turystycznej obszaru rzeki Drawy w skali kraju opracowano posługując się bazą danych Instytutu Turystyki w Warszawie. Od kilku już lat w Instytucie Turystyki realizowana jest **baza danych GMINA**, zawierająca zbiór informacji o turystyce na szczeblu regionalnym i lokalnym. Zestawienie to klasyfikuje i ranguje w podstawowych jednostkach administracyjnych (gminach) kraju (gminach) najważniejsze wybrane elementy środowiska geograficznego wykorzystywane do rozwoju turystyki i wypoczynku. Analizie poddawane są walory wypoczynkowe, walory krajoznawcze, a ponadto profilowany jest główny produkt turystyczny jaki występuje na terenie gminy. W skali kraju ocenę stopnia atrakcyjności turystycznej przeprowadzono pod kątem możliwości rozwoju dwóch głównych form turystyki: wypoczynkowej i krajoznawczej (tab. 15).

Tabela 15 Atrakcyjność turystyczna gmin Obszaru Drawa

Kategorie		Połczyn Zdrój	Czaplinek	Złocieniec	Drawsko Pomorskie	Kalisz Pomorski	Drawno	Razem
<i>Udział walorów wypoczynkowych różnych kategorii w powierzchni gminy (%)</i>	1 kat.	–	32,87	66,66	11,59	2,08	–	18,86%
	2 kat.	–	–	–	17,39	8,33	9,31	5,83%
	3 kat.	72,67	46,57	5,12	26,08	62,5	37,26	32,33%
<i>Kategoria atrakcyjności wypoczynkowej</i>		średnia	duża	duża	duża	duża	duża	
<i>Kategoria atrakcyjności krajoznawczej</i>		mała	średnia	średnia	średnia	mała	mała	
<i>Wyróżniki środowiska geograficznego</i>		–	Jeziora: Krzemno, Komorze, Drawsko, Kaleńskie, Wilczkowo, Krosino, Nobliny	Jeziora: Krańsko, Lubie, Drawsko, Wąsosze, Krosino, Wilczkowo, Siecino	Jeziora: Lubie, Jelenie, Ostrowiec, Dąbie Wielkie, Czaple, Bucierz	Jeziora: Trzebuń, Giżno, Dominikowo, Szczyzyna, Dębsko Krzywe, Mąkowskie	Jeziora: Trzebuń, Szczyzyna, Dominikowo	

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

		Szlak kajakowy o randze międzynarodowej (Drawa)	Szlak kajakowy o randze międzynarodowej (Drawa)	Szlak kajakowy o randze międzynarodowej (Drawa)	Szlak kajakowy o randze międzynarodowej (Drawa)	Szlak kajakowy o randze międzynarodowej (Drawa)	
		-	-	Obszar NATURA 2000 - Ostoja Ińska (3080 ha)	Obszar NATURA 2000 - Ostoja Ińska (640 ha)	Drawieński Park Narodowy 1826,3 ha	
<i>Podstawowy produkt turystyczny/ dominujący rodzaj wypoczynku</i>	silvaturystyka, zimowy w ograniczonym zakresie form (bez narciarstwa zjazdowego), pobyty uzdrowiskowe	wodny w pełnym zakresie form (łącznie z żeglarstwem)	silvaturystyka, wodny w pełnym zakresie form (łącznie z żeglarstwem)	silvaturystyka, wodny w pełnym zakresie form (łącznie z żeglarstwem)	silvaturystyka, wodny w ograniczonym zakresie form (bez możliwości uprawiania żeglarstwa), w formie wycieczek pieszych	silvaturystyka, wodny w ograniczonym zakresie form (bez możliwości uprawiania żeglarstwa), w formie wycieczek pieszych	

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.intur.pl

W klasyfikacji gmin polskich pod względem atrakcyjności turystycznej⁴¹ atrakcyjność gmin Obszaru oceniono dla **turystyki wypoczynkowej** jako:

- **dużą**, w przypadku takich gmin jak: Czaplinek, Złocieniec, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski, Drawno,
- **średnią**: w gminie Połczyn-Zdrój.

Należy jednak podkreślić wyjątkowe walory wypoczynkowe w przypadku kilku gmin. W trzy stopniowej skali (I kategoria, II kategoria i III kategoria) w warunkach ogólnopolskich zidentyfikowano stosunkowo duży udział obszarów o walorach wypoczynkowych I-ej, najwyższej kategorii. Łącznie tereny takie zajmują stosunkowo dużo, bo około 20% obszaru rzeki Drawy. Zdecydowanie wyróżnia się pod tym względem gmina Złocieniec, gdzie walory te zajmują aż 67% powierzchni gminy. Walory wypoczynkowe III-ej kategorii zajmują również stosunkową dużą powierzchnię – średnio około 33% powierzchni Obszaru, przy czym największym ich udziałem charakteryzuje się gmina Połczyn-Zdrój (73%), Kalisz Pomorski (63%), Czaplinek (47%) i gmina Drawno (37%). W przypadku walorów wypoczynkowych drugiej kategorii, ich udział dla całego obszaru rzeki Drawy oceniono na 12%.

W klasyfikacji atrakcyjności gmin Polski dla **turystyki krajoznawczej**, atrakcyjność określono jako **średnią** dla gmin Czaplinek, Złocieniec i Drawsko Pomorskie oraz **małą** dla gmin Połczyn-Zdrój, Kalisz Pomorski i Drawno.

Wyróżnikiem Obszaru Drawa w aspekcie krajobrazowym oraz rekreacyjnym, jaki uwzględniony został w ocenie bazy GMINA jest dolina rzeki Drawy. Wzdłuż rzeki wytyczony został szlak kajakowy im. Jana Pawła II, trasa ta uznana została za **atrakcję turystyczną skali międzynarodowej**.

W zakresie zidentyfikowanych produktów turystycznych znalazły się przede wszystkim te rozwijane w okresie ogólnorekreacyjnym. Produktami turystycznymi wiodącymi, które występowały we wszystkich gminach Obszaru są **silvaturystyka** – turystyka na obszarach leśnych oraz **produkt turystyki wodnej**, łącznie z kąpielą, żeglarstwem i innymi formami rekreacji w środowisku wodnym. Tylko w przypadku gminy uzdrowskiej Połczyn-Zdrój wskazano na **pobyty uzdrowskie i rekreację zimową**.

Podczas analizy ww. ocen należy jednak mieć na uwadze fakt, że analizy i waloryzacja przeprowadzone zostały w skali Polski na podstawie dość ogólnych informacji, raczej o charakterze ilościowym niżeli jakościowym. Z drugiej strony zaprezentowane charakterystyki plasują bardzo wysoko Obszar pod względem przydatności środowiska przyrodniczego dla rozwoju turystyki

⁴¹ Bank danych gmina. Instytut Turystyki: www.intur.com.pl/

i wypoczynku i nieco gorzej w aspekcie krajoznawstwa. Duże nasycenie i intensyfikacja zasobów turystyki wypoczynkowej wysokiej rangi na stosunkowo niewielkim terenie predestynuje obszar rzeki Drawy do sklasyfikowania, jako obszary priorytetowe – walory wypoczynkowe i rekreacyjne. Te obszary tematyczne powinny w przyszłości stanowić rdzeń ofert i produktów turystycznych oferowanych na rynku.

Atrakcyjność regionalna (w skali województwa zachodniopomorskiego)

W skali regionalnej atrakcyjność turystyczną analizowanych gmin Obszaru rozpatrzono na tle gmin województwa zachodniopomorskiego⁴². Założono, że do studium porównawczego wybierze się wszystkie gminy województwa scharakteryzowane możliwie dużą liczbą cech – elementów potencjału turystycznego. Do analizy tego typu zjawisk przestrzennych często wykorzystywana jest grupa metod wielowymiarowej analizy porównawczej, m.in. miara rozwoju Hellwiga – tzw. taksonomiczny miernik rozwoju.

Analiza objęła 114 gmin. Przyjęto, że atrakcyjność turystyczna jest wypadkową następujących działań: walorów turystycznych (przyrodnicze i kulturowe oraz formy ochrony przyrody), zagospodarowania turystycznego (bazy noclegowej, bazy gastronomicznej, dostępności komunikacyjnej, stanu środowiska, infrastruktury usługowej i technicznej (tab. 16).

Tabela 16 Ocena atrakcyjności turystycznej gmin LGD

Lp.	Cecha	Jednostka miary	Współczynnik wagi w
Turystyczne walory przyrodnicze kulturowe			0,25
1.	Lasy	% powierzchni gminy	0,20
2.	Łąki i pastwiska	% powierzchni gminy	0,06
3.	Pozostałe grunty	% powierzchni gminy	0,10
4.	Wody powierzchniowe	0-5 pkt.	0,20

⁴² Milewski D., 2005: *Regionalne uwarunkowania rozwoju turystyki na przykładzie województwa zachodniopomorskiego*. Szczecin.

5.	Zabytki	ilość/10km ²	0,12
6.	Muzea	ilość/10km ²	0,10
7.	Udział form ochrony przyrody	% powierzchni gminy	0,12
8.	Szlaki turystyczne	0-3 pkt.	0,10
Zagospodarowanie turystyczne			0,25
9.	Liczba miejsc noclegowych	ilość/10 000 mieszkańców	0,40
10.	Liczba miejsc noclegowych całorocznych		0,30
11.	Liczba obiektów noclegowych		0,30
12.	Liczba obiektów gastronomicznych	ilość/10 000 mieszkańców	0,50
13.	Baza towarzysząca (pływalnie, kąpieliska, wypożyczalnie sprzętu)	0-5 pkt.	0,50
Dostępność komunikacyjna			0,10
14.	Drogi wewnętrzne (krajowe, wojewódzkie i powiatowe)	km/100km ²	0,40
15.	Drogi krajowe	km/100km ²	0,30
16.	Przystanki i stacje kolejowe	Liczba/100km ²	0,30
Stan środowiska naturalnego			0,0625
17.	Emisja zanieczyszczeń	Ton/km ²	0,50
18.	Udział ścieków oczyszczonych w stosunku do wymagających oczyszczenia	%	0,25
19.	Ilość odpadów wytworzonych w roku	Ton/km ²	0,25

Ochrona środowiska			0,0625
20.	Przepustowość oczyszczalni ścieków	%	0,40
21.	Redukcja zanieczyszczeń biologicznych BZT5	%	0,20
22.	Redukcja zanieczyszczeń chemicznych ChZT	%	0,20
23.	Udział zagospodarowanych odpadów do wytworzonych	%	0,20
Infrastruktura usługowa i techniczna			0,15
24.	Liczba abonentów telefonicznych	ilość/10 000 mieszkańców	0,2
25.	Liczba punktów pocztowych	ilość/10 000 mieszkańców	0,07
26.	Liczba sklepów	ilość/10 000 mieszkańców	0,05
27.	Liczba stacji paliwowych	Liczba/100km ²	0,08
28.	Liczba aptek	ilość/10 000 mieszkańców	0,05
29.	Liczba przychodni	Liczba/100km ²	0,05
30.	Sieć wodociągowa	ilość/10 000 mieszkańców	0,1
31.	Sieć wodociągowa	km/100km ²	0,01
32.	Sieć kanalizacyjna	ilość/10 000 mieszkańców	0,01
33.	Sieć kanalizacyjna	km/100km ²	0,01

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

34.	Korzystający z sieci gazowej	ilość/10 000 mieszkańców	0,01
-----	------------------------------	-----------------------------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie Milewskiego (2005).

W badaniu łącznie zostały uwzględnione 34 cechy pozwalające ocenić ogólną atrakcyjność turystyczną obszaru rzeki Drawy w skali regionalnej, wojewódzkiej. W zależności od charakteru cechy (sposób występowania, skala przydatności dla turysty) odniesiono je do powierzchni lub liczby ludności. Przyjęły one postać wskaźników (tab. 17).

Do konstrukcji zaproponowanych mierników niezbędne były dane liczbowe. W związku z koniecznością porównywalności otrzymanych wyników dla całego zbioru danych oraz stanu obecnego systemu polskiej statystyki przyjęto, że informacje źródłowe pochodzić muszą z jak najbardziej ujednoczonych banków danych, dla których prowadzony jest jednakowy system pozyskiwania i prezentacji danych. Ustalono, że podstawowe informacje (z uwagi na administracyjny charakter przyjętego pola podstawowego – gmina) pochodzić będą ze zbioru Banku Danych Lokalnych (BDL) Głównego Urzędu Statystycznego. Ponadto źródłami informacji o niektórych cechach były:

- dyrekcja i zarządy parków narodowych i krajobrazowych województwa zachodniopomorskiego,
- mapy topograficzne WZKart. 1:100000,
- inne opracowania i publikacje zawierające informacje o badanych cechach.

Ocena sumaryczna – wskaźnik TMR

W podjętej waloryzacji gmin można zauważyć, że gminy nadmorskie wypadły najkorzystniej, wszystkie osiągnęły wartość wskaźnika ponad średnią arytmetyczną obliczoną dla zbiorowości – gmin województwa zachodniopomorskiego. Z gmin natomiast położonych na obszarach pojeziernych regionu jedynie sześć gmin na 35 wyróżnia się ponad średnią wartość: trzy gminy z interesującego nas Obszaru (Pojezierza Drawskiego), dwie z Myśliborskiego i jedna z Wałeckiego.

Tabela 17 Zbiorcza kwalifikacja atrakcyjności turystycznej analizowanych gmin (jednostki uszeregowane według malejącej wielkości wskaźnika sumarycznego na tle wskaźników obliczonych dla województwa zachodniopomorskiego)

Gmina	Wielkość miernika atrakcyjności turystycznej	Miejsce w rankingu	Gmina	Wielkość miernika atrakcyjności turystycznej	Miejsce w rankingu
Rewal	0,641	1.	Borne Sulinowo	0,126	58.
Dziwnów	0,412	2.	Będzino	0,125	59.
Mielno	0,335	3.	Pyrzyce	0,124	60.
Ustronie Morskie	0,308	4.	Łobez	0,124	61.
Międzyzdroje	0,276	5.	Barlinek	0,123	62.
Kołobrzeg m.	0,251	6.	Dobra Szczecińska	0,123	63.
Szczecinek m.	0,194	7.	Przybiernów	0,123	64.
Szczecin	0,180	8.	Chociwel	0,123	65.
Koszalin	0,179	9.	Drawno	0,122	66.
Świnoujście	0,178	10.	Dębno	0,122	67.
Stargard Szcz m.	0,177	11.	Chojna	0,122	68.
Kołobrzeg	0,176	12.	Rymań	0,122	69.
Darłowo	0,176	13.	Węgorzyno	0,121	70.
Wałcz m.	0,173	14.	Nowogard	0,121	71.
Darłowo m.	0,169	15.	Gryfice	0,121	72.
Białogard	0,165	16.	Człopa	0,120	73.
Sławno m.	0,164	17.	Gryfino	0,119	74.
Trzebiatów	0,156	18.	Bierzwnik	0,119	75.
Świdwin m.	0,151	19.	Manowo	0,119	76.
Ińsko	0,146	20.	Recz	0,118	77.
Postomino	0,144	21.	Kalisz pomorski	0,118	78.
Nowe Warpno	0,143	22.	Stargard Szczeciński	0,118	79.
Wolin	0,141	23.	Szczecinek	0,117	80.
Złocieniec (24.)	0,138	24.	Mieszkowice	0,117	81.

Moryń	0,137	25.	Karlino	0,117	82.
Myślibórz	0,135	26.	Widuchowa	0,116	83.
Czaplinek (27.)	0,134	27.	Marianowo	0,116	84.
Drawsko Pomorskie (28.)	0,134	28.	Golczewo	0,115	85.
Cedynia	0,132	29.	Sianów	0,115	86.
Stare Czarnowo	0,132	30.	Nowogródek Pomorski	0,115	87.
Mirostawiec	0,131	31.	Wałcz	0,114	88.
Stepnica	0,131	32.	Świeszyno	0,114	89.
Tuczno	0,131	33.	Biesiekierz	0,114	90.
Goleniów	0,131	34.	Dobrzany	0,113	91.
Połczyn Zdrój (35.)	0,130	35.	Boleszkowice	0,112	92.
Kamień Pomorski	0,130	36.	Lipiany	0,112	93.
Kołbaskowo	0,129	37.	Biały Bór	0,111	94.
Kobyłanka	0,128	38.	Płoty	0,111	95.
Choszczno	0,126	39.	Pełczyce	0,111	96.
Warnice	0,110	40.	Osina	0,102	97.
Suchań	0,109	41.	Krzęcin	0,102	98.
Barwice	0,108	42.	Resko	0,102	99.
Bobolice	0,108	43.	Sławno	0,100	100.
Sławoborze	0,108	44.	Brzeźno	0,100	101.
Dolice	0,108	45.	Ostrowice	0,100	102.
Dygowo	0,108	46.	Radowo Małe	0,099	103.
Gościno	0,107	47.	Kozielice	0,097	104.
Polanów	0,107	48.	Siemyśl	0,097	105.
Grzmiąca	0,106	49.	Bielice	0,095	106.
Przelewice	0,106	50.	Karnice	0,095	107.
Dobra	0,105	51.	Maszewo	0,094	108.
Tychowo	0,104	52.	Stara Dąbrowa	0,092	109.

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Wierzchowo	0,104	53.	Rąbino	0,091	110.
Trzcińsko Zdrój	0,104	54.	Białogard	0,091	111.
Świdwin	0,103	55.	Świerzno	0,089	112.
Malechowo	0,103	56.	Brojce	0,088	113.
Banie	0,103	57.	Police	0,067	114.

źródło: opracowanie własne na podstawie Milewskiego (2005).

W podjętej waloryzacji gmin województwa zachodniopomorskiego najwyższy miernik atrakcyjności uzyskała gmina Rewal (tab. 17). W dalszej kolejności ze znacznie niższymi wskaźnikami uplasowały się Dziwnów, Mielno i Ustronie (wskaźniki ponad 0,300).

Spośród sześciu rozpatrywanych gmin, Złocieniec wyróżnia jeden z wyższych mierników atrakcyjności (0,282 – 24. lokata w województwie). Tylko nieco gorzej wypadły dwie kolejne jednostki – Czaplinek (27. lokata) i Drawsko Pomorskie (28. Lokata). **Są to najatrakcyjniejsze obszary z obszaru rzeki Drawy w skali województwa pod względem posiadanego potencjału turystycznego.** Z uwagi na przyjęty proturystyczny kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego, stanowią one pierwszorzędny, priorytetowy obszar działań inwestycyjnych, promocyjnych oraz planistycznych. Kolejne dwie jednostki terytorialne, gminy Drawno i Kalisz Pomorski znalazły się w drugiej 50-ce gmin województwa ze wskaźnikami atrakcyjności, odpowiednio – 0,122 i 0,118.

Przy analizie ww. wyników należy mieć na uwadze fakt, że kategorie badawcze oceny potencjału potraktowano wybiórczo, stosując jednakże system wartości atrakcyjności turystycznej powszechnie stosowany przy tego rodzaju analizach.

W skali regionalnej ocenie poddano również atrakcyjność rekreacyjną jezior Obszaru. Jeziora bowiem są jednym z elementów decydujących o atrakcyjności środowiska przyrodniczego dla człowieka, szczególnie w sezonie letnim (Bartkowski 1974, 1977). Została ona przedstawiona **na tle całej strefy polskich pojezierzy**, a ocenie poddano strukturę użytkowania ziemi strefy brzegowej (m.in. lasy otrzymywały wyższą notę), wysokość fali, rodzaj dna i jego „stromość” jak i urozmaicona linia brzegowa⁴³. Wyniki oceny wykazały, iż **tereny obszaru rzeki Drawy, w skład którego wchodzi**

⁴³ Dedio T. (1989): *Atrakcyjność jezior obszaru młodoglacjalnego dla rekreacji (na przykładzie jezior Polski Północno-Zachodniej)*. Przegląd Geograficzny t. LXI, z.1-2, s. 77-95.

występujące na badanym obszarze Pojezierze Drawskie i Równina Drawska, w porównaniu z innymi terenami jeziornymi Polski, należą do bardzo atrakcyjnych.

W szczegółowym studium atrakcyjności jezior (60 akwenów) zlokalizowanych w strefie młodoglacjalnej Polski Północno-Zachodniej, z interesującego nas Obszaru szczegółowo analizowano jedno jezioro – **Drawsko** (tab. 18). Należy podkreślić, że pod względem przydatności tego akwenu do uprawiania na nim różnych form rekreacji wypadło bardzo atrakcyjnie (tab. 18).

Tabela 18 Przydatność jeziora Drawsko dla programów rekreacyjnych.

Nazwa jeziora	Numery programów* i ocena**									Suma punktów	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
A – pobraże wodne + toń (akwen)											
Drawsko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
B – pobraże lądowe											
Drawsko	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	8

Pobraże wodne + ton (akwen): 1 – pływanie, 2 – nurkowanie, 3 – kajakarstwo, 4 – żeglarstwo, 5 – windsurfing, 6 – żeglarstwo lodowe, 7 – narty wodne, 8- sport motorowodny, 9 – wędkarstwo;*

Pobraże lądowe: 1 – kąpiele słoneczne, 2 – brodenie w wodzie (dzieci i starsi niepływający), 3 – spacer, 4 – gry i zabawy, 5 – gry sportowe, 6 – łucznicstwo, 7- „ścieżki zdrowia”, 8 – wędkarstwo brzegowe, 9 – biwakowanie;*

*** 0 – nieprzydatny, 1 - przydatny*

Źródło: T. Dedio, Atrakcyjność jezior obszaru młodoglacjalnego dla rekreacji (na przykładzie jezior Polski Północno-Zachodniej). [W]: Przegląd Geograficzny t. LXI, z.1-2, 1989, s. 77-95

W celu ustalenia ogólnej atrakcyjności turystycznej 60 jezior wyniki bonitacji akwenów i strefy brzegowej jezior dodano. Opracowane jeziora podzielono umownie na 5 klas atrakcyjności rekreacyjnej (tab. 18), a interesujące nas **jezioro Drawsko** zaliczono, obok takich akwenów jak Chłop (Pojezierze Myśliborskie), Wierzchowo (na północ od Szczecinka), Skorzęcińskie (Pojezierze Gnieźnieńskie) do klasy **5-tej – wybitnie atrakcyjne**. Należy podkreślić, że wśród konkurencyjnych (leżących w odległości do 50 km) badanych akwenów znalazły się tylko trzy: jez. Wierzchowo (klasa wybitnie atrakcyjne), Wielimie i Ińsko (klasa bardzo atrakcyjne).

Przy ocenie szans rozwojowych turystyki uwzględniono również analizy kluczowych dokumentów planistycznych. W regionie zachodniopomorskim opracowaniem syntetycznym, ujmującym najważniejsze elementy potencjału turystycznego regionu jest **Audyty turystyczny województwa zachodniopomorskiego**, opracowany w 2005 roku przez Polską Agencję Rozwoju Turystyki.

W świetle tego dokumentu możemy stwierdzić, że analizowany obszar rzeki Drawy oceniono stosunkowo wysoko pod kątem posiadanych zasobów. Potencjał turystyczny Obszaru został zidentyfikowany z głównymi, priorytetowymi produktami turystycznymi województwa – **Turystyka rekreacyjno-wypoczynkowa (pojezierna) – obszar produktowy najwyższej rangi**.

W toku prowadzonych analiz wyodrębniono obszary „produktowe” uznane za najbardziej atrakcyjne i perspektywiczne ze względu na potencjał turystyczny Województwa. Produkty turystyczne zostały pogrupowane według trzystopniowej hierarchii, określonej na podstawie możliwości stworzenia produktów markowych oraz poprawie konkurencyjności Województwa (w tym poprzez wpływ na wzrost gospodarczy).

Tabela 19 Czynniki decydujące o konkurencyjności rozwoju markowych produktów turystycznych województwa zachodniopomorskiego

Lp.	Obszar produktów markowych	Elementy warunkujący budowę produktu markowego
1	Turystyka aktywna i specjalistyczna	Ogromne możliwości rozwoju turystyki wodnej (pojezierza, linia morską, szlaki kajakowe), rozwinięta sieć szlaków i ścieżek rowerowych w województwie, polskie centrum golfa, uznane ośrodki hippiki, najatrakcyjniejsze w kraju tereny łowne (myślistwo oraz wędkarstwo).
2	Turystyka uzdrowskowa i zdrowotna	Tradycje i historia przedwojennych uzdrowisk, kurortów, najważniejsze krajowe ośrodki uzdrowskowe z cechami klimatu morskiego i nadmorskiego.
4	Turystyka wypoczynkowa (nadmorska i pojezierna)	Ponad 185 kilometrowy pas morskiej linii brzegowej umożliwiającą rekreację plażową.
5	Turystyka miejska i kulturowa (weekendowa, krajoznawcza, poznawcza)	Sąsiedztwo dwóch kluczowych ośrodków turystyki miejskiej i kulturowej (walory historyczne, poznawcze) Szczecina i Stargardu Szczecińskiego, koncentracja atrakcji w promieniu 50 km (jez. Szmaragdowe, park dendrologiczny w Glinnej, Kołbacz). Szlaki tematyczne łączące historyczne miejscowości o istotnych

		walorach poznawczych i zabytkowych (np. szlak Cysterski, hanzeatycki, solny).
--	--	---

Zródło: Audyt Turystyczny Województwa Zachodniopomorskiego.

Do pierwszej grupy – określonej jako strategiczna zostały zaliczone następujące produkty i obszary produktowe:

Turystyka rekreacyjno-wypoczynkowa (nadmorska i pojezierna).

Turystyka uzdrowiskowa i zdrowotna.

Turystyka aktywna i specjalistyczna (aktywna: turystyka piesza i rowerowa oraz turystyka wodna – żeglarstwo, kajakarstwo; specjalistyczna: turystyka konna, golf, myślistwo, wędkarstwo).

Turystyka kulturowa (weekendowa, objazdowa, poznawcza, kulturalna, archeologia edukacyjna).

Podsumowując można stwierdzić, iż o atrakcyjności turystycznej obszaru rzeki Drawy w skali kraju decydują w głównej mierze walory wypoczynkowe, w mniejszym krajoznawcze. Obszar rzeki Drawy w skali kraju odznacza się dużą atrakcyjnością walorów wypoczynkowych, ze stosunkowo dużym arealem (20% powierzchni Obszaru) sklasyfikowanym jako najcenniejsze obszary dla turystyki wypoczynkowej i pobytowej w kraju. Do bardzo atrakcyjnych i atrakcyjnych centrów turystyki wypoczynkowej o randze krajowej zalicza się gminę Złocieniec. Natomiast walory krajoznawcze dominują w środkowej części regionu (Czaplinek, Złocieniec, Drawsko Pomorskie). Ich ranga w skali kraju oceniana jest jako średnia. Atrakcyjność strefy młodoglacjalnej wynika z widocznej w krajobrazie mozaiki komponentów przyrodniczych: urozmaiconej rzeźby terenu, dużej lesistości, licznych jezior rynnowych. Jeziora odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu estetyki krajobrazu, ponadto są bardzo atrakcyjne dla uprawiania różnych form turystyki i rekreacji. Dla rozwoju turystyki wypoczynkowej związanej z plażowaniem i kąpielami, jak i sportów wodnych w skali Polski wyróżnia się Jezioro Drawsko – zostało sklasyfikowane jako bardzo atrakcyjne.

8. PROJEKTY I INWESTYCJE NA RZECZ ROZWOJU PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH NA OBSZARZE RZEKI DRAWY

Na obszarze "Programu..." w ostatnich latach przeprowadzono wiele istotnych inwestycji infrastrukturalnych, które przyczyniły się do rozwoju produktów turystycznych obszaru w sposób bezpośredni i pośredni. Inwestycje bezpośrednie to nakłady na inwestycje, których główny cel służy rozwojowi produktów turystycznych. Inwestycje pośrednie (subsydiarne) to nakłady poniesione na inwestycje, których celem głównym nie jest rozwój produktu turystycznego lecz inny (gospodarka, ochrona środowiska, komunikacja itp.) ale pośrednio wpływający na sferę gospodarki turystycznej. W związku z tym na potrzebę opracowania "Programu..." przyjęto następujący podział projektów i inwestycji na rzecz rozwoju produktów turystycznych na obszarze rzeki Drawy:

1. infrastruktura służąca bezpośrednio do uprawiania turystyki,
2. urządzenia i instalacje hydrotechniczne oraz prace hydrotechniczne,
3. inwestycje drogowe,
4. poprawa atrakcyjności produktu turystycznego i promocja produktów turystycznych.

W związku z przewagą inwestycji realizowanych dzięki dofinansowaniu unijnemu przyjęto także zakres czasowy odpowiedni do zakresu czasowego pierwszego okresu programowania tj. lata 2007-2013. Podmioty realizujące projekty i inwestycje z zakresu objętego niniejszą analizą są przedstawicielami pełnego spektrum podmiotów życia społecznego-gospodarczego danego obszaru. Zaliczamy do nich podmioty samorządowe (gminy, powiaty, samorząd województwa zachodniopomorskie), instytucje wojewódzkie (urząd wojewódzki, Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska itp.), inne ważne instytucje (nadleśnictwa, związki gmin), przedsiębiorców prywatnych oraz szeroką gamę organizacji III sektora czyli organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje, lokalne grupy działania, lokalne organizacje turystyczne i inne).

8.1. Infrastruktura służąca bezpośrednio do uprawiania turystyki

W zakresie inwestycji infrastruktury służącej bezpośrednio do uprawiania turystyki kluczowe znaczenie dla "Programu..." mają inwestycje służące uprawianiu turystyki wodnej. Obecnie istniejąca infrastruktura w ocenie wielu podmiotów, z którymi przeprowadzono konsultacje jest niewystarczająca

i wymaga poprawy. Zauważono jednak, że jej stan dzięki licznym projektom w ciągu ostatnich lat poprawił się i dzięki temu możliwy był rozwój obecnie funkcjonujących na obszarze rzeki Drawy produktów turystycznych (np. żeglarstwo, spływy kajakowe). W zestawieniu znajdują się najważniejsze projekty, których beneficjentami były samorzady oraz inne ważne instytucje obszaru Drawy.

Tabela 20 Projekty i inwestycje z zakresie infrastruktury służącej bezpośrednio do uprawiania turystyki

Lp.	Nazwa inwestycji	Inwestor/Beneficjent	Krótki opis
1.	Budowa ciągu pieszo-rowerowego nad jeziorem Grażyna w Drawnie.	Gmina Drawno	Projekt dofinansowany w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
2.	Modernizacja przystani żeglarskiej Klubu Żeglarskiego w Drawnie nad Jeziorem Grażyna	Gmina Drawno	Projekt zrealizowany przez gminę Drawno.
3.	Remont i modernizacja hangaru na sprzęt pływający oraz przystani kajakowej nad Jeziorem Grażyna.	Gmina Drawno	Projekt zrealizowany przez gminę Drawno.
4.	Zagospodarowanie rekreacyjne kąpieliska wraz z dojazdem do Jeziora Dominikowo.	Gmina Drawno	Projekt zrealizowany przez gminę Drawno.

5.	Zagospodarowanie terenu plaży miejskiej nad Jeziorem Okra w Drawsku Pomorskim	Gmina Drawsko Pomorskie	Projekt obejmował: budowę nowego pomostu, budowa budynku socjalnego i magazynowego, zagospodarowanie terenu.
6.	Budowa ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą w Drawsku Pomorskim	Gmina Drawsko Pomorskie	Projekt w realizacji, dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.
7.	Oznakowanie szlaku wodnego Drawy	Drawieński Park Narodowy	Projekt obejmował zgodne z zaleceniami PTTK oznakowanie szlaku kajakowego na terenie DPN.
8.	Ochrona udostępnionych miejsc Drawieńskiego Parku Narodowego poprzez modernizację szlaków oraz małej infrastruktury turystycznej w 2010 roku.	Drawieński Park Narodowy	Projekt obejmował m. in.: wymianę i modernizację małej infrastruktury turystycznej (ławostoły zadaszone, tablice informacyjne, witacze, schody),
9.	Ochrona przyrody i ograniczenie zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej na terenie DPN	Drawieński Park Narodowy	Projekt obejmował m. in.: wykonanie drewnianych ławostołów z zadaszeniem, drewnianych tablic z mapą terenu DPN, drewnianych "witaczy" w miejscach udostępnionych dla turystów.
10.	Budowa pomostu	Gmina Czaplinek	Projekt w realizacji, dofinansowany za

	drewnianego do wykorzystania przemianego przez mieszkańców, turystów, żeglarzy i wędkarzy nad jeziorem Drawsko w Kluczewie		pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.
11.	Budowa zielonej siłowni nad jeziorem Drawsko w Czaplunku	Gmina Czaplunek	Projekt w realizacji, dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.
12.	Zagospodarowanie i oznakowanie kąpieliska nad jeziorem Drawsko w Czaplunku	Gmina Czaplunek	Projekt w realizacji, dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.
13.	Rewitalizacja Parku Zdrojowego w Połczynie-Zdroju	Gmina Połczyn-Zdrój	Projekt w trakcie realizacji, przewiduje szereg prac budowlanych w Parku Zdrojowym.
14.	Stworzenie Geoparku Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy	Gmina Połczyn-Zdrój	Projekt w realizacji. Plan zakłada utworzenie Geoparku będącego produktem turystycznym.
15.	Budowa stacji wodnej przy plaży miejskiej w Kaliszu Pomorskim	Gmina Kalisz Pomorski	Projekt w realizacji, dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.
16.	Jednolity system oznakowania ścieżek rowerowych	Gmina Kalisz Pomorski	Projekt dofinansowany w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-

	w gminie Kalisz Pomorski		2013.
17.	Odtworzenie lokalnego dziedzictwa przyrodniczego w sołectwach gminy Złocieniec	Gmina Złocieniec	Projekt dofinansowany w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
18.	Utworzenie Integracyjnego Centrum Wypoczynku "Otwarcia dla wszystkich"	Gmina Złocieniec	Projekt w realizacji, dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.
19.	Przystosowanie łodzi rybackich do celów wędkarskich, turystycznych, rybackich i patrolowych	Przedsiębiorstwo Rybackie Złocieniec Sp. z o.o.	Projekt w realizacji, dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.
20.	Baza turystyczno-wędkarska Przedsiębiorstwa Rybackiego Złocieniec Sp. z o.o.	Przedsiębiorstwo Rybackie Złocieniec Sp. z o.o.	Projekt w realizacji, dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.

Źródło: opracowanie własne

8.2. Urządzenia i instalacje hydrotechniczne oraz prace hydrotechniczne

Projekty w zakresie urządzeń i instalacji hydrotechnicznych oraz prac hydrotechnicznych realizowane są przez instytucje zarządzające akwenami w dorzeczu rzeki Drawy. Jest to przede

wszystkim Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Szczecinie ze swoimi oddziałami w Drawsku Pomorskim, Świdwinie, i Choszcznie.

Tabela 21 Projekty i inwestycje w zakresie urządzeń i instalacji hydrotechnicznych

Lp.	Nazwa inwestycji	Inwestor/Beneficjent	Krótki opis
1.	„Rzeka Chudowo – Lubie w km 0+000 – 1+400”	Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych Terenowy Oddział Drawsko Pomorskie	Inwestycja dofinansowana w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
2.	„Rzeka Zarańsko – Rydzewo. Remont (modernizacja) koryta rzeki w km 1+700 -4+500”	Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych Terenowy Oddział Drawsko Pomorskie	Inwestycja dofinansowana w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
3.	Budowa stawów osadowych S01 i S02 w Siecinie	Przedsiębiorstwo Rybackie Złoceniec Spółka z o.o.	Inwestycja dofinansowana w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.

Źródło: opracowanie własne

8.3. Inwestycje drogowe

W zestawieniu (tab. 22) zebrano najważniejsze i największe inwestycje drogowe na obszarze gmin objętych "Programem...".

Tabela 22 Najważniejsze inwestycje w zakresie infrastruktury drogowej

Lp.	Nazwa inwestycji	Inwestor/Beneficjent	Krótki opis
1.	Przebudowa ulic w Drawnie	Gmina Drawno	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

			Województwa Zachodniopomorskiego.
2.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 177 na odcinku Sośnica - Mirosławiec	Województwo Zachodniopomorskie	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.
3.	Remont drogi powiatowej Nr 1962Z Ostrowice - Złocieniec i drogi powiatowej 1985Z Złocieniec - Wierzchowo - Kalisz Pomorski, Etap II: od skrzyżowania Żabin do Kalisza Pomorskiego.	Powiat Drawski	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.
4.	Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta Czaplinka poprzez budowę nawierzchni dróg gminnych w ulicach Wiejskiej i Akacyjowej	Gmina Czaplinek	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.
5.	Przebudowa ulicy Kaszubskiej wraz z odwodnieniem w Złocińcu	Gmina Złocieniec	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.
6.	Budowa nawierzchni ulic i chodników osiedla Świerkowe (ulica Świerkowa,	Gmina Złocieniec	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.

	Rzemieśnicza, Modrzewiowa, Sosnowa) w Złocieńcu		
7.	Budowa nawierzchni ulic na osiedlu w obrębie ulic Wywiórskiego-Fałata. Etap III.	Gmina Drawsko Pomorskie	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.
8.	Budowa nawierzchni ulic na osiedlu w obrębie ulic Wywiórskiego-Fałata. Etap IV.	Gmina Drawsko Pomorskie	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.
9.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1973Z Kuźnica Drawska - Stare Drawsko	Powiat Drawski	Inwestycja własna
10.	Przebudowa mostu w ciągu powiatowej ulicy Jagiellońskiej w Czaplunku	Powiat Drawski	Inwestycja własna
11.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2001 Z Czaplunek – Czarne Małe I etap	Powiat Drawski	Inwestycja własna
12.	Remont drogi powiatowej nr 1952Z w miejscowości Zarańsko	Powiat Drawski	Inwestycja własna

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

13.	Przebudowa ciągu pieszo-rowerowego wraz z zagospodarowaniem nabrzeża nad jeziorem Adamowo w Drawnie	Gmina Drawno	Inwestycja dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego.
14.	Budowa mostu na rzece Perznicy	Nadleśnictwo Połczyn	Inwestycja własna

Źródło: opracowanie własne

8.4. Poprawa atrakcyjności produktu turystycznego i promocja produktów turystycznych

Obszar rzeki Drawy ze względu na swoją atrakcyjność turystyczną jest polem działalności wielu podmiotów, które tworzą i zarządzają produktami turystycznymi. Są to samorządy lokalne, przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe w tym lokalne organizacje turystyczne, lokalne grupy działania i lokalna grupa rybacka. Podmioty te realizowały i planują zrealizować szereg projektów mających na celu poprawę atrakcyjności produktów turystycznych i ich promocję. Pośród wielu działań możemy wyróżnić te, które w bezpośredni sposób wpływają na rozwój produktów jak oraz działania promocyjne jak np. wydarzenia kulturalne i rekreacyjne, które same w swojej istocie są produktami turystycznymi. W zestawieniu tabelarycznym zebrane zostały najważniejsze projekty ze wskazaniem podmiotów je realizujących.

Tabela 23 Projekty i inwestycje w zakresie poprawy atrakcyjności i promocji produktu turystycznego

Lp.	Nazwa projektu/produktu	Podmiot realizujący	Krótki opis
1.	Promocja i rozwój Miasta i Gminy Czaplnek	Gmina Czaplnek, LOT Czaplnek	Projekt zrealizowany przez gminę Czaplnek i współfinansowany z Norweskiego Mechanizmu Finansowego

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

2.	Przewodnik Wędkarski	Gmina Czaplinek	Projekt w realizacji, dofinansowany za pośrednictwem Lokalnej Grupy Rybackiej "Partnerstwo Drawy" w ramach Programu Operacyjnego RYBY na lata 2007-2013.
3.	Euroregionalne Spotkania Łowieckie Połczyn-Zdrój	Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego, Urząd Miejski w Połczynie-Zdroju, UM Woj. Zachodniopomorskiego	Wydarzenie współfinansowane jest w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
4.	Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy	Gminy Połczyn-Zdrój, Czaplinek i Barwice, LOT Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy, Forum Turystyki Regionów.	W ramach kilku projektów rozpoczęto działania na rzecz utworzenia Geoparku Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy. Projekty dofinansowane były z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach programu operacyjnego Kapitał Ludzki oraz z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
5.	Ośrodek Edukacji Ekologicznej Pojezierza Drawskiego i Ińskiego w Złocieńcu	Drawski i Iński Park Krajobrazowy	Ośrodek działa w siedzibie odbudowanej dzięki wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Woj. Zachodniopomorskiego.
6.	Ścieżka przyrodnicza na Wyspie Bielawa	Urząd Miasta Czaplinek, LOT Czaplinek	Projekt dofinansowany przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie
7.	Ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna "Park Żubra" w Złocieńcu	Urząd Miasta Złocieniec	Projekt dofinansowany przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

8.	Sławogród w Czaplunku	Sławogród - Michał "Miłobor" Uliński	Rekonstrukcją wczesnośredniowiecznej. gospodarcza osoby prywatnej.	warowni Działalność
9.	Henrykowskie Dni w pałacu w Siemczynie	Henrykowskie Stowarzyszenie w Siemczynie	Wydarzenie zorganizowane przy współudziale Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Drawy” i partnerstwie Urzędu Gminy Czaplunek	
10.	Festiwal Krasnali w Drawnie	Gmina Drawno	Wydarzenie współfinansowane jest w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.	
11.	Edukacja ekologiczna turystów wraz z infrastrukturą do wodowania kajaków wzdłuż szlaku wodnego Drawy i Korytnicy	Lokalna Organizacja Turystyczna "Wokół Drawy", Drawno	Edukacja ekologiczna turystów wraz z infrastrukturą do wodowania kajaków wzdłuż szlaku wodnego Drawy i Korytnicy (2013, trwa). Zadanie z Otwartego Konkursu Ofert UMWZ.	
12.	Wydanie mapy	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Partnerstwo Drawy", Złocieniec	Wydanie mapy turystycznej "Partnerstwo Drawy" (2013, trwa). Zadanie z Otwartego Konkursu Ofert UMWZ.	
13.	Wyposażenie szlaku wodnego Korytnicy i Drawy w infrastrukturę do wodowania kajaków	Lokalna Organizacja Turystyczna "Wokół Drawy", Drawno	Zadanie z Otwartego Konkursu Ofert UMWZ.	
14.	Aktualizacja inwentaryzacji szlaku konnego Pojezierza Drawskiego	Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Pojezierza Drawskiego, Czaplunek	Szlak konny Pojezierza Drawskiego - aktualizacja inwentaryzacji szlaku oraz odbudowa jego infrastruktury. Zadanie z Otwartego Konkursu Ofert UMWZ.	

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

15.	Wojewódzki Turystyczny Rajd po Ziemi Drawieńskiej im. Kardasa	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Drawieńskiej	Cykliczna impreza organizowana nieprzerwanie od 2000 roku. Pomysłodawcą rajdu był nieżyjący już Antoni Kardas - pierwszy prezes Towarzystwa. Głównym celem rajdu jest propagowanie czynnego wypoczynku, turystyki, poznawanie przyrody, kształtowanie postaw proekologicznych a przede wszystkim zagwarantowanie dobrej zabawy.
-----	---	---	---

Źródło: opracowanie własne

9. ANALIZA SWOT W OBSZARZE TURYSTYKI

Analiza S.W.O.T.⁴⁴ jest punktem wyjścia do stworzenia produktów turystycznych dla analizowanego obszaru. Pozwala ona na oszacowanie jego siły i słabości na tle możliwości i zagrożeń ze strony otoczenia.

Celem analizy S.W.O.T. jest wyodrębnienie istotnych dla regionu danych uzyskanych w wyniku diagnozy potencjału i otoczenia obszaru objętego „Programem...”, na podstawie których podejmowana jest decyzja dotycząca sposobu zaspokojenia potrzeb turystów w każdym wybranym segmencie rynku.

Tabela 24 Analiza silnych i słabych stron analizowanego obszaru w zakresie rozwoju turystyki

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Atrakcyjne walory krajobrazowe i przyrodnicze - urozmaicony krajobraz polodowcowy, liczne jeziora, rzeki, duża lesistość, cenne siedliska roślin i zwierząt, dobre warunki sprzyjające rozwojowi turystyki aktywnej i specjalistycznej Atrakcyjne walory przyrodnicze – Drawieński Park Narodowy, Drawski Park Krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu- Puszcza Drawska, 	<ul style="list-style-type: none"> Brak marki obszaru, która budowałaby rozpoznawalność i tożsamość, Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna: słabo oznakowane trasy rowerowe, wodne, brak bazy noclegowej o wysokim standardzie, kąpieliska i plaże w większości słabo turystycznie zagospodarowane, wymagające renowacji, słabe zabezpieczenie i oznakowanie pomników przyrody,

⁴⁴ S.W.O.T. pochodzi od angielskich słów: STRENGTHS (mocne strony), WEAKNESSES (słabe strony), OPPORTUNITIES (szanse) i THREATS (zagrożenia).

• Walory przyrodolecznicze i uzdrowiskowe,• Nieskażona, dziewicza przyroda – bogactwo lasów oraz czystych wód i powietrza (brak przemysłu ciężkiego w okolicy),• Położenie na uboczu, w oddaleniu od dużych aglomeracji miejskich,• Stosunkowo dobre wyposażenie bazy turystycznej (ścieżki rowerowe, ośrodki żeglarskie, przystanie kajakowe),• Dobrze sprofilowana oferta turystyczna regionu nastawiona na korzystanie z dóbr akwenów wodnych (m.in. rozwinięte żeglarstwo, organizacja spływów kajakowych rzeką Drawą),• Aktywność organizacji i instytucji związanych z turystyką,• Cenne zabytki architektoniczne,• Historia związana z położeniem na pograniczu Wielkopolski i Pomorza, miejsce styku dwóch kultur – słowiańskiej i germańskiej,• Motyw zakonów rycerskich templariuszy i joannitów (Zamek Drahim),• Niezwykły, wyrazisty krajobraz, zachowujący wiele pierwotnych cech, mało przekształcony przez człowieka,• Silnie kojarzone atrybuty Regionu – Pojezierze Drawskie, Drawa, Drahim (zamek), Drawieński Park Narodowy, Szwajcaria Połczyńska, Połczyn Zdrój,• Bardzo duża różnorodność szlaków turystyki aktywnej (wodnej, pieszej, rowerowej) i specjalistycznej (żeglarstwo, wędkarstwo, konna).	• Słaba dostępność komunikacyjna (komunikacja publiczna)• Zły stan nawierzchni dróg,• Brak informacji o walorach i możliwościach spędzania czasu w Regionie, nieskuteczność punktów IT, brak współpracy w informacji turystycznej,• Duża rozbieżność pomiędzy jakością materiałów informacyjnych i promocyjnych poszczególnych gmin objętych „Programem...”,• Brak sieciowych produktów turystycznych,• Słaba znajomość języków obcych wśród gestorów turystyki,• Brak spakietyzowanych produktów turystycznych,• Sezonowy charakter bazy noclegowej – niewiele obiektów z ciekawą ofertą pobytową.• Nierównomierne rozmieszczenie przestrzenne bazy noclegowej oraz brak pełnej standaryzacji bazy• Mała konkurencyjność bazy gastronomicznej, brak tawern rybnych, gospód, karczm ze specjalami kuchni regionalnej,• Stosunkowo niski standard usług - brak fachowej i wyszkolonej kadry obsługującej obiekty noclegowe,• Stosunkowo niski standard bazy turystycznej i warunków sanitarnych (przy najpopularniejszych szlakach wodnych),• Niewystarczająca infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna – brak odpowiedniej infrastruktury okołoszlakowej, systemu wypożyczalni rowerowych, stanic rowerowo-kajakowych, punktów przesiadkowych, itp.,• Brak atrakcyjnej oferty imprez poza sezonem,• Niewykorzystanie pory zimowej,• Niedostateczne wykorzystywanie posiadanych atutów i atrakcji tj. kuchnia regionalna, walory naturalne oraz brak ich szerszej promocji,• Niewystarczająca współpraca jednostek i poszczególnych obszarów (gmin, powiatów) przy promocji obszaru i jego oferty,• Brak oferty okołoturystycznej, w tym

	<p>możliwości spędzania czasu wieczorem,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mało efektywna promocja walorów turystycznych obszaru, • Brak koordynacji działań w sektorze turystycznym, • Słaba współpraca między podmiotami działającymi w branży turystycznej i organami samorządowymi, • Brak odpowiedniego wykorzystania tradycji historycznych obszaru, • Niska jakość oferty turystycznej, • Brak własności gruntów przez podmioty turystyczne, • Sezonowość oferty turystycznej regionu – krótki okres świadczenia usług, • Mała liczba oryginalnych wydarzeń kulturalnych generujących ruch turystyczny.
--	---

Źródło: opracowanie własne

Tabela 25 Analiza szans i zagrożeń analizowanego obszaru w zakresie rozwoju turystyki

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rosnący trend na uprawianie sportów wodnych, a także turystyki rowerowej i sportów ekstremalnych • Rosnące preferencje społeczeństwa do wyboru ofert wypoczynku w ciszy i na łonie natury • Wzrost zainteresowania nowymi formami wypoczynku – ekoturystyka, obserwacja przyrody • Rozwój turystyki wiejskiej i agroturystyki • Duża różnorodność na małym obszarze – możliwość dotarcia do różnych grup docelowych • Integracja z UE – możliwość finansowania inwestycji turystycznych i paraturystycznych z funduszy strukturalnych • Otwarcie rynków UE - zniesienie uciążliwości formalnych przy wjeździe turystów z Niemiec, ze Skandynawii i innych krajów UE • Prognoza wzrostu ruchu turystycznego, w tym na obszarze Europy Środkowo- 	<ul style="list-style-type: none"> • Utrudnienia natury prawnej w organizacji imprez i przedsięwzięć turystycznych (prawo związane z obostrzeniami inwestycyjnymi na obszarach chronionych), • Wiedza nt. wpływu kryzysu ogólnoświatowego na branżę turystyczną, • Utrudnienia w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych (biurokracja unijna), • Duże bezrobocie w Polsce może wpłynąć na ograniczenie skłonności do wyjazdów turystycznych wśród znaczącej grupy mieszkańców kraju, • Spadek aktywności turystycznej sąsiadów Polski oraz tendencja spadkowa w ogólnej liczbie podróży turystycznych do Polski, • Biurokracja – bariera wejścia na rynek nowych przedsiębiorstw • Utrzymujące się wysokie bezrobocie w Regionie, • Utrudniony dostęp turystów z dalej położonych rejonów Polski,

Wschodniej

- Wzmocnienie samorządności lokalnej i regionalnej, tworzenie struktur organizacyjnych dla rozwoju turystyki np. Lot-ów i Rot-ów,
- Utworzenie klastra turystycznego zrzeszającego przedsiębiorców oraz władze zainteresowanych rozwojem i promocją turystyki
- Rosnące zainteresowanie turystyką aktywną i specjalistyczną,
- Moda na ruch, w tym na turystykę rowerową, jako ogólnodostępną formę spędzania wolnego czasu,
- Upowszechnianie zdrowego stylu życia, spędzania czasu na obszarach czystych, bogatych przyrodniczo
- Bliskość rynków zachodnich – Niemcy, Belgia, Holandia i północnych - Skandynawia
- Trend rozwoju turystyki zdrowotnej – Połczyn Zdrój
- Potrzeba aktywnego wypoczyniania na terenach o niewielkim przekształceniu przez człowieka
- Skłonność do rozwoju społeczno-gospodarczego regionów poprzez rozwój turystyki
- Polityka turystyczna władz województwa zachodniopomorskiego, w tym opracowanie i wdrażanie Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku
- Podniesienie jakości usług, ujednolicenie przepisów oraz dostosowanie norm i standardów w dziedzinie turystyki po przystąpieniu do Unii Europejskiej
- Możliwość aktywizacji lokalnego portu lotniczego w Szczecinie m.in. na cele turystyczne – wzrost międzynarodowego ruchu turystycznego

- Brak współpracy w obszarze rozwoju turystyki całego obszaru rzeki Drawy: samorząd – branża turystyczna – nadleśnictwa – PTTK – dyrekcje parków itd.,
- Brak pieniędzy w budżetach gminnych na zadania z zakresu turystyki,
- Brak nowych inwestycji turystycznych i paraturystycznych, w tym zagranicznych,
- Niewystarczająca wiedza w zakresie nowych trendów w turystyce, wymagań i oczekiwań turystów,
- Duża konkurencja ze strony Pojezierza Mazurskiego

Źródło: opracowanie własne

10. REKOMENDACJE Z ZAKRESIE ROZWOJU PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH NA OBSZARZE OBJĘTYM „PROGRAMEM...”

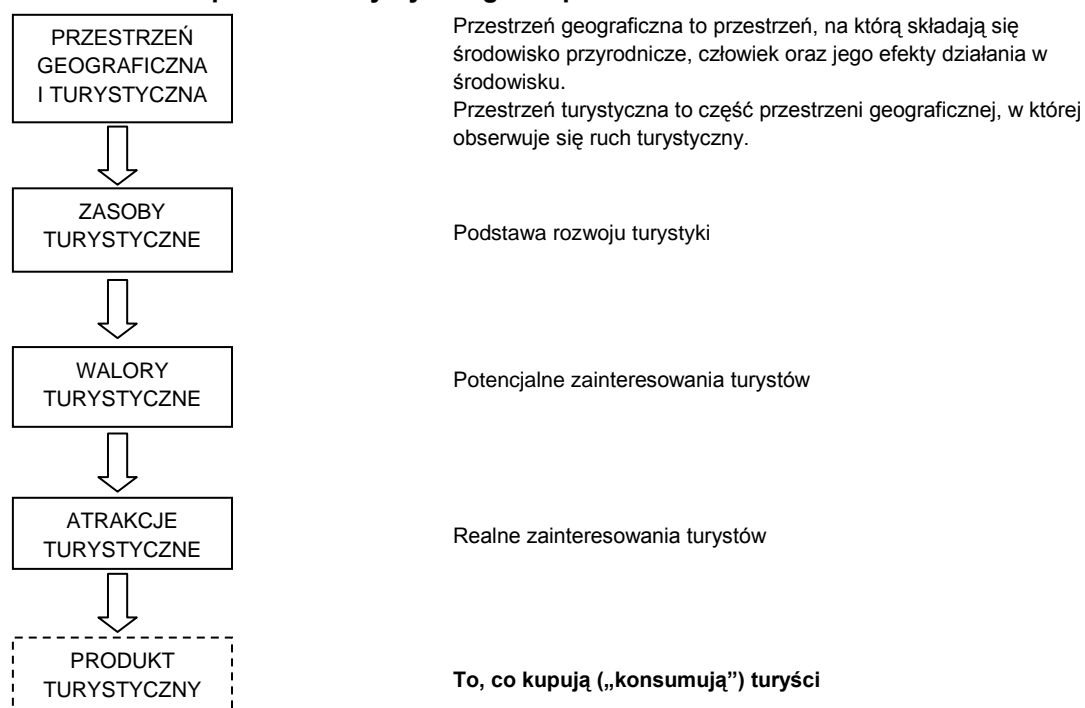
10.1. Propozycje markowych produktów turystycznych

Rozważania na temat rozwoju markowych produktów turystycznych obszaru rzeki Drawy należy rozpocząć od krótkiego teoretycznego wstępu na temat istoty produktu turystycznego, jego powstawania, rodzajów czy składających się na niego elementów. Pozwoli to na lepsze zrozumienie idei proponowanych rozwiązań.

Produkt turystyczny to zwięźczenie starań na rzecz udostępnienia miejsca czy obszaru dla potrzeb turystów. Wzbudzenie zainteresowania wymaga odpowiedniego skomponowania poszczególnych atrakcji turystycznych i umożliwienie w ten sposób turystom osiągnięcie określonych celów związanych z podróżą. Aby jednak produkt turystyczny mógł zaistnieć musi przebyć drogę od przestrzeni geograficznej, w której eksponuje się zasoby będące podstawą rozwoju turystyki. Przedmiot potencjalnego (walory turystyczne) bądź rzeczywistego (atrakcje turystyczne) zainteresowania turystów tj. elementy środowiska przyrodniczego bądź kulturowego mogą zostać następnie przeistoczone w produkt turystyczny, który będzie przedmiotem „konsumpcji” turystycznej przynoszącej określone przychody mieszkańcom obszarów recepcji turystycznej⁴⁵.

⁴⁵ Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny*, Wyd. PWE, Warszawa 2010

Rysunek 4 Zależność produktu turystycznego od przestrzeni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., Produkt turystyczny, Wyd. PWE, Warszawa 2010

Wszystkie elementy składające się na środowisko geograficzne oraz wszelkie efekty zachowania człowieka, które mogą być wykorzystane dla potrzeb rozwojowych turystyki to potencjał turystyczny. W jego skład wchodzi szereg elementów, które określa się mianem zasobów. Ich ocena, mająca obiektywny charakter, jest istotna w procesie programowania rozwoju turystyki na danym terenie. Ocena subiektywna z kolei, odnosząca się do walorów turystycznych, jest właściwa etapowi już zdefiniowanego produktu turystycznego i jest raczej pochodną ocen turystów. W kontekście niniejszego opracowania ważna jest obiektywna ocena zasobów obszaru rzeki Drawy, na której podstawie opracowano koncepcje markowych produktów turystycznych.

W literaturze przedmiotu proponowana jest następująca klasyfikacja produktów turystycznych⁴⁶:

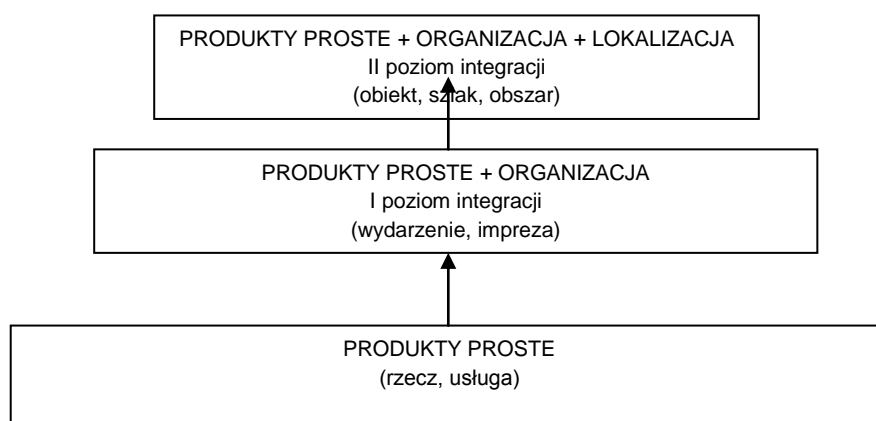
1. Rzecz - dobro materialne funkcjonujące samodzielnie; najczęściej jest jedynie dodatkiem do innych produktów,
2. Usługa - pojedyncza usługa turystyczna, np. transportowa, hotelarska, gastronomiczna, przewodnicka,

⁴⁶ Tamże

3. Wydarzenie - produkt niecodzienny, wyjątkowy, często cykliczny związany z konkretnym miejscem i czasem; cechą charakterystyczną jest spójność organizacyjna oraz tematyczna,
4. Impreza (pakiet turystyczny) - pakiet usług i dóbr materialnych, oferowanych przez organizatorów turystyki, np. wycieczki, wczasy, rajdy, spływy; najbardziej popularna kategoria produktów turystycznych znajdujących się na rynku,
5. Obiekt - produkt o charakterze punktowym, w którym występuje główna atrakcja, najczęściej wraz z usługami towarzyszącymi,
6. Szlak - produkt liniowy z oznakowaną trasą; połączone ze sobą obiekty lub miejsca o wspólnej tematyce wraz z infrastrukturą wzdłuż szlaku,
7. Obszar - zbiór elementów w danym regionie, powiecie, miejscowości, parku narodowym, które zostały wyróżnione ze względu na lokalizację w pobliżu walorów turystycznych.

Rysunek 5 Piramida kategorii produktów turystycznych

Źródło: Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., Produkt turystyczny, Wyd. PWE, Warszawa 2010

Wszystkie kategorie produktów turystycznych można zaklasyfikować w tzw. piramidzie kategorii produktów turystycznych (rys. 5). Do produktów prostych należą produkty z kategorii: rzecz i usługa. Pierwszy poziom integracji obejmuje produkty proste wraz z organizacją i do których zaliczamy kategorie: wydarzenie i impreza. Do drugiego (najwyższego) poziomu integracji należą produkty: obiekt, szlak, obszar. W ich skład wchodzi produkty proste wraz z organizacją i lokalizacją.

Na obszarze rzeki Drawy (gmin: Połczyn Zdrój, Czaplinek, Złocieniec, Drawsko Pomorskie, Kalisz Pomorski, Drawno) proponuje się budowę marki turystycznej **Dolina Drawy**. Nowo powstały produkt turystyczny - obszar będzie składał się z elementów materialnych i niematerialnych stanowiących podstawę istnienia w świadomości turysty wyobrażeń i oczekiwań związanych z pobytem. Obszar turystyczny jako produkt można analizować na poziomach tworzonych przez⁴⁷:

- Dziedzictwo, czyli zasoby obszaru tworzące potencjał obszaru, na podstawie którego można rozwijać turystykę, np. przyroda, potencjał ludzki;
- Infrastrukturę, czyli zasoby obszaru związane z rozwojem turystyki, uatrakcyjnijające ofertę turystyczną, np. baza noclegowa, gastronomiczna;
- Wartość dodaną, która stanowią atrybuty przynoszące turystom określone satysfakcje psychiczne i pozwalające na odróżnienie obszaru od terenów sąsiednich czy konkurencyjnych; do najważniejszych elementów symbolicznych należy:
 - aktualny wizerunek oraz stereotypy,
 - pomysł na produkt (główna idea spajająca wszystkie działania w zakresie turystyki),
 - program identyfikacji produktów (nazwa, logo, slogan reklamowy, zakres i kontekst promocyjnych działań),
 - tożsamość marki (wyjątkowe wartości i unikalne cechy, które powinny być trwale kojarzone z obszarem, by następnie stać się częścią jego wizerunku);
- Organizację i zarządzanie obejmujące wszelkie struktury i działania umożliwiające funkcjonować powyższymi elementami jako turystyczny produkt⁴⁸.

W warunkach stałej konkurencji, powstawania nowych produktów, zmieniających się preferencji turystów, największe szanse na rynkowy sukces mają markowe produkty turystyczne. Cechują się przede wszystkim wyjątkowością i unikatowością oraz przywiązaniem emocjonalnym. Posiadanie i oferowanie turystom markowych produktów niesie ze sobą wiele korzyści, zarówno ze strony kupujących jak i sprzedających. Z punktu widzenia sprzedawcy jest to wyższa cena jaką płać turyści za nabycie produktu markowego. Aby jednak zyskać lojalność klientów, musi on całkowicie zaspokajać ich potrzeby. Posiadanie jednego markowego produktu turystycznego daje możliwość

⁴⁷ Stasiak A., *Strategie rozwoju produktu turystycznego obszaru* [w:] Polityka turystyczna, A. Panasiuk (red.), Wyd. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin-Kopenhaga 2005

⁴⁸ Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny – miejsce*, Turyzm, Wyd. Uniwersytet Łódzki, Łódź 2003

„rozciągania” marki na inne, nowe produkty. Główny, markowy produkt turystyczny obszaru może opierać się tylko na jednym elemencie (np. Szlak kajakowy Drawy im. Ks. Kard. Karola Wojtyły). Korzystniej jednak, gdy będzie go tworzyło wiele różnych, pojedynczych produktów wytwarzanych przez podmioty turystyczne funkcjonujące na danym obszarze⁴⁹.

Rezultaty prac nad opracowaniem propozycji markowych produktów turystycznych obszaru rzeki Drawy przedstawiono w poniższych tabelach z podziałem na:

- nazwę produktu,
- kategorię produktu,
- cel rozwoju produktu,
- opis produktu,
- informacje dodatkowe,
- grupę docelową,
- źródła finansowania.

Dzięki zastosowaniu powyższego schematu w jasny i czytelny sposób przedstawiono propozycje markowych produktów turystycznych. Są to propozycje produktów nowych oraz rekomendowane produkty, nad którymi rozpoczęto już prace i wymagają one dalszego rozwoju.

Tabela 26 Markowy produkt turystyczny „Przygoda z Drawą”

NAZWA PRODUKTU	„PRZYGODA Z DRAWĄ”
KATEGORIA PRODUKTU	Impreza (pakiet turystyczny)
CEL ROZWOJU PRODUKTU	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie i rozwój markowego produktu obszaru Drawy dzięki wykorzystaniu niepowtarzalnego charakteru obszaru rzeki Drawy i Szlak kajakowy Drawy im. Ks. Kard. Karola Wojtyły • Wykreowanie markowego produktu, z którym utożsamiać się

⁴⁹ Rochmińska A., Stasiak A., *Strategie rozwoju turystyki*, Turystyka i Hotelarstwo, Wyd. WSTH w Łodzi, Zeszyt 6, Łódź 2004

	<p>będą mieszkańcy obszaru rzeki Drawy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój produktu jest korzystny ze względów: <ul style="list-style-type: none"> - gospodarczych – ożywienie lokalnej gospodarki, nowe firmy, dochód dla mieszkańców, podatki dla gmin, - społecznych – miejsce pracy, ciekawe zajęcie, wzrost poziomu życia i przywiązania do regionu. - edukacyjny – wzrost świadomości ekologicznej i znaczenia korzystania z zasobów naturalnych w sposób zrównoważony.
<p>OPIS PRODUKTU</p>	<p>Przygoda z Drawą to 7-8 dniowy spływ kajakowy Szlakiem Drawy im. Ks. Kard. Karola Wojtyły. Długość szlaku – 186 km. Papież Jan Paweł II w młodości kilkakrotnie uczestniczył w spływach Drawą. Atrakcyjność szlaku wynika z kilku czynników. Po pierwsze z czystości wody, po drugie ze zmiennego charakteru rzeki i po trzecie z walorów przyrodniczych. Szlak kajakowy Drawą przebiega m.in. przez jezioro Drawsko, Drawski Park Krajobrazowy, Jezioro Lubie i Drawieński Park Narodowy. Od wypływu z jeziora Lubie do miejscowości Prostynia rzeka płynie przez teren poligonu wojskowego. Spływ ma charakter kilkudniowej przygody z noclegami na polach namiotowych, pensjonatach lub gospodarstwach agroturystycznych.</p> <p>Przygoda z Drawą jako rozwinięty produkt powinna być jednym z głównych produktów Doliny Drawy. Ze względu na swój niemasowy charakter produkt powinien być promowany i rozwijany w szczególności w sposób i wymaga opracowania planu rozwoju i promocji. Dotyczy to przede wszystkim rozwoju infrastruktury w tym lepszego oznakowania i poprawy standardu pól namiotowych i campingów. Brakuje również wypożyczalni sprzętu biwakowego, który posłuży uczestnikom spływu.</p> <p>Zalecane jest także przejęcie zarządzania produktem organizacji (nowej lub istniejącej), która zajmie się rozwojem infrastruktury szlaku oraz kompleksową promocją. Konieczne jest by taka organizacja działała ponad podziałami administracyjnymi i skupiała przedsiębiorców z całego obszaru rzeki Drawy.</p> <p>Produkt główny Przygoda z Drawą wspierany jest przez produkt rozszerzony -jedno i dwudniowe spływy kajakowe. Ze względu na masowy charakter tych spływów i zagrożenia z nich wynikające organizacja zarządzająca powinna z uwagą kreować odpowiednie dla ekosystemu rzeki Drawy postawy i zachowania przedsiębiorców i turystów.</p>
<p>INFORMACJE</p>	<p>Produkt w chwili obecnej funkcjonuje dzięki firmom obsługującym spływy</p>

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

DODATKOWE	kajakowe na rzece Drawie. Najbardziej znaną firmą jest Biuro Turystyczne Mrówka z Czaplinka, która posiada duże doświadczenie w organizacji wielodniowych spływów rzeką Drawą i Pilawą. Oprócz BT Mrówka działa kilkanaście innych firm oferujących wypożyczenie sprzętu kajakowego.
GRUPA DOCELOWA	Młodzież Rodziny Ludzie aktywni w każdym wieku
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Kapitał własny przedsiębiorców -składki na rzecz organizacji zarządzającej. Dotacje i dofinansowania z dostępnych na obszarze programów operacyjnych UE.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 27 Markowy produkt turystyczny „Eco Birdwatching”

NAZWA PRODUKTU	ECO BIRDWATCHING
KATEGORIA PRODUKTU	Impreza (pakiet turystyczny)
CEL ROZWOJU PRODUKTU	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru rzeki Drawy • Zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, • Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów, • Zwiększenie kompleksowej oferty turystycznej i agroturystycznej, • Propagowanie edukacji ekologicznej i aktywnego wypoczynku, • Rozwój turystyki kwalifikowanej (pieszej, kajakowej, rowerowej, konnej), • Połączenie rozproszonych atrakcji turystycznych, • Zagospodarowanie poszczególnych miejsc przystankowych oraz szlaków, • Aktywizacja obszarów wiejskich oraz podniesienie jakości życia

<p>OPIS PRODUKTU</p>	<p>mieszkańców Obszaru Drawa.</p> <p>Projekt produktu turystycznego Eco Birdwatching opiera się na zasobach przyrodniczych obszaru, miejscu siedlisk wielu rzadkich gatunków ptaków. Będzie to wycieczka obejmująca:</p> <ul style="list-style-type: none"> - warsztaty ekologiczne (np. zasady przebywania na obszarach objętych ochroną), - edukacyjna wycieczka (rozpoznawanie gatunków ptaków, fotografowanie), - noclegi i wyżywienie w gospodarstwach agroturystycznych, - spływ kajakowy Drawą, - wycieczka rowerowa „w poszukiwaniu ptaków”, - zwiedzanie zabytków „Doliny Drawy”. <p>Pakiet turystyczny pod nazwą Eco Birdwatching może być sprzedawany jako część oferty istniejących i potencjalnych gestorów bazy turystycznej na obszarze rzeki Drawy, np. gospodarstw agroturystycznych.</p>
<p>INFORMACJE DODATKOWE</p>	<p>Sugestia produktowa odpowiada na zapotrzebowanie rynku turystycznego oczekującego ciekawej oferty w postaci pakietu (tak jak rajd rowerowy, spływ kajakowy, birdwatching).</p> <p>Proponuje się dołączenie do produktu turystycznej imprezy na orientację⁵⁰ będącej dyscypliną turystyki kwalifikowanej, która polega na potwierdzaniu obecności uczestników w oznakowanych punktach kontrolnych lub obiektach.</p> <p>Dodatkowo warto podnieść atrakcyjność produktu poprzez geocaching⁵¹.</p>
<p>GRUPA DOCELOWA</p>	<p>Hobbyści (fotografia, ornitologia)</p> <p>Przyrodnicy</p> <p>Młodzież szkolna (w ramach np. zielonych szkół)</p>

⁵⁰ Szczegółowe zasady organizacji imprez na orientację określa Zarząd Główny PTTK [www.ino.pttk.pl/index.php]

⁵¹ Geocaching - zabawa w poszukiwanie skarbów za pomocą odbiornika GPS. Ideą przewodnią jest znalezienie ukrytego wcześniej w terenie pojemnika (nazywanego "geocache") i odnotowanie tego faktu na specjalnej stronie internetowej. Geocaching jest zabawą międzynarodową kierowaną do poszukiwaczy przygód w każdym wieku. Jej uczestnicy utrzymują ze sobą kontakty i organizują cykliczne spotkania. Ważna jest również dla nich ochrona środowiska.

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	Turyści zagraniczni
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Kapitał prywatny i środki własne w ramach Partnerstwa Publiczno - Prywatnego oraz Partnerstwa Publiczno – Społecznego

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 28 Markowy produkt turystyczny „Drawa Quest”

NAZWA PRODUKTU	DRAWA QUEST
KATEGORIA PRODUKTU	szlak
CEL ROZWOJU PRODUKTU	<ul style="list-style-type: none"> • Zwrócenie uwagi na wyjątkowe elementy i historie związane z lokalnym dziedzictwem, które tworzą tożsamość obszaru rzeki Drawy, • Aktywizacja osób znających obszar rzeki Drawy, mających naukową wiedzę specjalistyczną i / lub wiadomości na temat historii, legend czy lokalnych anegdot, które nie są opisane w żadnym przewodniku turystycznym, • Stworzenie tematycznych szlaków łączących główne atrakcje Gmin, • Kreowanie turystycznego wizerunku obszaru rzeki Drawy, • Promocja regionu w innowacyjny sposób.
OPIS PRODUKTU	<p>Questing to sposób prezentacji i udostępniania dziedzictwa konkretnego obszaru zarówno w zakresie edukacji regionalnej, jak i przy tworzeniu turystycznych atrakcji, szczególnie w regionach o mało rozbudowanej infrastrukturze. Polega na opracowywaniu nieoznakowanych szlaków, którymi podążają uczestnicy dzięki informacjom zawartym w wierszowanych wskazówkach. Według twórców koncepcji (Delia Clark i Steven Glazer⁵²) „najlepsze questy potrafią uchwycić i oddać ducha miejsca. Oddanie jednak tego ducha wymaga, abyśmy to przeżyli czy odkryli poprzez własne doświadczenie. Jeśli pragniemy odnaleźć ducha miejsca, musimy się nauczyć, jak dostrzegać szczegóły – i odkrywać ukryte historie”.</p> <p>Tworzenie Questów na obszarze rzeki Drawy powinna poprzedzić</p>

⁵² Clark D., Glazer S., *Questing. A Guide to Creating Community Treasure Hunts*, University Press of New England, Hanover & London 2004

inwentaryzacja dziedzictwa obszaru oraz wytypowanie najciekawszych miejsc. Następnie wyznaczyć należy potencjalną trasę. Powinno się uwzględniać następujące elementy przestrzeni: budynki użyteczności publicznej (np. poczta, muzeum), budynki prywatne (np. restauracja, gospodarstwo agroturystyczne), ukształtowanie terenu (np. wzgórze), wody powierzchniowe (np. rzeki, zbiorniki), obiekty związane z lokalną kulturą i historią (np. zabytki architektoniczne), tereny publiczne (np. parki), charakterystyczne osobliwości przyrody (np. stare drzewo, miejsce występowania roślin czy siedlisk ptasich).

Kolejnym etapem tworzenia Questu będzie przejście pomiędzy zaproponowanymi miejscami i weryfikacja trafności ich wyboru. Ponadto w trakcie wędrówki należy obserwować czy możliwe jest wskazanie nowych, pominiętych elementów. Następnie zostanie ostatecznie określony przebieg trasy z uwzględnieniem szczególnej dostępności miejsc rozpoczęcia i zakończenia Questu⁵³. Na mecie znajdzie się ukryty skarb – skrzynka z pieczętką przedstawiającą dany Quest.

Obszar rzeki Drawy to teren nadający się do tworzenia tematycznych wycieczek dotyczących ptaków, zwierząt czy roślin (miejsca występowania, tajemnice, legendy, ciekawe zjawiska przyrodnicze). Tworzenie projektów należy do mieszkańców, np. właścicieli gospodarstw agroturystycznych, młodzieży, osób stowarzyszonych przy organizacjach na rzecz rozwoju obszaru.

Powstałe Questy powinny:

- stanowić dobrą zabawę dla uczestników,
- stanowić wyzwanie,
- być rozwiązywalne,
- prowadzić interesującą i dostępną trasą (wskazane jest zamieszczenie mapki),
- opowiadać historie,
- mieć wskazówki napisane w intrygujący sposób,
- edukować.

INFORMACJE
DODATKOWE

W Polsce upowszechnianiem questingu zajmuje się Fundacja Partnerstwo dla Środowiska (www.fpds.pl), która tworzy Questy na Zielonych Szlakach – Greenways (przykładowe Questy można pobrać

⁵³ Kazior B., *Questing – odkrywanie dziedzictwa miejsca* [w:] Ekoturystyka i odkrywanie dziedzictwa. Zbiór dobrych praktyk, D. Zaręba (red.), Wyd. Fundacja Fundusz Partnerstwa, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków 2008

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

	<p>ze strony www.greenways.pl/questing). Sieciowy produkt turystyczny stworzony na podstawie kilku Questów stanowi innowacyjne narzędzie promocji.</p> <p>Wzorcowe rozwiązania w zakresie questingu odnaleźć można na stronie internetowej amerykańskiego Programu „Valley Quest” (http://www.vitalcommunities.org/valleyquest/index.htm).</p>
GRUPA DOCELOWA	<p>Dzieci i młodzież szkolna</p> <p>Rodziny z dziećmi</p> <p>Turyści aktywni</p> <p>Pasjonaci przygód</p>
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	<p>Budżety Gmin obszaru rzeki Drawy</p> <p>Kapitał prywatny i środki własne w ramach Partnerstwa Publiczno - Prywatnego oraz Partnerstwa Publiczno – Społecznego</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 29 Markowy produkt turystyczny „Camperem nad Drawę”

NAZWA PRODUKTU	"Camperem nad Drawę"
KATEGORIA PRODUKTU	Szlak turystyczny (drogowy)
CEL ROZWOJU PRODUKTU	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie i rozwój markowego produktu obszaru Drawy wykorzystującego obecnie funkcjonujące i nowe obiekty – tzw. camperparki pozwalające na korzystanie z nich turystom podróżującym camperami i z przyczepami campingowymi. • Wykreowanie markowego produktu, z którym utożsamiać się będą mieszkańcy obszaru rzeki Drawy, • Rozwój produktu jest korzystny ze względu na: <ul style="list-style-type: none"> - gospodarczych – ożywienie lokalnej gospodarki, nowe firmy, dochód dla mieszkańców, podatki dla gmin, - społecznych – miejsce pracy, ciekawe zajęcie, wzrost poziomu życia

OPIS PRODUKTU

i przywiązania do regionu,

- edukacyjny – wzrost świadomości ekologicznej i znaczenia korzystania z zasobów naturalnych w sposób zrównoważony.

"Camperem nad Drawę" jest to produkt o charakterze szlaku turystycznego dla turystów z grupy carawaningowej (camperzy i przyczepy campingowe).

Istotą szlaku będzie połączenie w jedną ofertę turystyczną campingów, pól namiotowych oraz innych miejsc (parkingi -camperparki samodzielne lub przy hotelach, pensjonatach, szkołach itp.) na obszarze rzeki Drawy, które przystosowane są do obsługi wskazanej grupy turystów. Przystosowanie to polegać będzie na zapewnieniu zgodnej z określonym regulaminem zakresu infrastruktury ułatwiającej korzystanie z tych miejsc. Są to podstawowe wymagania m.in.: odpowiednia nawierzchnia terenu, przyłącza elektryczne, miejsca zrzutu nieczystości, miejsca ogniskowe (grillowe). Opcjonalne inwestycje to m.in.: sanitariaty i prysznice zewnętrzne, pralka, informacja turystyczna, obiekty rekreacyjne.

Szlak ten powinien być odpowiednio, jednolicie oznakowany. Również wybrane camperparki muszą mieć oznakowanie ułatwiające rozpoznanie miejsca przyjaznego camperom. Obiekty te powinny być zlokalizowane w pobliżu największych atrakcji regionu, pozwalając na łatwy dostęp do innych usług turystycznych: spływy kajakowe, żeglowanie, wędrowki piesze, szlaki rowerowe, zabytki itd.

Produkt powinien być opisany w postaci informatora papierowego oraz strony internetowej.

Zasadne jest również wprowadzenie standardów cenowych dla wszystkich miejsc recepcji.

Zarządzaniem produktem powinna zająć się organizacja pozarządowa - LOT lub inne stowarzyszenie we współpracy z przedsiębiorcami.

INFORMACJE

Produkt w chwili obecnej działa na zasadzie naturalnej. Większość pól

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

DODATKOWE	namiotowych i campingów przystosowana jest do obsługi caravaningu. Niestety brakuje zintegrowania tych obiektów w jeden produkt -szlak, który pozwoli na jego lepszą promocję i rozwój.
GRUPA DOCELOWA	Turyści podróżujący camperami oraz z przyczepami campingowymi Rodziny Turyści aktywni w każdym wieku
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Fundusze europejskie w postaci dofinansowania projektów -RPO, PROW i inne. Kapitał własny przedsiębiorców -składki na rzecz organizacji zarządzającej, inwestycje w rozwój infrastruktury.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 30 Markowy produkt turystyczny „Lato nad Drawą”

NAZWA PRODUKTU	"Lato nad Drawą"
KATEGORIA PRODUKTU	Wydarzenie (cykl wydarzeń)
CEL ROZWOJU PRODUKTU	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie i rozwój markowego produktu obszaru Drawy wykorzystującego potencjał wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych regionu. • Wykreowanie markowego produktu, z którym utożsamiać się będą mieszkańcy obszaru rzeki Drawy, • Rozwój produktu jest korzystny ze względu na: <ul style="list-style-type: none"> - gospodarczych – ożywienie lokalnej gospodarki, nowe firmy, dochód dla mieszkańców, podatki dla gmin, - społecznych – miejsce pracy, ciekawe zajęcie, wzrost poziomu życia i przywiązania do regionu. - edukacyjny – wzrost świadomości ekologicznej i znaczenia korzystania

	<p>z zasobów naturalnych w sposób zrównoważony.</p>
OPIS PRODUKTU	<p>"Lato nad Drawą" to produkt o charakterze zintegrowanego cyklu imprez, wydarzeń kulturalnych, przygotowanych przez samorządy, organizacje pozarządowe i przedsiębiorców, które już odbywają się na tym terenie oraz nowych.</p> <p>Istotą szlaku będzie połączenie w jedną ofertę szeregu wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych oraz sportowych odbywających się w gminach obszaru Drawy. Zadaniem instytucji zarządzającej produktem będzie wybór najatrakcyjniejszych wydarzeń oraz ich koordynacja tak by ich terminy nie pokrywały się ze sobą. Pozwoli to na zapewnienie atrakcyjnymi wydarzeniami każdego wakacyjnego weekendu.</p> <p>Najważniejszym działaniem będzie jednak promocja "Lata nad Drawą" w postaci kalendarza imprez na plakatach, ulotkach i w prasie lokalnej. Dzięki połączeniu budżetów promocyjnych możliwe będą skuteczniejsze działania promocyjne. W założeniu powinny one dotrzeć do wszystkich wypoczywających na obszarze rzeki Drawy oraz największych miast i regionów, będących celem tych działań (Szczecin, Poznań, Bydgoszcz, wybrzeże Bałtyku).</p> <p>Wspólnie promowana bogata oferta wydarzeń będzie stanowić przewagę konkurencyjną wobec innych regionów, które nie przygotowały spójnej oferty. Różnorodność prezentowanych wydarzeń ma za zadanie zaspokojenie potrzeb turystycznych, rekreacyjnych i kulturalnych jak największej grupy docelowej. Przedstawienie "Lata nad Drawą" jako spójnego i rozbudowanego programu ułatwia turystom wybór miejsca do wypoczynku i sposób korzystania z atrakcji obszaru rzeki Drawy.</p> <p>Zarządzaniem produktem powinna zająć się organizacja pozarządowa - LOT lub inne stowarzyszenie we współpracy z samorządami i przedsiębiorcami.</p>
INFORMACJE	<p>Produkt w chwili obecnej nie funkcjonuje. Każda z gmin samodzielnie</p>

DODATKOWE	opracowuje kalendarz swoich wydarzeń bez koordynacji ich z gminami sąsiednimi.
GRUPA DOCELOWA	Turyści wypoczywający na obszarze rzeki Drawy, turyści weekendowi z okolic obszaru Drawy (duże miasta) oraz mieszkańcy.
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Poszczególne wydarzenia finansowane są przez organizatorów czyli samorządy, organizacje pozarządowe i przedsiębiorców. Część z tych wydarzeń dofinansowana jest ze środków Unii Europejskiej.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 31 Markowy produkt turystyczny „Drawa bez plecaka”

NAZWA PRODUKTU	"Drawa bez plecaka"
KATEGORIA PRODUKTU	Szlak turystyczny/pakiet turystyczny
CEL ROZWOJU PRODUKTU	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie i rozwój markowego produktu obszaru Drawy wykorzystującego potencjał szlaków pieszych regionu • Wykreowanie markowego produktu, z którym utożsamiać się będą mieszkańcy obszaru rzeki Drawy, • Rozwój produktu jest korzystny ze względu na: <ul style="list-style-type: none"> - gospodarczych – ożywienie lokalnej gospodarki, nowe firmy, dochód dla mieszkańców, podatki dla gmin, - społecznych – miejsce pracy, ciekawe zajęcie, wzrost poziomu życia i przywiązania do regionu. - edukacyjny – wzrost świadomości ekologicznej i znaczenia korzystania z zasobów naturalnych w sposób zrównoważony.
OPIS PRODUKTU	"Drawa bez plecaka" jest to produkt o charakterze szlaku, który wykorzystuje obecnie wyznaczone turystyczne szlaki piesze i prowadzi turystów wzdłuż rzeki Drawy łącząc obiekty noclegowe. Produkt ma

	<p>również charakter pakietu, ponieważ będzie dostępny za określoną cenę, w której znajdzie się pakiet usług i produktów. Zarządzający produktem będzie miał za zadanie stworzenie pakietu turystycznego, składającego się z usług noclegowych, gastronomicznych, transportowych i rekreacyjnych.</p> <p>Istotą produktu jest kilkudniowa wędrówka szlakami obszaru Drawy od pierwszego obiektu noclegowego (hotelu, pensjonatu itp.) do ostatniego poprzez 3 do 5 innych, leżących wzdłuż Drawy. Turysta w pierwszym, po kolacji powitalnej i noclegu rano udaje się na wędrówkę (ok. 15-20 km) bez całego bagażu (jedynie z podręcznym i prowiantem) szlakami obecnie istniejącymi, po drodze odwiedzając ciekawe miejsca. Dociera do kolejnego obiektu noclegowego, w którym już czekają na niego jego bagaże przewiezione z obiektu poprzedniego przez operatora produktu bądź przez gestora. W ten sam sposób pokonuje kolejne odcinki docierając do ostatniego. Ilość odcinków oraz rodzaj (standard) obiektów może być przygotowany w kilku wariantach. Można również rozwinąć koncepcję o połączenie wędrówki ze spływem kajakowym na jednym lub dwóch odcinkach Drawy.</p> <p>Zalecane jest zaangażowanie interesujących i zapewniających dobry standard obiektów noclegowych -z dobrą gastronomią, basenami, kąpieliskami, spa&wellness.</p> <p>Zarządzaniem produktem powinien zająć się przedsiębiorca lub organizacja pozarządowa -LOT lub inne stowarzyszenie we współpracy z samorządami.</p>
<p>INFORMACJE DODATKOWE</p>	<p>Produkt w chwili obecnej nie funkcjonuje. Jest to rozwinięcie, uwspółcześnienie idei obozów wędrowniczych, wędrówki pieszej z plecakami.</p>
<p>GRUPA DOCELOWA</p>	<p>turyści preferujący wędrówki piesze, turyści zagraniczni.</p>

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**Pomorze
Zachodnie**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	Produkt w założeniu jest przeznaczony do zarządzania i finansowania przez przedsiębiorców lub lokalną organizację turystyczną. Promocja powinna być wsparta przez samorządy i inne instytucje, również dzięki dofinansowaniu unijnemu.
----------------------------	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 32 Markowy produkt turystyczny „Drawski Szlak Żeglarski”

NAZWA PRODUKTU	Drawski Szlak Żeglarski
KATEGORIA PRODUKTU	Szlak wodny
CEL ROZWOJU PRODUKTU	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie i rozwój markowego produktu obszaru Drawy dzięki wykorzystaniu naturalnych i sztucznie stworzonych połączeń umożliwiających uprawianie żeglarstwa pomiędzy jeziorami Pojezierza Drawskiego. • Wykreowanie markowego produktu, z którym utożsamiać się będą mieszkańcy obszaru rzeki Drawy. • Rozwój produktu jest korzystny ze względów: <ul style="list-style-type: none"> - gospodarczych – ożywienie lokalnej gospodarki, nowe firmy, dochód dla mieszkańców, podatki dla gmin, - społecznych – miejsce pracy, ciekawe zajęcie, wzrost poziomu życia i przywiązania do regionu. - edukacyjny – wzrost świadomości ekologicznej i znaczenia korzystania z zasobów naturalnych w sposób zrównoważony.
OPIS PRODUKTU	<p>Drawski Szlak Żeglarski to koncepcja unikalnego w skali kraju produktu turystycznego, który będzie stanowił znaczącą przewagę konkurencyjną obszaru rzeki Drawy w stosunku do innych obszarów Polski i Europy.</p> <p>Stworzenie szlaku będzie wymagało realizacji zadań infrastrukturalnych (połączeń wodnych i lądowych) oraz marketingowych. Autor koncepcji</p>

	<p>proponuje podzielenie procesu tworzenia szlaku na etapy:</p> <p>I etap -połączenie jeziora Drawsko z jeziorem Pile -wykonanie niezbędnych budowli hydrotechnicznych oraz połączeń lądowych.</p> <p>II etap – rozwój szlaku o kolejne odcinki -w kierunku zachodnim do jez. Siecino i jez. Lubie i w kierunku północno-wschodnim: jez. Ciemino, Radacz i Trzesiecko -wykonanie niezbędnych budowli hydrotechnicznych oraz połączeń lądowych.</p> <p>Dwa podstawowe etapy powinny zostać uzupełnione o 2 podetapy, realizowane równolegle do działań budowlanych -połączeń wodnych i lądowych:</p> <p>a.) rozwój infrastruktury okołozeglarskiej, modernizacja i budowa przystani, rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej.</p> <p>b.) działania marketingowe: stworzenie marki szlaku, opracowanie i wdrożenie planu promocji.</p> <p>Wskazane jest także przygotowanie programu edukacyjno-szkoleniowego, który przygotuje branżę turystyczną obszaru do zgodnej z założeniami marki obsługi turystyki żeglarskiej: jakość i standard usług.</p>
<p>INFORMACJE DODATKOWE</p>	<p>Koncepcja została przedstawiona podczas konsultacji społecznych "Programu rozwoju i promocji produktów turystycznych na obszarze rzeki Drawy na lata 2013-2020", które odbyły się w Drawsku Pomorskim. Jej autorem jest Jarosław Kilian.</p> <p>Złożoność koncepcji produktu wymagać będzie stworzenia odrębnego dokumentu: programu lub strategii produktu turystycznego "Drawski Szlak Żeglarski", który szczegółowo określi cele strategiczne i operacyjne produktu.</p>
<p>GRUPA DOCELOWA</p>	<p>Żeglarze krajowi i zagraniczni, podmioty gospodarcze (kluby żeglarskie)</p>
<p>ŹRÓDŁA FINANSOWANIA</p>	<p>Fundusze strukturalne, dotacje i dofinansowania z dostępnych na obszarze programów operacyjnych UE.</p>

Źródło: autor Pan Jarosław Kilian

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

10.2. Rekomendacje w zakresie rozwoju istniejących produktów turystycznych.

Wskazane jest włączenie produktu turystycznego pod nazwą Geopark Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy⁵⁴ do produktu turystycznego całego obszaru rzeki Drawy. Jest to zasadne ze względu na jego zaawansowaną fazę rozwoju, oryginalność i atrakcyjność koncepcji geoparku oraz duże zaangażowanie podmiotów zrzeszonych w LOT Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy.

Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy to koncepcja utworzenia na terenie gmin Połczyn-Zdrój, Czaplinek i Barwice geoparku jako obszaru o charakterystycznych walorach turystycznych. Oprócz atrakcji przyrodniczych i kulturalnych znajdują się tu miejsca pozwalające na poznanie przeszłości geologicznej oraz procesów kształtujących powierzchnię Ziemi. Są to przede wszystkim obiekty istotne pod względem naukowym dla geologii, ekologii, archeologii i kultury. Punkty te noszą nazwę geostanowisk i tworzą powiazaną ze sobą sieć, która dzięki swojej funkcji dydaktycznej, naukowej i turystycznej może stać się atrakcją turystyczną oraz sprzyjać zrównoważonemu rozwojowi gmin.

Geopark reprezentuje nową dziedzinę turystyki zwaną geoturystyka. Ta forma spędzania wolnego czasu bazuje na odkrywaniu obiektów i zjawisk geologicznych oraz geomorfologicznych, a więc skupia się na aktywności poznawczej i związanych z nią przeżyciach. Celem geoturystyki jest udostępnienie szerokiemu gronu odbiorców wiedzy uchodzącej za specjalistyczną. Dzięki geoturystyce możemy obserwować fascynujący świat szeroko postrzeganej przyrody, zrozumieć zależności w niej występujące, a mając wiedzę na temat procesów geologicznych – na nowo odkryć znane nam już obiekty turystyczne. Pokazuje ona również, jak bardzo życie codzienne jest zależne od geologii: podkreśla sposoby wykorzystywania przez człowieka skał i minerałów, a także wpływ budowy geologicznej i rzeźby terenu na życie i kulturę mieszkańców danego obszaru.

Idea utworzenia Geoparku Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy powstała w 2008 r. Dzięki poparciu środowiska naukowców i zaangażowaniu władz lokalnych uzyskał akceptację Ministerstwa Środowiska i fundusze na realizację tego wyjątkowego projektu. Zadanie inwentaryzacji geostanowisk na obszarze planowanego Geoparku zamówiony został przez Ministerstwo Środowiska i finansowany ze środków wypłaconych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Podmiotem zarządzającym produktem czyli geoparkiem jest Lokalna Organizacja Turystyczna Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy z siedzibą w Połczynie-Zdroju.

⁵⁴ www.polodowcowa.pl

Podsumowanie

Budowa marki obszaru rzeki Drawy powinna odbywać się poprzez wyeksponowanie walorów naturalnych i atrakcji turystycznych w kontekście turystyki aktywnej i przyrodniczej oraz wdrożeniu markowych produktów turystycznych. Strategia podejmowanych działań uwzględnia specyfikę regionu, grupy docelowe, potencjał oraz nieustannie zmieniające się preferencje turystów. Budowa markowych produktów turystycznych Obszaru będzie możliwa jedynie przy pełnym zaangażowaniu osób odpowiedzialnych za ten proces (samorządy, przedsiębiorcy, organizacje) oraz całego społeczeństwa lokalnego. Ich celem powinno być nie tylko przyciągnięcie turysty, ale w szczególności sprawienie aby wyjechał zadowolony.

11. MATERIAŁY I ŹRÓDŁA

11.1. Bibliografia

1. Choiński A.: *Katalog jezior Polski*. Poznań, Wydawnictwo Naukowe UAM, 2006, s. 235
2. Clark D., Glazer S., *Questing. A Guide to Creating Community Treasure Hunts*, University Press of New England, Hanover & London 2004
3. Dedio T. (1989): *Atrakcyjność jezior obszaru młodoglacjalnego dla rekreacji (na przykładzie jezior Polski Północno-Zachodniej)*. Przegląd Geograficzny t. LXI, z.1-2, s. 77-95.
4. Gaworecki W. W., *Turystyka*, Wyd. PWE, Warszawa 2003
5. *International tourism to continue robust growth in 2013*, <http://media.unwto.org>
6. *International tourism receipts grew by 4% in 2012*, <http://media.unwto.org>
7. Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny*, Wyd. PWE, Warszawa 2010
8. Kazior B., *Questing – odkrywanie dziedzictwa miejsca* [w:] *Ekoturystyka i odkrywanie dziedzictwa. Zbiór dobrych praktyk*, D. Zaręba (red.), Wyd. Fundacja Fundusz Partnerstwa, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Kraków 2008
9. Kondracki J.: *Geografia regionalna Polski*. Warszawa: PWN, 2002
10. Kowalczyk A., *Geografia turystyki*, Wyd. PWN, Warszawa 2000
11. Kruczek Z., *Polska. Geografia atrakcji turystycznych*, Wyd. Proksenia, Kraków 2002
12. Kurek W. (red.), 2007, *Turystyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
13. Lijewski T., Wyrzykowski J., Mikułowski B., *Geografia turystyki Polski*, Wyd. PWE, Warszawa 2002
14. Mikuta B., Żelazna K., *Organizacja ruchu turystycznego na wsi*, Wyd. Format-AB, Warszawa 2004
15. Milewski D., 2005: *Regionalne uwarunkowania rozwoju turystyki na przykładzie województwa zachodniopomorskiego*. Szczecin.
16. *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2012 r.* Warszawa: Główny Urząd Statystyczny
17. Rochmińska A., Stasiak A., *Strategie rozwoju turystyki*, *Turystyka i Hotelarstwo*, Wyd. WSTH w Łodzi, Zeszyt 6, Łódź 2004
18. Rogalewski O., 1974: *Zagospodarowanie turystyczne*. WSiP, Warszawa.

PROGRAM
REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Pomorze
Zachodnie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

19. Sierpiński J., *Zakład hotelarski*, „Ekonomika zarządzania”, Wyd. TNOiK, Kraków 1974
20. Stasiak A., *Strategie rozwoju produktu turystycznego obszaru* [w:] Polityka turystyczna, A. Panasiuk (red.), Wyd. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin-Kopenhaga 2005
21. Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny – miejsce*, Turyzm, Wyd. Uniwersytet Łódzki, Łódź 2003
22. Turkowski M., *Marketing usług turystycznych*, Wyd. PWE, Warszawa 2010
23. *Travel&Tourism Competitiveness Report 2013*, Światowe Forum Ekonomiczne (WEF)
24. Uchwała Nr XX/196/2012 Rady Miejskiej w Połczynie Zdroju z dnia 25 kwietnia 2012 r.
25. Ustawa o usługach turystycznych z dnia 29 sierpnia 1997 roku, art. 35
26. Warszzyńska J., Jackowski A., *Podstawy geografii turystyki*, Warszawa 1978
27. *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*. T. 1: A–Ble. Warszawa: PWN, 1962–1970

11.2. Spis rysunków

Rysunek 1 Liczba przyjazdów według regionów turystycznych świata w 2013 roku	14
Rysunek 2 Położenie analizowanego obszaru na tle podziału administracyjnego	42
Rysunek 3 Położenie analizowanego obszaru na tle podziału fizycznogeograficznego Polski	44
Rysunek 4 Zależność produktu turystycznego od przestrzeni	171
Rysunek 5 Piramida kategorii produktów turystycznych	172

11.3. Spis tabel

Tabela 1 Charakterystyka geograficzna gmin obszaru rzeki Drawy	43
Tabela 2 Zabytki architektury gminy Połczyn Zdrój	50
Tabela 3 Zabytki architektury gminy Czaplinek	54
Tabela 4 Zabytki architektury gminy Złocieniec	57
Tabela 5 Zabytki architektury gminy Drawsko Pomorskie	60
Tabela 6 Zabytki architektury gminy Kalisz Pomorski	62

Tabela 7 Zabytki architektury gminy Drawno	64
Tabela 8 Baza noclegowa obszaru rzeki Drawy- obiekty i miejsca noclegowe ogółem wg GUS-u (lipiec 2012 rok).....	67
Tabela 9 Baza gastronomiczna obszaru rzeki Drawy- dane gmin	68
Tabela 10 Baza noclegowa i gastronomiczna obszaru objętego „Programem...”	70
Tabela 11 Podmioty obsługi turystyki kwalifikowanej wg. podziału na gminy	128
Tabela 12 Punkty Informacji Turystycznej wg gmin	132
Tabela 13 Strony internetowe.....	135
Tabela 14 Najważniejsze cykliczne wydarzenia kulturalne, sportowe i rekreacyjne na obszarze rzeki Drawy.....	139
Tabela 15 Atrakcyjność turystyczna gmin Obszaru Drawa	142
Tabela 16 Ocena atrakcyjności turystycznej gmin LGD.....	145
Tabela 17 Zbiorcza kwalifikacja atrakcyjności turystycznej analizowanych gmin (jednostki uszeregowane według malejącej wielkości wskaźnika sumarycznego na tle wskaźników obliczonych dla województwa zachodniopomorskiego)	149
Tabela 18 Przydatność jeziora Drawsko dla programów rekreacyjnych.....	152
Tabela 19 Czynniki decydujące o konkurencyjności rozwoju markowych produktów turystycznych województwa zachodniopomorskiego	153
Tabela 20 Projekty i inwestycje z zakresie infrastruktury służącej bezpośrednio do uprawiania turystyki	156
Tabela 21 Projekty i inwestycje w zakresie urządzeń i instalacji hydrotechnicznych	160
Tabela 22 Najważniejsze inwestycje w zakresie infrastruktury drogowej	160
Tabela 23 Projekty i inwestycje w zakresie poprawy atrakcyjności i promocji produktu turystycznego	163
Tabela 24 Analiza silnych i słabych stron analizowanego obszaru w zakresie rozwoju turystyki.....	166
Tabela 25 Analiza szans i zagrożeń analizowanego obszaru w zakresie rozwoju turystyki.....	168
Tabela 26 Markowy produkt turystyczny „Przygoda z Drawą”	174
Tabela 27 Markowy produkt turystyczny „Eco Birdwatching”	176
Tabela 28 Markowy produkt turystyczny „Drawa Quest”	178
Tabela 29 Markowy produkt turystyczny „Camperem nad Drawę”	180

Tabela 30 Markowy produkt turystyczny „Lato nad Drawą”	182
Tabela 31 Markowy produkt turystyczny „Drawa bez plecaka”	184
Tabela 32 Markowy produkt turystyczny „Drawski Szlak Żeglarski”	186